P. KERES

Maailmameistri TURNIIR

Haag-Moskva 1948

RK „Pedagoogiline Kirjandus" 1949

P. Keres

Maailmameistri turniir

ag - Moskva 1948

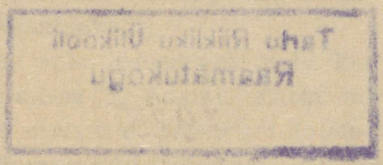
oll-

4-18093

PAUL KERES

MAAILMAMEISTRI-TURNIIR

HAAG-MOSKVA 1948

RK
„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS"
TALLINN 1949

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
7925

Sissejuhatus.

Kui 1945. a. märtsikuus ootamatult suri maailmameister Aleksander Aljechin, siis seisis malemaailm esmakordselt oma pika ajaloo kestel raske küsimuse ees: kes saab järgmiseks maailmameistriks ja kuidas ning kelle vahel tuleb selleks korraldada võistlus? Senini oli küsimus alati lahenenud kergesti, sest ükski maailmameister polnud veel oma kõrget tiitlit endaga hauda kaasa viinud, vaid oli selle varem matši mängides loovutanud mõnele oma kardetavamale konkurendile. Käesoleval juhul aga seisis malemaailm üpris uuelaadse olukorra ees: puudus nii maailmameister kui ka organisatsioon võistluse teostamiseks ja selle vormi määramiseks.

Maailmameistri tiitel pole iseenesest veel kuigi vana; ametlikult eksisteerib see ainult umbes 80 aastat. Kuigi malemaailm tunnustas juba ka varem üksikute meistrite paremust teiste kaasaegsete üle, ei antud neile siiski maailmameistri nimetust. Nii näiteks olid Philidor, Labourdonnais, Staunton, Anderssen ja Morphy kahtlemata oma aja maailma tugevaimad maletajad, kuid alles pärast Steinitzi võitu Andersseni üle (1866) tulemusega + 8 — 6 = 0 hakkas esimene end nimetama maailmameistriks. Ametlikult aga leidis see nimetus kinnitust alles paarkümmend aastat hiljem, kui Steinitz aastal 1886 võitis matši oma kardetavaima konkurendi Zuckertorti vastu tulemusega + 10 — 5 = 5.

Steinitz kaitses kõrget tiitlit edukalt 28 aastat, võites selle aja jooksul matšides oma kardetavamaid konkurente Blackburne'i, Zuckertorti, Gunsbergi ja kahel korral tuntud vene suurmeistrit Tšigorinit. Neist kujunes matš viimasega Steinitzile peaaegu saatuslikuks, sest seisu juures 9 : 8 Steinitzi kasuks omas Tšigorin reaalseid võimalusi viimase partii võitmiseks ja seega matši viigistamiseks; kuid võiduseisus ei pannud Tšigorin tähele elementaarset kahekäigulist matti ja kaotas matši ning lootused tiitli võitmiseks.

Steinitzi komistuskiviks osutus 1894. a. noor Emanuel Lasker, kes lõi vanameistrit üllatavalt kergesti + 10 — 5 = 4 ja asus seejärel ise

maailmameistri kohale järgnevaks 27 aastaks. Lasker võitis selle aja jooksul üleolevalt kõiki oma vastaseid, lüües matšides veelkordselt Steinitzit, siis Marshalli, Janowskit ja Tarraschit, kuni lõpuks ka tema oli sunnitud tunnistama nooruse üleolekut. 1921. a. Havannas toimunud matšis kaotas Lasker peaaegu ilma vastupanuta tiitli Capablancale, kes võitis maailmameistri-matšides ainulaadselt hiilgava tulemusega + 4 — 0 = 10.

Capablanca järglaseks sai geniaalne vene meister Aljechin, kes võitis teda 1927. a. toimunud matšis tulemusega + 6 — 3 = 25 ja kaitses seejärel tiitlit kahel korral edukalt Bogoljubovi vastu. Aljechin kaotas küll 1935. a. matšis tiitli Euwele (+ 9 — 8 = 13), kuid võitis selle kaks aastat hiljem uuesti tagasi veenva ülekaaluga + 10 — 4 = 11, hoides seejärel maailmameistri nimetust kuni surmani.

Nagu sellest lühikesest ülevaatest nähtub, otsustati senini maailmameistri tiitli saatus eranditult matšide teel maailmameistri ja väljakutsuja vahel, kuid pärast Aljechini surma langes see võimalus muidugi ära. Samuti oli võimatu otsustada tiitli saatust ka matši teel kahe tugevaima pretendendi vahel, sest nende määramine oli ilma täiendavate võistlusteta võimatu. Seepärast tuli Rahvusvahelisel Maleliidul (FIDE), kelle hoolde usaldati uute võistluste korraldamine, paratamatult valida seekord matšturniiri moodus tiitli selgitamiseks.

Tekkis aga küsimus, keda lugeda tugevamaiks maailmameistri kandidaatideks ja keda seepärast kutsuda matšturniirist osa võtma. Siin oli muidugi piiratud aja tõttu eelvõistluste korraldamine võimatu ja seepärast tuli kandidaadid määrata lihtsalt malemaailma avaliku arvamuse kohaselt. FIDE kongress pidi siin lahendama väga delikaatse küsimuse, sest kandidaatide üldarv ei võinud korraldatava turniiri iseloomu tõttu paisuda suuremaks kui 6 ja nende valikul tuli arvestada nii varasemaid kui ka värskeid tulemusi.

Pärast pikemaid nõupidamisi kinnitas FIDE turniiri osavõtjaiks järgmised üldtunnustatud suurmeistrid: Botvinnik (NSVL), Euwe (Holland), Fine (USA), Keres (NSVL), Reshevsky (USA) ja Smõslov (NSVL). Smõslovi määramine kuuendaks osavõtjaks oli üldine tunnustus Nõukogude Liidu maletajate suurepärastele tulemustele aastail 1945—1947, millisel ajavahemikul nõukogude maletajad võitsid teatavasti kaks matši USA ja Inglismaa esindusmeeskondade vastu, lõid ülekaalukalt Praha maletajaid ja tõid koju esikohad Groningeni rahvusvaheliselt turniirilt.

Matšturniir, mis toimus 1948. a. esimesel poolel Haagis ja Moskvas, kujunes tegelikult viie meistri vaheliseks võistluseks, sest Fine

loobus viimasel momendil osavõtust. Pärast peaaegu kolm kuud kestnud pinevat võistlust võitis turniiri ülekaalukalt NSV Liidu esindaja Botvinnik, saavutades suurepärase tulemuse + 10 — 2 = 8 ja asetades seega krooni pähe nõukogude maletajate senistele saavutustele. Kuid ka Smõslov ja Keres saavutasid hea tulemuse, tulles vastavalt teisele ja kolmandale-neljandale kohale.

Üheaegselt matšturniiri osavõtjate määramisega kehtestas FIDE aga ka kindla korra edaspidiste maailmameistrivõistluste läbiviimise kohta. Maailmameistri tiitel otsustatakse, nagu senigi, ka edaspidi matši teel, kuid esimese kandidaadi määramine toimub suure hulga eelvõistluste kaudu ja aitab garanteerida tõesti tugevaima vastase leidmist maailmameistrile.

Selleks et anda kõigile tunnustatud maletajaile võimalust konkureerida võistlusel maailmameistri nimele, jaotati maletajad kaheksasse geograafilisse tsooni, milledest igaüks võib saata esindaja tsoonivõitjate turniirile. Tsoonivõitjate turniiril võistlevad seega kõikide tsoonide parimad maletajad, kusjuures selle turniiri viis esimest võitjat omandavad õiguse kaasa mängida turniiril maailmameistri kandidaadi määramiseks koos vastlõppenud matšturniiril 2.—5. kohale jäänud maletajatega. Maailmameistri kandidaadi määramise turniir toimub seega kümne maletaja vahel kaheringilisena ja selle võitja saab õiguse mängida matši Botvinnikuga maailmameistri tiitlile.

Praktiliselt on seni teostatud mõned tsooniturniirid, mille võitjad kohtasid 1948. a. augustis Stokholmis tsoonivõitjate turniiril. Sel võistlusel saavutasid nõukogude maletajad jällegi suurepärase edu, võites viiest esikohast tervelt neli, kusjuures Bronstein võitis esimese, Boleslavski kolmanda, Kotov neljanda ja Lilienthal viienda koha. Seega on 1949. a. toimuval turniiril maailmameistri kandidaadi selgitamiseks 10 osavõtja hulgast nõukogude maletajaile kindlustatud tervelt kuus kohta, seega üle poole osavõtjate üldarvust.

Võistlused maailmameistri tiitlile ülaltoodud süsteemi kohaselt on mõeldud perioodilistena, kusjuures matš maailmameistri tiitlile toimuks iga kolme aasta järel. Järgmine matš peaks toimuma 1950. a., millele järgneksid 1951. a. tsooniturniirid, 1952. a. kandidaatide turniir ja 1953. a. jällegi matš maailmameistri nimele.

Käesolev raamat on täielikult pühendatud matšturniirile, mis toimus Haagis ja Moskvas 1948. a. esimesel poolel ja mis andis esimese nõukogude maailmameistri — Mihhail Botvinniku. Lühikeste sissejuhatavate andmete kõrval moodustab raamatu peamise sisu sellel turniiril mängitud 50 partii analüüs. Partiide juures toodud põhjalikud märku-

sed on mõeldud mitte ainult meistreile, vaid need on püütud teha arusaadavaks ka nõrgemaile maletajaile, kusjuures erilist rõhku on pandud partiis pöörettekitavate momentide esiletõstmisele. Seetõttu võib märkustes toodud kriitika näida võib-olla nii mõneski kohas liiga karm, kuid see on mõeldud objektiivsena ja on kindlasti partiisid jälgivaile nõrgemaile maletajaile väga kasulik.

Partiide avangulise osa juures on rõhku pandud eriti üksikute mänguviisidega seotud üldiste ideede selgitamisele, kergendades seega avangule järgnevast partiiosast arusaamist. Keskmängus on samuti püütud võimalikult vältida kuiva variantide rägastikku üksikuis positsioonides peituvate ideede selgitamise kasuks, mis samuti peaks kahtlemata kergendama partiide jälgimist. Lõppmängudes, mida raamatus ei esine eriti sageli, on püütud kogu järgneva edasimängu ideed lühidalt selgitada juba enne tegeliku partiijätku juurde asumist, et seega võimaldada lugejaile ülevaadet järgnevaist sündmustest. Lõpuks on partiide juurde toodud rohkesti diagramme, mis kergendavad partiide jälgimist ja võimaldavad toodud materjalidest selgemat ülevaadet saada.

Maailmameistri matšturniiri reglement.

Matšturniiri kohtunike kolleegium koosseisus: peakohtunik dr. Vidmar (Jugoslaavia), asetäitjad N. Cortlever (Holland), A. Kotov (NSVL) ja K. Reve (USA) kinnitas turniiri läbiviimiseks alltoodud reglemendi.

Maailmameistri matšturniir toimub viieringilisena, s. t. igaüks mängib igaühega viis partiid. Osavõtja, kes on saavutanud kõige rohkem punkte, kuulutatakse matšturniiri võitjaks ja talle omistatakse maailmameistri tiitel.

Juhul, kui esimest kohta jagavad kaks või enam osavõtjat, organiseeritakse vähemalt kuue kuu jooksul pärast matšturniiri lõppu maailmameistri selgitamiseks uus võistlus nende osavõtjate vahel, kes jagavad esikohta.

Mängitakse kolm vooru nädalas. Voorupäevadel kestab mäng viis tundi, katkestatud partiide lõpetamisel aga kuus tundi. Ajakontrolliks on 40 käiku 2 tunni 30 minutiga ja edasi 16 käiku tunnis. Matšturniiri esimene pool (kaks ringi) toimub Haagis ja lõpeb 27. märtsil, teine pool (kolm ringi) aga Moskvas ajavahemikus 10. aprillist kuni 16. maini.

Matšturniiri kohtunike kolleegium koosneb ühest peakohtunikust ja tema kolmest asetäitjast, kelledeks on NSV Liidu, USA ja Hollandi maleorganisatsioonide esindajad. Matšturniiril on kehtivad Rahvusvahelise Maleliidu (FIDE) poolt kinnitatud mängureeglid; igal turniirist osavõtjal on õigus valida endale sekundant.

Matšturniir toimub järgmise mängukava kohaselt:

Haagis:

1. märtsil — turniiri avamine ja loosimine.
2. „ — 1. voor (Euwe-Keres, Smõslov-Reshevsky).
3. „ — katkestatud partiid.
4. „ — 2. voor (Botvinnik-Euwe, Keres-Smõslov).
6. „ — katkestatud partiid.

8. „ — 3. voor (Smõslov-Botvinnik, Reshevsky-Keres).
9. „ — 4. voor (Botvinnik-Reshevsky, Euwe-Smõslov).
10. „ — katkestatud partiid.
11. „ — 5. voor (Reshevsky-Euwe, Keres-Botvinnik).
13. „ — katkestatud partiid.
15. „ — 6. voor (Keres-Euwe, Reshevsky-Smõslov).
16. „ — 7. voor (Smõslov-Keres, Euwe-Botvinnik).
17. „ — katkestatud partiid.
18. „ — 8. voor (Botvinnik-Smõslov, Keres-Reshevsky).
20. „ — katkestatud partiid.
23. „ — 9. voor (Reshevsky-Botvinnik, Smõslov-Euwe).
24. „ — katkestatud partiid.
25. „ — 10. voor (Euwe-Reshevsky, Botvinnik-Keres).
27. „ — katkestatud partiid.

5., 7., 12., 14., 19., 21., 22. ja 26. märts olid osavõtjaile puhkepäevad.

Moskvas:

10. aprillil — turniiri teise poole avamine.
11. „ — 11. voor (Euwe-Keres, Smõslov-Reshevsky).
12. „ — katkestatud partiid.
13. „ — 12. voor (Botvinnik-Euwe, Keres-Smõslov).
14. „ — katkestatud partiid.
15. „ — 13. voor (Smõslov-Botvinnik, Reshevsky-Keres).
16. „ — katkestatud partiid.
18. „ — 14. voor (Botvinnik-Reshevsky, Euwe-Smõslov).
19. „ — katkestatud partiid.
20. „ — 15. voor (Keres-Botvinnik, Reshevsky-Euwe).
21. „ — katkestatud partiid.
22. „ — 16. voor (Reshevsky-Smõslov, Keres-Euwe).
23. „ — katkestatud partiid.
25. „ — 17. voor (Euwe-Botvinnik, Smõslov-Keres).
26. „ — katkestatud partiid.
27. „ — 18. voor (Botvinnik-Smõslov, Keres-Reshevsky).
28. „ — katkestatud partiid.
3. mail — 19. voor (Reshevsky-Botvinnik, Smõslov-Euwe).
4. „ — 20. voor (Botvinnik-Keres, Euwe-Reshevsky).
5. „ — katkestatud partiid.
6. „ — 21. voor (Euwe-Keres, Smõslov-Reshevsky).
7. „ — katkestatud partiid.
9. „ — 22. voor (Keres-Smõslov, Botvinnik-Euwe).

10. „ — katkestatud partiid.
11. „ — 23. voor (Smõslov-Botvinnik, Reshevsky-Keres).
12. „ — katkestatud partiid.
13. „ — 24. voor (Botvinnik-Reshevsky, Euwe-Smõslov).
14. „ — katkestatud partiid.
16. „ — 25. voor (Keres-Botvinnik, Reshevsky-Euwe).
17. „ — katkestatud partiid.
18. „ — turniiri lõpp.

17., 24., 29. ja 30. aprill ning 1., 2., 8. ja 15. mai olid osavõtjaile puhkepäevad.

M. Botvinniku sportlikud tulemused.

1. Turniirid.

1926	Leningrad	II—III	7 — 2
1926	Leningrad	III	6½ — 3½
1927	Leningrad	II	7½ — 2½
1927	NSV Liidu V esiv.	V—VI	12½ — 7½
1928	Leningrad	I	8½ — 2½
1929	Leningrad	I	11½ — 2½
1929	NSV Liidu VI esiv.	VI	9½ — 3½
1930	Leningrad	I	6½ — 1½
1931	Leningrad	I	14 — 3
1931	NSV Liidu VII esiv. (eelv.)	II	6½ — 2½
1931	NSV Liidu VII esiv. (fin.)	I	13½ — 3½
1932	Leningrad	I	10 — 1
1933	Leningrad	I	7 — 3
1933	Leningrad	I—II	10 — 3
1933	NSV Liidu VIII esiv.	I	14 — 5
1934	Leningrad	I	7½ — 3½
1935	Hastings	V—VI	5 — 4
1935	Moskva	I—II	13 — 6
1936	Moskva	II	12 — 6
1936	Nottingham	I—II	10 — 4
1938	NSV Liidu XI esiv. (poolf.)	I	14 — 3
1938	AVRO, Holland	III	7½ — 6½
1939	NSV Liidu XI esiv.	I	12½ — 4½
1940	NSV Liidu XII esiv.	V—VI	11½ — 7½
1941	Leningrad-Moskva	I	13½ — 6½
1943	Sverdlovsk	I	10½ — 3½
1943	Moskva	I	13½ — 2½
1944	NSV Liidu XIII esiv.	I	12½ — 3½
1945	NSV Liidu XIV esiv.	I	15 — 2
1946	Groningen	I	14½ — 4½
1947	Moskva	I	11 — 4
1948	Haag-Moskva	I	14 — 6

2. Matšid.

1933	Flohr	6 : 6
1937	Löwenfisch	6½ : 6½
1940	Ragozin	8½ : 3½

Kokku +363 — 140, mis annab võiduprotsendi 72,1.

M. Euwe sportlikud tulemused.

1. Turniirid.

1921	Broadstairs	I—II	3½ — 1½
1921	Viin	II	7½ — 3½
1921	Budapest	VI	5½ — 5½
1921	Haag	IX	2 — 7
1921	Amsterdam	I	5½ — 1½
1922	Pieštany	IX	8½ — 9½
1922	London	XI	5½ — 9½
1923	Scheveningen		4½ — 5½
1923	Moravská Ostrava	V—VI	7 — 5
1924	Hastings	I	7½ — 1½
1924	Weston Super Mare	I	7½ — 1½
1924	Pariis	IV—VI	4 — 4
1925	Wiesbaden	I	4½ — 1½
1926	Weston Super Mare	I	8 — 1
1928	Haag	I	12 — 3
1928	Kissingen	III—IV	6½ — 4½
1929	Karlsbad	V—VII	12 — 9
1930	Amsterdam	II	2½ — 2½
1931	Hastings	I	7 — 2
1931	Amsterdam	I—II	2½ — ½
1932	Hastings	III	5 — 4
1932	Bern	II—III	11½ — 3½
1934	Zürich	II—III	12 — 3
1934	Leningrad	VI	5½ — 5½
1935	Hastings	I—III	6½ — 2½
1936	Zandvoort	II	7½ — 3½
1936	Amsterdam	I—II	5 — 2
1936	Nottingham	III—V	9½ — 4½
1937	Bad Nauheim	I	4 — 2
1937	Stokholm (olümpiaad)	1. laual	9½ — 3½
1938	Amsterdam	I	9 — 2
1938	AVRO, Holland	IV—VI	7 — 7
1938	Noordwijk	IV	5 — 4
1939	Hastings	II	6½ — 2½
1939	Bournemouth	I	9 — 2
1939	Soest	I	2½ — ½
1939	Amsterdam	I	7 — 3
1940	Soest	II—III	1½ — 1½

1940	Amsterdam	I	6½ — ½
1940	Budapest	I	4½ — ½
1946	Hastings	III—V	7 — 4
1946	London	I	9½ — 1½
1946	Groningen	II	14 — 5
1946	Maastricht	I	7½ — 1½
1946	Zaandam	I	9½ — 1½
1947	Mar del Plata	V—VI	10½ — 6½
1947	Mar del Plata	IV	4½ — 5½
1947	Hilversum	IV—V	3½ — 3½
1948	Haag-Moskva	V	4 — 16
1948	Veneetsia	IV	8 — 5

2. Matšid.

1920	Olland	5½ : 1½
1920	Réti	1 : 3
1921	Maróczy	6 : 6
1924	Colle	5 : 3
1927	Aljechin	4½ : 5½
1928	Colle	5½ : ½
1928	Bogoljubov	4½ : 5½
1928	Bogoljubov	4½ : 5½
1931	Landau	4 : 2
1931	Capablanca	4 : 6
1931	Noteboom	4½ : 1½
1932	Flohr	8 : 8
1932	Spielmann	3 : 1
1934	Landau	4½ : 1½
1935	Aljechin	15½ : 14½
1937	Aljechin	9½ : 15½
1939	Landau	7½ : 2½
1939	Keres	6½ : 7½
1940	Kramer	5 : 3
1942	Bogoljubov	6½ : 3½
1943	Van den Hoek	8 : 2

Kokku +456 — 286, mis annab võiduprotsendi 61,3.

P. Kerese sportlikud tulemused.

1. Turniirid.

1929	Pärnu	II	13½ — 4½
1930	Tallinn	I	8 — 1
1932	Tartu	I	9 — 0
1933	Pärnu	I	11½ — ½
1933	Tallinn	III—IV	5 — 2

1934	Rakvere	II	7 — 2
1935	Tallinn	I—II	6½ — 2½
1935	Tartu	I	23 — 1
1935	Tallinn	II	5½ — 2½
1935	Varssavi (olümpiaad)	1. laual	12½ — 6½
1935	Helsingi	II	6½ — 1½
1936	Tallinn	I	9 — 1
1936	Bad Nauheim	I—II	6½ — 2½
1936	Dresden	VIII—IX	3½ — 5½
1936	Zandvoort	III—IV	6½ — 4½
1936	München (olümpiaad)	1. laual	15½ — 4½
1937	Tallinn	I	7½ — 1½
1937	Margate	I—II	7½ — 1½
1937	Ostende	I—III	6 — 3
1937	Praha	I	10 — 1
1937	Viin	I	4½ — 1½
1937	Kemeri	IV—V	11½ — 5½
1937	Pärnu	II—IV	4½ — 2½
1937	Stokholm (olümpiaad)	1. laual	11 — 4
1937	Semmering-Baden	I	9 — 5
1938	Hastings	II	6½ — 2½
1938	Noordwijk	II	6½ — 2½
1938	AVRO, Holland	I—II	8½ — 5½
1939	Leningrad-Moskva	XII—XIII	8 — 9
1939	Margate	I	7½ — 1½
1939	Buenos Aires (olümpiaad)	1. laual	14½ — 4½
1939	Buenos Aires	I—II	8½ — 2½
1940	NSV Liidu XII esiv.	IV	12 — 7
1941	Leningrad-Moskva	II	11 — 9
1945	Eesti NSV esiv.	I	13 — 2
1946	Gruusia NSV esiv.	I	18 — 1
1947	NSV Liidu XV esiv.	I	14 — 5
1947	Pärnu	I	9½ — 3½
1947	Moskva	VI—VII	9 — 6
1948	Haag-Moskva	III—IV	10½ — 9½
1948	NSV Liidu XVI esiv.	VI—IX	9½ — 8½

2. Matšid.

1935	Kibbermann	3 : 1
1935	Friedemann	2 : 1
1936	Schmidt	3½ : 3½
1938	Stahlberg	4 : 4
1940	Euwe	7½ : 6½

Kokku +407 — 163, mis annab võiduprotsendi 71,4.

S. Reshevsky sportlikud tulemused.

1. Turniirid.

1922	New York	III	2 — 3
1924	Detroit	V	11 — 5
1927	Kalamazoo	III—V	5 — 3
1931	Tulsa	I	7½ — 1½
1932	Minneapolis	II	9 — 2
1932	Pasadena	III—V	6 — 5
1933	Detroit	II	11 — 2
1934	Chicago	I—II	7½ — 1½
1934	Syracuse	I	12 — 2
1935	Margate	I	7½ — 1½
1935	Yarmouth	I	10 — 1
1936	USA esiv.	I	11½ — 3½
1936	Nottingham	III—IV	9½ — 4½
1937	Kemeri	I—III	12 — 5
1937	Semmering-Baden	III—IV	7½ — 6½
1937	Stokholm (olümpiaad)	1. laual	9½ — 6½
1938	Hastings	I	7 — 2
1938	USA esiv.	I	13 — 3
1938	AVRO, Holland	IV—VI	7 — 7
1939	Leningrad-Moskva	II	10½ — 6½
1939	New York	II	10 — 1
1940	USA esiv.	I	13 — 3
1941	Hamilton	II—IV	7 — 3
1942	USA esiv.	I—II	12½ — 2½
1944	Boston	I	15½ — 1½
1945	Hollywood	I	10½ — 1½
1946	USA esivõistlused	I	16 — 2
1948	Haag-Moskva	III—IV	10½ — 9½

2. Matšid.

1941	Horowitz	9½ : 6½
1942	Kashdan	7½ : 3½

Kokku +288 — 106, mis annab võiduprotsendi 73,1.

V. Smõslovi sportlikud tulemused.

1938	Moskva	I—II	12½ — 4½
1939	Leningrad-Moskva	XII—XIII	8 — 9
1939	Moskva	II—III	9 — 4
1940	NSV Liidu XII esiv.	III	13 — 6
1941	Leningrad-Moskva	III	10 — 10
1942	Kuibõšev	II	8 — 3
1942	Moskva	I	12 — 3

1943	Sverdlovsk	III—IV	8 — 6
1943	Moskva	II	11½ — 4½
1944	Moskva	I	13 — 3
1944	NSV Liidu XIII esiv.	II	10½ — 5½
1945	NSV Liidu XIV esiv.	X—XI	8½ — 8½
1946	Moskva	III—IV	8½ — 6½
1946	Moskva-Praha	III	9 — 3
1946	Groningen	III	12½ — 6½
1947	NSV Liidu XV esiv.	III—IV	12 — 7
1947	Varssavi	II—V	6 — 3
1947	Pärnu	IV—VI	8 — 5
1947	Moskva	III—IV	10 — 5
1948	Haag-Moskva	II	11 — 9

Kokku +201 — 112, mis annab võiduprotsendi 64,2.

Matšturniirist osavõtjate omavahelised tulemused (1932—1947).

	1.			2.			3.			4.			5.			Kokku			% %
	+	−	=	+	−	=	+	−	=	+	−	=	+	−	=	+	−	=	
1. Botvinnik	+	+	+	0	2	4	6	1	5	2	0	3	2	0	6	10	3	18	61,2
2. Euwe	2	0	4	+	+	+	0	1	0	1	1	2	7	7	5	10	9	11	51,7
3. Smõslov	1	6	5	1	0	0	+	+	+	2	1	0	1	4	4	5	11	9	38,0
4. Reshevsky	0	2	3	1	1	2	1	2	0	+	+	+	2	3	3	4	8	8	40,0
5. Keres	0	2	6	7	7	5	4	1	4	3	2	3	+	+	+	14	12	18	52,3

Matšturniirist osavõtjate omavahelised tulemused (pärast matšturniiri).

	1.			2.			3.			4.			5.			Kokku			% % 1947	% % 1948
	+	−	=	+	−	=	+	−	=	+	−	=	+	−	=	+	−	=		
1. Botvinnik	+	+	+	7	1	9	6	1	6	4	1	5	2	2	7	19	5	27	61,2	63,7
2. Smõslov	1	7	9	+	+	+	2	6	6	3	1	4	5	1	0	11	15	19	38,0	45,5
3. Keres	1	6	6	6	2	6	+	+	+	4	4	5	11	7	6	22	19	23	52,3	52,3
4. Reshevsky	1	4	5	1	3	4	4	4	5	+	+	+	4	1	4	10	12	18	40,0	47,5
5. Euwe	2	2	7	1	5	0	7	11	6	1	4	4	+	+	+	11	22	17	51,7	39,0

Matšturniiri avamine.

Maailmameistri matšturniiri pidulik avamine toimus 1. märtsi õhtul 1948. a. Haagi linnapea residentsis, kus viibisid turniirist osavõtjate kõrval veel rohkearvulised külalised, nende hulgas NSV Liidu saadik Hollandis sm. Valkov. Turniiri oli nii NSV Liidust kui ka teistest Euroopa ja ka Ameerika riikidest ilmunud jälgima suur hulk korrespondente, kes pidevalt valgustasid suurvõistluse käiku maailma ajakirjanduses.

Tervituskõnedega esinesid Haagi linnapea Visser, Rahvusvahelise Maleliidu (FIDE) president dr. Rueb ja Hollandi Maleliidu president Zittersteyn. Nõukogude Liidu delegatsiooni juht sm. Postnikov oma vastutervituses tänas matšturniiri organiseerijaid osutatud külalislahkuse eest.

Tervitustele järgnes loosimine. Tähestikulises järjestuses esimesena asus loosi tõmbama suurmeister Botvinnik, saades loosinumbri üks; see kutsus saalis esile sõbraliku aplausi. Järgnevalt tõmbas dr. Euwe välja number kahe, seejärel Keres number viie, Reshevsky number nelja ja viimase loosinumbrina jäi Smõslovile kolm.

Seega oli võistluste avatseremoonia lõppenud ja osavõtjad ruttasid koju tutvuma tekkinud olukorraga ning ette valmistuma järgmisel päeval algavateks malelahinguteks.

Pärast turniiri esimese poole lõppu Hollandis tehti mängus umbes kahenädalane vaheaeg, mida osavõtjad kasutasid sõiduks Haagist Moskva ja jõu kogumiseks enne otsustava teise poole algust. Turniiri teise poole pidulik avamine toimus Moskvas Ametiühingute Maja sammassaalis 10. aprillil. Õhtu avas Üleliidulise Kehakultuuri- ja Spordikomitee aseesimees sm. Postnikov, millele järgnesid sõnavõtud Üleliidulise Malesektsiooni nimel teenelise meistersportlase Romanovski ja Hollandi Maleliidu nimel Zittersteyni poolt. Peale selle esinesid tervituskõnedega VOKS-i esimees sm. Kemenov, turniiri peakohtunik dr. Vidmar ja osavõtjate nimel eksmaailmameister dr. Euwe.

*

Turniir lõppes faktiliselt juba 22. vooruga, kus Botvinnik viigiga Euwe vastu kindlustas endale esikoha ja maailmameistri tiitli. Pärast seda kui Euwe oli Botvinniku poolt pakutud viigi vastu võtnud, tervitas kogu täiskiilutud mängusaal ovatsioonidega uut maailmameistrit, nii et mäng kõrvallaual tuli katkestada. Värsket tšempioni õnnitlesid südamlikult turniiri peakohtunik Vidmar, teised turniirist osavõtjad, abikohtunikud, Nõukogude spordi- ja maleorganisatsioonide esindajad, sõbrad ja tuttavad. Eriti suureks paisusid ovatsioonid siis, kui värsket maailmameistrit õnnitles ja andis talle üle kimbu punaseid tulpe suurmeister Vidmari kuueaastane tütar.

Kulus umbes pool tundi, enne kui kogu saalitäis publikut suutis uuesti rahuneda ja mäng kõrvallaual võis uuesti jätkuda.

*

Matšturniiri lõpp toimus jällegi Ametiühingute Maja sammassaalis 18. mai õhtul. Avakõnega esines Üleliidulise Kehakultuuri- ja Spordi-

komitee aseesimees sm. Postnikov, mille järel turniiri peakohtunik dr. Vidmar teadustas turniiri tehnilised tulemused. Seejärel kõneles Rahvusvahelise Maleliidu (FIDE) president dr. Rueb, kes ühtlasi luges ette FIDE ametliku dokumendi Botvinnikule maailmameistri nimetuse andmise kohta. Edasi esinesid tervituskõnedega Üleliidulise Malesektsiooni esimees sm. Vinogradov, FIDE aseesimehed Louma (Tšehhoslovakkia) ja Rogard (Rootsi), Ungari Maleliidu esimees Florian, Hollandi Maleliidu esimees Zittersteyn, Tšehhoslovakkia informatsiooniministeeriumi esindaja meister Opočensky jt.

Osavõtjate nimel esines dr. Euwe, kes tänas korraldajaid suurepäraste mängutingimuste ja südamliku vastuvõtu eest. Õhtu lõppsõna ütles värske maailmameister Botvinnik, kes avaldas kogu nõukogude maletajaskonna nimel tänu Nõukogude valitsusele ja bolševike parteile nende suurepäraste tingimuste ja hoolitsuse eest, mida osutatakse maletajaile.

Botvinniku sõnavõtu järel luges sm. Postnikov matšturniiri, ühe viimase aastakümne silmapaistvama malesündmuse, lõppenuks.

Matšturniiri tabel.

	1	2	3	4	5	Punkte
1. Botvinnik	+ + + + +	½ ½ 1 ½ ½	1 1 1 1 0	1 ½ 0 1 1	1 ½ 1 ½ ½	14
2. Smõslov	½ ½ 0 ½ ½	+ + + + +	0 0 ½ 1 ½	½ ½ 1 ½ ½	1 1 0 1 1	11
3. Keres	0 0 0 0 1	1 1 ½ 0 ½	+ + + + +	0 ½ 1 0 ½	1 ½ 1 1 1	10 ½
4. Reshevsky	0 ½ 1 0 0	½ ½ 0 ½ ½	1 ½ 0 1 ½	+ + + + +	1 ½ ½ 1 1	10 ½
5. Euwe	0 ½ 0 ½ ½	0 0 1 0 0	0 ½ 0 0 0	0 ½ ½ 0 0	+ + + + +	4

Tulemused ringide kaupa.

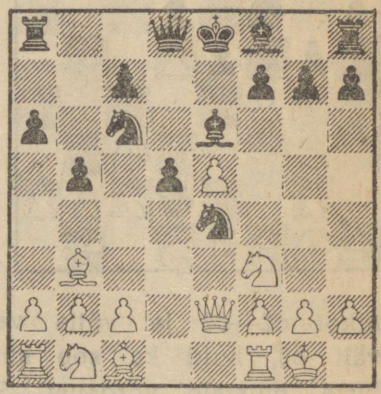
	I	II	III	IV	V	Kokku	Koht
1. Botvinnik	3½	2½	3	3	2	14	I
2. Smõslov	2	2	1½	3	2½	11	II
3. Keres	2	2	2½	1	3	10½	III-IV
4. Reshevsky	2½	2	1½	2½	2	10½	III-IV
5. Euwe	0	1½	1½	½	½	4	V

Avanguteoreetiline ülevaade.

Matšturniiril maailmameistri nimele kasutati peamiselt üldtuntud avanguid ega püütud katsetada kahtlase väärtusega eksperimente, mis üksikute partiide suurt tähtsust arvestades on täiesti loomulik. Siiski ei või öelda, et matšturniir poleks andnud maleteooriale midagi uut; turniiril mängitud tuntud avanguis kasutati sageli uuelaadseid arengusüsteeme ja saavutati nii mõnegi senini sageli esinenud mänguviisi kohta üksmeelne hinnang, mis varem puudus. Alljärgnevalt püüame anda lühida ülevaate matšturniiril kasutatud avanguist ja seal tarvitatud teoreetilistest uuendustest.

1. Hispaania avang.

Huvitaval kombel kujunes matšturniiri kasutatavaimaks avanguks hispaania avang, mis esines tervelt 13 partiis, seega rohkem kui neljandikus turniiril mängitud partiide üldarvust. Suurimat teoreetilist huvi pakub kahtlemata nn. lahtises kaitses pärast käike **1. e2—e4 e7—e5 2. Rg1—f3 Rb8—c6 3. Of1—b5 a7—a6 4. Ob5—a4 Rg8—f6 5. 0—0 Rf6:e4 6. d2—d4 b7—b5 7. Oa4—b3 d7—d5 8. d4 : e5 Oc8—e6** Kerese poolt viimasel ajal edukalt turniiride praktikasse toodud jätk **9. Ld1—e2**!, mis matšturniiri tulemuste põhjal näib kujunevat hispaania avangu lahtise kaitse peavariandiks.

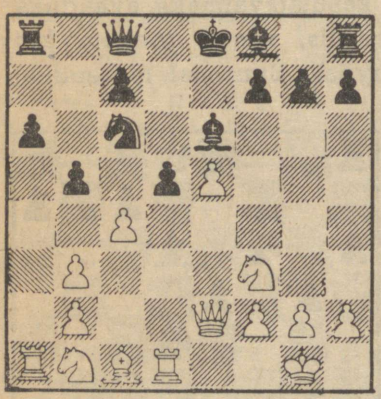

Seis pärast 9. Le2 tekkis matšturniiril neljas partiis, esmakordselt 16. vooru kohtamises **Keres-Euwe,** kus must jätkas ilma pikemalt mõtlemata **9... Of8—e7.** Valge vastas sellele tavalise käiguga **10. Vf1—d1,** kavatsedes uuesti katsetada partiides Keres-Alatortsev (Leningrad, 1947) ja Keres-Alexander (London, 1947) kasutatud jätku 10... Rc5 11. c4 R:b3 12. a:b3 jne. kerge paremusega valgele.

Euwe oli aga kogu variandi koduses analüüsis ette valmistanud ja mängis **10...0—0 11. c2—c4 b5 : c4 12. Ob3 : c4 Oe7—c5 13. Ocl—e3 Oc5 : e3 14. Le2 : e3 Ld8—b8,** lootes selle rünnakuga punktile b2 seise tasakaalustada. See tal aga ei õnnestunud, sest pärast **15. Oc4—b3 Rc6—a5 16. Rb1—d2 Re4 : d2 17. Vd1 : d2! Ra5 : b3 18. a2 : b3** saavutas valge punktide d4 ja c5 nõrkuse tõttu positsioonilise paremuse.

Musta mänguviisi püüdis parandada **Reshevsky** partiis **Kerese** vastu 18. voorust, jätkates 9...Oe7 asemel **9...Re4—c5 10. Vf1—d1 Rc5 : b3 11. a2 : b3 Ld8—c8.** Selle kaitsesüsteemiga kavatses Reshevsky takistada edasilüket c2—c4 ja saavutaski partiis pärast **12. Ocl—g5 h7—h6 13. Og5—h4 Of8—c5 14. Rb1—c3?** üllatava etturikahinguga **14...g7—g5 15. Oh4—g3 Lc8—b7! 16. Rc3 : d5 0—0—0** jne. suurepärase rünnakuseisu. Valge võis aga 14. Rc3? asemel jätkata palju energilisemalt 14. c2—c4!, saavutades pärast 14. ... d:c4 15. b:c4 O:c4 16. Le4 jne. kahitud etturi eest väga häid rünnakuvõimalusi.

Veelgi rängema hoobi aga andis Reshevsky poolt valitud kaitsesüsteemile **Smõslov** partiis **Euwe** vastu 19. voorus, jätkates pärast 11...Lc8 ikkagi **12. c2—c4!** ja tuues seega äärmiselt lootusrikka etturikahingu. Euwe jätkas **12. ... d5 : c4 13. b3 : c4 Oe6 : c4 14. Le2—e4 Rc6—e7?** ja oli pärast **15. Rb1—a3!** sunnitud andma etturi tagasi ühes lootusetu seisuga. Muidugi on selge, et valge rünnak on pärast 14. Le4 väga kardetav, kuid must pidi 14...Re7? asemel siiski katsetama 14...Lb7 15. Rc3 Vb8 mõningate kaitsevõimalustega. Siiski on selge, et kogu musta kaitsesüsteem pole täiesti rahuldav.

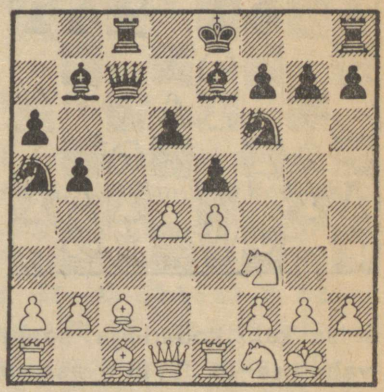
Viimase katse musta poolt valitud kaitsesüsteemi parandamiseks tegi **Reshevsky** 21. vooru partiis **Smõslovi** vastu, jätkates pärast **10. Vf1—d1** mitte 10... R:b3 11. a:b3 Lc8, vaid **10...b5—b4.** Selle käigu mõtteks on takistada edasilüket c2—c4 ja võtta valgelt ratsult mitmes variandis vajalik väli c3, kuid ka see süsteem on vaevalt rahuldav ega kindlusta mustale võrdsust. Smõslov jätkas rahulikult **11. Ocl—e3 Rc5 : b3 12. a2 : b3 Ld8—c8** ja saavutas selle variandi standardkäiguga **13. c2—c4!** kerge positsioonilise paremuse, kuid pole sugugi võimatu, et valgel on siin varuks veelgi energilisemaid jätke. Nii näiteks tuleb arvesse 11. O:d5 O:d5 12. c4, et pärast 12...b:c3 jätkata 13. R:c3 Re7

14. Oe3 Re6 15. R:d5 R:d5 16. Lc4 jne., kuigi lipukahing 12. . . . O:c4 või 12. . . O:f3 annab mustale siin mõningaid vastušansse.

Lõppkokkuvõttes võib öelda, et matšturniirist osavõtjail ei õnnestunud hispaania avangu lahtises kaitses pärast 9. Ld1—e2! leida mustale täiesti rahuldavat kaitsesüsteemi, mispärast seda käiku võib lugeda valgele lootusrikkamaks kui seni tavaliselt kasutatud edasilüket 9. c3.

Päris huvitavaid ideid kasutati ka tavalises variandis 1. e4 e5 2. Rf3 Rc6 3. Ob5 a6 4. Oa4 **Rg8—f6 5. 0—0 Of8—e7 6. Vf1—e1 b7—b5 7. Oa4—b3,** kus mustal on võimalik valida jätkude 7. . . 0—0 ja 7. . . d6 vahel. Partiis **Smõslov-Reshevsky** 1. voorust mängis must tavalise šablooni kohaselt **7. . . 0—0 8. c2—c3 d7—d6 9. h2—h3 Rc6—a5 10. Ob3—c2 c7—c5 11. d2—d4 Ld8—c7 12. Rb1—d2 c5 : d4 13. c3 : d4 Ra5—c6,** kuid ei suutnud pärast nõukogude maletajate poolt väljatöötatud arengusüsteemi **14. Rd2—b3! a6—a5 15. Oc1—e3 a5—a4 16. Rb3—d2** ühes **Va1—c1** jne. teostamist saavutada võrdsust. On üldse raske näidata, kuidas must peaks selles variandis pärast 12. . . c:d4 mängima, et saavutada rahuldavat seisu, mispärast tuleb võib-olla lugeda juba kogu selle vahetusega alustatud mänguviisi mustale kahtlaseks.

Samal arvamusel oli nähtavasti ka **Smõslov,** jätkates 4. vooru partiis **Euwe** vastu 12. . . c:d4 asemel vana skeemi kohaselt **12. . . Ra5—c6 13. d4:c5 d6 : c5 14. Rd2—f1 Oc8—e6 15. Rf1—e3 Va8—d8** jne. Seda rünnakusüsteemi peeti kaua aega küll kasulikuks valgele, kuid Smõslovi poolt pärast **16. Ld1—e2** kasutatud kaitse **16. . . g7—g6!** näib mustale andvat päris vastuvõetava mängu.

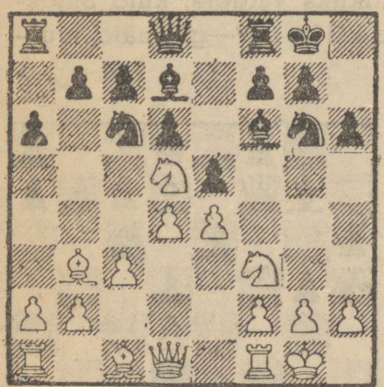
Partiis **Smõslov-Euwe** 9. voorust kasutas must huvitavat uuelaadset kaitsesüsteemi, jätkates 7. . . 0—0 asemel **7. . . d7—d6 8. c2—c3 Rc6—a5 9. Ob3—c2 c7—c5 10. d2—d4 Ld8—c7 11. Rb1—d2 Oc8—b7.** Esimesel pilgul näib musta poolt valitud kaitse halvemana tavalisest variandist, kus on tehtud veel käigud 0—0 ja h2—h3, kuid vangerduse tegemata jätmisel on siin oma teatud siht. Pärast partiis tehtud käike **12. Rd2—f1 c5 : d4 13. c3 : d4 Va8—c8** on valgel väikesi ebameeldivusi Oc2 kaitsmisega, sest 14. Od3 Rc6 15. Oe3 võimaldab väljahüppe 15. . . Rg4 (käik h2—h3!), ja 14. Re3 pole hea vastuse 14. . . R:e4 tõttu (käik 0—0!).

Kogu musta kaitsesüsteem pole aga nähtavasti siiski eriti ohtlik, sest partiis mängitud 14. Ve2 kõrval annab ka varem 12. d4:e5 ühes Rd2—f1 valgele hea mängu.

Teoreetilist väärtust omab ka 6. vooru kohtamine **Keres-Euwe**, kus must kasutas pärast **4... Rg8—f6 5. 0—0 Of8—e7 6. Ld1—e2 b7—b5 7. Oa4—b3 0—0 8. c2—c3** teravat edasilüket **8. ... d7—d5 9. d2—d3 d5—d4 10. c3 : d4 Rc6 : d4 11. Rf3 : d4 Ld8 : d4 12. Oc1—e3 Ld4—d6!** (Partiis Keres-Lilienthal, Pärnu, 1947, mängis must siin nõrgemini 12... Ld8 13. Rc3 c6? ja sattus ilmsesse halvemusse.) **13. Rb1—c3 Oc8—e6!** ja saavutas pärast 14. O:e6 f:e6 hea mängu. Pärast rahulikku taganemist 14. Oc2! näib aga valge seis siiski olevat veidi soodsam.

Paljudes matšturniiri partiides kasutati vana, Steinitzi poolt soovitatud kaitset (1. e4 e5 2. Rf3 Rc6 3. Ob5 a6 4. Oa4) **4. ... d7—d6 5. c2—c3 Oc8—d7 6. d2—d4 Rg8—e7,** millega must püüab viia oma ratsut g6 ja seega kindlustada küllaldaselt tsentraalpunkti e5. Partiis **Euwe-Reshevsky** (10. voor) püüdis valge seda takistada käiguga **7. h2—h4,** kuid see kuningatiiva nõrgestus on vaevalt hea. Partiis mängitud **7. ... h7—h6 8. Oc1—e3 e5 : d4 9. c3 : d4 d6—d5** jne. asemel võis must mängida veelgi tugevamini 7. ... e5:d4 8. c3:d4 d6—d5 9. e4—e5 Od7—g4 suurepärase seisuga, sest Og4 pole enam nii kergesti võimalik tõrjuda.

Parem on seepärast kahtlemata **7. Oa4—b3 h7—h6** (Ähvardas 8. Rg5.) **8. Rb1—d2 Re7—g6 9. Rd2—c4 Of8—e7 10. 0—0 0—0 11. Rc4—e3,** mis asetab musta raske probleemi ette, kuidas oma partiid lootusrikkalt jätkata. Pärast **11. ... Oe7—f6 12. Re3—d5** seisab valge väga ähvardavalt, ja kuigi mustal õnnestub pärast **12. ... e5 : d4** ähvarduse Og4 tõttu sundida valget lööma **13. Rf3 : d4,** pole ta sellega oma seisu oluliselt kergendanud. Partiis **Euwe-Keres** 1. voorust jätkas must **13. ... Vf8—e8,** kuid pidi vastasele pärast **14. Rd5 : f6+ Ld8 : f6 15. f2—f3** jne. loovutama hea seisu kaksikodadega; seejuures võis valge vastase seisu kergendava vahetuse 14. R : f6+ asemel mängida näiteks ka 14. Oc2 või 14. Vel, mõlemal juhul tugeva surveseisuga.

Musta kaitset püüdis parandada **Reshevsky** 11. vooru partiis **Smõslovi** vastu, jätkates 12. ... e5:d4 asemel **12. ... Vf8—e8.** See käik

osutus pärast **13. d4 : e5!** mustale veelgi halvemaks, sest nüüd pole 13. ... d:e5 võimalik 14. R:f6 tõttu rünnakuga odale d7. Et ka 14. ... Rg:e5 15. R:e5 R:e5 16. f4 Rc6 17.e5! jne. annaks valgele tugeva rünnaku, siis ei leidnud must midagi paremat kui **13. ... Of6 : e5 14. Rf3 : e5 d6 : e5,** kuid sattus pärast **15. Ld1—f3** ilmselt halvemasse seisu.

Teoreetilist väärtust omab ka 11. vooru kohtamine **Euwe-Keres,** kus must kasutas rahuliku jätku 5. ... Od7 asemel teravat nn. siesta varianti **5. ... f7—f5 6. e4 : f5 Oc8 : f5.** Panovi poolt soovitatud kardetav rünnakujätk 7. 0—0 Oe7 8. d4 e4 9. d5! jne. oli Euwele tundmata, mispärast ta jätkas teooria soovituse kohaselt **7. d2—d4 e5—e4 8. Rf3—g5 d6—d5 9. f2—f3,** sundides musta tooma etturikahingut **9. ... e4—e3! 10. f3—f4** (Otsekohe 10. O:e3 h6 11. Rh3 O:h3 12. g:h3 Od6 annab mustale hea mängu.) **10. ... Of8—d6.** Tekkinud seis on väga huvitav ja on väga raske näidata valgele lootusrikast jätku; näib, et selleks on tulistamine 11. Lh5+ g6 12. Lf3 Lf6 13. L:e3+ Rge7 14. 0—0 jne., sest nüüd on musta vigureilt võetud tähtis väli g6. Euwe poolt partiis valitud jätk **11. Ld1—f3 Ld8—f6 12. Lf3 : e3+ Rg8—e7** annab valgele nähtavasti ainult lootusi võrdsusele (13. 0—0 0—0 14. Rf3 Oe4 15. Rg5! jne.), kuna tegelikult juhtunud **13. Oa4 : c6+ b7 : c6 14. 0—0 0—0 15. Rb1—d2?** andis mustale pärast **15. ... Re7—g6 16. g2—g3 Va8—e8** jne. kiiresti otsustava rünnaku.

Partiis **Keres-Reshevsky** (8. voor) katsetas valge pärast **4. ... d7—d6** edasilüket **5. c2—c4,** millele must vastas kahtlase manöövriga **5. ... Oc8—g4 6. Rb1—c3 Rg8—e7.** Valge jätkas **7. h2—h3 Og4:f3 8. Ld1 : f3 Re7—g6 9. Rc3—d5!** ja saavutas ähvarduse 10. Rb4 tõttu kardetava initsiatiivi.

2. Neljaratsuavang.

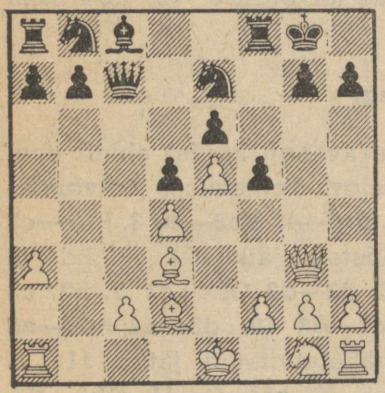
Lahtistest avangutest kasutati hispaania avangu kõrval ainult veel ühes partiis neljaratsuavangut, nimelt 24. vooru kohtamises **Botvinnik-Reshevsky.** Pärast käike **1. e2—e4 e7—e5 2. Rg1—f3 Rb8—c6 3. Rb1—c3 Rg8—f6 4. Of1—b5** loobus Reshevsky Rubinsteini jätkust 4. ... Rd4 ja valis pärast **4. ... Of8—b4 5. 0—0 0—0 6. d2—d3 Ob4 : c3 7. b2 : c3 d7—d6 8. Oc1—g5 Ld8—e7 9. Vf1—e1 Rc6—d8 10. d3—d4 Rd8—e6 11. Og5—c1** tavalise 11. ... c5 asemel vähetarvitatud jätku **11. ... Vf8—d8.** Botvinnik pareeris aga võimaluse d6—d5 käiguga **12. Ob5—f1!,** saavutades pärast **11. ... Re6—f8? 12. Rf3—h4!** parema mängu. Erilist teoreetilist huvi see partii ei paku.

3. Prantsuse avang.

Poolkinnistest avangutest kujunes matšturniiril populaarseimaks prantsuse avang, mida 1. e4 vastu kasutas peaaegu eranditult maailmameister Botvinnik. Pärast **1. e2—e4 e7—e6 2. d2—d4 d7—d5 3. Rb1—d2** jätkas Botvinnik **3. ... c7—c5 4. e4 : d5 e6 : d5,** leppides isoleeritud etturiga d5 elavama viguritemängu kasuks. Partiis **Euwe-Botvinnik** (7. voor) jätkas eksmaailmameister **5. Of1—b5+,** samuti ka nendevahelises kohtamises 17. voorus. Esimeses partiis mängis Botvinnik riskantsemalt **5. ... Rb8—c6,** kuid Euwe loobus huvitavamast jätkust 6. Rf3 lihtsustava **6. Ld1—e2+ Ld8—e7 7. d4 : c5 Le7 : e2+ 8. Rg1 : e2 Of8 : c5 9. Rd2—b3 Oc5—b6 10. Oc1—d2** kasuks, millega ta kindlustas endale veidi parema lõppmängu. Teises kohtamises mängis aga Botvinnik juba kindlamini **5. ... Oc8—d7,** kuigi valge saavutas ka sel juhul pärast **6. Ld1—e2+ Ld8—e7 7. Ob5 : d7+ Rb8 : d7 8. d4 : c5 Rd7 : c5 9. Rd2—b3** jne. veidi soodsama lõppmängu. Seejuures oli 9. Rdf3! veelgi energilisem ja andis valgele lootusi kestvale paremusele.

Partiis **Keres-Botvinnik** 15. voorust loobus valge lihtsustavast tulistamisest 5. Ob5+ rahuliku arenduse **5. Rg1—f3** kasuks, millele must vastas huvitavalt **5. ... a7—a6.** Pärast **6. d4 : c5 Of8 : c5 7. Rd2—b3 Oc5—a7** saavutas käik 5. ... a6 sisu, kuna seevastu lihtne 6. Oe2 Rc6 7. 0—0 Rf6 8. Ve1 jne. muudaks selle lihtsalt ajakaotuseks ja asetaks musta palju suuremate raskuste ette kui partiis.

19. vooru partiis **Reshevsky-Botvinnik** kasutas valge teravat varianti **3. Rb1—c3 Of8—b4 4. e4—e5 c7—c5 5. a2—a3 Ob4 : c3+ 6. b2 : c3,** kus Botvinnik jätkas tavalise 6. ... Re7 asemel **6. ... Ld8—c7 7. Ld1—g4 f7—f5.** Pärast edasist jätku **8. Lg4—g3 c5 : d4 9. c3 : d4 Rg8—e7 10. Oc1—d2 0—0 11. Of1—d3** tekkis äärmiselt huvitav seis rünnakutega eri tiibadel, kus valge võimalused kuningatiival näivad siiski olevat kardetavamad kui musta vasturünnak liputiival.

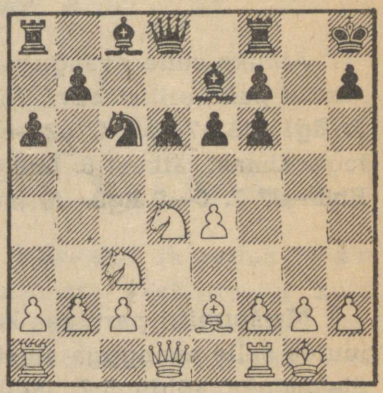

Veelgi teravamini mängis **Keres** viimase vooru partiis **Botvinniku** vastu, kasutades pärast **3. Rb1—c3 Of8—b4** Aljechini poolt soovitatud etturikahingut **4. Oc1—d2 d5 : e4 5. Ld1—g4!** jne. Botvinnik loobus

peavariandist 5. ... L:d4 6. 0—0—0 f5 7. Lg3 Od6 8. Of4 O:f4+ 9. L:f4 Lc5 jne. ja jätkas **5. ... Rg8—f6 6. Lg4 : g7 Vh8—g8 7. Lg7—h6 Rb8—c6 8. 0—0—0 Vg8—g6 9. Lh6—h4 Ob4 : c3 10. Od2 : c3 Ld8—d5,** kuid sattus pärast **11. b2—b3 Rc6—e7 12. f2—f3!** raskete probleemide ette. Nende teravate variantide kohta on aga lõpliku hinnangu andmine ilma edasiste praktiliste kogemusteta peaaegu võimatu.

4. Sitsiilia kaitse.

Poolkinnistest avangutest kasutati prantsuse avangu kõrval veel ainult ühes partiis sitsiilia kaitset, nimelt 13. vooru kohtamises **Smõslov-Botvinnik.** Pärast **1. e2—e4 c7—c5 2. Rg1—f3 Rb8—c6 3. d2—d4 c5 : d4 4. Rf3 :d4 Rg8—f6 5. Rb1—c3 d7—d6** püüdis Smõslov takistada vastase lemmikarendust g6 ühes Og7 käiguga **6. Oc1—g5,** millele järgnes tuntud teoreetiliste analüüside kohaselt **6 ... e7—e6 7. Of1—e2 Of8—e7 8. 0—0 0—0.** Nüüd alustas Smõslov kahtlast avantüüri liputiival manöövriga **9. Rd4—b5,** mille järel must võitis lihtsalt jätkuga **9. ... a7—a6 10. Og5 : f6 g7 : f6 11. Rb5—d4 Kg8—h8** jne. paar tempot ja hiljem tõestas, et kuningaseisu avamine on küllaldaselt kompenseeritud musta kaksikodadega ja tugeva tsentraalseisuga.

5. Vastuvõtmata lipugambiit.

Tavaline lipugambiit esines matšturniiril äärmiselt harva, sest must otsis tavaliselt teravamaid variante. Partiis **Smõslov-Keres** 17. voorust mängiti **1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 e7—e6 3. Rb1—c3 Rg8—f6 4. Oc1—g5 c7—c6 5. e2—e3 Rb8—d7,** mille järel valge vältis vahetusega **6. c4 : d5 e6 : d5** teravat Cambridge Springsi varianti. Edasi järgnes tuntud šablooni kohaselt **7. Of1—d3 Of8—e7 8. Rg1—f3 0—0 9. Ld1—c2 Vf8—e8 10. 0—0 Rd7—f8 11. Va1—b1,** mille järel must alustas huvitavat, kuid kahtlase väärtusega manöövrit **11. ... Rf8—g6 12. b2—b4 Oe7—d6** (lihtsa 12. ... Re4 asemel). Pärast **13. b4—b5** aga loobus must oma esialgsest kavatsusest 13. ... h6 14. O:f6 L:f6 15. e4 Rf4! 16. e5 Le6 17. e:d6 Lg4 jne. ja jätkas **13. ... Oc8—d7 14. b5 : c6 Od7 : c6?,** sattudes kiiresti halvemusse.

Teoreetilist huvi ei paku kohtamine **Botvinnik-Euwe** 22. voorust, kus valge vahetas d5 juba 4. käigul ja võimaldas mustale oda arendamisega f5 kerge võrdsuse, sest Botvinnikul oli selles partiis maailmameistri tiitli kindlustamiseks vaja kiiret viiki. Samuti teoreetilises mõttes huvivaene on ka viimase vooru kohtamine **Reshevsky-Euwe**, kus tekkis pärast **4. e2—e3 c7—c5 5. Rg1—f3 Rb8—c6 6. d4:c5 Of8:c5 7. a2—a3** jne. tuntud võimalustevaene seis. Alles Euwe ebatäpse keskmängu tõttu õnnestus valgel saavutada mõningat ülekaalu ja pärast mõlemalpoolseid eksimusi lõpuks võita.

6. Vastuvõetud lipugambiit.

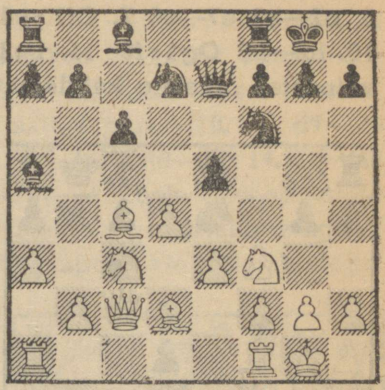
Ainuke selle avanguga alustatud partii **Smõslov-Botvinnik** 23. voorust ei paku erilist huvi, sest pärast **1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 d5 : c4 3. Rg1—f3 a7—a6 4. e2—e3 Oc8—g4 5. Of1 : c4 e7—e6** loobus valge tugevaimast jätkust 6. Lb3 jne. ja võimaldas mustale pärast **6. Rb1—d2 Rb8—d7 7. 0—0 Rg8—f6** jne. vaevata võrdsuse.

7. Slaavi kaitse.

Matšturniiri partiides kasutati võrdlemisi sageli slaavi kaitset, kusjuures selle avanguga alustatud partiid andsid üldkokkuvõttes valgele ülekaaluka võidu 5:2. Sellest aga oleks ekslik teha järeldust slaavi kaitse sobimatuse kohta, sest paljudes partiides valis must ebasoodsaid avanguvariante, samuti kaotas mitmel korral pärast avangust rahuldavalt väljumist ebatäpse mängu tõttu keskmängus.

Kahel korral kasutati rasket positsioonilist varianti **1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 c7—c6 3. Rg1—f3 Rg8—f6 4. Rb1—c3 e7—e6 5. e2—e3 Rb8—d7 6. Of1—d3 Of8—b4 7. a2—a3**, mis esines esmakordselt tõsises turniiripartiis 1937. a. matšis Euwe-Aljechin. Aljechin jätkas 7. . . . O:c3+ ja sattus peatselt raskustesse, mispärast matšturniiril must jätkas mõlemal korral **7. . . . Ob4—a5 8. Ld1—c2** (Parem on nähtavasti lihtsalt 8. 0—0.) **8. . . . Ld8—e7 9. Oc1—d2 d5 : c4 10. Od3 : c4 e6—e5 11. 0—0 0—0.** Partiis **Botvinnik-Euwe** (2. voor) mängis valge nüüd **12. Va1—e1**, millele must vastas **12. . . . Oa5—c7 13. Rc3—e4 Rf6 : e4 14. Lc2 : e4** ja nüüd võis must asjatu ajakaotuse **14. . . . a5?** asemel mängida kas 14. . . . Kh8 või 14. . . . Od6 päris hea mänguga. **Reshevsky** katsetas seepärast 5. voorus **Euwe** vastu 12. Vael asemel **12. d4—d5** ja saavutas pärast **12. . . . c6—c5? 13. d5—d6!** kiiresti võiduseisu, sest 13. . . . L:d6 pole võimalik 14. Rb5 Lb6 15. b4 tõttu viguri-võiduga. Must võis aga 12. . . . c5? asemel mängida paremini kas

12. ... Rb6 või 12. ... Oc7, saavutades täiesti rahuldava mängu. Õige jätk valgele oli 12. Oa2!, mis takistab 12. ... Oc7 vastuse 13. Rb5 tõttu ja asetab mustale raskeid probleeme oma arengu lõpetamisel. Seetõttu tuleb ka varianti 6. ... Ob4 lugeda mustale kahtlaseks.

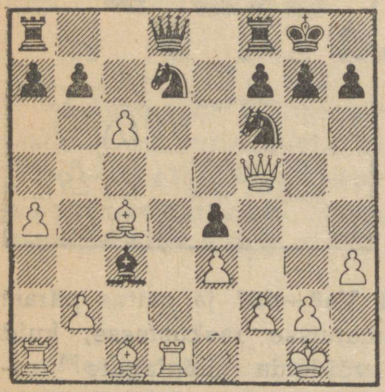

Partiis **Botvinnikuga** 12. voorust loobus **Euwe** seetõttu variandist 6. ... Ob4 ja valis merani kaitse **6. ... d5 : c4 7. Od3 : c4 b7—b5 8. Oc4—d3** (Huvitavaid teravusi annab ka 8. Oe2.) **8. ... a7—a6 9. e3—e4 c6—c5 10. e4—e5 c5 : d4 11. Rc3 : b5 a6 : b5 12. e5 : f6 Ld8—b6 13. f6 : g7 Of8 : g7.** Tavaliselt mängiti selles seisus nüüd 14. Le2 0—0 15. 0—0 jne., kuid Botvinnik loobus tempo kaotusest 14. Le2 ja mängis otsekohe **14. 0—0!,** püüdes võimalikult kiiresti vallutada punkti e5. Euwe vastas **14. ... Rd7—c5 15. Oc1—f4 Oc8—b7 16. Vf1—e1 Va8—d8?** ja sattus pärast **17. Va1—c1 Vd8—d5 18. Of4—e5** ületamatuisse raskustesse, kuid mustal näib igal juhul olevat vaja võidelda mõningate raskustega. Suhteliselt parimaid võimalusi pakub talle võib-olla veel 14. ... 0—0 15. Ve1 Ob7 16. Of4 Od5, et pärast 17. Re5 vahetada kaks korda e5 ja jätkata siis f7—f5. Näib, et mustal tuleb merani kaitses uuesti tagasi pöörduda vana kaitse 11. ... R:e5 juurde, sest kauaaegne moevariant 12. R:e5 a:b5 13. Lf3 Ob4+ 14. Ke2 pakub talle pärast 14. ... Vb8 15. Lg3 Ld6 16. Rf3 L:g3 17. h:g3 Od6 jne. küllaldasi kaitsevõimalusi.

Väga huvitavaks kujuneb avangustaadium ka partiis **Reshevsky-Keres** 13. voorust, kus must mängis 5. ... Rbd7 asemel otsekohe **5. ... a7—a6 6. c4—c5 Rb8—d7 7. b2—b4 a6—a5 8. b4—b5,** nagu matšpartiis Euwe-Aljechin, 1935. Selles partiis jätkas must nüüd nõrgalt 8. ... Re4 ja sattus pärast 9. R:e4 d:e4 10. Rd2 f5 11. f3 jne. raskesse seisu, mispärast Keres otsustas mängida teravalt otsekohe **8. ... e6—e5.** Järgnes **9. Ld1—a4 Ld8—c7 10. Oc1—a3** äärmiselt keerulise seisuga, mille kohta lõpliku hinnangu andmine ainult ühe partii põhjal pole võimalik.

Püüdes vältida neid eeltoodud mustale raskepäraseid mänguviise, jätkas **Smõslov** kahes partiis **Reshevsky** vastu 4. ... e6 asemel **4. ... d5 : c4 5. a2—a4 Oc8—f5.** Partiis 6. voorust valis Reshevsky seejärel kahtlase variandi **6. Rf3—e5 e7—e6 7. f2—f3 Of8—b4 8. e2—e4,** millele

järgnes tuntud vigurikahing **8. ... Of5 : e4! 9. f3 : e4 Rf6 : e4.** Reshevsky vastas sellele vähetuntud käiguga **10. Oc1—d2,** kuid ka seejärel saavutas must pärast **10. ... Ld8 : d4 11. Rc3 : e4 Ld4 : e4+ 12. Ld1—e2 Ob4 : d2+ 13. Ke1 : d2 Le4—d5+ 14. Kd2—c2 Rb8—a6** jne. vastuvõetava seisu. Seepärast jätkas Reshevsky 16. voorus soliidsemalt **6. e2—e3 e7—e6 7. Of1 : c4 Of8—b4 8. 0—0 0—0 9. Ld1—e2 Of5—g4 10. h2—h3 Og4 : f3 11. Le2 : f3 Rb8—d7 12. Vf1—d1** (Rohkem muret valmistas mustale kahtlemata 12. Re4.) **12. ... e6—e5** ja nüüd teravalt **13. d4—d5 Ob4 : c3 14. d5 : c6 e5—e4.** Valge mängis nüüd nõrgalt **15. Lf3—f5?** ja sattus lipuga peatselt kitsikusse, kuna seevastu 15. Le2 Oe5 16. c : d7 kindlustas valgele kaksikodadega hea mängu.

Slaavi kaitsest arenes ka 2. vooru kohtamine **Keres-Smõslov: 1. c2—c4 Rg8—f6 2. Rg1—f3 c7—c6 3. Rb1—c3 d7—d5 4. e2—e3 g7—g6 5. d2—d4 Of8—g7,** kus valge valis lihtsustava vahetuse **6. c4 : d5.** Rahuliku 6. ... c:d5 asemel püüdis Smõslov nüüd käiguga **6. ... Rf6 : d5** luua komplikatsioone, kuid need osutusid pärast **7. Of1—c4 0—0 8. 0—0** kasulikuks ainult valgele, eriti pärast musta ebasoodsat kaitset **8. ... b7—b6?** jne.

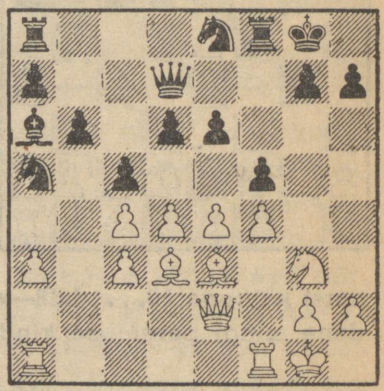
8. Lipuetturi avang.

Ainuke selle avanguga alustatud partii **Botvinnik-Keres** 20. voorust pakub suurt teoreetilist huvi, sest must valis pärast **1. d2—d4 d7—d5 2. Rg1—f3** vana jätku **2. ... Oc8—f5 3. c2—c4 e7—e6.** Botvinnik vastas seisu lihtsustavalt **4. c4 : d5 e6 : d5 5. Ld1—b3 Rb8—c6 6. Oc1—g5 Of8—e7 7. Og5 : e7 Rg8 : e7 8. e2—e3 Ld8—d6** ja must saavutas suurepärase mängu. On aga üldse väga raske näha, kuidas valge võiks saavutada pärast 3. ... e6 nimetamisväärset paremust, sest ka katse 4. Lb3 Rc6 5. c5 andis pärast 5. ... Lc8 6. Of4 Rf6 7. La4 Rd7 jne. partiis Alatortsev-Holmov, Moskva, 1948, mustale hea mängu.

9. Nimzoindia kaitse.

On huvitav märkida, et nimzoindia kaitse, mis oli umbes kümmekond aastat tagasi üks armastatumaid avanguid turniiride praktikas, esines käesolevas matšturniiris ainult kuues partiis. Pärast käike

1. d2—d4 Rg8—f6 2. c2—c4 e7—e6 3. Rb1—c3 Of8—b4 kasutati kaht peamist vastust, 4. e2—e3 ja 4. Ld1—c2. Teoreetiliselt huvitavaim oli 14. vooru kohtamine **Botvinnik-Reshevsky,** kus must mängis pärast **4. e2—e3 c7—c5 5. a2—a3 Ob4 : c3+ 6. b2 : c3 Rb8—c6 7. Of1—d3 0—0 8. Rg1—e2 b7—b6,** püüdes käikudega Oa6, Ra5 ja Vc8 avaldada survet valge etturinõrkusele c4. Pärast **9. e3—e4** järgnes Capablanca soovitus **9. ... Rf6—e8!,** millega valgelt võetakse võimalus edasilükke e4—e5 teostamiseks tempovõiduga ja ühtlasi avatakse tee f-etturile. Botvinnik jätkas passiivselt **10. Oc1—e3** ja sattus pärast **10. ... d7—d6 11. 0—0 Rc6—a5 12. Re2—g3 Oc8—a6 13. Ld1—e2 Ld8—d7 14. f2—f4? f7—f5!** jne. selgesti halvemasse seisu. On selge, et musta kaitseplaanile peab valge vastama ainult energilise mänguga, näiteks käiguga 10. e4—e5, mille järel tekib huvitav seis mõlemapoolsete võimalustega.

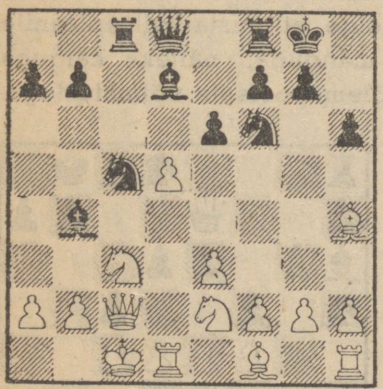
Päris head kaitset süsteemi **4. e2—e3** vastu kasutas **Reshevsky** ka 4. vooru partiis **Botvinniku** vastu, mängides **4. ... d7—d5 5. a2—a3 Ob4—e7 6. Rg1—f3 0—0** jne. Botvinnik jätkas siin liiga hasartselt **7. b2—b4,** millega partii kaotab avanguteoreetilise väärtuse, sest must võis jätkuga 7. ... a5 8. b5 c5 saavutada suurepärase mängu. Näib aga, et mustal pole ka pärast paremat 7. Od3 vaja võidelda avanguraskustega.

Väga originaalselt käsitles must avangut partiis **Botvinnik-Keres** 10. voorust, mängides pärast **4. e2—e3 0—0 5. a2—a3 Ob4 : c3+ 6. b2 : c3 Vf8—e8** ja püüdes teostada võimalikult kiiresti edasilüket e6—e5. Musta avangukäsitlus pole sugugi halb, sest nüüd ei saa valge hästi mängida 7. Od3 e5 8. Re2 e4 ühes b6 ja Oa6 tõttu, mispärast Botvinnik valis tagasihoidliku jätku **7. Rg1—e2 e6—e5 8. Re2—g3 d7—d6 9. Of1—e2.** Seega oli aga must saavutanud juba teatud tulemuse ja võis nüüd näiteks 9. ... c5 või 9. ... Rc6 saada täiesti vastuvõetava seisu.

Varianti **4. Ld1—c2** kasutati samuti kolmes partiis. Teoreetilist rada suundus kohtamine **Euwe-Reshevsky** 20. voorust, kus järgnes **4. ... Rb8—c6 5. Rg1—f3** (Huvitavam on 5. e3.) **5. ... d7—d6 6. Oc1—d2 0—0 7. a2—a3 Ob4 : c3 8. Od2 : c3 a7—a5 9. e2—e3** (Tuleb arvesse ka 9. e4.) **9. ... Ld8—e7 10. Of1—d3** (Tavaliselt mängitakse siin 10. Oe2 e5 11. d : e5 ühes 0—0 jne.) **10. ... e6—e5 11. d4 : e5 d6 : e5** ja nüüd

pidi valge **12. 0—0** asemel mängima 12. Rg5 h6 13. Re4 mõningate lootustega initsiatiivile.

Huvitavama mängu andis pärast **4. Ld1—c2** esialgu äraootav vastus **4. ... 0—0,** mis juhtus kahes partiis. Kohtamises **Euwe-Keres** 21. voorust jätkas valge riskantselt **5. Oc1—g5 h7—h6 6. Og5—h4,** millele järgnes **6. ... c7—c5,** püüdes kasutada valge oda eemaldumist diagonaalilt c1—h6. Pärast **7. d4 : c5 Rb8—a6 8. e2—e3 Ra6 : c5** polnud valgel nähtavasti midagi paremat kui 9. a3 O:c3+ 10. L:c3 Rfe4! 11. O:d8 R:c3 12. Oe7 Rb3! 13. O:f8 K:f8 jne. hea mänguga mustale. Selle asemel aga mängis Euwe **9. Rg1—e2** ja sattus pärast **9. ... d7—d5! 10. 0—0—0 Oc8—d7 11. c4 : d5 Va8—c8** kardetava rünnaku alla, kust ta pääses ainult tänu vastase ebatäpsele mängule.

Partiis **Reshevsky-Keres** 23. voorust mängis valge pärast **4. Ld1—c2 0—0** otsekohe **5. a2—a3 Ob4 : c3+ 6. Lc2 : c3,** kuid ei saavutanud pärast **6. ... b7—b6** samuti midagi, sest must saavutab kontrolli tähtsa välja e4 üle. Pärast **7. Oc1—g5 Oc8—b7 8. Rg1—f3 d7—d6 9. e2—e3 Rb8—d7 10. Lc3—c2** saavutas koguni must käiguga **10. ... Ld8—e8!** kerge initsiatiivi, mis polnud aga küllaldane mingi paremuse kindlustamiseks.

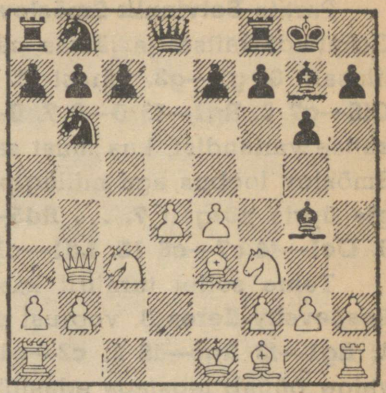
10. Kataloonia avang.

Soovides nähtavasti vältida nimzoindia kaitset, valis **Smõslov** 7. vooru partiis **Kerese** vastu pärast **1. d2—d4 Rg8—f6 2. c2—c4 e7—e6** kataloonia arendussüsteemi **3. g2—g3.** Järgnes **3. ... d7—d5 4. Of1—g2 d5 : c4 5. Ld1—a4+** ja nüüd mängis must tavalise 5. ... Rbd7 asemel komplitseeritumalt **5. .. Oc8—d7 6. La4 : c4 Od7—c6,** püüdes hoida välja e4 oma kontrolli all. Pärast **7. Rg1—f3 Rb8—d7 8. Rb1—c3 Rd7—b6 9. Lc4—d3 Of8—b4 10. 0—0 0—0** saabus äärmiselt raske positsiooniline seis, milles mustal ainult suurte raskustega õnnestus hoida kontrolli tsentraalpunkti e4 üle enda käes. Lihtsam kaitse mustale on kahtlemata 5. ... Rbd7 ühes a6 ja c5 või b5.

11. Grünfeldi kaitse.

Grünfeldi kaitse peamiseks praktiseerijaks matšturniiril oli Smõslov, kes kasutas igal võimalikul juhul enda poolt väljatöötatud kaitse-

süsteemi **1. d2—d4 Rg8—f6 2. c2—c4 g7—g6 3. Rb1—c3 d7—d5 4. Rg1—f3 Of8—g7 5. Ld1—b3 d5 : c4 6. Lb3 : c4 0—0 7. e2—e4 Oc8—g4 8. Oc1—e3 Rf6—d7 9. Lc4—b3 Rd7—b6.** See seis tekkis tervelt kolmes partiis, ja kuigi Smõslov saavutas neist 1½ punkti, tekitab kogu süsteemi otstarbekus siiski mõningat kahtlust. Partiis **Keres-Smõslov** 12. voorust järgnes lihtsalt **10. Va1—d1,** mis on nähtavasti selles seisus ka otstarbekaim vastus. Pärast **10. ... e7—e5** mängis aga valge asjatult **11. d4 : e5 Rb8—d7 12. Of1—e2 Ld8—e7,** kuigi ka siin kindlustas lihtne 13. h3 talle veel kerge paremuse; lihtsam oli aga 11. Oe2 e:d4 12. O:d4, või 11. ... O:f3 12. d:e5! ja valge saavutab mõlemal juhul väikese, kuid ilmse seisuparemuse.

Euwe püüdis aga saavutada veelgi rohkemat ja jätkas kahel korral **Smõslovi** vastu 10. Vd1 asemel **10. a2—a4 a7—a5 11. d4—d5.** Näib aga, et käikudega a4 ja a5 tekitatud nõrkus b4 on valgele palju ebameeldivam kui musta Rb6 seisu nõrgestamine, ja pealegi avab käik d4—d5 diagonaali mustale odale. 14. vooru partiis kaitses Smõslov end nõrgalt ja sattus pärast **11. ... Rb8—a6 12. Of1—e2 e7—e6 13. h2—h3 Og4 : f3 14. Oe2 : f3 e6 : d5 15. e4 : d5 Ld8—h4? 16. Rc3—e4!** jne. kiiresti kaotusseisu. Õige kaitse leidis must aga alles 24. vooru kohtamises, jätkates **11. ... Og4 : f3 12. g2 : f3 Ld8—d6!** ja saavutades pärast **13. Rc3—b5 Ld6—b4+ 14. Lb3 : b4 a5 : b4 15. Rb5 : c7 Va8 : a4** jne. kerge võrdsuse. Sellest järeldub, et Euwe katse 10. a4 ei suuda Smõslovi kaitsesüsteemile kardetavaks muutuda, vaid et valge saavutab siin ainult oma seisu rahuliku tugevdamisega lootusi paremusele.

Midagi ei andnud valgele ka **Botvinniku** katse **Smõslovi** kaitsesüsteemi ümberlükkamiseks 8. voorus käiguga **9. Rf3—d2** (9. Lb3 asemel), millele must vastas **9. ... Rd7—b6 10. Lc4—d3 c7—c6** (Tuleb arvesse ka Makogonovi soovitus 10. ... f5!) **11. f2—f3 Og4—e6 12. Va1—d1 Rb8—a6 13. a2—a3 Ld8—d7 14. Ld3—c2** ja nüüd võis must lüüa rahulikult 14. ... O:d4 hea mänguga.

Häid kogemusi ei saavutanud must ka 3. vooru partiis **Smõslov-Botvinnik,** kus must katsetas 5. ... d:c4 asemel vana kaitsesüsteemi **5. ... c7—c6 6. c4 : d5 Rf6 : d5 7. e2—e4 Rd5—b6 8. Oc1—e3 Oc8—e6**

9. Lb3—c2 Oe6—c4 jne. Valge jätkas lihtsalt 10. Oe2 Ra6 11. 0—0 0—0 12. Vfd1 Ld6 13. b3 ja saavutas veidi vabama mängu koos märgatava ülekaaluga tsentris.

12. Kuningaindia kaitse.

Partiis **Botvinnik-Smõslov** 18. voorust püüdis valge vältida vastase Grünfeldi kaitset ja jätkas pärast **1. d2—d4 Rg8—f6 2. c2—c4 g7—g6** lihtsalt **3. g2—g3.** Pärast **3. ... d7—d5 4. c4 : d5 Rf6 : d5 5. Of1—g2 Of8—g7 6. Rg1—f3 0—0 7. 0—0** saabus tuntud seis ühest kuningaindia kaitse variandist, kus must saavutab jätkuga 7. ... c5 hea vastumängu. Smõslov loobus aga millegipärast sellest teoreetilisest jätkust ja mängis üpris nõrgalt **7. ... Rd5—b6? 8. Rb1—c3 a7—a5?,** sattudes pärast **9. Oc1—f4 c7—c6 10. Ld1—c1!** jne. ilmsesti halvemasse seisu.

Teine sellel turniiril kasutatud kuningaindia kaitse tekkis partiis **Reshevsky-Keres** 3. voorust pärast mõningaid käikude ümberpaigutusi: **1. Rg1—f3 Rg8—f6 2. c2—c4 b7—b6 3. d2—d3** (Huvitav jätk, millega valge püüab teostada edasilüket e2—e4. Must võis sellele vastata näiteks 3. ... c5, kuid ka üleminek kuningaindia kaitsesse pole halb.) **3. ... g7—g6 4. e2—e4 d7—d6 5. Rb1—c3 Of8—g7 6. d3—d4.** Nüüd on saabunud seis tavalisest kuningaindia kaitsest, kuid enamtempoga b7—b6 mustale, mis aga oluliselt ei muuda seisu tasakaalu. Must sai pärast **6. ... 0—0 7. Of1—e2 Oc8—b7 8. Ld1—c2 e7—e5 9. d4 : e5 d6 : e5 10. Oc1—e3** jne. hea seisu, mille ta aga rikkus hiljem keskmängu plaanitu käsitlemisega.

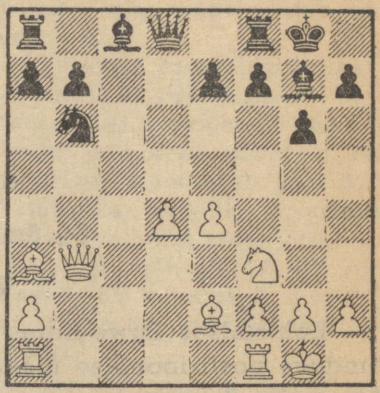
13. Hollandi avang.

Hollandi avanguga alustatud partii **Reshevsky-Botvinnik** 9. voorust kujunes küll keskmängus väga huvitavaks, kuid ei paku avanguteoreetiliselt seisukohalt suuremat huvi. Pärast **1. d2—d4 e7—e6 2. c2—c4 f7—f5 3. g2—g3 Rg8—f6 4. Of1—g2 Of8—e7** jätkas valge **5. Rg1—h3,** mida teooria ei loe eriti tugevaks. Must vastas sellele **5. ... 0—0 6. 0—0 d7—d6 7. Rb1—c3 Ld8—e8** ja saavutas pärast varajast edasilüket **8. e2—e4 f5 : e4 9. Rh3—f4 c7—c6 10. Rc3 : e4 Rf6 : e4 11. Og2 : e4 e6—e5** jne. hea mängu.

14. Inglise avang.

Inglise avanguga alustatud 22. vooru partii **Keres-Smõslov** kandus peatselt üle Grünfeldi kaitse radadele, nii et ka see avang ei rikastunud matšturniiril millegi huvitava võrra. Pärast **1. c2—c4 Rg8—f6 2. Rb1—c3 d7—d5 3. c4 : d5 Rf6 : d5 4. e2—e4** loobus Smõslov huvita-

vast väljahüppest 4. ... Rb4 ja jätkas **4. ... Rd5 : c3 5. b2 : c3 g7—g6 6. Oc1—a3 Rb8—d7 7. Rg1—f3 Of8—g7 8. Of1—e2 c7—c5 9. 0—0 0—0,** millele valge vastas **10. d2—d4 c5 : d4 11. c3 : d4 Rd7—b6 12. Ld1—b3!** kerge paremusega. Tekkinud seis on Grünfeldi kaitsega väga sarnane, kuid siiski on valgel siin viimasega võrreldes see paremus, et ta on suutnud musta rünnaku punktilt d4 kõrvale juhtida ja võib seepärast kergemini kasutada oma ülekaalu tsentris.

15. Reeglipäratud avangud.

Kohtamine **Keres-Botvinnik** 5. voorust andis pärast **1. c2—c4 e7—e6 2. g2—g3 d7—d5 3. Of1—g2 d5—d4 4. b2—b4 c7—c5** pingerikka seisu tsentris, mille valge aga lahendas ekslikult tsentri sulgemise teel **5. b4—b5 e6—e5 6. d2—d3 Of8—d6 7. e2—e4? jne.** Viimase käigu asemel oli vaja mängida 7. e3 ühes Re2 võimalusterikka mänguga mõlemaile pooltele.

Umbes samalaadselt kulges ka partii **Reshevsky-Euwe** 15. voorust, kus valge pärast **1. c2—c4 e7—e6 2. Rg1—f3 d7—d5 3. g2—g3 d5—d4** jätkas ebapositsiooniliselt **4. e2—e3 Rb8—c6! 5. e3 : d4 Rc6 : d4 6. Of1—g2.** Must mängis nüüd originaalselt **6. ... Rg8—h6** ja saavutas pärast **7. 0—0 Rh6—f5 8. d2—d3 Of8—e7 9. Rf3 : d4 Rf5 : d4 10. Rb1—d2 0—0 11. Rd2—f3 Oe7—f6** jne. paljudele vahetustele vaatamata veidi parema mängu.

I RING.

1. voor.

0 Euwe-Keres 1

½ Smõslov-Reshevsky ½

Vaba Botvinnik.

Kohtamises Euwe-Keres saavutas valge pärast avangust väljumist tunduva positsioonilise ülekaalu, kuid ei leidnud otsustaval momendil õiget plaani ja kaotas kogu oma paremuse. Mängides edasi nii-öelda „inertsi mõjul" võidule, ei pannud Euwe tähele vastase väikest kombinatsiooni tsentris ja sattus seejärel hävitava kuningarünnaku alla. Ajapuuduses ei pannud must tähele kiiret võitu, kuid ka partii katkestamisel oli valge seis vähemviguriga lootusetu ja edasimängul sai eksmaailmameister tabelisse esimese nulli.

Smõslov-Reshevsky mängisid hispaania avangu Tšigorini varianti, kus must valis teooria poolt ebasoovitavaks peetud jätku ja sattuski peatselt surutud seisu. Põhjendamatu vahetusega tsentris andis Reshevsky valgele võimaluse äärmiselt tugeva kuningarünnaku alustamiseks käiguga 25. Rd5!, kuid Smõslov ei pannud seda võimalust tähele ja jätkas ka edasi plaanitut mängu. Selle tulemusena saavutas must peatselt võrdsuse ja koguni veidi lootusrikkama mängu, kuid saabuva ajapuuduse tõttu valis lihtsustava variandi, mille järel vastased leppisid kiiresti viigile.

Turniiri seis pärast 1. vooru: Keres 1—0, Reshevsky ja Smõslov ½—½, Euwe 0—1.

Nr. 1. Hispaania avang.

M. EUWE — P. KERES

Haag, 2. ja 3. märtsil 1948.

1.	e2—e4	e7—e5	3.	Of1—b5	a7—a6
2.	Rg1—f3	Rb8—c6	4.	Ob5—a4	d7—d6

See nn. „parandatud Steinitzi kaitse" annab mustale veidi surutuma seisu kui tavaline 4. ... Rf6, kuid viib teoreetiliselt vähem uuritud seisudesse ja pakub seetõttu rohkem võimalusi mitmesugusteks uuendusteks. Kaitsesüsteemi 4. ... d6 elujõulisusest annab parimini tunnistust veel asjaolu, et seda kasutasid omal ajal sageli maailmameistrid Capablanca ja Aljechin, saavutades mustadega väga häid tulemusi. Matšturniiril maailmameistri nimele kasutati kaitset 4. ... d6 paljudes partiides, kusjuures must võib avangus saavutatud tulemustega täiesti rahule jääda.

5. c2—c3 . . . . .

Euwe tegi selle käigu pikemalt mõtlemata ja et ta kasutas sama käiku eranditult ka järgmistes partiides, siis loeb ta jätku 5. c3 nähtavasti siinkohal valgele tugevaimaks. Muidugi on nii varajases partii staadiumis parima käigu määramine peaaegu võimatu ja ühe või teise arengusüsteemi valik oleneb rohkem iga maletaja maitsest ja mängustiilist. Praktiliste kogemuste põhjal näib siiski olevat põhjendatud arvamus, et parimaid lootusi avanguparemusele pakub siin valgele terav mänguviis 5. O:c6+ b:c6 6. d4 jne. Must saavutab sel juhul küll kaksikodad, kuid vastukaaluks on valgel parem areng ja soodsad rünnakuvõimalused.

5. . . . . Oc8—d7

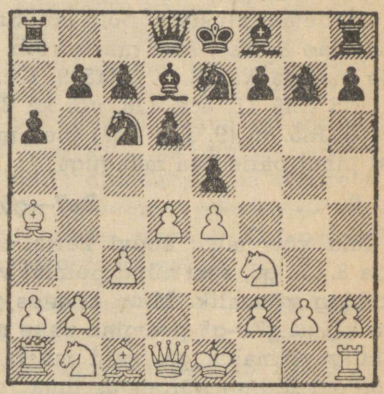
Väga huvitav variant tekib siin pärast 5. ... f5, millist jätku eelistas Capablanca. Seejärel tekkivate võimaluste kohta anname lähemaid selgitusi partiis Euwe-Keres III ringist.

6. d2—d4 Rg8—e7

See huvitav kaitsesüsteem on juba väga vana ja seda kasutas omal ajal sageli maailmameister Steinitz, jättes seejuures tavaliselt tegemata käigud 3. ... a6 4. Oa4. Teksti manöövriga kavatseb must arendada oma ratsu g6, kus see kaitseb punkti e5 ja ähvardab edaspidi mitmes variandis vallutada tugevat välja f4. Käigu miinuseks on ratsu arendamisega seotud ajakaotus ja eriti tsentraalvälja d5 nõrgendus, kuhu valge asetab peatselt oma ratsu.

Kuigi paljud teoreetikud peavad teksti käiku alaväärtuslikuks ja ka matšturniiris ei saavutanud must sellega erilist edu, arvan siiski, et käesolevas seisus moodustab käik 6. ... Rge7 mustale küllaltki lootusrikka kaitsesüsteemi. Kui must jätkab näiteks 6. ... g6 7. 0—0 Og7, siis satub ta pärast lihtsat vahetust 8. d:e5 palju ebameeldivamate probleemide ette kui partiis.

Hea mängu mustale annab muuseas ka kaitse 6. ... Rf6, mis viib mängu nn. Kecskemeti varianti.

7. Oa4—b3 . . . . .

Pärast seda kui must kindlustab käiguga Re7—g6 punkti e5, pole valgel odal a4 enam perspektiive ja seepärast on tema viimine diagonaalile a2—g8 täiesti põhjendatud. Pealegi toimub see siin tempovõiduga, sest must peab ähvarduse 8. Rg5 pareerimiseks mängima 7. ... h6.

7. . . . . h7—h6
8. Rb1—d2 . . . . . .

Selle käigu väärtus oleneb sellest, kas valgel tarvitseb järgnevalt karta edasilüket g7—g5 või mitte. Partiis Ahues-Rubinstein, San Remo, 1930, jätkas valge siin 8. Oe3 ja kahis pärast 8. . . . g5 viguri: 9. O:g5 h:g5 10. R:g5 d5 11. e:d5 Ra5. Nagu pärastised analüüsid näitasid, võis valge nüüd partiis mängitud 12. d:e5 asemel saavutada jätkuga 12. d6! R:b3 13. L:b3 Rd5 14. R:f7 K:f7 15. d:c7 ühes L:d5+ jne. paremuse.

Kogu see variant pole aga sugugi veenev, sest esiteks kaotas valge siin manöövriga Oc1—e3:g5 tähtsa tempo, mida ta oleks võinud kasutada arenduseks (näiteks 8. 0—0), ja teiseks pidi must 8. . . . g5 asemel jätkama rahulikult 8. . . . Rg6; seejärel seisaks valge Oe3 ainult ebasoodsalt, olles valgel ratsul teel ees selle teekonnal e3 kaudu d5-le.

Kardetav mustale pole ka Smõslovi idee 8. Rh4, sest must võib sellele vastata kas 8. . . . Ra5 9. Oc2 g5 10. Rf5 R:f5 11. e:f5 Lf6, või ka 8. . . . Rc8 9. Rf5 g6 (9. Lh5 Le7) jne., mõlemal juhul päris hea mänguga.

8. . . . . Re7—g6

Siin võis must soovi korral mängida 8. . . . g5, sest nüüd polnud vigurikahing võimalik. Minu arvates pole aga käigu g7—g5 peamine pahe mitte kahinguvõimalus g5, vaid musta positsiooni üldine nõrgestus ilma reaalsete vastušanssideta. Valge võiks seejärel mängida näiteks 9. d:e5 d:e5 10. Rc4, saavutades nii pärast 10. . . . Og7 11. Re3 kui ka pärast 10. . . . Rg6 11. h4 g4 12. h5! jne. positsioonilise paremuse.

Sellest järeldub, et valgel ei tarvitse siin sugugi takistada vastast mängimast g7—g5, mispärast tema käiku 8. Rbd2 tuleb lugeda täiesti heaks.

9. Rd2—c4 Of8—e7

Midagi ei andnud siin näiteks 9. . . . Rh4, millele valge võis teiste võimaluste kõrval vastata ka lihtsalt 10. Re3. Must peab enne rünnakule asumist lõpetama oma arengu.

10. 0—0 0—0
11. Rc4—e3 Oe7—f6

Selle käiguga avaldab must küll teatud survet tsentraalväljale d4, kuid asetab oma oda veidi ohustatud seisu, võimaldades valgel pärast ratsu viimist d5 luua mitmesuguseid taktikalisi ähvardusi. Parem näib seepärast olevat 11. . . . Ve8, kavatsusega pärast 12. Rd5 taganeda 12. . . . Of8. Partiis Bronstein-Keres, Moskva, 1948, jätkas valge 12. Ve1 Of8 13. Oc2, kuid ei saavutanud pärast 13. . . . Rh4 14. R:h4 L:h4 nimetamisväärset paremust.

Võimalik oli muuseas ka 11. . . . Rh4 12. R:h4 O:h4, sest edasilüke 13. f4 e:f4 14. V:f4 Og5 ühes Re7 on mustale talutav.

12. Re3—d5 e5:d4

III ringi partiis Smõslov-Reshevsky mängis must siin nõrgemini 12. . . . Ve8 ja sattus pärast 13. d:e5! suurtesse raskustesse. Teksti käik on tugevam ja sunnib valget lööma ratsuga, sest 13. c:d4 oleks 13. . . . Og4 tõttu väga ebameeldiv; kui aga must mängiks otsekohe 12. . . . Og4, siis lihtsalt 13. h3 O:f3 14. L:f3 ja 14. . . . e:d4 pole kardetav 15. O:h6 tõttu.

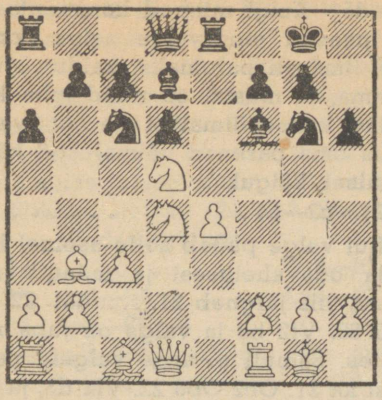
13. Rf3:d4 Vf8—e8

Pärast tsentraaletturite vahetust kergendas must veidi oma surutud seisu, kuigi valge säilitab ka nüüd väikese ruumilise paremuse. Teksti käiguga asetab must vastasele probleeme Ee4 kaitsmise näol.

(Vt. diagrammi.)

14. Rd5:f6+ . . . . . .

Säärane vahetus polnud ilma tungiva vajaduseta kahtlemata soovita-

tav, sest esiteks vabaneb must seejärel veelgi rohkem ja teiseks muutub seis lihtsamaks ning pakub vähem võimalusi rünnakuteks. Selles suhtes oli siin 14. Oc2 kahtlemata huvitavam, säilitades positsiooni rohkem pingelisena, kuigi valgel ka sel juhul poleks erilist paremust. Must jätkaks näiteks 14. ... R:d4 15. c:d4 Ob5 16. Vel c5 ja saavutaks rünnakuga valge tsentrile küllaldast vastumängu.

Ka käigul 14. Vel on omad vead; must jätkab seejärel 14. ... Ra5 15. Oc2 c6 16. R:f6+ L:f6 ja nüüd ei saa valge teostada vajalikku edasilüket f2—f4. Partii jätkuga loobub valge küll erilistest pretensioonidest, kuid kindlustab endale suurepärase seisu kaksikodadega ja kerge initsiatiiviga.

14. . . . . Ld8:f6
15. f2—f3 . . . . . .

Valge peab esialgu loobuma aktiivsest kavatsusest f2—f4, sest nüüd oleks ettevalmistav käik 15. Oc2 juba kahtlane etturikahingu 15. ... d5! tõttu, näiteks: 16. R:c6 b:c6 17. e:d5 c:d5 18. L:d5 Oc6 jne. kardetava vastumänguga. Seejuures on pärast 15. Oc2 võimalik ka eelmise variandi eeskujul 15. ... R:d4 16. c:d4 Ob5 17. Vel c5 jne.

15. . . . . Rg6—f4

Selle väljahüppega ähvardab must küll R:d4 ühes L:d4 +, kuid kaotab pärast mainitud ähvarduse pareerimist asjatult aega ja satub halvemusse. Hea plaan oli seevastu 15. ... Vad8, kavatsusega pärast 16. Oe3 jätkata 16. ... Ra5 17. Oc2 c5 jne. hea vastumänguga.

16. Rd4:c6 . . . . . .

Nüüd ei saanud valge oma vigureid normaalselt edasi arendada, sest pärast 16. Oe3 järgneks 16. ... Ra5 17. Oc2 Lg5 18. Ld2 Rc4 jne. suurepärase mänguga mustale. Teksti vahetus pole aga samuti hea, sest nüüd avaneb mustale võimalus kindlustada tähtsaid tsentraalvälju. Pärast lihtsat 16. Khl oli aga mustal suuri raskusi oma eelneva ratsu väljahüppe õigustamisega.

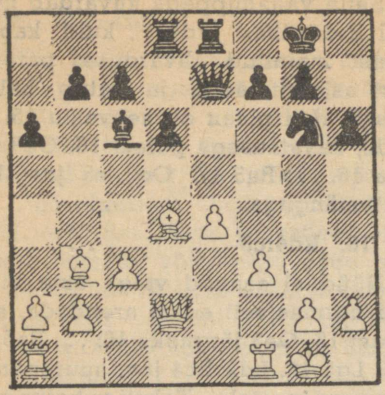
16. . . . . Od7:c6?

Must jätab siin üllataval kombel kasutamata soodsa võimaluse 16. ... b:c6, mis võttis pärast 17. Oe3 c5 valgelt odalt tugeva välja d4 ja võimaldas mustal mõnes variandis alustada survet b-liinil. Näib, et sel juhul oleks must saavutanud võrdse mängu, kuna nüüd seevastu on valgel võimalik takistuseta arendada oma vigureid ja alustada kardetavat edasitungi kuningatiival, mille vastu mustal on raske leida rahuldavat kaitset.

17. Oc1—e3 Va8—d8
18. Ld1—d2 Rf4—g6

Nüüd selgub musta 15. käigu tulemus: ratsu on sunnitud taganema, jättes musta täiesti passiivsesse kaitseseisu. Parem teksti käigust polnud ka taganemine 18. ... Re6 19. Vael tõttu, sest mustal oleks seejärel edasilükke f3—f4 takistamisega suuremaid raskusi kui partiis. Must peab järgnevate käikude jooksul mängima väga ettevaatlikult, et mitte otsekohe sattuda selgesse kaotusseisu.

19. Oe3—d4 Lf6—e7

20. Va1—e1 . . . . . .

Valge seis on üleolev, õige mängu puhul arvatavasti võidetav. Võidu saavutamiseks oli vaja järgnevat kuningarünnakut hästi ette valmistada ja seejuures likvideerida musta ainuke vastušanss, mis peitub edasilükkes d6—d5. Teksti käiguga valmistab valge ette edasilüket f3—f4, kuid see plaan näib olevat veel varajane ja annab mustale asjatult vastumängu liputiival.

Õige jätk oli siin minu arvates 20. c4!, mis võttis mustalt igaveseks lootused vabastavaks edasilükkeks d6—d5 ja ühtlasi likvideeris ka partiis avanenud võimaluse Ld7 ühes Oa4, ähvardades seejuures muuseas ka väga tugevasti 21. Lc3. Pole näha, kuidas must oleks end seejärel kaitsnud rünnaku Vael, Lc3, Oc2, f3—f4 jne. vastu.

Meelitav võimalus oli valgele siin ka etturikahing 20. f4 L:e4 21. f5, mis kindlustas talle pärast 21. . . . Rh4 22. Vf4! L:g2 + 23. L:g2 R:g2 24. Vg4 jne. selge paremuse. Must võib aga mängida tugevamini 21. . . . Le2! ja saavutab seega paremuse.

20. . . . . Le7—d7

Nüüd suudab must vahetada ühe valge tugevaist odadest, sest valge ei suuda enam takistada positsioonilist ähvardust 21. . . . Ob5 ühes Oa4 või d6—d5. Kuigi mitmed kommentaatorid peavad siin valge seisu ikkagi veel ilmsesti paremaks, kaldun siiski arvama, et mustal on nüüd juba küllaldasi kaitsevõimalusi ja et valge andis oma parimad võimalused käest eelmisel käigul.

21. c3—c4 . . . . . .

Kui valge püüab selle asemel hoiduda odavahetusest ja mängib siin 21. a3, siis järgneb 21. . . . d5! 22. e5 Ob5 23. Vf2 b6 ja valge on juba raskustes. Samuti ei anna valgele paremust ka 21. Oc2 Ob5 22. Vf2 d5, ja kui nüüd 23. e5, siis 23. . . . c5 24. O:c5 R:e5 jne. küllaldase vastumänguga mustale. Konstantinopolski soovitus 21. Kh1, et pärast 21. . . . Oa4 mängida 22. O:g7! O:b3 23. L:h6 jne., ei valmista mustale pärast 21. . . .d5 samuti mingeid raskusi.

Suhteliselt parimaid rünnakuvõimalusi aga pakkus valgele kahtlemata terav jätk 21. f4, et pärast 21. . . . O:e4 mängida 22. O:g7 K:g7 23. Ld4 + Kg8 24. V:e4 jne. Kuigi musta kuningaseis oleks sel juhul veidi nõrgestatud, pole partii tulemus siin kaugeltki veel selge; must jätkab näiteks 24. . . . Lf5 ja omab küllaltki rahuldavaid kaitsevõimalusi.

Pärast teksti käiku aga ületab must juba viimasedki raskused ja saavutab täiesti võrdse mängu.

21.	**Oc6—a4**
22. Ob3:a4	**Ld7:a4**
23. Ld2—c3	**f7—f6**
24. f3—f4	**. . . . . .**

Euwe kavatses siin alguses kahida oda 24. O:f6, kuid hiljem pidas seda liiga riskantseks ja otsustas enne avada oma vankreile 3. rea rünnaku toetamiseks. Tegelikult aga suudab must nüüd kahingut vältida ja samuti tõrjuda valge rünnakukatsed, nii et edasilüke f3—f4 osutub ainult punkti e4 nõrgestuseks. Kui valge ei riskinud siin kavatsuse kohaselt jätkata

24. O:f6 g:f6 25. L:f6 Rf8, mis annab mustale pärast 26. e5 Ld7 või ka 26. b3 Ld7 27. L:h6 Ve6 jne. küllaldasi kaitsevõimalusi ja pärast valge rünnaku tõrjumist võib-olla isegi lootusi paremusele, siis oli siin parem loobuda seisu edaspidisest nõrgestusest ja jätkata lihtsalt 24. b3 ühes Vf2 umbes võrdse seisuga.

24. . . . . Kg8—h7
25. b2—b3 La4—d7
26. Lc3—f3 . . . . . .

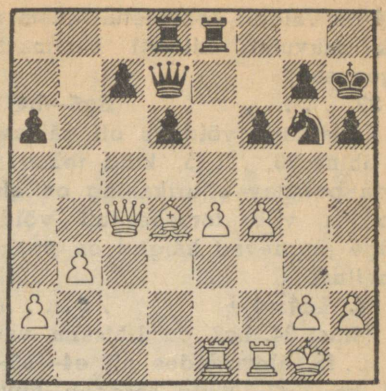
Valge loodab ikkagi veel saavutada mõningat rünnakut, kuid see katse osutub vääraks ja sunnib teda koguni ajutiselt asuma kaitsesse. Kui valge ei tahtnud jätkata ähvarduse 26. . . . c5 kaitseks passiivselt näiteks 26. Khl, siis võis ta siin valida huvitava kaheteralise rünnakujätku 26. f5 Re5 27. Lg3 Lf7 28. Vf4 jne. Objektiivselt vaadelduna aga see talle põhjendatud võidulootusi ei andnud, nii et tuli eelistada lihtsat jätku 26. La5 umbes võrdse seisuga.

26. . . . . b7—b5
27. Lf3—d3 . . . . . .

See taganemine on aga juba halb, andes mustale lootusrikkama mängu. Oli vaja mängida lihtsalt 27. Vc1 võrdse mänguga.

27. . . . . b5:c4
28. Ld3:c4? . . . . . .

Viga, mis annab mustale juba selge paremuse. Nagu Euwe pärast partii lõppu toimunud analüüsis väitis, olevat ta järgneva kombinatsiooni tulemusi vabaetturi tõttu a-liinil hinnanud endale soodsamaks, kuid tegelikult osutub musta rünnak kaaluvamaks kui valge vabaettur. Oli tingimata vaja lüüa 28. b:c4 peaaegu võrdse mänguga, kus mustal on vastase etturinõrkuste tõttu siiski mõningaid paremuslootusi. Nüüd järgneb huvitav kombinatsiooniline heitlus, mille muudab veelgi teravamaks mõlemapoolne ajapuudus.

28. . . . . Ve8:e4!

Selle väikese kombinatsiooni tulemusena saavutab must e-liinil tugeva vabaetturi, mis seoses järgneva kuningarünnakuga osutub valgele äärmiselt ohtlikuks. Järgnevad käigud on peaaegu sunnitud.

29. Ve1:e4 d6—d5
30. Lc4:a6 d5:e4
31. Od4—e3 Ld7—g4!

Valge võiks saavutada veel kaitstava seisu, kui tal õnnestuks õigeaegselt mängu tuua oma lipp. Teksti käiguga alustab must otsest matirünnakut, ähvardades nii 32. . . . Vd3 kui ka manöövrit Rg6—h4—f5. Kolme musta viguri ja e-etturi kombineeritud rünnaku vastu on valge kaitseta.

32. La6—c4 . . . . . .

Ründab etturit e4 ja loodab seega võita aega kaitseks, kuid musta poolt valitud rünnakujätk näitab selle plaani kõlbmatust. Pole aga näha kaitset ülalmainitud ähvarduste vastu, sest näiteks pärast 32. h3 Lg3 33. Le2 annab 33. . . . Rh4 34. Khl R:g2 jne. mustale võiduseisu.

32. . . . . Vd8—d3!
33. Oe3—c1 . . . . . .

Muidugi mitte 33. L:e4 vastuse 33. . . . Le2 tõttu vigurivõiduga, kuid ka 33. Ve1 f5 (lihtsaim!) ühes Rh4 või

R:f4 on valgele lootusetu. Musta rünnak saavutab kiiresti hämmastava tugevuse.

33. . . . . Rg6—h4!

Küllaldane võiduks oli nähtavasti ka lihtne 33. ... f5, kuid teksti käiguga pakutav etturikahing on efektsem ja viib forsseeritult võidule. Valge järgnevad käigud on peaaegu sunnitud.

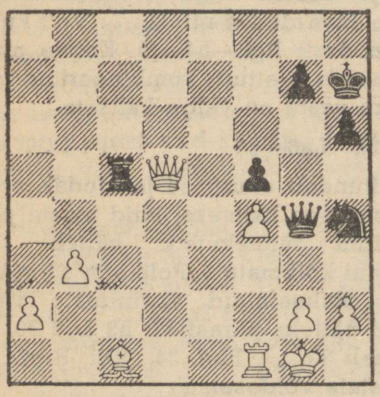
34. Lc4:e4 + ...

Pärast 34. Lc2 on lihtsaim vastus 34. ... f5, ähvardades nii e4—e3—e2 kui ka Vc3. Nüüd järgneb huvitav kombinatsioon, mille peamotiiviks on valge lipu seotus punkti g2 kaitseks.

34. . . . . f6—f5
35. Le4—b7 c7—c6

Ajapuuduses valib must forsseeritud variandi, mis annab talle lõpuks lõppmängu enamviguriga kahe etturi eest. Sama tulemuse, kuid ühe enametturiga mustale, andis aga ka lihtne 34. ... Vc3, mis ähvardab nii c7—c6 kui ka Vc2, näiteks: 35. Ld5 c6 36. Ld2 V:c1! jne.

36. Lb7:c6 Vd3—c3
37. Lc6—d5 Vc3—c5!

Nüüd peab valge mängima kas partii eeskujul 38. Ld2, või jällegi liikuma lipuga diagonaalil h1—a8, mille järel võidab 38. ...Vc2. Viguri-kaotus on igal juhul vältimatu.

38. Ld5—d2 . . . . . .

Täpne käikude järjestus partiiseisu saamiseks oli siin 38. h3 Lg3 39. Ld2 V:c1 40. Le2 jne., kuid partii tulemust see loomulikult ei muuda.

38. . . . . Vc5:c1!

Kombinatsiooni puänt! Nagu kergesti näha, ei või valge vankrit mingil kombel lüüa ja on nüüd sunnitud mängima lõppmängu vähemviguriga. Järgnevad eksimused, mis õnneks ei muuda partii tulemust, on tingitud mõlemapoolsest suurest ajapuudusest.

39. h2—h3? . . . . . .

Siin oli vajalik 39. Lf2, kuigi must säilitab ka siis pärast 39. ... Vc3 kergesti võidetava seisu. Teksti käigule võis must vastata 39. ... Rf3 + lipuvõiduga.

39. . . . . Lg4—g3?
40. Ld2—e2 . . . . . .

Pärast 40. Lf2 võidab lihtsalt 40. ... L:f2+ ühes Vc2+. Nüüd võidab must veel ühe etturi ja saavutab kergesti võidetava lõppmängu. Järgnev osa partiist pole enam eriti huvitav.

40. . . . . Lg3 : f4
41. Vf1 : c1 Lf4 : c1 +
42. Kg1—h2 . . . . . .

Selles seisus partii katkestati ja must kirjutas üles salakäigu. Võidu saavutamine pole siin raske ja musta ainuke mure on jätkata tähelepanelikult, et valge liputiiva etturid ei muutuks liiga kardetavaks.

42. . . . . Lc1—f4 +
43. Kh2—g1 . . . . . .

Pärast 43. g3 on lihtsaim vastus 43. ... Ld6.

43. . . . . Rh4—g6
44. Le2—c2 Rg6—e7
45. a2—a4 Lf4—d4 +
46. Kg1—h2 Ld4—e5 +
47. Kh2—g1 Re7—d5

Nüüd on valge etturid pidurdatud (48. a5 Rb4) ja must võib asuda

oma plaani teise osa teostamisele: luua mativõrk valge kuninga ümber.

48. Lc2—d1	**Rd5—c3**
49. Ld1—c2	**Kh7—g6**

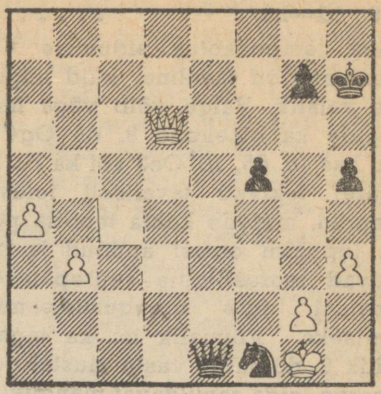
Vabastab lipu etturi f5 kaitsest.

50. Kg1—h1	**Le5—e1 +**
51. Kh1—h2	**Rc3—e2**
52. Lc2—c6 +	**Kg6—h7**
53. Lc6—c5	**Re2—g3**
54. Lc5—d6	**Rg3—f1 +**
55. Kh2—g1	**h6—h5**

(Vt. diagrammi.)

56. Ld6—f4 ja valge ületas ühtlasi mõtlemisaja; pärast 56. ... Re3+ 57. Kh2 h4 pole aga ähvarduse Re3—f1+—g3+ ühes matiga h1 vastu enam kaitset.

Huvitav partii, milles mul õnnestus pärast rasket avangut taktikalise manöövriga haarata initsiatiiv ja luua lootusrikas seis, kus võimaldus teostada suurepärast matirünnakut.

Nr. 2. Hispaania avang.

V. SMÕSLOV — S. RESHEVSKY

Haag, 2. märtsil 1948.

1. e2—e4	**e7—e5**
2. Rg1—f3	**Rb8—c6**
3. Of1—b5	**a7—a6**
4. Ob5—a4	**Rg8—f6**
5. 0—0	**Of8—e7**

See hispaania avangu kinnine arengusüsteem oli kaua aega mustale populaarseimaks mänguviisiks, kuid viimastel aastatel leiutati siin valgele uusi teid rünnaku arendamiseks. Seetõttu kasutati matšturniiril kinnist varianti juba õige harva, ainult neljas partiis. Muidugi ei saa sellest veel järeldada, et kaitse 5. ... Oe7 on mustale mitteküllaldane või et must satub seda kasutades avanguraskustesse; seda võib äärmisel juhul väita ainult mõnede moevariantide kohta, mis viimaste turniiride praktikas on tõesti andnud mustale raske kaitseseisu.

6. Vf1—e1	**. . . . .**

Teine peamine jätk valgele on siin 6. Le2, mida kasutati II ringi partiis Keres-Euwe ja mille kohta anname lähemaid selgitusi selle partii analüüsis.

6.	**b7—b5**
7. Oa4—b3	**0—0**

Varem mängiti siin eranditult 7. ... d6, et pärast 8. a4 jätkata 8. ... Og4 või ka lihtsalt 8. ... Od7. Teksti käik on aga samuti hästi mängitav ja annab tavaliselt sama seisu nagu jätk 7. ... d6, mis siin toimub alles järgmisel käigul. Valge ei saa kasutada vangerdust rünnaku 8. a4 teostamiseks, sest must vastab sellele lihtsalt 8. ... Ob7, ähvardades mitmes variandis teostada edasilüket d7—d5.

8. c2—c3	**d7—d6**

Marshalli rünnak 8. ... d5 9. e:d5 R:d5 10. R:e5 R:e5 11. V:e5 on viimaste teoreetiliste uurimiste järgi kasulik valgele nii variandis 11. ... Rf6 12. d4 Od6 13. Ve2! kui ka variandis 11. ... c6 12. d4 Od6 13. Ve1 Lh4 14. g3 jne.

9. h2—h3 . . . . .

See tempokaotus sidumise Og4 vältimiseks on tavaline, kuid sugugi mitte vajalik. Valge võib väga hästi mängida ka otsekohe 9. d4 Og4 ja nüüd kas 10. d5, 10. Oe3 või ka 10. h3. Seejärel tekivad tavaliselt teravad variandid, millede kohta teooria pole veel lõplikku otsust andnud ja mis pakuvad teoreetikuile suurepäraseid võimalusi uute arengusüsteemide otsimiseks. Võimalik on ka tagasihoidlik 9. d3, mille vastu mustal pole nii kerge leida rahuldavat mänguviisi, nagu tavaliselt kaldutakse arvama.

9. . . . . Rc6—a5

See Tšigorini poolt kasutusele võetud arengusüsteem on tänini säilitanud oma populaarsuse, kuigi viimased uurimised on mustale siin asetanud uusi keerulisi probleeme. Seetõttu näib lihtne 9. . . . Oe6 olevat siinkohal kindlaim tee võrdsuse saavutamiseks. Pärast vahetust 10. O:e6 f:e6 osutub praktiliste katsetuste põhjal musta kaksikettur tsentris küllaltki tugevaks ja ka 10. d4 O:b3 11. L:b3 pole jätk, mida mustal tarvitseks eriliselt karta. Teisest küljest lihtsustab aga vahetus 9. . . . Oe6 teatud määral seisu ja suurendab viigiohtu, mispärast täisväärtuslike võitluspartiide pooldajad kasutavad sagedamini teravamat jätku 9. . . . Ra5.

10. Ob3—c2 c7—c5
11. d2—d4 Ld8—c7
12. Rb1—d2 c5 : d4

Tšigorin jätkas siin eranditult 12. . . . Rc6, pidades etturikahingut 13. Rf1 c:d4 14. c:d4 R:d4 või ka 14. . . . e:d4 kasulikuks mustale. Tegelikult saavutabki must seejärel hea mängu ja koguni mõningaid lootusi paremusele, sest valgel on suuri raskusi kahitud etturi tagasivõitmisega. Seepärast mängiti pärast 12. . . . Rc6 mitme aastakümne jooksul 13. d5 Rd8 14. a4, mis annab valgele lootusi rünnakuks kuningatiival, mustale aga seevastu vastumängu liputiival. Selle vältimiseks leiutati lõpuks uusi rünnakuvõimalusi valgele lihtsustavas variandis 13. d:e5 d:e5 14. Rf1, millega valge praktiliste kogemuste põhjal (vt. muuseas partiid Euwe-Smõslov I ringist) saavutab punktide d5 ja f5 nõrkuse tõttu väga hea mängu.

Nende võimaluste vältimiseks leiutas suurmeister Flohr teksti vahetuse, mis kujunes viimasel aastakümnel populaarseimaks kaitsesüsteemiks mustale. Selle vahetusega lülitab must küll välja võimaluse lihtsustavaks mänguviisiks vahetusega e5, kuid avab täielikult c-liini, mille valge suudab tavaliselt vallutada enne kui must. Seisu kinnise iseloomu tõttu pole sel asjaolul otsustavat tähtsust ja must võib minu arvates ka siin saavutada võrdsuse, kui ta loobub liputiival varajastest rünnakutest, mis tavaliselt lõpevad ainult oma positsiooni nõrgestamisega.

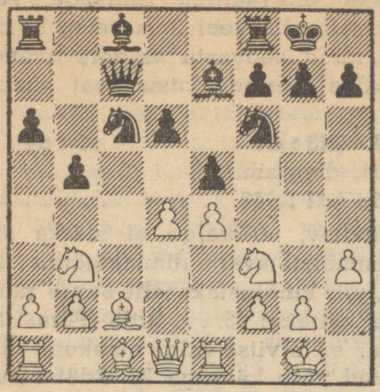
13. c3 : d4 Ra5—c6
14. Rd2—b3 . . . . .

Pärast 14. Rf1 võidab must eelmise märkuse eeskujul käiguga 14. . . . R:d4 või 14. . . . e:d4 etturi ja edasilüke 14. d5 Rb4 15. Ob1 a5 16. a3 Ra6 17. b4 Od7 jne. pole mustale kardetav.

Teksti käigu kõrval, mida momendil peetakse valgele tugevaimaks, on ka 14. a3 hea jätk, sest pärast 14. . . . e:d4 võidab 15. Rb3 etturi tagasi parema mänguga. Must vastab seepärast paremini 14. . . . Od7, kuid ka siin annab 15. Rb3 Vfc8 16. Od3 Pachmani järgi valgele soodsama seisu. Nagu sellest variandist nähtub, arendab valge hiljem oma ratsu siiski b3, mispärast otsekohe 14. Rb3 tundub loomulikumana.

(Vt. diagrammi.)

14. . . . . a6—a5

See varajane rünnak liputiival pole viimaste praktiliste kogemuste põhjal õigustatud ja lõpeb tavaliselt ainult musta etturseisu nõrgestusega. Katse 14. ... Vd8, et võimaluse korral teostada edasilüket d6—d5, pole mustale vastuse 15. Od2 tõttu samuti soovitatav (Smõslov-Keres, matšturniir 1941). Lihtsaim vastus näib seepärast olevat 14. ... Od7, millega must püüab enne lõpetada oma arengu ja alles siis alustada vastuaktsiooni liputiival. On selge, et valge saavutab ka sel juhul väikese ruumilise paremuse, kuid see ei tohiks omada otsustavat tähtsust.

15.	**Oc1—e3**	**a5—a4**
16.	**Rb3—d2**	**. . . . .**

Nüüd selgub käigu 14. Rb3 mõte. Valge suutis vahepeal arendada oma lipuoda tsentraalvälja d4 kaitseks ja ühtlasi vabastada välja c1 vankrile. Must seevastu nihutas selle aja jooksul ainult oma a-etturit edasi ja nõrgestas seega punkti b5, mille kaitsmisega tal on edaspidi suuri raskusi. On selge, et kui must ei suuda nüüd luua taktikalisi teravusi, siis satub ta peatselt positsiooniliselt kaotatud seisu.

16.	**. . . . .**	**Oc8—d7**

On selge, et pärast aktiivset rünnaku ettevalmistust a-etturi edasitungi näol säärane rahulik arenduskäik ei või olla parim jätk. Valge võidab nüüd aega oma arengu lõpetamiseks, vallutab esimesena c-liini ja saavutab paremuse. Must pidi siin jätkama edasi aktiivselt, kui ta tahtis õigustada manöövrit a6—a5—a4, kuid millised olid tal selleks võimalused?

Praktiliselt on siin senini katsetatud jätke 16. ... Rb4 ja 16. ... a3, mis mõlemad seniste kogemuste põhjal annavad valgele paremuse. Pärast 16. ... a3 17. b:a3 V:a3 jätkab valge väga tugevasti 18. Lc1! ja saavutab paremuse, nagu näitasid tšehhi analüütikud. Samuti ei anna ka 16. ... Rb4 17. Ob1 a3 18. Lb3! mustale võrdsust, näiteks 18. ... La5 19. L:a3 L:a3 20. b:a3 V:a3 21. d:e5 d:e5 22. R:e5 Oe6 23. Rdf3! ja valge säilitab enametturi (Boleslavski-Ragozin, NSV Liidu XV esivõistlused 1947). On siiski võimalik, et nendes teravates jätkudes leidub mustale tugevamaid võimalusi, mis õigustavad manöövrit a6—a5—a4; senini tuleb aga musta poolt valitud arengusüsteemi lugeda ebaõnnestunuks.

17.	**Va1—c1**	**Vf8—c8**
18.	**Oc2—b1**	**Lc7—b8**

Must taganeb lipuga väljale, kust kaitseb nõrkusi b5 ja e5, võimaldades seega järgnevat ratsumanöövrit. Romanovski soovitab siin 18. ... Ld8, kuid valge vastaks sellele lihtsalt 19. Rf1 ja nüüd oleks mustal suuri raskusi vastumängu saavutamisega, sest ratsu on seotud Ee5 kaitseks.

19.	**Rd2—f1**	**Rc6—a5**
20.	**Vc1 : c8+**	**Od7 : c8**
21.	**Oe3—g5**	**h7—h6**

See kuningatiiva nõrgestus polnud vajalik, kuid mustal on igal juhul raskusi ähvarduse Rf1—e3—d5 tõttu. Pärast 21. ... Oe6 järgneks ikkagi 22. Re3, ähvardusega Rd5, ja ka Romanovski soovitus 21. ... Rc4

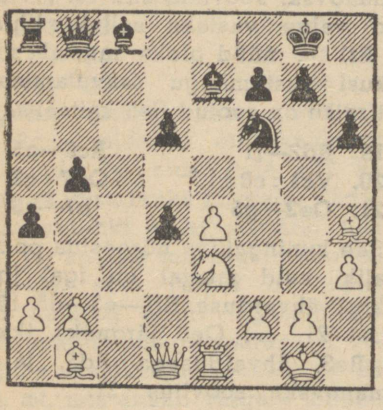
22. b3 a:b3 23. a:b3 Rb6 24. Re3 jne. jätab valgele ilmsesti parema mängu. Võib-olla oli lihtne 21. ... Va7 veidi parem, et pärast 22. Re3 vastata 22. ... Rc4.

22. Og5—h4 Ra5—c6

Ka nüüd omaks 22. ... Rc4 samu puudusi nagu eelmisel käigul. Teksti käiguga püüab must oma seisu kergendada vahetustega, kuid parem oli seda teha ilma nõrgestava käiguta 21. ... h6. Valge säilitab aga igal juhul parema mängu ja häid rünnakulootusi.

23. Rf1—e3 Rc6 : d4?

Musta seis on raske, kuid teksti vahetusega see sugugi ei kergene. Vastupidi, valgele avaneb nüüd võimalus oma Ob1 mängutoomiseks, millega ta saavutab ülitugeva rünnaku. Ebarahuldav mustale oli ka katse 23. ... e:d4, sest valge ei tarvitse lüüa d4, vaid jätkab tugevamini 24. Rd5!. Romanovski soovitab siin mustale 23. ... Lb7 24. d:e5 d:e5 25. Rd5 Oe6 jne. mõningate kaitsevõimalustega, mis on teksti vahetusest kahtlemata parem, kuid lihtsaim kaitse näib siin olevat 23. ... Re8, millega must likvideeriks tülika sidumise kuningatiival. See käik oleks aga veelgi tugevam ilma nõrgestuseta h7—h6, võttes valgelt muuseas ka võimaluse taganemiseks odaga g3.

Säärase ettevaatliku kaitsega võis must võib-olla veel oma seisu hoida, kuna nüüd seevastu valgele avaneb võimalus alustada otsustavat rünnakut.

24. Rf3 : d4 e5 : d4

(Vt. diagrammi.)

25. Ld1 : d4? . . . . .

Huvitav, et valge ei märka siin endastmõistetavat rünnakujätku 25. Rd5!, mis kindlustaks talle suure paremuse, näiteks: 25. ... R:d5 (Pärast 25. ... La7 ei tarvitse valge otsekohe lüüa f6, vaid võib käiguga 26. Ld3! otsustavalt tugevdada rünnakut.) 26. e:d5 Of8 27. Lc2! ja mustal on äärmiselt raske tõrjuda valge rünnakut. Kui 27. ... g6, siis 28. Ve8 Lb7 (Või 28. ... d3 29. Lc3! jne.) 29. Lc6! ja must on patiseisus, sest 29. ... L:c6 30. d:c6 Ob7 kaotab pärast 31. V:a8 ühes Oe4 viguri. Variandi autor Romanovski toob veel teise võimaluse, nimelt 27. ... d3 28. L:d3 g6 29. Lg3 ühes Of6 ja h3—h4 otsustava rünnakuga.

Lõpuks võib must veel pärast 27. Lc2! katsetada 27. ... f5, kuid ka siis on tema seis pärast 28. Ve8 d3 (28. ... Lb7 29. Lc6 jne.) 29. L:d3 Lc7 30. g4! jne. vaevalt kaitstav.

Teksti käik pole samuti halb ja jätab valgele paremuse, kuid võimaldab mustal juba organiseerida tõhusamat kaitset.

25. . . . . Lb8—a7

26. Ld4—d3 Oc8—e6!

Must ei saanud kaitsta b-etturit, sest valge ähvardas muuseas tugevasti 27. e5 d:e5 28. O:f6 ühes Lh7+ ja Rd5 võiduseisuga. Teksti käik pareerib mitte ainult selle ähvarduse, vaid muudab ohutuks ka teise võimaluse 27. Rd5 R:d5 28. e:d5 O:h4! ja must saavutab võrdsuse. Valge võib nüüd küll võita etturi 27. L:b5, kuid peab pärast 27. ... Vb8 28. Le2 Ld4 29. Rd1 asuma vaevalisse kaitseseisu; must võib jätkata kas 29. ... a3 30. b3

Od8 või ka otsekohe 29. ... Od8 ning saavutab etturi eest kestva initsiatiivi.

27. Oh4—g3? .....

Selle taganemisega annab valge käest kogu saavutatud paremuse, sest must saab nüüd arendada liputiival tugevat vastumängu. Midagi ei andnud nüüd muidugi 27. e5 d:e5 28. O:f6 O:f6 29. Lh7+ Kf8 jne., samuti ka mitte eelmises märkuses toodud variandid. Väga tugev oli aga seevastu seisu edasine tugevdamine c-liini vallutamisega 27. Vc1, sest must ei tohi seejärel mängida 27. ... Vc8 vastuse 28. V:c8+ O:c8 29. e5 d:e5 30. O:f6 jne. tõttu vigurivõiduga. Must oleks pärast 27. Vc1 vaevalt võimeline seisu tasakaalustama, mis tal nüüd pärast mõningaid pingutusi õnnestub.

27. ..... **La7—c5**

28. Re3—d5? .....

Selle vahetusega eemaldab valge oma parimini seisva viguri ja ühtlasi loob endale etturinõrkuse d5, mis edaspidi vajab kestvalt kaitset. Pärast 28. Vd1 säilitas valge ikkagi veel hea mängu, kuigi eriliste lootusteta paremusele.

28. ..... **Oe6:d5**

29. e4 : d5 **Va8—a7**

30. Ve1—d1 .....

Juba annab end etturi d5 nõrkus tunda: must ähvardas lihtsalt 30. ... L:d5.

30. ..... **Va7—c7**

31. Og3—h4 .....

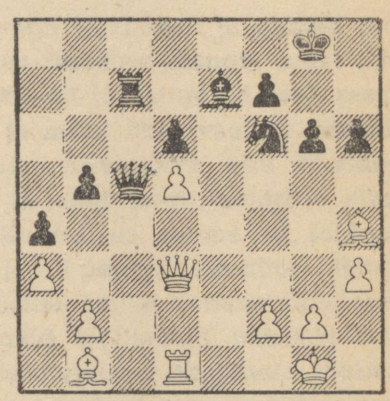
Valge mängib partii teist osa ilma kindla plaanita ja satub nüüd koguni raskustesse. Ähvarduse 31. ... L:d5 pareerimiseks oli vaja mängida lihtsalt 31. Of4, võimaldades ühtlasi mõnes variandis jätku Vc1. Kui seejärel 31. ... Lb4, siis 32. Oe3 ja must ei tohi lüüa b2 vastuse 33. Od4 tõttu; jätk 31. ... Lc4 aga annab mustale umbes võrdse mängu.

31. ..... **g7—g6**

Must võis siin juba kindlustada endale viigi jätkuga 31. ... L:d5, näiteks 32. O:f6 L:d3 33. O:d3 O:f6 34. O:b5 O:b2 jne., kuid teksti käik näib olevat veelgi tugevam. Mitte mustal, vaid valgel tuleb nüüd juba võidelda viigi eest.

32. a2—a3 .....

Valgel pole etturi d5 kaitseks midagi teha, seepärast avab ta oma odale välja a2 rünnakuvõimaluste loomiseks punktidele g6 ja f7. Nõrgem on igatahes 32. O:f6 O:f6, mis andis mustale lahkvärvi odadele vaatamata eelistatavama seisu.

32. ..... **Lc5:d5**

Ajapuuduses forsseerib must viigi, jõudmata täpselt arvestada pärast 32. ... R:d5 tekkivaid komplikatsioone. Tegelikult annaks seejärel nii 33. O:e7 R:e7 kui ka 33. L:d5 O:h4 jne. mustale lootusrikkama seisu, kuid 33. Og3 looks suuri teravusi, mis peaks valgele kindlustama viigiks küllaldase vastumängu.

Tugevaim jätk mustale oli aga lihtne positsiooniline vahetusettepanek 32. ... Rh5, sest pärast 33. O:e7 V:e7 on lõppmäng mustale ilmsesti soodsam.

33. Oh4 : f6 **Ld5 : d3**

34. Ob1 : d3 **Oe7 : f6**

35.	**Od3 : b5**	**Of6 : b2**
36.	**Vd1—d3**	**. . . . . .**

Ka pärast 36. O:a4 O:a3 säilitaks must enametturi. Lõppmäng on aga sellele vaatamata viik.

36.	**. . . . . .**	**Vc7—c5**
37.	**Ob5 : a4**	**Vc5—a5**
38.	**Oa4—b3**	**Ob2 : a3**

Must võis siin käiguga 38. . . . V:a3 säilitada enametturi, kuid partii lõpptulemusele see muidugi enam ei mõjuks.

39.	**Vd3—f3**	**d6—d5**
40.	**Ob3 : d5**	**Va5 : d5**
41.	**Vf3 : a3**	

Viik.

2. voor.

1 Keres-Smõslov 0

1 Botvinnik-Euwe 0

Vaba Reshevsky.

Teise vooru kohtamised kulgesid väga huvitavalt ja andsid mõlemad resultatiivse tulemuse. Partiis Keres-Smõslov mängis must Grünfeldi kaitsega sarnanevat avangut ebatäpselt ja sattus peatselt raskustesse, kus ta aga oskusliku mänguga ja mitte ilma vastase kaasabita lõi endale tugeva vastumängu tsentris. Ähvardava ohu likvideerimiseks valis valge väga huvitava tee: ta kahis kogu tsentri ja alustas ägedat rünnakut vastase kuningale. Keerulises seisus ei leidnudki Smõslov õiget kaitset, kaotas materjali ja oli peatselt sunnitud alistuma.

Botvinnik-Euwe mängisid rasket positsioonilist varianti lipugambiidist, kus valge pakkus pärast mõningaid huvitavaid teravusi etturikahingut tsentris. Euwe pidi sellest pakkumisest tingimata loobuma, kuid ta otsustas siiski kahingu vastu võtta ja langes seejärel valge odade, vankri ja lipu kombineeritud tugeva rünnaku alla. Parema kaitse puhul oleks Euwe arvatavasti võinud oma seisu veel hoida, kuid ta jätkas nõrgalt ja oli juba enne partii katkestamist sunnitud alistuma.

Turniiri seis pärast 2. vooru: Keres 2—0, Botvinnik 1—0, Reshevsky ½—½, Smõslov ½—1½ ja Euwe 0—2.

Nr. 3. Slaavi kaitse.

P. KERES — V. SMÕSLOV

Haag, 4. märtsil 1948.

1. c2—c4 Rg8—f6
2. Rg1—f3 c7—c6

Tavaliselt kasutas Smõslov matšturniiris Grünfeldi kaitset. Selles partiis valib ta aga slaavi kaitse, arvestades nähtavasti turniiri varajast staadiumi ja püüdes seetõttu mängida täiesti soliidseid süsteeme. Tegeli-

kult aga suundub partii peagi Grünfeldi kaitse sõiduvette.

3. Rb1—c3 d7—d5
4. e2—e3 . . . . . .

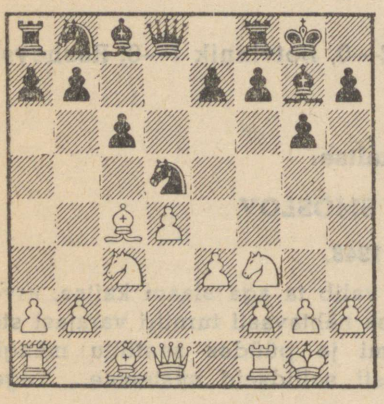
Viimasel ajal on valge saavutanud tavalise vahetusvariandiga 4. c:d5 c:d5 5. d4 jne. häid tulemusi. Teksti käik loob teoreetiliselt vähem uuritud positsiooni, kuid pakub valgele vaevalt paremaid lootusi kui 4. c:d5.

4. . . . . . g7—g6
5. d2—d4 Of8—g7
6. c4 : d5 . . . . . .

Pärast mõningat laveerimist on partii jõudnud tuntud Schlechteri varianti slaavi kaitsest, kus valge jätkab tavaliselt 6. Od3 0—0 7. 0—0 jne. Teksti vahetus on uudis ja psühholoogiliselt hästi põhjendatud, sest Smõslovi poolehoid Grünfeldi kaitsele on üldtuntud ja seepärast võis temalt oodata löömist ratsuga. Seejärel tekkinud seisus on aga valgel Grünfeldi kaitsega võrreldes teatud paremus musta aegakaotava käigu c6 tõttu, mistõttu valge mängib avangut enamtempoga.

6. . . . . . Rf6:d5

Smõslov kasutab esimest juhust partii viimiseks temale tuntud radadele, õigustades seega valge eelnenud vahetust. Objektiivselt vaadelduna on siin 6. . . . c:d5 tugevam, sest rünnakukatse 7. Ob5+ Od7 8. Lb3

näib olevat ohutu lihtsa vastuse 8. . . . 0—0 tõttu. Valge peaks jätkama lihtsalt 7. Od3 0—0 8. 0—0 ja juhul Re5, omades musta Og7 tegevusetuse tõttu veidi mugavama seisu.

7. Of1—c4 0—0
8. 0—0 . . . . . .

(Vt. diagrammi.)

8. . . . . . b7—b6?

See käik, mis võtab mustalt ratsult tema loomuliku taganemisvälja, on kindlasti halb ja annab valgele parema mängu. Loomulik jätk oli siin 8. . . . Rb6 (Pärast 8. . . . R:c3 9. b:c3 c5 on must manöövriga c7—c6—c5 kaotanud väärtusliku tempo, mistõttu valge saavutab pärast 10. a4 ühes Oa3 soodsama seisu.) 9. Ob3 Og4 (Parem kui 9. . . . R8d7 10. e4 e5 11. Oe3 jne.) 10. h3 O:f3 11. L:f3 R8d7 ühes e7—e5, mis andis mustale rahuldava seisu, kuigi valge kaksikodad pakuvad talle mõningaid lootusi paremusele.

9. Ld1—b3 . . . . . .

Sunnib musta vahetama c3, kuid seks otstarbeks oli 9. e4 veelgi tugevam. Pärast 9. . . . R:c3 10. b:c3 Oa6 11. O:a6 R:a6 12. La4 jne. saavutaks valge palju vabama seisu, kusjuures tal oleks võimalus arendada oma oda vajaduse korral kas a3 või ka diagonaalil c1—h6. Teksti käik on aga samuti hea ja kindlustab valgele avanguparemuse.

9. . . . . . Rd5:c3

Peaaegu sunnitud, sest 9. . . . Rc7 10. Re5 Oe6 11. f4 jne. annaks valgele tugeva rünnakuseisu.

10. b2:c3 Oc8—a6

Must peab vahetama selle oda, sest vastasel korral võiks valge alustada tugevat kuningarünnakut, näiteks 10. . . . Ob7 11. Re5 või 10. . . . Rd7 11. Rg5 ühes f2—f4 jne.

11. Oc1—a3 . . . . . .

See jätk pole kindlasti parim, sest oda seisab a3 edaspidi ebasoodsalt

nii pärast edasilüket c6—c5 kui ka pärast b7—b5 ühes a7—a5. Parem oli seepärast kas 11. a4, rünnakuvõimalustega liputiival, või ka 11. e4 ja edaspidi oda arendamisega diagonaalil c1—h6.

11. . . . . Oa6:c4

12. Lb3 : c4 Vf8—e8

Must tahab mängida 13. ... Ld5 ja kaitseb selleks oma e-etturit. Bronstein soovitab selle asemel 12. ... c5 13. d:c5 Lc7, kuid see variant on mustale kõike muud kui rahuldav. Pärast 14. Le4 b:c5 ei tarvitse valgel muidugi anda lippu kahe vankri vastu 15. L:a8 Rc6 jne., vaid ta mängib tugevamini 15. Vab1! jne. selge paremusega. Seejuures näib ka 14. Ld5 olevat küllaldane valge paremuse kindlustamiseks.

Üldse näib edasilükke c6—c5 teostamine selles seisus olevat mustale ebasoodus, sest näiteks pärast ettevalmistust 12. ... Lc7 võiks valge jätkata 13. Rd2, takistades jällegi c6—c5. Must peab aga midagi ette võtma, et võimaldada oma lipuratsu arendamist.

13. e3—e4 b6—b5

Must on juba säärasteks nõrgendavateks manöövriteks sunnitud, sest teisiti pole tal võimalik arendada oma ratsut. Kui näiteks 13. ... Lc7 või 13. ... Lc8, siis järgneks 14. e5, ähvardusega 15. Rg5, või ka otsekohe 14. Rg5 ühes e5.

14. Lc4—b3 Rb8—d7

15. c3—c4! . . . . . .

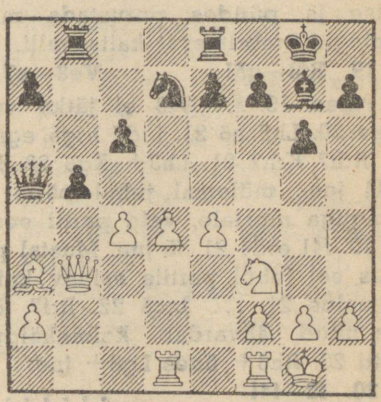
Takistab musta ratsu pääsemist c4, mis annaks mustale hea vastumängu, näiteks: 15. Rg5 e6 16. f4 Rb6 17. e5 Rc4 ühes Ld5 jne. Teksti käiguga likvideerib valge selle tugipunkti.

15. . . . . Va8—b8

Kindlasti mitte parim vastus, sest valge võis nüüd mängida lihtsalt 16. c:b5 c:b5 17. Vac1 märgatavalt parema seisuga. Selge paremuse c-etturi nõrkuse tõttu saavutaks valge ka pärast 15. ... b:c4 16. L:c4. Seepärast pakkus parimaid praktilisi šansse terav edasilüke 15. ... c5. Valge võiks sellele vastata kas 16. Vad1 c:d4 17. R:d4 b:c4 18. L:c4 veidi vabama, kuid vaevalt eriti paremusliku seisuga, või ka 16. c:b5 c:d4 17. Vac1. Viimases variandis saavutaks valge väikese positsioonilise paremuse, omades liputiival liikuvat enametturit, samal ajal kui musta enametturit tsentris on kerge blokeerida.

16. Va1—d1 Ld8—a5

Kui enne 16. ... b:c4 17. L:c4 ja nüüd alles 17. ... La5, siis lihtsalt 18. Vd3 ja must on c-etturi nõrkuse tõttu ikkagi raskustes. Teksti käiguga ähvardab must 17. ... b:c4, ja kui 17. c:b5, siis 17. ... V:b5 ühes c6—c5 võrdsusega. Näib, et must on juba halvimast pääsenud, kuid nüüd järgneb terav taktikaline heitlus, kus must saab karistuse eelnenud positsioonilselt mitte-täisväärtusliku mängu eest.

17. c4—c5! . . . . . .

Selle käigu tulemusi pidi valge väga täpselt arvestama, sest mustale avaneb nüüd võimalus valge etturtsentri lõhkumiseks edasilükkega e7—e5. Partii saatus oleneb nüüd sellest, kas must suudab teostada selle edasilükke ilma, et ta peaks seejuu-

res kannatama teiselaadsete positsiooniliste halvemuste all.

17. . . . . b5—b4

18. Oa3—b2 . . . . .

Ebatäpsus, mida aga siinkohal oli praktiliselt väga raske ette näha, arvestades järgnevate kombinatsioonide keerulisust. Hiljem selgub, et oda toetaks järgnevat rünnakut paremini väljalt c1, kust ta kaitseb tähtsat välja g5.

18. . . . . e7—e5

Seega on must teostanud strateegiliselt vajaliku edasilükke tsentris ja nüüd seisab valge probleemi ees, kuidas oma eelnenud mängu õigustada. Vahetus e5 annaks mustale punkti c5 nõrkuse tõttu täiesti hea mängu, kuid teisest küljest ähvardab 19. ... e:d4 ja ettur c5 langeb niikuinii.

Valge oli aga neid raskusi juba arvestanud 17. käigul edasilüket c4—c5 teostades ja jätkab nüüd kahingustiilis, loobudes tsentrietturite kaitsest üldse ja püüdes purustada musta kuningat ümbritsevat kaitsevalli.

19. Rf3—g5! Ve8—e7

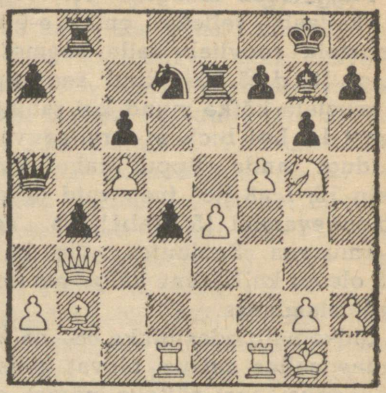
Pärast 19. ... Vf8 ei jätka valge mitte 20. Lh3 h6 21. L:d7 h:g5 ega ka 20. R:h7 K:h7 21. Lh3+ Kg8 22. L:d7 e:d4 jne., mõlemal juhul päris hea mänguga mustale, vaid partii eeskujul 20. f4! e:d4 21. f5 jne. Mustal puuduks sel juhul partiis esinev kaitsevõimalus 21. ... L:c5 22. R:f7 tõttu, mis nüüd ähvardab kolmekäigulist matti 23. Rh6+ ühes Lg8+ jne.

20. f2—f4! . . . . .

Valge rünnakuplaani idee! Kahekordse etturikahinguga alustab valge tugevat survet f-liinil ja eriti punktile f7, mille kaitsmine valmistab mustale suuri raskusi. Kuigi hilisemad analüüsid näitasid, et mustal on selle rünnaku vastu olemas rahuldavaid kaitsevõimalusi, tuleb valge strateegiat lugeda täiesti õigustatuks. Esiteks kindlustab alustatud rünnak valgele vähemalt võrdsuse ja teiseks tekivad pärast etturikahingute vastuvõttu niivõrd komplitseeritud variandid, et praktiliselt on mustal seejärel õige kaitse leidmine äärmiselt raske.

20. . . . . e5 : d4

21. f4—f5 . . . . .

21. . . . . Rd7 : c5?

Otsustav viga, mille järel valge rünnak saavutab pareerimatu tugevuse. Valge ähvardas siin 22. R:f7 või 22. f:g6, mille vastu mustal on terve rida kaitseid. Suurem osa neist on ilmsesti mitteküllaldased, nagu näiteks 21. ... Vf8 22. f:g6 h:g6 23. Lh3, või 21. ... Of6 22. f:g6! h:g6 23. V:f6 R:f6 24. O:d4 jne., kuid ka 21. ... g:f5 22. V:f5, või 21. ... Re5 22. f6 annavad valgele võitva rünnaku.

Mustal on aga varuks huvitav kaitse 21. ... L:c5!, mis kindlustas talle päris rahuldavaid kaitsevõimalusi. Kui seejärel 22. Vc1, siis kaitseb 22. ... Ld6 punkti g6 ja pareerib otsesed ähvardused; kui aga 22. R:f7, siis 22. ... d3+ 23. Kh1 Lc2! ja nüüd tekib seis, kus valgel pole huvitaval kombel võitu tõotavat jätku.

Rida meistreid, nende hulgas Simagin, Bronstein jt., on seda seisu põhjalikult analüüsinud, leidmata seejuures valgele võiduvarianti. Nii näi-

teks annaks 24. Rh6+ Kh8 25. L:c2 d:c2 26. V:d7 V:d7 27. f6 küll valgele võiduseisu, kuid must mängib otsese löömise asemel 26. ... c1L! ja rikub seega valge kogu plaani. Üldiselt peetakse jätku 24. Rh6+ Kh8 25. f6 R:f6 26. V:f6 L:b3 27. a:b3 V:e4 valgele parimaks, kuid ka siin pole näha võiduideed; kui näiteks 28. Vdf1, siis 28. ... Vee8 ja pole näha, kuidas valge suudaks oma rünnakut tugevdada.

Edasi võib valge pärast 21. ... L:c5 katsetada huvitavat rünnakujätku 22. e5, mis näilikult kindlustab talle suurepäraseid võimalusi. Kui näiteks 22. ... R:e5, siis 23. O:d4, kui 22. ... O:e5, siis aga 23. f:g6; mängib aga must 22. ... d3+ 23. Kh1 O:e5, siis võidab 24. V:d3 O:b2 25. f:g6! jne. Mustal on aga ka pärast 22. e5 küllaldane kaitse ja nimelt lipukahing 22. ... L:e5! 23. O:d4 L:d4+! 24. V:d4 O:d4+ 25. Kh1 Rf6 ja mustal on vankri, oda ja kahe etturiga lipu vastu hea mäng.

Ülaltoodud variantidest selgub aga ka, miks valge pidi 18. käigul odaga taganema mitte b2, vaid c1. Sel juhul oleks Rg5 kaitstud ja valge võiks pärast 21. ... L:c5 mängida lihtsalt 22. f:g6 jne. võiduseisuga. Kõiki neid võimalusi on aga palju kergem leida hiljem analüüsis kui partii ajal malelaua taga, mispärast ei saa siin teha erilisi etteheiteid ei valgele ega ka mustale.

22. Lb3—h3 h7—h5

Pärast 22. ... h6 võidab 23. f6, näiteks 23. ... h:g5 24. f:g7 K:g7 25. O:d4+, või ka 23. ... O:f6 24. V:f6 h:g5 25. O:d4 jne.

23. f5—f6 Og7—h6

Kaotab võitluseta, kuid mustal polnud enam rahuldavat kaitset. Kui näiteks 23. ... R:e4, siis võidab 24. f:e7 ühes Ld7, kui aga 23. ... Ve5, siis lihtsalt 24. R:f7! jne. Suhteliselt visamat vastupanu avaldas veel 23. ... Re6, kuid ka seejärel võidab valge jätkuga 24. R:e6 V:e6 25. f:g7, sest 25. ... c5 kaotab 26. V:f7! K:f7 27. Vf1+ Ke7 28. Vf8 jne. tõttu.

24. f6 : e7 Oh6 : g5

25. Lh3—f3! . . . . . .

Kui otsekohe 25. Lg3, siis võiks must end veel kaitsta jätkuga 25. ... Oe3+ 26. Kh1 Ve8 jne. Nüüd on tal aga raskusi punkti f7 kaitsmisega.

25. . . . . f7—f6

Kui selle asemel 25. ... L:a2, siis võidab juba 26. Lg3 Oe3+ 27. L:e3 L:b2 28. Lf4 jne.; täpselt samuti kaotab must ka pärast 25. ... Oe3+ 26. Kh1 L:a2 27. L:e3 L:b2 28. Lf4 jne. Mustal pole enam kaitset.

26. Ob2 : d4 Rc5—d7

27. h2—h4 Must alistus.

Pärast 27. ... O:h4 võidab 28. Lf4 veel viguri. Väga huvitav partii, mida loen oma parimaks saavutuseks matšturniiril.

Nr. 4. Slaavi kaitse.

M. BOTVINNIK — M. EUWE

Haag, 4. märtsil 1948.

1. d2—d4 d7—d5

2. c2—c4 e7—e6

Euwe kasutas varem peamiselt slaavi kaitset 2. ... c6 või valis juba esimesel käigul kaitse 1. ... Rf6 ja edasi kas nimzoindia või Grünfeldi stiilis. Matšturniiril loobus aga eksmaailmameister oma senisest repertuaarist mitmesuguste eksperimentaalsemate arengusüsteemide kasuks. Nagu käesolev ja mitmed järgnevad partiid näitavad, pole säärane strateе-

gia Euwe mängustiilile eriti sobiv ja toob raskusi ainult temale endale.

3. Rg1—f3 Rg8—f6
4. Rb1—c3 c7—c6

Teoreetiliselt tugevaimaks peetud jätk 4. ... c5 5. c:d5 R:d5 annab pärast 6. e3 seisu, mida Botvinnik eriti armastab ja millega ta on saavutanud suurepäraseid tulemusi. Seepärast on Euwe soov neist mänguviisidest hoidumiseks täiesti mõistetav ja minu arvates ka õige. Pealegi oli väheusutav, et Botvinnik kasutab süsteemi 5. Og5 d:c4 6. e4 b5 7. e5 h6 jne., mille kohta teooria küll pole veel lõplikku otsust andnud, kuid mida Botvinnik armastab mängida mustadega.

5. e2—e3 Rb8—d7

Äärmiselt terava mängu annab siin 5. ... a6 6. c5 Rbd7 7. b4 a5 8. b5 e5 jne., nagu III ringi partiis Reshevsky-Keres. Võimalik on muuseas ka üleminek stonewalli kaitsesse 5. ... Re4 6. Od3 f5 jne., mis on mustale pärast valge Oc1 sulgemist käiguga e3 päris rahuldav jätk.

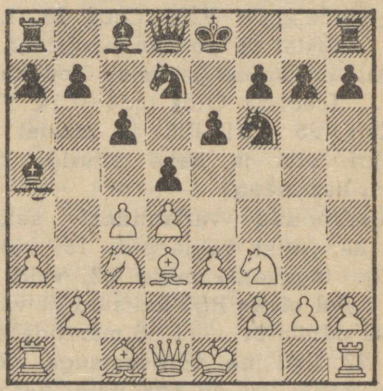
6. Of1—d3 Of8—b4

See kaitse, mis esmakordselt äratas laiemat tähelepanu pärast matšpartiid Euwe-Aljechin 1937, on mustale täiesti mängitav, kuigi mitte vaba mõningast riisikost. Mulle näib, et Euwe talitas siin valesti, valides säärase raskepärase positsioonilise variandi, sest tema mängustiilile sobivad rohkem lahtised ja positsiooniliselt selged seisud, umbes säärased, nagu neid armastas omal ajal Capablanca. Seetõttu arvan, et Euwe mängustiilile sobivaim jätk oli siin üleminek merani kaitsesse 6. ... d:c4 7. O:c4 b5 8. Od3 a6 jne., nagu juhtus samade vastaste vahel mängitud partiis III ringist. Kuigi must on viimastel turniiridel merani kaitsega halbu kogemusi omandanud, arvan siiski, et see kaitse pole nii halb kui tema kohta momendil antav hinnang.

7. a2—a3 . . . . . .

Valge peab tegema selle käigu otsekohe, sest näiteks pärast 7. 0—0 0—0 8. a3 võiks must üle minna temale soodsasse Tšigorini kaitsesüsteemi 8. ... Od6 9. e4 d:c4 10. O:c4 e5 jne. Vahetus c3, nagu mängis samalaadses seisus Aljechin matšpartiis Euwe vastu, on valgele kahtlemata soodus, sest kaksikodade kõrval omab ta veel häid võimalusi musta tsentri ründamiseks kahekordse c-etturi näol. Nimetatud partiis saavutaski Euwe peatselt paremuse ja Aljechinil õnnestus pääseda alles pärast rasket lõppmängu vähemetturiga.

7. . . . . . Ob4—a5

8. Ld1—c2 . . . . . .

Selle käigu vajadust on raske põhjendada, sest sellega ei tee valge midagi musta strateegilise plaani d:c4 ühes e6—e5 takistamiseks. Parem oli lihtsalt 8. 0—0, mille järel mustal oli suuri raskusi oma avanguidee teostamisega. Kui 8. ... Le7, siis võib valge jätkata 9. Re5 ühes f4, ja pärast 8. ... Oc7 9. e4 pole jätk 9. ... d:c4 10. O:c4 e5 hea lihtsa vahetuse tõttu e5.

Partiis Kottnauer-Kotov, Moskva, 1947, mängis valge siin otsekohe 8. b4 Oc7 9. Ob2 0—0 10. Lc2, kuid see on ainult kasulik musta plaanidele, kes

saavutas pärast 10. ... d:c4 11. O:c4 e5 hea mängu.

8. . . . . Ld8—e7

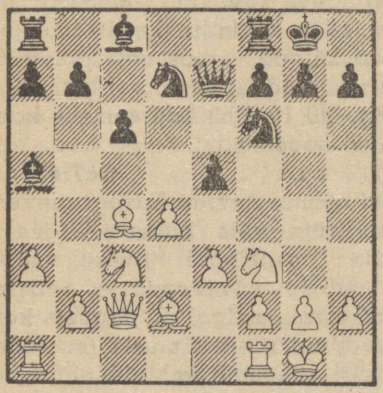
Nüüd pole järgneva edasilükke e6—e5 vastu enam midagi teha, sest 9. Re5 ei lähe 9. ... R:e5 10. d:e5 Rg4 11. f4 d:c4 12. O:c4 R:e5! ühes Lh4+ tõttu. Pärast lipu eemaldamist d1 pole väljahüpe Re5 üldse enam hästi teostatav, sest pärast vahetust on mustale ratsule vabanenud tugev väli g4.

9. Oc1—d2 d5:c4

Musta poolt valitud avangusüsteemi üheks suureks puuduseks on asjaolu, et ta on sunnitud teostama manöövri d:c4 ühes e6—e5 enne, kui valge on mänginud e3—e4, mis jätab valgele võimaluse hoida kaua aega alal pinget tsentris. Kui must mängiks siin näiteks 9. ... 0—0 10. 0—0, siis peaks ta ikkagi üle minema partiivarianti 10. ... d:c4 jne., sest Romanovski poolt soovitatud ettevalmistav 10. ... Oc7 annaks valgele paremuse pärast 11. c:d5 e:d5 12. Rb5!, ähvardades Ob4.

10. Od3 : c4 e6—e5

Mustal õnnestus teostada oma avanguidee, kuid sellele vaatamata pole ta veel täiesti vabanenud raskustest seoses Oc8 arendamisega. Valge võib nüüd, tänu sellele, et tema ettur seisab alles e3, hoida alles

pinget tsentris ja oma seisu edasi tugevdada. Must seevastu on sunnitud ise tsentraalpinge lahendama, kui ta tahab arendada oma Oc8.

11. 0—0 0—0

(Vt. diagrammi.)

12. Va1—e1 . . . . . .

Valge asetab oma vankrid rünnakupositsioonidele, kus nad peavad edaspidi toetama e- ja f-etturite edasitungi; seejuures on selge, et e1 on vaja mängida just lipu-, mitte aga kuningavanker, mis on edaspidi vajalik f-liinil. Kuigi valge saavutab teksti manöövriga suurepärase edu, pole see momendil siiski tugevaim jätk, vaid, vastupidi, annab mustale võimaluse seise täielikult tasakaalustada.

On selge, et musta peamiseks strateegiliseks plaaniks on edasilüke e5—e4, sest vahetus e:d4 avab e-liini ja annab valgele selge paremuse. Momendil aga pole see edasilüke võimalik lihtsa vastuse R:e4 tõttu, sest must Oa5 seisab kaitseta. Seetõttu võis oodata mustalt järgnevalt oda eemaldamist a5, loomulikult väljale c7.

Seda aga pidi valge takistama, ja see oli siin võimalik positsiooniliselt kasuliku taganemisega 12. Oa2!. Nüüd pole 12. ... Oc7 enam võimalik vastuse 13. Rb5 tõttu ja teiseks peab must arvestama ähvardust 13. Rd5. Kui näiteks 12. ... Ob6, siis juba 13. Ve1! ja mustal pole enam mõistlikku käiku.

Näib, et käiguga 12. Oa2! võis valge säilitada avanguparemuse, mis pärast kiirustavat teksti käiku pikkamisi haihtub.

12. . . . . Oa5—c7

Nüüd aga ähvardab must juba 12. ... e5—e4, mida valge peab takistama.

13. Rc3—e4 . . . . . .

TRÜ Raamatukogu

Selle musta seisu kergendava vahetuse asemel tuli arvesse ka 13. Od3, näiteks: 13. ... Ve8 14. d:e5 R:e5 15. R:e5 ühes f2—f4 ja e3—e4. Must saavutaks aga ka sel juhul pärast 15. ... L:e5 16. f4 Lh5 jne. vastuvõetava seisu, sest tal poleks enam raskusi vigurite arendamisega.

13. . . . . Rf6 : e4
14. Lc2 : e4 a7—a5

Asjatu ajakaotus, sest „ähvardust" 15. Ob4 polnud mustal sugugi vaja kaitsta. Ta võis siin mängida lihtsalt 14. ... Kh8, kavatsusega f7—f5. Kui nüüd 15. Ob4, siis 15. ... c5 16. d:c5 a5 (ka 16. ... f5 ühes R:c5 tuleb arvesse) ja pärast 17. c6 a:b4 18. c:d7 O:d7 tekkivad komplikatsioonid pole mustale kardetavad. Oda seisul c4 ei saa valge pärast 14. ... Kh8 mängida ka 15. d:e5 R:e5 16. Rd4 vastuse 16. ... f5 tõttu.

Makogonov soovitab siin 14. ... Od6 15. Oc3 e:d4 16. L:d4 Rf6 jne. umbes võrdse mänguga. Muuseas on võimalik ka 14. ... Rf6 15. Lh4 e4 16. Re5 Oe6 ja pole näha, kuidas valge saavutaks mingi paremuse.

Teksti käik, kuigi asjatu ajaraisk, jätab mustale siiski veel küllaldasi kaitsevõimalusi.

15. Oc4—a2 . . . . . .

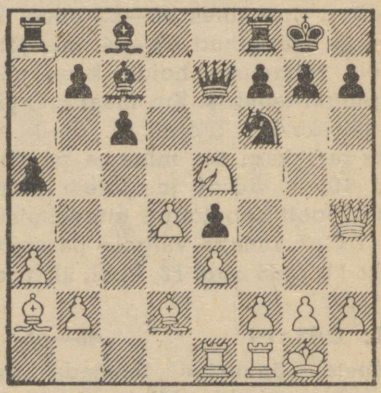
Pärast 15. Oc3 järgneks 15. ... Rf6 16. Lh4 e4 17. Re5 Oe6 ja valge peaks kas vahetama oda või taganema sellega e2. Nüüd aga saaks valge selles variandis minna odaga tugevale väljale b1.

15. . . . . Rd7—f6

Oda seisul a2 oleks vastus 15. ... Kh8 mustale vähem rahuldav kui eelmisel käigul. Valge ei vastaks sellele mitte 16. Oc3 f5 17. Lc2 e4 18. Rd2 Rf6 jne. hea mänguga mustale, vaid 16. d:e5 R:e5 17. Rd4 mõningate lootustega paremusele. Kui must jätkab näiteks 17. ... c5, siis mitte 18. Rf5? O:f5 19. L:f5 Ld6! jne., samuti ka mitte 18. Rb5 f5 19. Lc2 Rf3+! ühes O:h2+ ja mustal on kindlustatud vähemalt viik, vaid teravalt 18. f4!. See käik on mustale äärmiselt ebameeldiv, sest nii pärast 18. ... c:d4 19. e:d4 f5 20. Lc2 Ob6 21. Oc3 kui ka 18. ... Rg6 19. L:e7 R:e7 20. Rb5 jne. saavutab valge kerge paremuse.

Võib-olla leidub ka ülaltoodud keerulistes variantides mustale tugevamaid jätke, kuid teksti käik on igal juhul lihtsam ega sisalda musta seisule erilisi ohte.

16. Le4—h4 e5—e4
17. Rf3—e5! . . . . . .

Ilus etturikahing, mille vastuvõtu korral valge saavutab suurepärased diagonaalid oma odadele koos vaba f-liiniga vankreile, mis kindlustab talle ülitugeva rünnaku. Muidugi pidi valge seda kahingut kavatsema juba mõned käigud varem, sest praeguses seisus polnud tal enam valikut; pärast 17. Rg5 h6 18. Rh3 Ld6 seisaks koguni must soodsamini.

17. . . . . Oc7:e5?

On hämmastav, et Euwe tugevusega maletaja võis hinnata järgnevalt tekkivat positsiooni niivõrd valesti; ilma erilise süvenemiseta seisusse peaks olema selge, et järgnev kontsentreeritud rünnak musta kuningale on väärt vähemalt kahitud etturit, ar-

vatavasti aga rohkem. Kuigi oleks liiga julge väita, et musta seis on pärast kahingu vastuvõtmist kaotatud, võib siiski ilma kahtluseta öelda, et ta peab nüüd kuni partii lõpuni võitlema raskustega ega suuda ka parima kaitse puhul taastada täielikku võrdsust.

Säärane meeleheitlik katse oleks õigustatud ainult siis, kui mustal puuduksid paremad kaitsevõimalused. Tegelikult aga omas must siin täiesti rahuldavat seisu ja pidi lihtsalt lõpetama oma liputiiva arengu käikudega 17. ... Oe6 18. Ob1 Od5. Paljud kommentaatorid peavad seda seisu valgele kasulikuks, kuid konkreetselt on seda raske tõestada, näiteks: 19. Oc3 Vfe8 20. f3 b5 (Või ka 20. ... O:e5 21. d:e5 Rd7 jne.) ja must ähvardab hea vastumänguga liputiival, või 19. f4 Vae8 20. g4 Rd7 ühes f7—f6 jne. Mustale kardetav pole ka otsekohe 19. f3, sest tal ei tarvitse ka siin vastu võtta etturikahingut, vaid ta võib jätkata lihtsalt 19. ... Vfe8, ja kui 20. f:e4, siis 20. ... R:e4.

18. d4 : e5 Le7 : e5
19. Od2—c3 Le5—e7

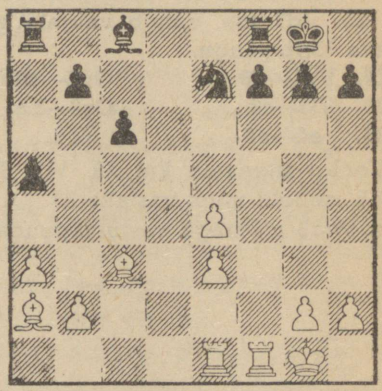
Muidugi mitte 19. ... Lh5? 20. O:f6 vigurivõiduga.

20. f2—f3 Rf6—d5

Edasine liinide avamine 20. ... e:f3 oli mustale muidugi liiga kardetav, näiteks: 21. Ob1! h6 22. V:f3 Rd5 23. Vg3!, ja valge võidab. Tuli aga tõsiselt arvesse 20. ... Oe6, ja kui 21. Ob1, siis 21. ... Rd5 22. L:e4 f5 ühes R:c3 ja must on pääsenud halvimast. Valge peab seepärast 20. ...Oe6 järel mängima 21. f:e4 O:a2 22. V:f6 mitmesuguste rünnakuvõimalustega, mis aga ei anna mingit selget tulemust, näiteks: 22. ... Vfe8 (Pärast 22. ... Oe6 ei mängi valge mitte 23. Vg6 f6! jne., vaid 23. Lg3, ähvardades 24. L:g7+ jne.) 23. Lg3 (Kui 23. Vef1, siis lihtsalt 23. ... L:e4. Nüüd aga järgneks sellele löömisele 24. Ve6! ja võidab.) 23. ... Lf8 ja must on suutnud luua küllaltki vastupanuvõimelise kaitseseisu, ähvardades muuseas 24. ... Ve6.

Kuigi vaadeldav seis sisaldas mustale raskeid kaitseprobleeme, oli see siiski võib-olla eelistatavam teksti käigu järel tekkivale lõppmängule, kus mustal puudub igasugune aktiivne vastumäng.

21. Lh4 : e7 Rd5 : e7
22. f3 : e4 . . . . . .

22. . . . . b7—b6?

Otsustav viga, mis jätab valgele kõik vabad liinid ja muudab musta edaspidise kaitse lootusetuks. Halb oli siin ka 22. ... Oe6 vastuse 23. O:e6 f:e6 24. V:f8+ K:f8 25. Vf1+ Kg8 26. Vd1 tõttu, sest valge vanker tungib sisse 7. reale. Samuti andis mustale lootusetult passiivse kaitseseisu jätk 22. ... Rg6 23. Vd1 Og4 24. Vd6 jne., kuid otsekohe 22. ... Og4 pakkus päris häid lootusi partii päästmiseks. Sellele võiks järgneda 23. Vf4 Oh5 24. g4 Og6 25. h4 h5 26. Kh2 Kh7 27. Vg1 f6 ja must on suutnud äärepealt kaitsta kõiki rünnatud punkte; valge peaks seetõttu selles variandis mängima 25. h4 asemel nähtavasti tagasihoidlikumalt 25. Vd1 Vad8 26. V:d8

V:d8 27. O:a5 enametturiga, kuid ka siis saavutaks must pärast 27. ... Vd1+ ühes Vc1 veel mõningat vastumängu. Botvinniku poolt toodud etturikahing lõi aga Euwe nähtavasti niivõrd tasakaalust välja, et ta kaitseb end kahingu vastuvõtmise momendist alates äärmiselt nõrgalt.

23. Ve1—d1 Re7—g6

Arvatavasti kavatses Euwe esialgu siin mängida 23. ... Va7, kuid märkas alles nüüd, et see pole võimalik 24. V:f7! tõttu. Musta seis on aga juba kaotatud, sest ka 23. ... Oe6 24. O:e6 f:e6 25. Vd7 jne. annab valgele võidetava lõppmängu.

24. Vd1—d6 Oc8—a6
25. Vf1—f2 Oa6—b5
26. e4—e5 . . . . . .

Veelgi tugevam kui 26. Vd7 Rh8 27. e5, millele must vastaks 27. ... c5 ühes Vad8 mõninga vastumänguga.

26. . . . . Rg6—e7

Must loodab mängida Rd5 ja sulgeda etturi hinnaga diagonaali a2—g8, kuid valge järgnev käik võtab temalt ka selle lootuse. Parem polnud aga ka 26. ... Vae8 27. e6 f:e6 28. Vd7 V:f2 29. V:g7+ Kf8 30. K:f2 jne.

27. e3—e4! c6—c5

Lootusega 28. V:b6 Oc6, kuid valge ei anna vastasele sedagi šanssi.

28. e5—e6 f7—f6
29. Vd6:b6 Ob5—c6

Võimaldab ilusa lõpukombinatsiooni, kuid musta seis oli loomulikult igal juhul kaotatud.

30. Vb6 : c6! Re7 : c6
31. e6—e7+ Vf8—f7
32. Oa2—d5 Must alistus.

Pärast 32. ... Vc8 33. e8L+ V:e8 34. O:c6 ühes 35. Od5 säilitab valge enamviguri.

3. voor.

½ **Smõslov-Botvinnik** ½

1 Reshevsky-Keres 0

Vaba Euwe.

Kolmas voor tõi turniiri juhtijale esimese kaotuse. Partiis Reshevsky-Keres valis valge originaalse avangu, mis aga peatselt siirdus üle vanaindia kaitsesse. Plaanitu keskmänguga andis must vastasele võimaluse alustada kardetavat initsiatiivi liputiival, mille tulemusena mustale tekkis ebameeldiv positsiooniline nõrkus b6. Kasutades kombineeritud rünnakut liputiival ja tsentris lõi Reshevsky vastasele rea kardetavaid ähvardusi, mida see ajapuuduses ei suutnud enam pareerida. Enne paratamatut matti Keres alistus.

Smõslov-Botvinnik mängisid Grünfeldi kaitset, millest valge väljus veidi vabama seisuga. Keskmängus saavutas Smõslov vastase liputiiva vigurite ebasoodsa seisu tõttu juba tõsiseid lootusi paremusele, kuid jätkas siis ebatäpselt ja võimaldas vastasel vallutada tugeva tugipunkti d5 ratsuga. Edasi võitis Smõslov musta ettevaatamatu mängu tulemusena küll etturi, kuid musta ratsu tugev seis koos teiste vigurite suure aktiivsusega kindlustasid Botvinnikule küllaldase vastumängu. Pärast partii katkestamist saabus kiire viik.

Pärast 3. vooru juhib endiselt Keres 2—1, kellele järgnevad Botvinnik ja Reshevsky 1½—½, Smõslov 1—2 ja Euwe 0—2 punktiga.

Nr. 5. Grünfeldi kaitse.

V. SMÕSLOV M. BOTVINNIK

Haag, 8. ja 10. märtsil 1948.

1. d2—d4	**Rg8—f6**
2. c2—c4	**g7—g6**

Botvinnik kasutab viimasel ajal Grünfeldi kaitset võrdlemisi harva ja jätkab tavaliselt pärast 1. d4 kas hollandi stiilis 1. . . . e6 ühes f5 või tavalise lipugambiidi raamides 1. . . . d5 2. c4 e6 ühes c6 jne. Smõslov seevastu kasutab Grünfeldi kaitset igal võimalikul juhul ja on selle avangu

peensustega viimseni kursis. Kui Botvinnik siiski otsustas mustadega selle avangusüsteemi kasuks, siis võib arvata, et tal oli varuks mõningaid uuendusi; järgnev partiiosa kulgeb aga tavalisi, tuntud radu mööda, kusjuures valge saavutab, nagu tavaliselt musta poolt valitud variandis, veidi soodsama seisu.

3. Rb1—c3 d7—d5
4. Rg1—f3 Of8—g7
5. Ld1—b3 . . . . . .

Varem mängiti Lb3 juba 4. käigul, kuid seejärel saavutab must pärast 4. . . . d:c4 5. L:c4 Oe6 6. Lb5+ Rc6! jne. hea mängu. Valge poolt valitud arengusüsteem on kujunenud viimasel ajal suurmoeks ja seda võime kohata peaaegu igas Grünfeldi kaitsega alustatud partiis, mispärast selle variandi kohta tehtud teoreetilised uurimised on väga kaugeleulatuvad ja võimaldavad kogu variandi kohta anda küllaltki objektiivse hinnangu.

5. . . . . c7—c6

Vana jätk, mis aga annab valgele ilma igasuguse riisikota mugavama mängu. Tavaliselt mängitakse siin 5. . . . d:c4 6. L:c4 0—0 7. e4, mille järel Smõslov alati kasutab arengusüsteemi 7. . . . Og4 8. Oe3 Rfd7 jne., püüdes teostada edasilüket e7—e5. Selle mänguviisi kohta anname lähemaid selgitusi partiides Botvinnik-Smõslov II ringist ja Keres-Smõslov III ringist.

6. c4 : d5 Rf6 : d5

Pärast 6. . . . c:d5 7. Og5 satub must lootusetult passiivsesse kaitseseisu ja võib parimal juhul loota ainult võrdsusele, kuid sedagi alles pärast äärmiselt täpset kaitset (Botvinnik-Flohr, AVRO, 1938). Teksti käik annab elavama mängu, kusjuures valge oma tugeva etturtsentri tõttu säilitab parema seisu.

7. e2—e4 Rd5—b6

Üleminek Grünfeldi kaitse „normaalvarianti" 7. . . . R:c3 8. b:c3 c5, kuid enamtempoga Ld1—b3 valgele, on mustale muidugi liiga riskantne.

8. Oc1—e3 . . . . . .

Siin on võimalik ka 8. Oe2, kavatsusega võimalikult kiiresti vangerdada, sest löömine 8. . . . O:d4 on väga riskantne vastuse 9. Oh6 tõttu. Partiis Keres-Dubinin, Leningrad, 1947, mängis must seejärel 8. . . . Oe6 9. Lc2 Og4, kuid ka see jätk pole valgele kardetav. Partiis toodud kahtlase etturikahingu 10. Oe3 O:f3 11. g:f3 O:d4 jne. asemel võis valge jätkata tugevamini 10. Re5 jne. hea mänguga.

8. . . . . Oc8—e6
9. Lb3—c2 Oe6—c4

Partiis Smõslov-Lilienthal, Leningrad, 1947, mängis must enne 9. . . . 0—0 10. Vd1 ja alles nüüd 10. . . . Oc4, kuid ei suutnud samuti saavutada täielikku võrdsust. Botvinniku poolt selles partiis valitud arengusüsteem on vaevalt parem; nähtavasti on kogu avanguvariant mustale ebasoodus.

10. Of1—e2 . . . . .

Samuti mängis Smõslov ka ülalmainitud partiis Lilienthali vastu. Parem näib aga olevat lihtne vahetus 10. O:c4 R:c4 11. Of4, sest löömine d4 on seejärel ilmsesti võimatu ja must peab varem või hiljem Rc4 taganemisega uuesti aega kaotama.

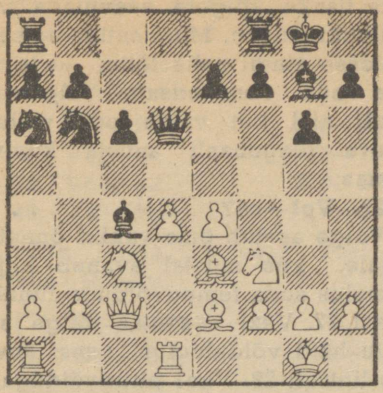
10. . . . . Rb8—a6

Lilienthal arendas oma ratsu d7, mis näib olevat loomulikum. Nagu edaspidine partii käik näitab, seisab must ratsu a6 äärmiselt ebasoodsalt ja selle mängutoomiseks puuduvad soodsad võimalused.

11. 0—0 0—0

Nähtavasti loobus Botvinnik varasemast vangerdusest vastase 0—0—0 kartusel, sest musta kuningatiib pole järgneva rünnaku vastu kuigi hästi kaitstud. Pärast valge lühikest vangerdust on aga musta vangerdus täiesti ohutu.

12. Vf1—d1 Ld8—d6

13. b2—b3 . . . . .

Valge on väljunud avangust märgatava paremusega ja tema edaspidiseks ülesandeks on takistada musta vabanemist surutud seisust. Vabanemine on aga võimalik ainult mõne etturi-edasilükke teel, kõige tõenäolisemalt f7—f5, millega must muuseas kindlustaks endale ilusa tugipunkti d5. Edasilükete c6—c5 või e7—e5 teostamine on seevastu tunduvalt raskem ja sellega saavutatav efekt oleks samuti väiksem.

Valge pidi seepärast kohanema peamiselt edasilükke f7—f5 pareerimiseks. Selleks oli kasulik igaks juhuks asetada üks vankreist väljale e1, mispärast parem oli mängida 12. käigul Vad1 ja hiljem Vfe1. Et tekkinud seisus vankrite ümberpaigutus oleks seotud asjatu ajakaotusega, siis tuli siin arvesse veel rünnakukatse musta kuningaseisule käiguga 13. Lc1, ähvardades nii Oh6 kui ka juhul Of4.

Teksti käik pole samuti halb, kuid annab tunnnistust sellest, et valgel pole veel täit selgust oma järgnevate plaanide suhtes. Säärases seisus on aga vajalik eriti põhjalikult läbimõeldud edasimäng, et suurendada valge minimaalset seisuparemust.

13. . . . . Oc4 : e2
14. Rc3 : e2 Va8—c8

Otsekohe 14. . . . f5 oleks väga riskantne võimaluse Oe3—f4—e5 tõttu. Teksti käiguga asub must ootepositsioonile.

15. Oe3—f4 . . . . .

Selle odamanöövriga ajab valge musta lipu ainult soodsamale kohale ja võimaldab mustal võita aega tsentraaledasilükete ettevalmistamiseks. Parem oli seepärast lihtsalt 15. Vac1 edasise valge seisu tugevdamisega.

15. . . . . Ld6—e6
16. Of4—e5 f7—f6

Muidugi mitte 16. . . . O:e5 17. d:e5 jne. selge paremusega valgele.

17. Oe5—g3 Le6—f7
18. Re2—f4 . . . . .

Takistab nii 18. . . . f5 19. Rg5 kui ka 18. . . . e5 19. d:e5 ühes Rd3 tõttu. Musta seis on ikkagi veel surutud, kuid valge odamanöövri tulemusena on ta suutnud luua positsioonilised ähvardused e7—e5 või f6—f5, mis pärast vastavat ettevalmistust võivad kujuneda valgele väga tülikaks.

18. . . . . Og7—h6
19. Rf4—d3 f6—f5!

Nüüd on see edasilüke peaaegu sunnitud, sest valge ähvardas 20. Rc5 suure paremusega. Kuigi must saavutab nüüd tugeva punkti d5 ratsule ja mõningat vastumängu, seisab valge paremini asetatud viguritega ikkagi veel soodsamini.

20. Rd3—c5? . . . . .

Selle vahetusega, mis kõrvaldab musta halvimini seisva viguri ja eemaldab valge viimase etturi tsentrist, annab valge käest kogu oma paremuse. Oli vaja mängida lihtsalt 20. e:f5 (Ka 20. Ve1 on hea jätk.) 20. . . . L:f5 21. Ve1 Rd5 22. Ve5 ühes Vae1 ja valge säilitab oma paremuse. Nüüd saavutab must küllaldase vastumängu.

20. . . . . f5:e4
21. Lc2:e4 . . . . .

Parem polnud ka 21. Re5 Ld5 22. R:b7 c5! 23. R:c5 R:c5 24. d:c5 V:c5 jne. võrdse mänguga. Veidi lootusrikkam aga oli seevastu 21. R:e4, mis hoidis alal rohkem vigureid ja jättis esialgu lahendamata musta Ra6 probleemi.

21. . . . . Ra6 : c5
22. d4:c5 Rb6—d5

See tugev ratsu tugipunkt kompenseerib nüüd valge surve nõrgale e-etturile, kusjuures mustal on lisaks sellele veel võimalusi vastumänguks f-liinil. Seise võib juba hinnata umbes võrdseiks.

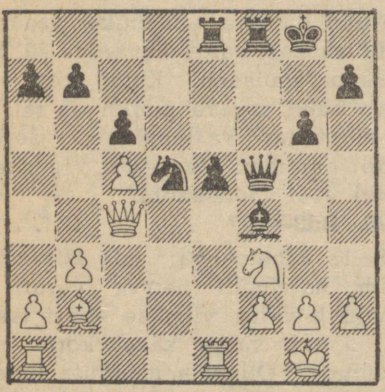
23. Vd1—e1 Vc8—e8
24. Og3—e5 Oh6—f4

Must tunneb end juba liiga julgelt ja hakkab eksperimenteerima, mis maksab talle lõpuks etturi. Oda seisab f4 ilmsesti ebasoodsalt, mispärast siin oli vaja jätkata 24. ... Og7 võrdse mänguga.

25. Oe5—b2! Lf7—f5

Pärast 25. ... e5 võis järgneda samuti 26. Lc4 ühes Ve2.

26. Le4—c4 e7—e5

Kuigi on selge, et see ettur läheb varem või hiljem kaotsi, on see edasilüke mustale hädavajalik mingisuguse vastumängu loomiseks. Passiivse kaitse korral kahekordistaks valge lihtsalt oma vankreid e-liinil ja ähvardaks lisaks kõigele saavutada veel kuningarünnaku. Must sattus aga raskustesse ainult selle tõttu, et ta viis oma oda ebasoodsale väljale f4, samal ajal kui valge oda vallutas tugeva diagonaali musta kuninga suunas.

27. Ve1—e4? . . . . .

Valge asetab oma vankri õnnetule väljale, kus mustal avaneb hiljem võimalus seda tempovõiduga rünnata. Pärast 27. Ve2! saavutas valge seevastu häid võidulootusi, sest ähvardab lihtsalt 28. Vae1 etturivõiduga, ja rünnakukatse 27. ... e4 28. Vae1 e:f3 29. V:e8 pole mustale küllaldane. Must kaotaks sel juhul lihtsalt etturi ja on väga kahtlane, kas tal õnnestuks seejärel saavutada lõppmängus küllaldasi vastušansse.

27. . . . . Lf5—f7
28. Va1—e1 Rd5—f6!

Muidugi kasutab must esimest võimalust, et etturi hinnaga forsseerida lipuvahetust, pealegi kus valge vigurid satuvad seejärel ebameeldivasse seotud olukorda. Järgnev lõppmäng ei paku valgele enamet turile vaatamata enam mingeid võidulootusi.

29. Lc4 : f7+ Vf8 : f7
30. Ve4—e2 Rf6—d7
31. b3—b4 . . . . .

Muidugi mitte 31. O:e5? Vfe7 ja võidab.

31. . . . . a7—a5
32. a2—a3 a5 : b4
33. a3 : b4 Vf7—e7!

Must annab otsekohe etturi, saavutades selle eest valgete vigurite sidumise ja vastumängu valgetel väljadel.

34. g2—g3 Of4—h6
35. Rf3 : e5 . . . . .

Muidugi mitte 35. O:e5? Og7 ja must võidab.

35. . . . . Oh6—g7
36. f2—f4 Rd7—f6

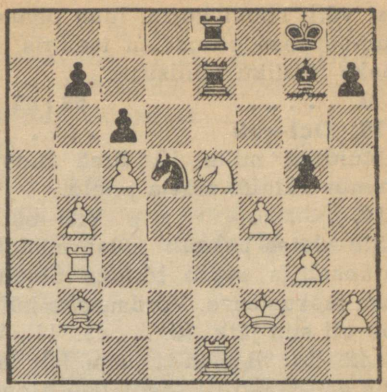
Ratsu läheb nüüd tagasi d5, millega valgel kaovad viimased võidulootused. Järgnev osa partiist on kergesti mõistetav.

37.	**Kg1—f2**	**Rf6—d5**
38.	**Ve2—e4**	**Rd5—f6**
39.	**Ve4—e3**	**Rf6—d5**
40.	**Ve3—b3**	**g6—g5**

Loob valge seisusse veel ühe nõrkuse f4 näol.

(Vt. diagrammi.)

41.	**Kf2—f3**	**Ve8—f8**
42.	**Ve1—e4**	**Rd5—f6**
43.	**Ve4—e2**	**Rf6—d5**
44.	**Ve2—e4**	**Rd5—f6**

45. Ve4—e2 Rf6—d5

Viik.

Nr. 6. Kuningaindia kaitse.

S. RESHEVSKY P. KERES

Haag, 8. märtsil 1948.

1.	**Rg1—f3**	**Rg8—f6**
2.	**c2—c4**	**b7—b6**
3.	**d2—d3!**	**. . . . .**

Huvitav avanguidee. Pärast 3. d4 või 3. g3 saabuks lipuindia avang, kus must ei kohtu suuremate raskustega. Teksti käiguga kasutab valge asjaolu, et käik b7—b6 ei sobi hästi kokku jätkuga e7—e5, ja teostab seepärast edasilükke e2—e4. Muidugi ei anna see manööver valgele veel mingit avanguparemust, peamiselt kaotatud tempo d2—d3—d4 tõttu, kuid must satub täiesti uuelaadsete avanguprobleemide ette, mida laua juures piiratud mõtlemisajaga pole sugugi nii kerge lahendada.

3.	**. . . . .**	**g7—g6**

Seega suunab must mängu kuningaindia kaitsesse, milles tema enamtempo b7—b6 ei oma suuremat tähtsust. Lihtsam oli seepärast 3. . . . c5 4. e4 Rc6 5. Rc3 e6 ja edasilükke d3—d4 korral saavutab must tugeva surve valge tsentrile.

4.	**e2—e4**	**d7—d6**

Kui 4. . . . Og7, siis võib 5. e5 Rg4 6. d4 ühes h3 kujuneda tülikaks.

5.	**Rb1—c3**	**Of8—g7**
6.	**d3—d4**	**. . . . .**

See edasilüke, kuigi võrdub tempokaotusega, on varem või hiljem sunnitud, kui valge tahab alustada võitlust tsentri pärast. Partii on nüüd suundunud kuningaindia kaitsesse enamkäiguga mustale b7—b6, milline tempo aga ei paku talle erilisi eeliseid.

6.	**. . . . .**	**0—0**
7.	**Of1—e2**	**Oc8—b7**
8.	**Ld1—c2**	**e7—e5**
9.	**d4 : e5**	**. . . . .**

Musta enamtempo oda arendamisega b7 tõi talle siiski niipalju kasu, et valge on siin sunnitud, vastandina tavalisele kuningaindia kaitse variandile, otsekohe lahendama pinge tsentris. Must ähvardas 9. . . . e:d4, ja 9. d5 Rbd7 ühes Rh5 andis seisu, kus musta lootused näivad olevat soodsamad. Teksti vahetusega ei saavuta valge samuti mingit paremust, sest

must võib soovi korral luua peaaegu sümmeetrilise etturseisu tsentris, mis annaks täieliku võrdsuse.

9. . . . . d6 : e5
10. Oc1—e3 . . . . .

Muidugi mitte 10. R:e5 R:e4 ja paremus kaldub musta poole.

10. . . . . Vf8—e8

Siit alates hakkab must mängima ebatäpselt ja satub lõpuks ületamatuisse raskustesse. Võrdsuseks küllaldane oli siin jätk 10. ... c5. 11. Vd1 Lc8 12. Rd5 Rc6 jne., aga kui must tahtis valida partiis kasutatava arengusüsteemi, siis pidi ta siin jätkama otsekohe 10. ... Rbd7 ja alles pärast 11. Vd1 Ve8; mängib aga valge 11. 0—0, siis võidab must aega manöövri 11. ... c6 12. Vfd1 Lc7 teostamiseks, võites partiiga võrreldes väärtusliku tempo.

11. 0—0 Rb8—d7

Ka siin võis must soovi korral jätkata 11. ... c5 ühes Rb8—c6—d4 umbes võrdse mänguga. Teksti käiguga püüab must rohkemat, lootes manöövriga Rd7—f8—e6 kasutada punkti d4 nõrkust. Arvestades aga seda, et valge on arengus veidi ette jõudnud ja et mustal endal on liputiival ka mõningaid nõrkusi, pole tal järgnevalt oma plaani teostamisel suurt edu loota.

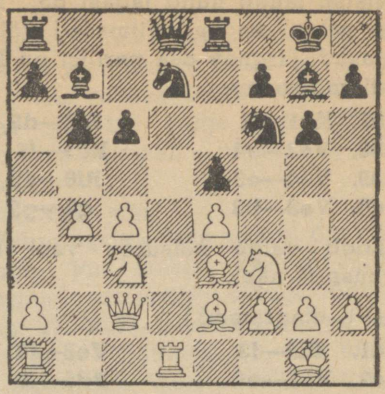
12. Vf1—d1 c7—c6
13. b2—b4! . . . . .

Valge on oma arengu lõpetanud ja alustab teksti käiguga rünnakut musta liputiivale, mis moodustab käesoleyas seisus ainukese positsiooniliselt põhjendatud jätku.

(Vt. diagrammi.)

13. . . . . Ld8—e7?

Jällegi asjatu tempokaotus, sest manöövri Rd7—f8—e6 teostamiseks peab must lipp kaitsma etturit e5 väljalt c7. Õige oli seepärast otsekohe 13. ... Lc7, kąvatsusega Rd7—f8—e6. Mustal ei tarvitsenud seejärel muidugi karta edasilüket 14. c5, millele võiks 14. ... Rg4 kõrval järgneda ka lihtsalt 14. ... b5 15. a4 a6, ja valge rünnakulootused liputiival on haihtunud. Partii ajal ei meeldinud mulle aga käik 13. ... Lc7 võimaluse 14. b5 tõttu, sest pärast 14. ... c:b5 15. R:b5 pääseb valge tugevale punktile d6; must võib aga 14. ... c:b5 asemel mängida lihtsalt 14. ... Rf8 väga hea mänguga, sest vahetus 15. b:c6 L:c6 võib tuua raskusi ainult valgele.

14. Va1—b1 . . . . . .

Nüüd oleks 14. b5? c:b5 15. c:b5 Vac8 jne. loomulikult kasulik mustale.

14. . . . . Rd7—f8
15. a2—a4 Le7—c7

Kaitseb etturit e5 käigu Re6 võimaldamiseks. Selleks otstarbeks ei kõlvanud 15. ... Rg4 16. Od2 tõttu, sest 16. ... Re6 järgneks nüüd 17. h3 jne. Tuli aga arvesse 15. ... Rh5 või ka 15. ... R6d7, sest see ratsu on vajalik musta liputiiva kaitseks.

16. b4—b5 Ve8—d8

Varem toimunud ajakaotuste tõttu ei suuda must enam teostada oma peamist plaani, nimelt 16. ... Re6, sest sellele järgneks 17. b:c6 O:c6 18. Rd5 O:d5 19. e:d5 Rc5 20. a5 ja valgel on kaksikodadega ning rünnakuvõimalustega liputiival parem mäng. Teksti

käiguga püüab must vahetustega d-liinil seisu veidi lihtsustada.

17. Vd1 : d8 Va8 : d8
18. a4—a5 . . . . . .

Muidugi ei saanud valge siin ega ka eelmisel käigul mängida b:c6 ühes Rd5, sest must võis seejärel lihtsalt lüüa kaks korda d5. Teksti käiguga ähvardab valge otsekohe võita jätkuga a:b6 ühes b:c6.

18. . . . . Rf6—g4

Must otsustab lahendada seisuprobleemi kombinatsioonilisel teel, mis aga lähenevat ajapuudust arvestades pole kõige õnnestunum otsus. Lihtsam oli seepärast võib-olla 18. . . . c5 19. Rd5 O:d5 20. c:d5 Re8 ühes Rd6 ja must on saavutanud ilma nõrkusteta kaitseseisu, kus valgel on suuri raskusi mingi reaalse paremuse saavutamisega. Teksti käigu järel muutub seis väga keeruliseks.

19. a5 : b6 a7 : b6
20. Oe3—g5 f7—f6?

Viga, millega must suleb oma oda täielikult mängust välja ja mis nõrgestab tähtsat diagonaali a2—g8. Oli vaja mängida 20. . . . Of6 21. b:c6 O:c6 ja pole kindel, et valge suudab kasutada Eb6 nõrkust mingi paremuse saavutamiseks, näiteks: 22. O:f6 R:f6 survega e4 ja ähvardusega Rf8—e6—d4, või 22. Od2 Oe7 ja mustal on Eb6 kaitseks igaks juhuks võimalus Oc5. Pärast vigast teksti käiku satub must halvemasse seisu.

21. b5 : c6 Ob7 : c6
22. Og5—d2 f6—f5

Must peab juba jätkama teravalt, sest näiteks 22. . . . Re6 annaks valgele pärast 23. Lb3 selge paremuse: 23. . . . Rc5 24. L:b6 L:b6 25. V:b6 R:e4 26. V:c6 R:d2 27. R:d2 V:d2 28. O:g4 f5 ja nüüd annab lihtsalt 29. h3! f:g4 30. h:g4 ühes Re4 valgele võidetud lõppmängu.

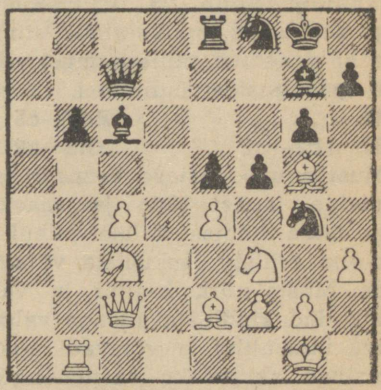
23. Od2—g5 . . . . . .

Muidugi mitte 23. e:f5 e4 jne. Kui aga otsekohe 23. h3, siis lihtsalt 23. . . . f:e4 24. R:e4 Rf6 ja must on esialgu pääsenud halvimast.

23. . . . . Vd8—e8

Siin oli 23. . . . Of6 halb 24. h3 O:g5 25. h:g4 ühes g:f5 tõttu etturivõiduga. Teksti käik on vajalik, et pärast 24. e:f5 vastata 24. . . . e4.

24. h2—h3 . . . . . .

24. . . . . f5 : e4

Ajapuuduses ei jõua must kaaluda kõiki siin võimalikke teravaid jätke ja valib seepärast lihtsa, kuid valgele ilmsesti ülekaaluka mänguviisi. Ebasoodus oli näiteks 24. . . . Re6 lihtsa vastuse 25. e:f5 või ka 25. Rd5 O:d5 26. e:d5 R:g5 27. R:g5 ühes Re6 tõttu, ja pärast taganemist 24. . . . Rf6 võib valge juba julgesti lüüa 25. e:f5.

Praktiliselt parimaid lootusi pakkus aga 24. . . . Rh6, sest etturivõit 25. O:h6 O:h6 26. e:f5 annab mustale pärast 26. . . . e4 27. Rd4 e3 jne. kardetava rünnaku. Valge peaks seepärast jätkama 25. Oe3, kavatsusega pärast 25. . . . Rd7 või 25. . . . Vb8 jätkata 26. O:h6 ühes e:f5. Kuid ka sel juhul saavutaks must etturi hinnaga mõningat vastumängu, näiteks: 25. . . . Rd7 26. O:h6 (Või 26. Lb3 Rc5! jne.) 26. . . . O:h6 27. e:f5 e4 28. Rd4 e3! ja musta

rünnak võib muutuda päris kardetavaks.

25. Rc3 : e4 Oc6 : e4

Võimalik oli ka 25. ... Rh6, et alles pärast 26. O:h6 mängida 26. ... O:e4. Teksti käiguga aga võidab must mõned kaitsetempod.

26. Lc2 : e4 Rg4—f6
27. Le4—e3 Rf8—d7
28. Le3—b3 Ve8—b8
29. Og5—e3 . . . . . .

Muidugi mitte 29. c5+ Kh8 ja valge saavutaks lõpuks ainult etturite c4 ja b6 vahetuse, millega must vabaneks igasugustest muredest.

29. . . . . Rd7—c5
30. Lb3—c2 Vb8—a8

Must suutis vastase esimese rünnakulaine tagasi lüüa ja saavutas seisu, mida hoolsa kaitse puhul on võib-olla eriliste raskusteta võimalik hoida. Musta nõrk b-ettur ja valge kaksikodad kindlustavad aga valgele kestva initsiatiivi ja võtavad mustalt võimaluse aktiivseks vastumänguks. Kui arvestada veel seda, et mängijaid hakkas siin juba kimbutama terav ajapuudus, siis on järgnev sihitu manööverdamine, eriti musta poolel, kuidagi arusaadav.

31. Rf3—g5 . . . . . .

Ratsu satub selle väljahüppega ainult kõrvalteedele. Tugevam näib olevat lihtne 31. Rd2 ja võimaluse korral Rb3.

31. . . . . Va8—e8
32. h3—h4 e5—e4

See käik, mis piirab valge kuningaoda ja suurendab musta oda liikumisvabadust, on varem või hiljem sunnitud. Ettur on e4 küllaltki hästi kaitstud, nii et selle kaotsiminekut pole niipea karta.

33. Rg5—h3 Ve8—d8?

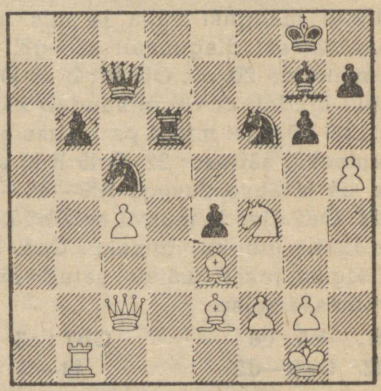
Vanker seisab d8 väga õnnetult ja põhjustab mustale järgnevalt suuri raskusi. Valge järgneva ratsumanöövri vastu oli 33. ... Of8 päris hea vastus, et pärast 34. Rf4 vastata 34. ... Od6. Pealegi võis must sel juhul võimaluse korral teostada kasuliku ümberpaigutuse Rcd7 ühes Oc5, millega ta vabaneks Eb6 kaitsmise muredest.

34. Rh3—f4 Vd8—d6

Ähvarduse 35. O:c5 ühes Re6 tõttu pole mustal nüüd enam aega takistada valge ratsu sissetungi d5. Parem teksti käigust oli aga 34. ... Ve8, ja kui nüüd 35. Rd5, siis 35. ... R:d5 36. c:d5 Oe5 ja must ähvardab ebameeldivalt Oe5—f4—e5 jne.

35. h4—h5 . . . . . .

Tüüpiline ajapuuduse bluff, kuhu must aga sisse langeb. Parem oli otsekohe 35. Rd5 R:d5 36. c:d5, millele must vastab 36. ... Oe5. Kui valge nüüd läheb välja etturivõidule 37. O:c5 L:c5 38. L:e4, siis järgneb 38. ... Ld4 ja lahkvärvi odade lõppmäng on viigiline. Valge peaks seepärast mängima näiteks 37. Og4 parema seisuga, kuid mitte mõningate lootusteta mustale.

35. . . . . g6—g5?

See edasilüke mitte ainult ei kaota etturit, vaid nõrgestab ka otsustavalt musta kuningatiiba, nii et valge saavutab lõpuks lisaks kõigele veel tugeva kuningarünnaku. Õige jätk oli siin 35. ... g:h5, mis asetas valge ebameeldiva valiku ette. Kui nüüd

36. Rd5 R:d5 37. c:d5, siis 37. ... Oh6 38. O:c5 L:c5 39. L:e4 Vf6 või ka 37. ... Oe5 ja on väga kahtlane, kas valge säilitab märkimisväärset paremust; kui aga 36. R:h5 R:h5 37. O:h5, siis 37. ... Rd3 või jällegi 37. ... Oh6 ja must seisab täiesti rahuldavalt. Pärast vigast teksti käiku võidab valge suurema vaevata.

36. Rf4—d5 Rf6 : d5
37. c4 : d5 h7—h6
38. Oe3 : c5! .....

Võidab etturi ja kindlustab valgele tugeva kuningarünnaku. Lahkvärvi odad on valgele seejuures ainult kasuks, sest seetõttu kergeneb tema rünnaku juhtimine.

38. ..... b6 : c5

Veidi parem oli 38. ... L:c5 39. L:e4 Vf6, mis hoidis vähemalt esialgu valge vankri rünnakust eemal. Partii on aga igal juhul kaotatud.

39. Lc2 : e4 Og7—d4?

Viimane viga suurimas ajapuuduses, mis kaotab otsekohe, kuid ka pärast paremaid kaitseid 39. ... Vf6 või 39. ... Vd8 annaks 40. Od3 valgele otsustava rünnaku. Musta seis on pärast õnnetut 35. käiku lootusetu.

40. Le4—e8 + Kg8—g7
41. Vb1—b8 Must alistus.

Huvitav ja raske võitluspartii, mille üldmuljet kahjuks segavad ajapuuduses tehtud ebatäpsused. Reshevsky kasutas hästi musta liiga aeglast keskmängu-strateegiat ja juhtis rünnakut liputiival suurepäraselt.

4. voor.

1 Botvinnik-Reshevsky 0

0 Euwe-Smõslov 1

Vaba Keres.

Neljanda vooru partiid kulgesid jällegi äärmiselt huvitavalt ja valmistasid paljudele üllatusi. Botvinnik-Reshevsky käsitlesid nimzoindia kaitset väga omapäraselt ja kulutasid avangule palju mõtlemisaega, sattudes juba varajases keskmängus ajapuudusesse. Reshevsky väljus avangust ilmse paremusega ja suurendas seda vastase ebatäpse mängu tõttu keskmängus veelgi. Näis juba, et Botvinnik peab selle partii paratamatult kaotama, kuid siis leiutas valge suures ajapuuduses olevale vastasele äärmiselt kardetava etturikahingu, mille vastuvõtt muutis seisu täiesti ebaülevaatlikuks. Käik 28. g4 tuli Reshevskyle nähtavasti üllatusena, sest ta ei leidnud seejärel suhteliselt pikale mõtlemisele vaatamata temale paremust kindlustavat jätku, vaid tegi kaks jämedat viga järjest ja ületas juba 32. käigul lootusetus seisus mõtlemisaja. Selle tähtsa võiduga asus Botvinnik turniiri juhtimisele ja hoidis seda positsiooni kindlalt enda käes kuni lõpuni.

Euwe-Smõslov mängisid hispaania avangu tuntud varianti peaaegu paarkümmend käiku teooria kohaselt, kusjuures valge säilitas nagu tavaliselt kerge initsiatiivi. Pole kindel, et see oleks aga valgele kindlustanud mingit paremust, kui Smõslov poleks keskmängus jätkanud veidi hooletult ja võimaldanud valgel vallutada tähtsat tsentraalvälja d5. Pärast seda kui Smõslov veel kaotas tsentraaletturi e5, saavutas Euwe ilmse võiduseisu. Soovides aga lõpetada partiid efektselt, kahis eksmaailmameister esiteks õigesti ühe, kuid seejärel valesti veel teise ratsu, selle asemel et tugevdada oma rünnakut otsustavalt käiguga 34. Lg4. Smõslov võttis mõlemad kahingud vastu, pareeris külmavereliselt kõik vastase ähvardused ja võitis lõpuks oma materiaalse ülekaalu tõttu.

Seis pärast 4. vooru: Botvinnik $2^1/_2$—$^1/_2$, Keres 2—1, Smõslov 2—2, Reshevsky $1^1/_2$—$1^1/_2$ ja Euwe 0—3.

Nr. 7. Nimzoindia kaitse.

M. BOTVINNIK S. RESHEVSKY

Haag, 9. märtsil 1948.

1.	**d2—d4**	**Rg8—f6**
2.	**c2—c4**	**e7—e6**
3.	**Rb1—c3**	**Of8—b4**
4.	**e2—e3**	**. . . . . .**

Botvinnik kasutab nimzoindia kaitse vastu eranditult seda tagasihoidlikku, suurmeister Rubinsteini poolt soovitatud jätku, olles selle nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt põhjalikult läbi töötanud. Valge saavutab selle süsteemiga riisikovabalt kindla seisu ja võib musta ebatäpse vastumängu korral päris vaiksete vahenditega saavutada kiiresti paremuse. Reshevsky poolt selles partiis valitud arengusüsteem on mustale üks soodsamaid ja võimaldab talle võrdsuse.

4.	**. . . . . .**	**d7—d5**
5.	**a2—a3**	**Ob4—e7**

Pärast vahetust 5. ... O:c3+ 6. b:c3 c5 7. c:d5 e:d5 8. Od3 ühes Re2 tekib seis, mis on Botvinnikule hästi tuntud ja millega ta on saavutanud suurepäraseid tulemusi. Et Reshevsky ise samuti armastab seda süsteemi kasutada valgetega mängides, siis on arusaadav, et ta siin valib teise jätku. Mulle näib, et taganemine odaga on positsiooniliselt rohkem põhjendatud kui vahetus c3, sest nüüd tekkinud lipugambiidiga sarnases seisus on valge pidanud sulgema oma lipuoda väheväärtusliku enamtempo a2—a3 eest.

6.	**Rg1—f3**	**0—0**

Teine arendussüsteem on siin 6. ... b6 7. Od3 Ob7, takistades edasilüket e3—e4. Vangerdus on aga samuti mustale vastuvõetav jätk.

7.	**b2—b4**	**. . . . . .**

See edasilüke, mille sihiks on nähtavasti c7—c5 takistamine, on ilmsesti varajane ja annab mustale võimaluse heaks vastumänguks. Loomulik jätk oli siin 7. Od3, sest vastust 7. ... c5 8. 0—0 ei tarvitsenud valgel sugugi karta. Must võiks aga mängida 7. ... b6 ühes Ob7, valides eelmises märkuses soovitatud arengusüsteemi.

7.	**. . . . . .**	**Rb8—d7**

On üllatav, et Reshevsky jätab siin kasutamata soodsa võimaluse 7. ... a5 8. b5 c5, mis andis talle suurepärase vastumängu liputiival. Musta poolt partiis valitud kaitsesüsteem käikudega Rbd7 ja c6 on liiga passiivne ja annab valgele lootusrikkama mängu.

8.	**Oc1—b2**	**c7—c6**

Nüüd oleks 8. ... a5 juba riskantsem võimaluse 9. c5 tõttu. Pärast teksti käiku ei annaks aga edasilüke 9. c5 valgele midagi, sest must vastaks 9. ... Lc7 ja teostaks varem või hiljem käigu e6—e5 täisväärtusliku mänguga.

9.	**Of1—d3**	**d5 : c4**

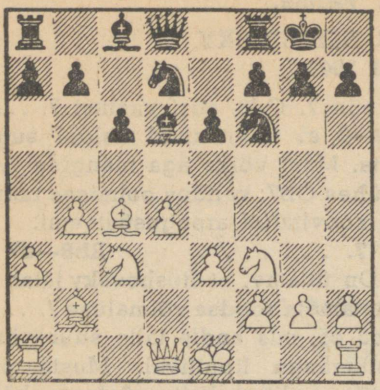
See vahetus on varajane ja annab valgele edaspidi vabama seisu. Must pidi mängima otsekohe 9. ... Od6 (Võib-olla koguni 5. ... Od6?), sest jätk 10. c5 Oc7 ühes Le7 ja e6—e5 annaks talle suurepärase mängu. Mängib aga valge 10. 0—0, siis järgneb samuti 10. ... Le7 ja must ähvardab mõnes variandis teostada edasilüket e6—e5 ilma tsentrist loobuva vahetuseta d:c4. Kui aga valge mängib 10. või 11. käigul e3—e4, siis loomulikult d:c4 ühes e6—e5.

10.	**Od3 : c4**	**Oe7—d6**

(Vt. diagrammi.)

11.	**Rc3—e2?**	**. . . . . .**

Seega takistab valge küll esialgu 11. ... e5, kuid eemaldab liputiivalt tähtsa kaitseviguri ja võimaldab mustal seal alustada kardetavat initsiatiivi. Õige jätk oli siin lihtne 11. 0—0 e5 12. Lc2, ja kui nüüd 12. ... e:d4 13.

e:d4 Rb6, siis 14. Oa2 ja valge on siiski säilitanud veel mõningal määral arenguparemust. Rohkemat ei võinud aga valge pärast aegakaotavat manöövrit 7. b4 ühes Ob2 avangust loota.

11. . . . . a7—a5!

Seega haarab must initsiatiivi ja saavutab ise valgete väljade nõrkuse tõttu vastase positsioonis lootusrikkama seisu. On õpetlik jälgida, kuidas Reshevsky kasutab seisus peituvaid võimalusi.

12. b4—b5 Rd7—b6
13. Oc4—d3 c6 : b5
14. Od3 : b5 Oc8—d7
15. Ld1—b3 . . . . . .

Ka see käik, mis annab mustale võimaluse tempovõiduks a4, pole eriti õnnestunud. Parem oli otsekohe 15. Ld3, sest 15 . . . Ra4 16. Oc1 pole valgele ohtlik.

15. . . . . a5—a4
16. Lb3—d3 Va8—a5

Must on nüüd suurepärase arengu juures saavutanud seisu, kus tal on häid lootusi valgete väljade nõrkuse kasutamiseks vastase liputiival. Eriti välja c4 kaitsmine valmistab valgele järgnevas partiiosas suuri ebameeldivusi.

17. Re2—c3 . . . . .

Valge püüab kaitsta punkti b5, sest pärast vahetust 17. O:d7 L:d7 ähvardaks must väga ebameeldivalt 18. . . . Lb5 ja ka pärast 18. Oc3 Vb5 19. 0—0 Vc8 vallutaks must välja c4 parema mänguga. Seejuures võib must pärast 18. Oc3 mängida ka lõppmängule 18. . . . Lb5, mis on talle pärast 19. Lb1 L:b1+ 20. V:b1 Va6 jne. päris soodus.

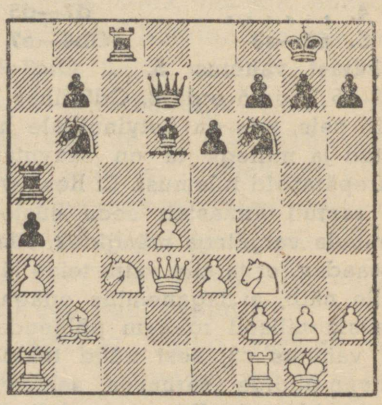
17. . . . . Ld8—e8

Selle käiguga vallutab must lõplikult välja b5, kuigi tempokaotuse hinnaga. Tuli aga arvesse ka suurmeister Flohri soovitus 17. . . . Rfd5, kuigi valge võib sellele vastata lihtsalt 18. 0—0.

18. Ob5 : d7 Le8 : d7
19. 0—0 . . . . . .

Pärast 19. e4 järgneks samuti 19. . . . Vc8, sest 20. e5 ei lähe 20. . . . O:e5 tõttu. Teksti käik on parem.

19. . . . . Vf8—c8

20. e3—e4? . . . . . .

Valge 17. käigul alustatud katse liputiiva nõrkuste kaitsmiseks ei andnud tulemusi, sest must vallutas tähtsa punkti c4 ja seisab märgatavalt paremini. Teksti käiguga alustatud aktsioon tsentris aga halvendab veelgi olukorda, sest tsentri avamisega saavutavad musta vigurid veelgi avarama tegevusvälja. Siin oli vaja minna pikaajalisse visasse kaitseseisu käiguga 20. Rd2, millega valge võis nähtavasti oma ohustatud seisu küllal-

daselt kaitsta. Parem teksti käigust oli ka 20. Vfb1 Rc4 21. Oc1, mis samuti kaitseb esialgu kõiki ohustatud punkte.

20. . . . . Rb6—c4
21. Ob2—c1 e6—e5!

Avab kogu tsentri ja suurendab märgatavalt musta vigurite aktiivsust. Valge praktiliselt parim šanss oli nüüd 22. d5, püüdes tsentrit hoida edasi kinnisena, kuid rahuldavat seisu valge sellega loomulikult enam ei saavutanud.

22. Vf1—d1 e5 : d4
23. Ld3 : d4 Ld7—e6
24. Va1—a2 h7—h6

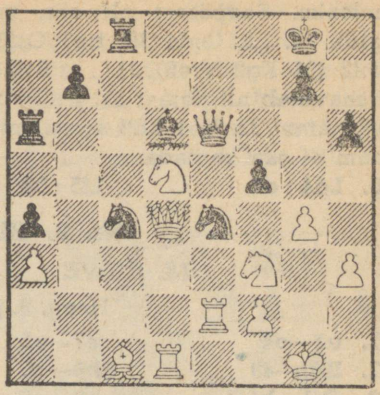
Mõlemad vastased olid siin juba ajapuuduses (!), mille tulemusena järgnevas partiiosas toimub palju ebatäpsusi. Teksti käik on ajapuuduse jaoks kasulik ja ka positsiooniliselt mitte halb, võttes valgetelt viguritelt igaks juhuks välja g5. Valge peab samuti jääma ootepositsioonile, sest aktiivse vastumängu loomiseks puuduvad tal võimalused.

25. h2—h3 Va5—a6
26. Rc3—d5! . . . . . .

Must kaitses oma eelmise käiguga Od6 ja ähvardas nüüd 26. . . . Re5 otsustava paremusega. Valgel pole selle ähvarduse vastu midagi teha, sest kõik tema vigurid on üksteise kaitseks seotud ja neil puuduvad püsivad tugipunktid. Teksti käiguga kahib valge etturi, lootes järgnevas komplitseeritud seisus ajapuuduses olevat vastast segadusse viia. Kes oleks võinud selles seisus arvata, et must järgneva 7. käigu pärast on juba sunnitud alistuma!

26. . . . . Rf6 : e4
27. Va2—e2 f7—f5
28. g2—g4 . . . . .

Valge peab jätkama *va banque*-stiilis, sest rahulik edasimäng on loomulikult lootusetu. Nüüd ähvardab 29. g:f5 vigurivõiduga.

28. . . . . Od6—c5??

Must ei leia ajapuuduses sobivat jätku ja teeb esimese ettejuhtuva käigu, andes seega käest kogu oma paremuse ja asetades koguni oma seisu hädaohtu. Lihtsaim tee paremuse kindlustamiseks oli mustale siin 28. . . . Rg5! järgnevate võimalustega:

I: 29. R:g5 L:e2 30. Rf6+ g:f6 31. Ld5+ Kh8 32. Rf7+ Kh7 33. L:f5+ Kg7 34. O:h6+ K:f7 ja must kuningas pääseb tuledest, või ka 33. Rg5+ f:g5 34. Lf7+ Kh8 35. Lf6+ Kg8 36. Lg6+ Kf8 jne. sama tulemusega.

II: 29. V:e6 R:f3+ 30 Kg2 R:d4 31. V:d4 f:g4 ja mustal on lõppmänguks soliidne enamettur.

III: 29. Ld3 R:f3+ 30. L:f3 f:g4 ja mustal on jällegi enamettur.

Ülaltoodud võimalustest pakkus variant II valgele suhteliselt parimaid lootusi, kuid ka selles seisus on musta paremus ilmne ja lõppmäng on valgele vastase täpse edasimängu korral lootusetu.

29. g4 : f5 Le6 : f5??

Musta seis oli hea, kuid mitte niivõrd tugev, et kannataks välja järjest kaht jämedat viga. Teksti käik kaotab lihtsalt viguri, mille järel mustal on paras alistuda. Kuigi eelmine viga andis käest musta paremuse, oli tema seis veel küllaltki hea võrdsuse saa-

vutamiseks. Seepärast oli siin vaja mängida 29. ... O:d4 30. f:e6 O:f2+ 31. V:f2 (31 Kg2 V:e6) 31. ... R:f2 ja must saavutab nii pärast 32. K:f2 V:e6 kui ka pärast 32. Ve1 Rd3 seisu, mida ta enam ei saa kaotada.

30. Ld4 : e4 Lf5 : h3

Või 30. ... Vg6+ 31. Kh2 Od6+ 32. Of4 jne.

31. Rf3—h2 Vc8—c6

32. Rd5—f4 ja must ületas mõtlemisaja kaheksa (!) käiku enne ajakontrolli. Seis on aga niikuinii küps alistumiseks.

Nr. 8. Hispaania avang.

M. EUWE — V. SMÕSLOV

Haag, 9. ja 10. märtsil 1948.

1.	**e2—e4**	**e7—e5**
2.	**Rg1—f3**	**Rb8—c6**
3.	**Of1—b5**	**a7—a6**
4.	**Ob5—a4**	**Rg8—f6**

Kui mõned teised matšturniirist osavõtjad loobusid sellest normaalseks peetavast käigust kaheteraliseema mänguviisi 4. ... d6 kasuks, peab Smõslov järjekindlalt kinni oma lemmiksüsteemist 4. ... Rf6 ühes Oe7. Säärane taktika, mida märkame Smõslovil peaaegu ilma erandita, on kaheteraline: ühest küljest õpib maletaja tema poolt kasutatavaid avanguid põhjalikult tundma ja võib seetõttu avangustaadiumis kokku hoida hulga mõtlemisaega, kuna teisest küljest kergendab maletaja lemmiksüsteemide tundmine tema vastastele tunduvalt avangu valikut ja partiiks ettevalmistumist. Muidugi on raske öelda, kumb neist faktoreist on kaaluvam, kuid praktiliste kogemuste põhjal võib nentida, et mitmekülgsus avanguis tuleb maletajale rohkem kasuks.

5.	**0—0**	**Of8—e7**

Smõslov ei kasuta kunagi lahtist kaitset 5. ... R:e4, mis on selles partiis põhjendatud veel sellepärast, et Euwe on üks selle avangusüsteemi parimaid tundjaid.

6.	**Vf1—e1**	**b7—b5**
7.	**Oa4—b3**	**0—0**
8.	**c2—c3**	**d7—d6**
9.	**h2—h3**	**Rc6—a5**

Üksikasjalisi selgitusi selle avanguvariandi kohta andsime juba I ringi partii Smõslov-Reshevsky kommentaarides, mispärast me neid siin enam kordama ei hakka. Lisaks eelmisele võib siin tähelepanu juhtida veel huvitavale arendussüsteemile, mida Smõslov on kasutanud küllaltki sageli, nimelt 9. ... Rd7 10. d4 Of6. Seega kaitseb must mugavalt punkti e5 ja tugevdab ühtlasi survet etturile d4, mis veidi segab valge vigurite edasist arengut.

Et see arendussüsteem annab praktiliste kogemuste põhjal mustale täiesti rahuldava mängu ja et Smõslov ise on üks selle süsteemi loojaid ja väljatöötajaid, võis oodata, et ta kasutab seda mõnes matšturniiri partiis.

10.	**Ob3—c2**	**c7—c5**
11.	**d2—d4**	**Ld8—c7**
12.	**Rb1—d2**	**Ra5—c6**

Pärast 12. ... c:d4 13. c:d4 Rc6 tekkivate probleemide kohta andsime selgitusi partii Smõslov-Reshevsky märkustes (I ringist). Teksti käik moodustab vanima kaitse selles süsteemis ja oli kaua aega ainsana kasutusel, kuni leiutati valgele uusi ja kardetavaid rünnakuvõimalusi lihtsas vahetusvariandis 13. d:e5. Tegelikult loobusid paljudki meistrid selle lihtsa vahetuse tõttu teksti käigust, sest vahetuse järel tekkinud seisus on mustal väga raske organiseerida aktiivset vastumängu, samal ajal kui valge võib rahulikult ette valmistuda

rünnakuks punktidele d5 ja f5 ning musta kuningaseisule.

Euwe ise soovitab siin muuseas 12. ... Ob7, väites, et edasilüke 13. d5 pole mustale kardetav. Muidugi ei tarvitse valgel mängida d4—d5, vaid ta võib jätkata 13. Rf1, kavatsedes kasutada punkti f5 nõrkust. Sellelaadse seisu käsitlemise kohta anname muuseas selgitusi II ringi partiis Smõslov-Euwe.

13. d4:c5 . . . . . .

Etturikahing 13. Rf1 c:d4 jne. on kahtlase väärtusega, seepärast mängiti siin aastakümnete jooksul peaaegu eranditult 13. d5 Rd8 14. a4 Vb8 jne., mille järel valge püüdis saavutada edu kuningarünnakuga. Peaaegu või täiesti kinnistatud liputiiva juures aga pole valgel suuri lootusi rünnaku edukaks läbiviimiseks, mispärast viimasel ajal eelistatakse siin teksti vahetust, millega valge kindlustab endale kestva initsiatiivi ühes mõningate rünnakulootustega.

13. . . . . d6:c5

14. Rd2—f1 Oc8—e6

Tähelepanu väärib siin ka aktiivne jätk 14. ... Vd8 15. Le2 Rh5, millega must saavutab vastumängu punkti f4 vallutamisega. Pärast teksti käiku jõuab valge arendada oma ratsu e3, mille järel must Rf6 jääb seotuks punkti d5 kaitseks ega suuda enam teostada manöövrit Rf6—h5—f4.

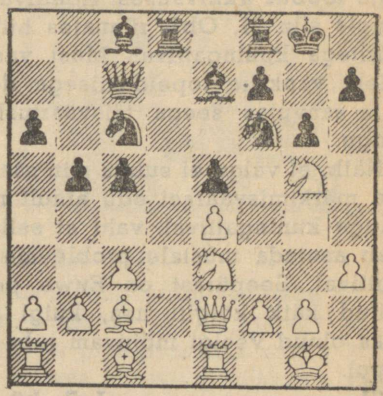
15. Rf1—e3 Va8—d8

16. Ld1—e2 g7—g6

Hea käik, mis võtab valgelt ratsult välja f5 ja pareerib kõik võimalikud kombinatsioonid käiguga Rd5, näiteks: 16. ... Rh5? f7. Rd5 O:d5 18. e:d5 V:d5 19. O:h7+ jne.

17. Rf3—g5 Oe6—c8

See taganemine polnud vajalik, sest vahetus e6 oleks võtnud valgelt ratsult rünnakupunktid f5 ja d5 ning oleks andnud mustale ratsule tugeva eelposti f4. Seepärast tuli arvesse otsekohe 17. ... Rh5. Kui seejärel 18. Rd5, siis 18. ... O:d5 19. e:d5 O:g5 ühes V:d5, kui aga 18. Rf5, siis võib must 18. ... Of6 kõrval mängida ka otsekohe 18. ... Rf4. Pärast 18. R:e6 f:e6 19. g3 tekiks aga terav seis, kus musta lootused ei tohiks olla halvemad.

18. Oc1—d2 . . . . . .

Rahuliku arendamisega ja järgnevate vahetustega d-liinil pole valgel loota paremust. Siin oli vaja alustada rünnakut musta veidi nõrgestatud liputiiva vastu käiguga 18. a4, millega valge muuseas kindlustas oma vankrile vaba a-liini. Pärast 18. ... c4 võiks järgneda 19. a:b5 a:b5 20. b3 ja valge rünnak liputiival on muutunud väga ebameeldivaks.

18. . . . . Kg8—g7

Kombinatsioon 18. ... Rd4 19. c:d4 c:d4 annab valgele pärast 20. Vac1 d:e3 21. O:e3 ühes Ob3 selge paremuse. Parem oli aga otsekohe 18. ... c4, ähvardades võimaluse korral Rd4.

19. Va1—d1 . . . . . .

Ka nüüd oli 19. a4 tugevam, kuigi see käik pole enam seotud otsese ähvardusega. Pärast teksti käiku pole mustal enam suuremat karta.

19. . . . . h7—h6

Siin oli juba 19. ... Rd4 20. c:d4 c:d4 viga lihtsa vastuse 21. Rf1 L:c2

22. Re6+! tõttu kvaliteedivõiduga, kuid ka teksti käik osutub hiljem musta kuningaseisu ebameeldivaks nõrgestuseks. Parem oli lihtsalt 19. ... c4.

20. Rg5—f3 Oc8—e6
21. a2—a4 . . . . . .

Sama seis tekkis ka partiis Bronstein-Alatortsev, Moskva, 1948, kus valge loobus aktiivsusest liputiival ja mängis siin 21. Ob1, rünnates hiljem etturitega kuningatiival. Must vastas sellele vankrite topeldamisega d-liinil ja saavutas seega täisväärtusliku mängu.

Näib, et valge ei suuda siin saavutada märkimisväärset edu ainult rünnakuga kuningatiival, vaid et selleks tuleb asetada mustale probleeme ka liputiival. Seepärast on Euwe poolt valitud käik kõigiti hea, kuigi see oleks olnud veelgi mõjuvam juba 18. käigul.

21. . . . . Lc7—b8

On huvitav, et Smõslov ei tee ikkagi veel loomulikku käiku 21. ... c4, mis esiteks kaitses etturit b5 ja teiseks vabastas musta vigureile tähtsa välja c5. Nähtavasti kartis must seejärel kahingut 22. a:b5 a:b5 23. Rd5, kuid tegelikult pole see talle sugugi kardetav, näiteks: 23. ... O:d5! (Pärast 23. ... R:d5 24. e:d5 annab nii 24. ... O:d5 25. R:e5 R:e5 26. L:e5+ L:e5 27. V:e5 Of6 28. V:d5 ühes O:h6+ kui ka 24. ... V:d5 25. O:h6+ K:h6 26. V:d5 ühes Ld2+ jne. valgele paremuse.) 24. e:d5 V:d5 ja must on võitnud etturi; kombinatsioon 25. O:h6+ K:h6 26. V:d5 R:d5 27. Ld2+ Rf4 28. R:e5 pole seejärel korrektne vastuse 28. ... Og5 tõttu.

Teksti käik pole veel otsene viga, kuid tekitab mustale edaspidiseks suuri raskusi, sest valge võidab nüüd veel ühe tempo väljahüppe Rd5 ettevalmistamiseks. Selle punkti ümber keerlebki partii peamine probleem.

22. Od2—c1 Vd8 : d1?

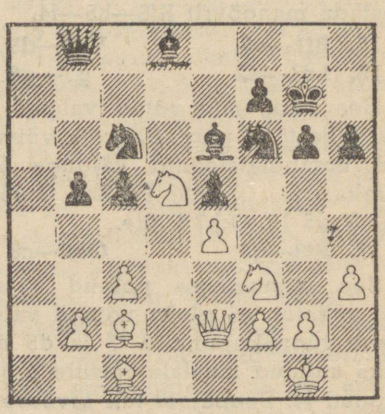
See vahetusseeria iseenesest pole mustale halb, kuid selle teostamise moment on liiga varajane. Must pidi enne kindlustama küllaldaselt punkti b5, et tal hiljem oleks võimalus lüüa d8 lipuga ja seega säilitada kontrolli punkti d5 üle. Selleks otstarbeks tuli arvesse 22. ... c4, kuid ka see käik on varajane ja annab valgele pärast 23. a:b5 a:b5 24. Rd5! paremuse, näiteks: 24. ... O:d5 25. e:d5 R:d5 26. Oe4! ja must ei suuda pääseda vigurikaotusest, samuti nagu pärast 25. ... V:d5 26. V:d5 R:d5 27. Oe4 Vd8 28. Vd1 jne.; parem mustale on seepärast 24. ... R:d5 25. e:d5 O:d5, kuid ka seejärel võidab valge pärast 26. R:e5 R:e5 27. L:e5+ L:e5 28. V:e5 vähemalt etturi ühes võidulootustega.

Must pidi seepärast järgnevate vahetuste ettevalmistamiseks esiteks takistama väljahüpet Rd5 käiguga 22. ... Vfe8, siis mängima c5—c4 ja alles seejärel vahetama d1. Pärast varajast teksti vahetust vallutab valge tähtsa tugipunkti d5 ja saavutab paremuse.

23. Ve1 : d1 Vf8—d8
24. Vd1 : d8 Oe7 : d8

Sunnitud, sest 24. ... L:d8 pole võimalik Eb5 kaitsmatuse tõttu, ja pärast 24. ... R:d8 järgneks samuti 25. Rd5! veelgi suurema efektiga.

25. a4 : b5 a6 : b5

26. Re3—d5! . . . . . .

Lõpuks ometi vallutab valge selle välja oma ratsuga ja saavutab seega parema mängu. Musta seisu väärtus sõltub nüüd sellest, kas ta võib karistamatult lüüa d5 või mitte.

(Vt. diagrammi.)

26. . . . . Rf6—g8

Pärast seda taganemist kindlustab Rd5 domineeriv positsioon valgele kindla seisuparemuse, kuid ka löömine d5 ei andnud mustale paremaid tulemusi, näiteks:

I: 26. . . . R:d5 27. e:d5 O:d5 28. O:h6+ Kg8 (Pärast 28. . . . K:h6 29. Ld2+ ühes L:d5 seisab valge ilmsesti üleolevalt ja ka 28. . . . Kh7 29. Of8!, ähvardades ka 30. Ld2, pole mustale vastuvõetav.) 29. Rg5 ja valge seisab tunduvalt paremini, ähvardades muuseas ebameeldivalt h3—h4—h5.

II: 26. . . . O:d5 27. e:d5 R:d5 28. Oe4 ja valge võidab etturi tagasi paremusega, näiteks: 28. . . . Rde7 29. Le3, või 28. . . . Rce7 29. O:d5 R:d5 30. R:e5 mitmekülgsete ähvardustega.

27. Oc1—e3 c5—c4

28. b2—b3! Rc6—a5?

Selle veaga kaotab must tähtsa tsentraaletturi ja langeb valge tugeva kuningarünnaku alla. Suhteliselt parem oli siin 28. . . . c:b3 29. O:b3, mis samuti jätab valgele soodsama seisu, näiteks: 29. . . . Rf6 30. R:f6 O:b3 31. Rg4 kaksikähvardusega h6 ja e5, või 29. . . . Ra5 30. Oa2, ähvardades jällegi 31. R:e5 jne.

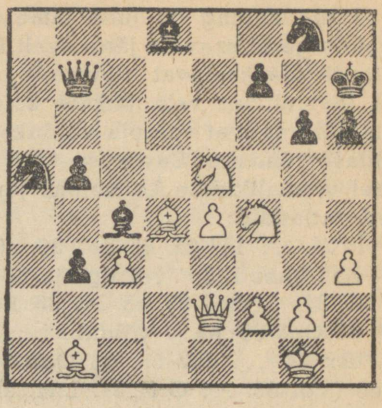
29. Rf3 : e5! c4 : b3

30. Oc2—b1 Lb8—b7

Muidugi mitte 30. . . . L:e5 31. Od4 jne., kuid ka pärast teksti käiku areneb valge rünnak musta tugevast vabaetturist hoolimata ülijõudsasti. Halb oli muidugi ka 30. . . . f6 vastuse 31. R:g6! tõttu, kuid võib-olla pakkus vahetus 30. . . . O:d5 31. e:d5 Of6 veidi paremaid kaitsevõimalusi kui partiijätk, mis varsti viib üliteravasse seisu.

31. Oe3—d4 Kg7—h7

32. Rd5—f4 Oe6—c4

33. Re5 : g6! . . . . . .

Ilus kahing, mille vastuvõtt on peaaegu sunnitud (33. . . . O:e2? 34. Rf8 matt!) ja mis purustab musta kuningat kaitsva etturvalli, kuid mis sellele vaatamata ei kindlusta valgele niivõrd lihtsalt võitu, nagu pärast partii lõppu üldiselt kalduti arvama. Musta laostatud seis sisaldab edaspidi üllatavalt visasid kaitsevõimalusi, mis enamikus baseeruvad tugeval vabaetturil b3, ja valgel pole sugugi kerge tõestada oma rünnaku korrektsust.

Seepärast on lahtine küsimus, kas teksti käigu asemel polnud lihtsam mängida 33. Lg4 Rf6 34. Lg3, ähvardades alles nüüd kahida g6. Muidugi on seejärel löömine 34. . . . R:e4 35. Le3 mustale liiga riskantne, kuid Averbachi soovitus 34. . . . Rc6! 35. Re:g6 R:d4 36. Rf8+ Kh8 37. c:d4 La7 näib andvat mustale kardetava vastumängu. Selle vältimiseks tuleb valgel pärast 34. . . . Rc6 mängida rahulikult 35. R:c6 L:c6 36. h4, suurendades survet kuningatiival; mustal on seejärel kaitse juhtimine väga raske, sest ähvardava edasilükke h4—h5 vastu pole midagi teha, näiteks: 36. . . . R:e4 37. Lf3 f5 38. h5 g5 39. Rg6 ja juhul koguni g2—g4 otsustava rünnakuga.

33. . . . . f7 : g6
34. Rf4 : g6?? . . . . .

Teine kahing on juba jäme viga, sest valge ei saavuta järgnevalt kahte vigurit üleskaaluvat rünnakut. Siin oli loomulikult vaja jätkata 34. Lg4, mis näib andvat valgele võiduks küllaldase rünnaku. Euwe ise toob seejärel võimalikkude kaitsetena järgmised variandid:

I: 34. . . . Lf7 35. e5 Re7 36. e6 Le8 37. Rh5 ühes Rf6+ või Rg7 ja võidab.

II: 34. . . . Re7 35. e5 Of7 36. h4 Lc6 37. e6 Oe8 38. h5 ja võidab.

III: 34. . . . Of7 35. e5 Og5 36. e6 Oe8 (Või 36. . . . O:f4 37. L:f4, ähvardades muuseas ka 38. Le5.) 37. R:g6 O:g6 38. Lf5! Lg7 39. Lf7! L:f7 40. e:f7 O:b1 41. f8R matt!

Variandid on ilusad, kuid kahjuks mitte mustale tugevaimad. Nii näiteks võib must variandis II pärast 34. Lg4 Re7 35. e5 Of7 36. h4 mängida Euwe käigu 36. . . . Lc6 asemel tugevamini 36. . . . Rc6!. Meister Averbach toob edasi järgmise võimaliku jätku: 37. h5 R:d4 38. h:g6+ O:g6 39. O:g6+ R:g6 40. L:g6+ Kh8 41. c:d4, mille järel tekkinud lõppmäng peaks olema valgele võidetav, kuigi mustal ei puudu teatavad viigivõimalused.

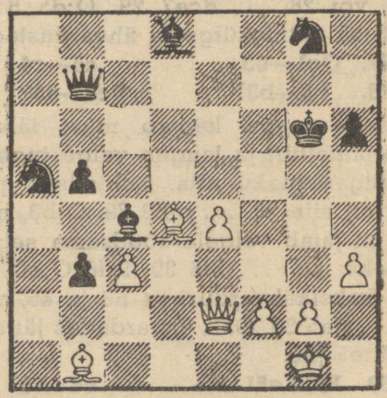
Vaatleme lühidalt mõnigaid seejärel tekkida võivaid variante. Et 41. . . . Lg7 või 41. . . . Lh7 pole 42. Le8+ ühes L:b5 tõttu ja 41. . . . Lb6 42. Re6 tõttu mustale vastuvõetavad, on pikemata selge. Pärast 41. . . . Og5 järgneb aga 42. Rd3 Ld5 43. e6 L:d4 44. e7! jne. või huvitav variant 42. . . . La8 43. e6 b2 44. Re5! La1+ 45. Kh2 Of4+ 46. g3 O:e5 47. e7 ja võidab.

Kardetavaim vastus valgele näib seepärast olevat 41. . . . b2, kuid ka seejärel annab 42. L:h6+ Kg8 43. Lg6+ Kh8 (Pärast 43. . . . Lg7 võib järgneda 44. Le8+ Lf8 45. L:b5 L:f4 46. L:b2 jne., kuid ka pärast 44. Lb1 ühes Rd3 peaks valge võitma.) 44. Re6 (Siin oleks 44. Lb1 Lf7 45. Rd3 nõrgem tülika sidumise 45. . . . Lf5! tõttu.) 44. . . . Lh7 45. Le8+ Lg8 46. L:b5 L:e6 47. L:b2 lõppmängu, mis peaks olema valgele võidetav suurema vaevata.

Need variandid näitavad, milliste raskustega valgel tuli võidelda musta parima kaitse korral, enne kui tal õnnestus saavutada võiduseisu. Seepärast peab jätku 33. Lg4 lugema objektiivselt õigustatumaks. Arvestades aga kahingute suurt psühholoogilist mõju kaitsjale ja pärast kahingut tekkivate igasuguste võimaluste suurt hulka, tuleb Euwele anda õigus, kui ta luges musta seisu pärast 33. R:g6 praktiliselt kaotatuks.

34. . . . . Kh7 : g6

Nähtavasti ei pannud Euwe tähele, et nüüd on pärast 35. Lg4+ Kf7 36. Lg7+ Ke8 nii must Lb7 kui ka Rg8 kaitstud.

35. e4—e5+? . . . . .

Veel üks viga, mis kaotab ilma igasuguse võitluseta. Mõningaid pääsemislootusi andis siin veel 35. Lf3! Oe6 36. Lf8, näiteks 36. . . . Kh7! 37. L:d8 Rc6 ja nüüd on valgel kaks võimalust:

I: 38. Ld5 Ld7 39. L:b5 R:d4 40. L:d7+ O:d7 41. c:d4 ja valgel on küll kolm etturit viguri eest, kuid pärast

41. ... Re7 on tal raskusi lõppmängu päästmisega musta tugeva vabetturi tõttu.

II: 38. Of6! Of5 (Pole näha paremat kaitset ähvarduse 39. e5+ vastu.) 39. Ld6 Og6 40. f4 R:f6 41. L:f6 ja valgel on mõningat rünnakut kaotatud viguri eest.

35. . . . . Kg6—f7
36. Le2—h5+ Kf7—f8

Nüüd on valge rünnak lõppenud, sest pärast 37. Oc5+ Oe7 38. Lf5+ Ke8 pääseb must kuningas tuledest. Musta kaks enamvigurit võidavad nüüd loomulikult kergesti.

37. f2—f4 Od8—b6
38. Lh5—f5+ Kf8—e7
39. Lf5—h7+ Ke7—d8
40. Od4 : b6+ Lb7 : b6+
41. Kg1—h2 Lb6—e3
42. Lh7—f5 Ra5—c6

Valge alistus.

Euwe mängis selle partii teatud momendini väga hästi, kuid tegi siis päris arusaamatuid vigu ja kaotas ilma võitluseta. Kahjuks polnud käesolev partii Euwe ainukeseks sellelaadseks õnnetuseks sellel turniiril; nähtavasti tuleb otsida peapõhjusi eksmaailmameistri ebaõnnestunud esinemisele matšturniiris väsimusest tingitud sportliku vormi langusest.

5. voor.

1 Reshevsky-Euwe 0

0 Keres-Botvinnik 1

Vaba Smõslov.

Turniiri juhtijate omavaheline kohtamine Keres-Botvinnik pakkus teatud mõttes pettumuse, sest juba avangus kinnistas valge etturseisu tsentris ja muutis seega kogu edasise võitluse laveerimismänguks. Siin jätkas aga Botvinnik plaanikindlalt ja saavutas pärast diagonaali c1—h6 asjatut nõrgestust valge poolt kerge paremuse. Muidugi ei omandanud see asjaolu seisu kinnise iseloomu tõttu veel otsustavat tähtsust, kuid et valge jätkas veel edasi plaanitut mängu, siis saavutas must sellel diagonaalil tülika sidumise ja võitis selle abil lõpuks etturi. Edasi oli musta võit juba kerge, pealegi kui valge jättis veel 44. käigul kasutamata ainukese kaitsevõimaluse Og2. Selle võiduga kindlustas Botvinnik märgatavalt oma juhtija-positsiooni, asudes järgnevast konkurendist juba tervelt punkti võrra ees.

Huvitavalt, kuid vigaderohkelt kulges kohtamine Reshevsky-Euwe. Avang oli sama nagu 2 vooru partiis Botvinnik-Euwe, kuid 12. käigul tegi Reshevsky uuenduse d4—d5. Tegelikult pole see edasilüke mustale eriti kardetav, kuid Euwe sattus täiesti tasakaalust välja ja kaotas halvema seisu juures lihtsalt etturi. Reshevsky võis seejärel võita otsese kuningarünnakuga, kuid valis rahulikuma tee, mis samuti oli küllaldane. Ettevaatamatu edasilüke vabaetturiga valge poolt andis aga Euwele võimaluse seda etturit võita ja saavutada peaaegu võrdsust. Jäme viga enne partii katkestamist andis aga Reshevskyle võimaluse vahetada lippe ja minna võidetud lõppmängu, kus Euwe alistus pärast partii katkestamist ilma edasimänguta.

Turniiri seis pärast 5. vooru, s. o. pärast 1 ringi lõppu: Botvinnik $3^1/_2$—$^1/_2$, Reshevsky $2^1/_2$—$1^1/_2$, Keres ja Smõslov 2—2 ja Euwe 0—4. Peab ütlema, et Euwe ei mänginud sugugi nii halvasti, nagu nähtub tema resultaadist; teda mõnes partiis jälginud ebaõnn võttis aga eksmaailmameistrilt nähtavasti enesekindluse, nii et Euwe jätkas edaspidi tunduvalt alla oma tavalise mängutugevuse.

Nr. 9. Slaavi kaitse.

S. RESHEVSKY **M. EUWE**

Haag, 11. märtsil 1948.

1.	**d2—d4**	**d7—d5**
2.	**c2—c4**	**e7—e6**
3.	**Rg1—f3**	**Rg8—f6**
4.	**Rb1—c3**	**c7—c6**
5.	**e2—e3**	**. . . . . .**

Variant 5. Og5 d:c4 6. e4 b5 jne. ei või olla niivõrd tugev, et valge peaks seepärast loobuma loomulikust arenduskäigust 5. Og5. Muidugi pole ka teksti käik halb, kuid annab mustale kergemini võrdsuse kui oda arendamine g5.

5.	**. . . . . .**	**Rb8—d7**
6.	**Of1—d3**	**Of8—b4**

Euwe valib jällegi sama variandi nagu Botvinniku vastu I ringis, kuigi ta selles partiis saavutas käiguga 6. ... Ob4 ainult halbu kogemusi.

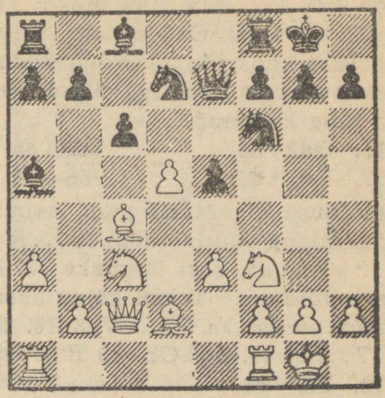
7.	**a2—a3**	**Ob4—a5**
8.	**Ld1—c2**	**Ld8—e7**
9.	**Oc1—d2**	**d5 : c4**
10.	**Od3 : c4**	**e6—e5**
11.	**0—0**	**0—0**
12.	**d4—d5**	**. . . . . .**

Senini rullus partii täpselt I ringi kohtamise Botvinnik-Euwe eeskujul, kus andsime ka lähemaid selgitusi eelnenud käikude kohta. Botvinnik mängis siin 12. Ve1, kuid ei saavutanud mingit paremust; ka Reshevsky poolt valitud jätk on vaevalt küllaldane valgele mingi paremuse kindlustamiseks. Parimaid lootusi valgele pakub, nagu juba märkustes eelmainitud partii juurde öeldud, jätk 12. Oa2!, ähvardades 13. Rd5.

(Vt. diagrammi.)

12.	**. . . . . .**	**c6—c5?**

Juba esimesele uuendusele valge poolt vastab must otsutava veaga. Teksti käik on päris halb, sest järgnevalt pidurdab valge tugev d-ettur

musta vigurite arengut ja tungib nagu kiil musta positsiooni.

Mustal aga oli siin mitu jätku, millega ta saavutas umbes võrdse mängu, näiteks:

I: 12. ... O:c3 13. O:c3 c:d5 14. Ob4 Rc5 15. O:d5 R:d5 16. O:c5 Lc7 ja mustal pole midagi erilist karta, kuigi valge seis on veidi vabam.

II: 12. ... Rb6 13. Oa2 O:c3 14. O:c3 Rb:d5 15. O:e5 Og4 hea seisuga mustale, vaatamata valge kaksikodadele.

III: 12. ... Oc7 13. d:c6 (Ähvardas 13. ... e4, ja pärast 13. e4 on 13. ... Rb6 tülikas vastus.) 13. ... b:c6 14. Re4 jne. terava seisuga, kus aga mustal ei puudu võimalused vastumänguks.

13.	**d5—d6!**	**. . . . . .**

See ettur, mida must ei või lüüa 14. Rb5 Lb6 15. b4 tõttu vigurivõiduga, takistab nüüd tunduvalt musta arengut ja kindlustab valgele võiduks küllaldase positsioonilise paremuse.

13.	**. . . . . .**	**Le7—d8**
14.	**Va1—d1**	**Va8—b8**

Valmistab ette edasilüket b7—b5, et hiljem arendada lipuoda b7. Ed6

annab juba tunda häirivat mõju musta arengule.

15. Rc3—d5! **Rf6 : d5**

Kaotab peaaegu forsseeritult etturi, kuid ka 15... b5 16. Re7+ Kh8 17. O : a5 ühes Oa2 annab valgele paremuse koos rünnakuvõimalustega. Musta seis on pärast 12. käigul tehtud viga juba kaotatud.

16. Od2 : a5 **Ld8 : a5**

17. Vd1 : d5 **e5—e4**

Muidugi ei võinud must eelmisel käigul minna etturivõidule 16... R : e3 17. f : e3 L : a5, sest järgneks 18. Rg5 otsese võiduga. Teksti käigu asemel polnud parem ka 17... Ve8 18. Rg5, või 17... b5 18. Od3 Ob7 19. R : e5! jne.

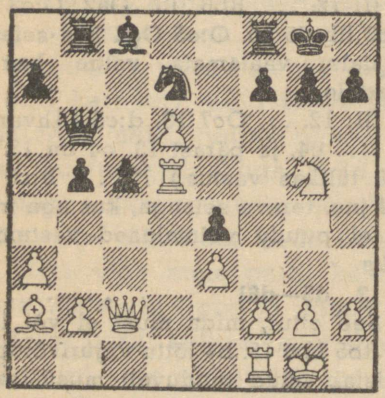
18. Rf3—g5 **. . . . .**

Mitte aga 18. L : e4 Rf6 tõttu.

18. . . . . **b7—b5**

19. Oc4—a2 **La5—b6**

Must ei saanud mängida kohe 19. ... c4 vastuse 20. O:c4 tõttu, ja 19. ... Ob7 annaks valgele pärast 20. Vf5 Rf6 21. V:c5 selge võiduseisu. Teksti käik on ettevalmistuseks edasilükkele c5—c4.

20. Rg5 : e4 **. . . . .**

Selle käiguga võidab valge küll etturi, kuid annab mustale aega oma seisu korrastada ja organiseerida tõhusat vastupanu. Musta kuningaseis aga oli siin niivõrd halvasti kaitstud, et see otse meelitas valget jätkama rünnakustiilis. Tegelikult andiski siin rünnakujätk 20. Vf5! valgele selge paremuse, näiteks: 20. ... c4 (Või 20. ... Rf6 21. V:c5 L:d6 22. R:f7 ja võidab.) 21. L:e4 L:d6 22. V:b5 Rf6 23. L:c4 Oa6 (Veidi parem on võib-olla 23. ... V:b5 24. L:b5 Oa6 25. R:f7 V:f7, kuid ka siis saavutab valge kas 26. O:f7+ K:f7 27. Lb3+ ühes Vd1, või ka 26. Lb3 O:f1 27. L:f7+ Kh8 28. L:a7 jne. seisu, kus võidu saavutamine ei tohiks valmistada suuri raskusi.) 24. L:f7+! (Nõrgem on 24. R:f7 O:b5 jne.) 24. ... V:f7 25. R:f7 Lc7 26. V:b8+ L:b8 27. Vd1! ja nüüd kaotab must lipu tagasi, jäädes lõppmängus ilma 2—3 etturita.

20. . . . . **Oc8—b7**

21. Vd5—d2 **. . . . .**

Veidi parem oli siin võib-olla vahetuskombinatsioon 21. R:c5 O:d5 22. R:d7 (Mitte aga 22. Ob1 Oe4! 23. L:e4 Rf6 jne.) 22. ... L:d6 23. Ob1 Lg6 24. e4 ja valge säilitab oma enametturi. Midagi ei andnud seevastu rünnakukatse 21. Rg5, sest must ei vasta sellele mitte 21. ... Rf6 22. Vf5 h6 23. R:f7! jne., vaid lihtsalt 21. ... g6 ja valge vigurid on sunnitud taganema. Pärast 20. käigul möödalastud võimalust peab valge juba kuningarünnakust loobuma ja asuma oma enametturi vaevalisele realiseerimisele.

21. . . . . **c5—c4**

22. Oa2—b1 **g7—g6**

23. Lc2—c3 **Vf8—e8**

Pärast blokeeriva Rd7 vahetust muutub valge vabaettur väga kardetavaks, mispärast parem näib olevat 23. ... O:e4 24. O:e4 Vfe8 ja võimaluse korral rünnak liputiival a7—a5 jne. Kui aga must otsustas võimaldada järgneva vahetuse, siis oli siin kasulikum mängida enne 23. ... Lc6 ja alles pärast 24. f3 või 24. f4 jätkata 24. ... Vfe8. Valgel tekiks seejärel

segav nõrkus e3 ja ta oleks varem või hiljem sunnitud teostama edasilükke e3—e4, milleks tal partiis aga pole vajadust.

24. Re4—f6+ Rd7 : f6
25. Lc3 : f6 Lb6—c6
26. e3—e4? . . . . .

Ebapositsiooniline edasilüke, mis lülitab valge Ob1 täielikult mängust välja ja peale selle nõrgestab veel musti välju tsentris, andes mustale võimaluse organiseerida mõjukat vastumängu. Siin oli vaja minna ajutiselt kaitsesse käiguga 26. Lg5, avades ühtlasi d-etturile tee edasilükkeks d6—d7.

Teksti käiguga lootis valge võibolla jätkata f2—f4—f5 või hiljem e4—e5, kuid musta järgnev vastumäng kustutab vähemalt esialgu need lootused.

26. . . . . Ve8—e6
27. Lf6—f4 Vb8—d8
28. Vf1—d1 a7—a5

Järgnevate komplikatsioonide vältimiseks tuli siin arvesse ka 28. ... Vd7, kavatsusega Lc5, millega must blokeeriks kogu valge tsentri. Teksti käiguga alustatud rünnakukatse liputiival, mida must võis alati alustada ka hiljem, pole valgele eriti kardetav.

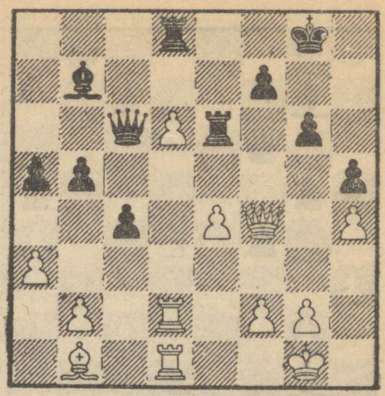
29. h2—h4 h7—h5

Ka siin võis must mängida 29. ... Vd7, sest 30. h5 pole kardetav 30. ... g:h5 tõttu. Teksti käik nõrgestab asjatult musta kuningaseisu.

(Vt. diagrammi.)

30. d6—d7? . . . . .

Viga, millega valge kaotab oma tugeva vabaetturi äärmiselt selgusetute rünnakuvõimaluste eest. Kuigi valgel polnud oma materiaalse paremuse realiseerimine kerge, polnud siiski veel vajadust sääraste riskantsete komplikatsioonide loomiseks. Õige oli siin 30. Vd4, ähvardades teostada manöövrit Ld2 ühes f2—f4

ja e4—e5. Positsiooni aeglase tugevdamisega võis valge lõpuks suurendada oma materiaalse paremuse võiduks, kuna pärast kiirustavat teksti käiku seis muutub peaaegu võrdseks.

30. . . . . Ve6—e7
31. g2—g4 . . . . .

Nähtavasti ei pannud valge oma eelmist käiku tehes tähele, et nii pärast 31. Vd6 kui ka pärast 31. Ld6 võib must lihtsalt lüüa 31. ... Ve:d7 jne. Teksti käik on ainuke tee kaotsimineva d-etturi eest mõningate komplikatsioonide loomiseks.

31. . . . . Ve7 : d7
32. g4 : h5 Vd7 : d2
33. Vd1 : d2 Vd8 : d2
34. Lf4 : d2 g6 : h5?

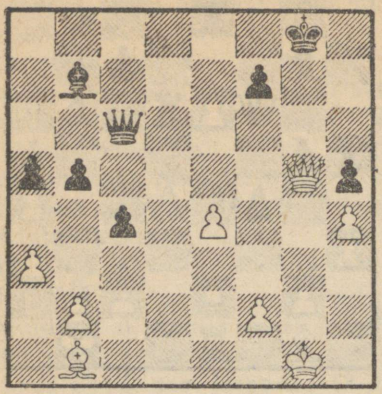
Selle löömisega kaotab must asjatult väärtuslikku aega, sest etturit h5 ei suuda ta niikuinii kaitsta. Väga tugev oli siin seevastu 34. ... Lf6, rünnates ettureid b2 ja h4 ning sidudes valge lipu punkti b2 kaitseks. On vaevalt tõenäoline, et valgel õnnestuks seejärel lõppmängu enam võita, sest musta vigurite aktiivne seis kaalub kaotatud etturi täielikult üles.

35. Ld2—g5+ . . . . .

(Vt. diagrammi.)

35. . . . . Lc6—g6??

Lipuvahetus on võrdne alistumisega, sest must kuningas jääb seotuks

kuningatiiva etturite kaitseks, kuna valge oma seevastu rändab takistamatult f2—e3—d4—c5 kaudu liputiivale ja võidab seal kõik musta etturid. Siin oli loomulikult vaja katsetada 35. ... Kf8 36. L:h5 Ld6!, sest lõppmäng pärast 37. L:b5 Ld1+ 38. Kh2 Ld4! pakub mustale häid pääsemislootusi.

36. Lg5 : g6+ f7 : g6
37. f2—f4 . . . . .

Seega on mustalt võetud igaks juhuks vastušanss g6—g5 ja järgnevalt pole manöövri Kg1—f2—e3—d4 vastu enam kaitset. Lõppmäng on lootusetu.

37. . . . . b5—b4
38. a3 : b4 a5 : b4
39. Kg1—f2 c4—c3

Veidi visam oli 39. ... Oc8 40. Ke3 Og4, millele valge võib kõige lihtsamini vastata 41. Kd4 c3 42. b:c3 b:c3 43. K:c3 kergesti võidetava lõppmänguga. Pärast teksti käiku hoiab valge alal ühe etturi liputiival ja võidab veelgi kergemini.

40. b2—b3 Kg8—f7
41. Kf2—e3 Ob7—c8

Viimase käigu kirjutas must partii katkestamisel üles ja alistus hiljem ilma edasimänguta. Võiks jägneda: 42. Kd4 Og4 43. Oc2 Ke6 44. Kc4 g5 (Ainuke vastušanss!) 45. f:g5 Ke5 46. K:b4 Kd4 47. g6 Oe6 48. g7 Og8 49. Ka5 ühes b3—b4 ja võidab kergesti.

Nr. 10. Reeglipäratu avang.

P. KERES — M. BOTVINNIK

Haag, 11. ja 13. märtsil 1948.

1. c2—c4 e7—e6
2. g2—g3 d7—d5
3. Of1—g2 d5—d4

Kui must otsustab teostada selle edasilükke, siis peab ta seda tegema otsekohe, omades hiljem võimalust arendada oma ratsut e7. Pärast 3. ... Rf6 võiks valge näiteks üle minna kataloonia süsteemi 4. d4, ja 3. ... c5 4. c:d5 ühes Rf3 ja d2—d4 annaks seisu Tarraschi kaitsest. Teksti käik annab terava võitluspartii, kus valgel on raske tõestada oma paremust.

4. b2—b4 . . . . .

Väga huvitava arendussüsteemi võis valge siin valida käiguga 4. f4, takistades ühtlasi ajutiselt edasilüket e6—e5.

4. . . . . c7—c5

Tavaliselt mängitakse säärastes seisudes 4. . . . a5 5. b5 e5, kasutades hiljem punkti c5 vigurite jaoks. Teksti käik on samuti mängitav.

5. b4—b5 . . . . .

Pärast vahetust c5 nõrgeneb küll musta tugipunkt d4, kuid vabaneb väli c5 musta vigureile. Näib siiski, et pärast 5. b:c5 e5 6. e3 Rc6 7. Re2 O:c5 8. 0—0 pakub valge seis Og2 suurepärase diagonaali tõttu paremaid perspektiive kui pärast teksti

käiku, mis muudab edaspidise osa partiist võrdlemisi igavaks.

5. . . . . e6—e5
6. d2—d3 . . . . .

Parem otsekohe 6. e3 ühes Re2 ja 0—0, sest edasilüke d4—d3 pole valgele ühelgi juhul kardetav. Teksti käik kujuneb asjatuks ajakaotuseks, kui valge kavatseb ka edaspidi teostada ülalmainitud manöövrit.

6. . . . . Of8—d6
7. e2—e4? . . . . .

Selle edasilükkega suleb valge oma kuningaodale suurepärase diagonaali ja võtab endalt võimalused aktiivseks vastumänguks, sest edasilükke f2—f4 teostamine on seotud suurte raskustega. Oli loomulikult vaja mängida 7. e3 ühes Re2, millega valge saavutas täisväärtusliku hea mängu.

7. . . . . Ld8—c7

Must viib lipu asjatult passiivsesse seisu, sest edasilüke f2—f4 polnud niikuinii võimalik hilisema tule tõttu h4. Tugevam oli kahtlemata otsekohe 7. . . . h5, ja kui 8. h4, siis Rb8—d7—f8 edaspidise etturite edasitungiga kuningatiival. Tsentri sulgemisega võttis valge endalt lootused aktiivseks vastumänguks, mispärast must võib rahulikult endale lubada sääraseid väljahüppeid nagu h7—h5.

8. Rg1—e2 h7—h5!

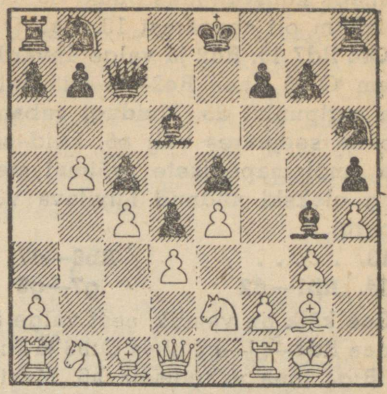
Hea käik, mis segab valget mängimast 9. f4 vastuse 9. . . . h4 tõttu. Valge vastus on peaaegu sunnitud, sest muidu võib must edasilükkega h5—h4 saavutada kuningatiival kardetava initsiatiivi.

9. h2—h4 Rg8—h6
10. 0—0 Oc8—g4

(Vt. diagrammi.)

11. f2—f3 . . . . .

Selle käiguga suleb valge veelkordselt oma Og2 diagonaali ja nõrgestab ühtlasi punkti e3, mis omab suurt tähtsust pärast musta poolt ka-

vatsetava edasilükke f7—f5 teostamist. Parem näib seepärast olevat ootetaktika 11. Rd2 ja juhul Rd2—f3—h2, sest valge etturi seistes f2 oleks edasilükke f7—f5 teostamine mustale seotud suure riisikoga.

11. . . . . Og4—e6
12. f3—f4 . . . . .

See edasilüke on kogu aeg õhus rippuva ähvarduse f7—f5 tõttu varem või hiljem sunnitud, kuigi valge võis siin sellega veel oodata. Romanovski peab siin käiku 12. a4 valgele väga tugevaks, oodates mustalt pikka vangerdust. Kuid esiteks pole must sugugi sunnitud pikalt vangerdama ja teiseks on tal pärast 12. a4 hea vastus 12. . . . a5!, ähvardades kinnistada liputiiba ja siis teha 0—0—0. Valge peaks siis mängima 13. b:a6 b:a6, kuid annaks seega mustale ainult hea arendusvõimaluse Rc6 ja tugeva eelposti b4.

12. . . . . Oe6—g4

Pärast 12. . . . e:f4 13. O:f4 seisaks valge hästi, ja otsekohe 12. . . . Rd7 ei lähe 13. f5 tõttu. Teksti sidumine on valgele veidi tülikas.

13. f4—f5 . . . . .

Ka selle edasilükkega ei saa hästi nõustuda, olgugi et musta Lc7 ja Od6 seisavad nüüd ajutiselt halvasti. Seisu sulgemisega võtab valge endalt lootused saavutada mingit rünnakut või

vallutada kunagi tähtis punkt d5. Lootusrikkam oli seepärast 13. f:e5 O:e5 14. Of4 Rd7 15. Rd2 ja valge ähvardab hiljem O:e5 ühes Re2—f4—d5 vallutada tugipunkti d5. Muidugi vabaneb mustale seejuures väli e5, kuid säärane mõlemapoolsete võimalustega mäng olekski andnud huvitava võitluspartii.

13. . . . . Rb8—d7
14. Rb1—d2 g7—g6

See käik on vajalik, sest valge ähvardas Rd2—f3—h2 ühes O:h6 ja R:g4, või R:g4 ilma vahetuseta h6. Must ei või aga viivitada, sest kui valge jõuab vahepeal mängida veel Rf3, siis võib pärast g7—g6 järgneda väga ebameeldivalt O:h6 ühes Rg5. Teksti käigu järel avaneb f-liin, mida aga kumbki pooltest esialgu kasutada ei saa, sest siin on kõik sissetungipunktid kaitstud. Olulisem on aga diagonaali c1—h6 avamine, kusjuures valge peab nüüd hoolitsema selle eest, et tema laagris ei muutuks punkt e3 liiga nõrgaks.

15. f5 : g6 f7 : g6
16. Rd2—f3 Od6—e7

Punkti g5 kaitse on vajalik, sest näiteks pärast otsekohe 16. . . . 0—0—0 järgneks 17. O:h6 V:h6 18. Rg5 jne. väga hea mänguga valgele.

17. Vf1—f2 . . . . .

Hea käik, mis kaitseb Re2 ja vabastab lipule mõnes variandis vajaliku välja f1. Väga riskantne oli seevastu 17. Og5 O:f3 18. V:f3 O:g5 19. h:g5 Rf7 20. Ld2 Ld8 21. Vaf1, sest valge saavutab järgnevalt kahitud etturi eest ainult väga problemaatilisi rünnakuvõimalusi.

17. . . . . Lc7—d6

Valge eelmise käigu mõte avalduks parimini pärast 17. . . . 0—0—0 18. O:h6 V:h6 19. Ld2 Vhh8 20. Rg5, sest nüüd oleks Re2 kaitstud ja pärast 20. . . . O:g5 oli võimalik löömine lipuga. Teksti käiguga asub must ooteposítsioonile, lootes vastase poolt mingit viga. Tugevam näib aga olevat 17. . . . Rf7, et teostada pärast mõningaid ettevalmistusi edasilüke g6—g5.

18. Oc1 : h6? . . . . .

See vahetus ei tulnud siin üldse arvesse, sest valge ei saa järgnevalt kasutada vaba f-liini oma vigurite sissetungiks musta positsiooni. Nüüd nõrgeneb otsustavalt diagonaal c1—h6 ja eriti punkt e3, mille tulemusena valge satub positsiooniliselt halvemasse seisu.

Valgel polnud aga kerge leida sobivat plaani edasimänguks, sest seis on väga kinnine ja puuduvad vigureile vajalikud tugipunktid. Seepärast oli vaja jätkata musta viimase käigu eeskujul äraootavalt 18. Od2, kavatsedes kas topeldada vankreid f-liinil või mängida võimaluse korral Lc1 ühes Rg5. Seis oleks sel juhul jäänud umbes võrdseks.

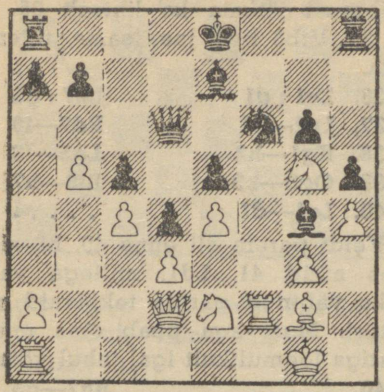
Parem teksti vahetusest oli muuseas ka 18. Rg5, kuna seevastu 18. Og5 O:f3 19. O:e7 L:e7 andis mustale soodsama seisu.

18. . . . . Vh8 : h6
19. Ld1—d2 Vh6—h8
20. Rf3—g5 Rd7—f6

Selle käiguga kavatseb must kõikide kommentaatorite poolt tähele panemata jäetud jätku 21. . . . 0—0!, mis annaks talle võimalusi aktiivseks tegevuseks nii liputiival käiguga a7—a6 kui ka kuningatiival oda viimisega diagonaalile c1—h6. Valge seevastu jääks edasi passiivsesse seisu, sest pole näha talle teid aktiivse vastumängu loomiseks.

Seepärast pole Romanovskil õigus, kui ta siin soovitab mustale parema jätkuna partiis hiljem juhtunud käiku 20. . . . Vf8. Valge vastaks sellele 21. Vaf1 ja saavutaks pärast 21. . . . V:f2 22. V:f2 Of8 23. Rh7 Og7 24. Of3 jne. täiesti vastuvõetava seisu. Musta õige rünnakuidee selles seisus on lühike,

aga mitte pikk vangerdus, mis lülitab musta rünnakuvõimalused liputiival välja; rünnakut kuningatiival aga suudab valge hoolsa kaitse puhul pareerida.

21. Va1—e1 . . . . .

Pärast 21. Vaf1 jätkas must, nagu juba mainitud, 21. . . . 0—0! jne. Teksti käiguga väldib valge esialgu 21. . . . 0—0, sest sellele järgneks nüüd 22. Rf4! e:f4 23. e5 jne. valgele sugugi mitte ebasoodsate teravustega.

21. . . . . Ld6—b6

22. Rg5—f3 Rf6—d7

Ähvardas mitte ainult 23. R:e5, vaid ka 23. Lg5.

23. Rf3—g5 Vh8—f8

Selle vahetusega pole mustal loota paremust, sest nüüd kaotab ta lootused oma kuninga viimiseks kuningatiivale, mis on aga liputiival alustatava aktsiooni eeltingimuseks. Parem oli siin seepärast 23. . . . Of6 ja järgnevalt võimaluse korral 0—0, millega must oleks tõestanud valge 21. käigul alustatud aktsiooni mitteküllaldasust. Pärast teksti käiku pole valgel enam midagi erilist karta.

24. Vf2 : f8+? . . . . .

Tekkivas ajapuuduses hakkab valge mängima väga nõrgalt ja satub juba mõningate käikude järel kaotusseisu. Teksti vahetus on loomulikult halb, sest musta peamine ähvardus peitus just oda mängimises h6, ja selle manöövri teostamiseks kingib valge nüüd tähtsa tempo. Õige oli loomulikult 24. Vef1, ja kui 24. . . . 0—0—0, siis 25. Of3! ja valge vabaneb musta vigurite tülikast survest kuningatiival.

24. . . . . Oe7 : f8

25. a2—a4? . . . . .

Eelmise vahetuse puhul kavatses valge esialgu siin jätkata 25. Of3, kuid ei pannud ajanappuses tähele lihtsat vastust 25. . . . Rf6, millega must saavutaks otsekohe paremuse. Teksti käik on aga päris nõrk ja võimaldab mustale ilma ettevalmistusteta tülika sidumise Oh6, mis lõpuks otsustab partii musta kasuks. Valge pidi siin mängima 25. Rf3, ja kui seejärel 25. . . . 0—0—0, kavatsusega Og7 ühes Vh8 ja Oh6, siis 26. Rh2 Oe6 27. Vf1 Og7 28. Lg5 ühes g3—g4 ja valge saavutab kuningatiival vastumängu.

25. . . . . Of8—h6

26. a4—a5 . . . . .

Valge seis on juba tunduvalt halvem ja etturikaotus g5 varem või hiljem paratamatu. Romanovski soovitus 26. Kh1 ei muuda oluliselt asja, sest must mängib ikkagi 26. . . . Lf6 27. Vf1 Le7 28. Rg1 Rf8 ühes Re6 jne. umbes samasuguse seisuga nagu partiis.

26. . . . . Lb6—f6

27. Re2—c1 . . . . .

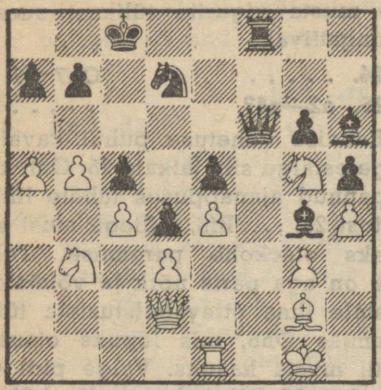
Suures ajapuuduses ei leia valge sobivat plaani ja kaotab edaspidi etturi g5 väga ebasoodsates tingimustes. On aga raske soovitada valgele siin sobivat jätku, sest sidumine g5 koos ähvardusega Rd7—f8—e6 paralüseerib kõik valge katsed aktiivse vastumängu loomiseks.

27. . . . . 0—0—0

Lihtsam oli otsekohe 27. . . . Rd7—f8—e6, sest nüüd suudab valge

seda manöövrit esialgu takistada. Mustal on aga aega küllalt, nii et selle väikese ebatäpsuse tõttu ei teki tal mingeid ebameeldivusi.

28. Rc1—b3 Vd8—f8

29. Ve1—a1? . . . . .

Valge jätkab ajapuudusest tingitud plaanitut mängu. Palju tugevam oli siin 29. Vf1 Le7 30. Lc1 ja kui 30. ... V:f1+, siis 31. L:f1 ja vaba f-liin annab valgele hea vastumängu. Üldse oli vankrivahetus siin valgele ainult kasulik, sest must vanker valitseb tugevat vaba liini, kuna valge oma seevastu ei leia endale mingit tegevusvälja.

29. . . . . Lf6—e7
30. Ld2—c1 Kc8—b8
31. Va1—a2 Vf8—f7
32. Lc1—a3 . . . . .

Valge vankri ebasoodus seis a2 muudab selle käigu kasutuks ja võimaldab mustal võita tähtis Eg5. Polnud aga näha rahuldavat kaitset ähvarduse Rd7—f8—e6 vastu.

32. . . . . Oh6 : g5
33. h4 : g5 Og4—d1!

Ähvardab O:b3 ühes L:g5 ja võidab seetõttu Eg5. Valge katsetab veel mõningate positsiooniliste lõksudega, mis aga musta rahuliku edasimängu tõttu ei anna tulemusi.

34. La3—c1 Od1 : b3
35. Va2—b2 Ob3—d1

Pärast 35. ... O:c4 36. L:c4 või 35. ... Oa4 36. Va2 O:b5 37. c:b5 saavutaks valge diagonaalil c4—g8 hea vastumängu. Teksti käigu asemel võis aga must jätkata ka lihtsalt 35. ... Rf8 36. V:b3 Re6 jne. sama tulemusega.

36. Lc1 : d1 Le7 : g5
37. Ld1—e1 Rd7—f8
38. Kg1—h2 Lg5—f6
39. Og2—h3 Rf8—h7
40. Le1—d1 . . . . .

Veidi parem oli enne 40. b6 a6 ja alles nüüd 41. Ld1, millega valge oleks vältinud partiis tekkivaid võimalusi. Must aga peab oma enametturiga loomulikult igal juhul võitma.

40. . . . . Rh7—g5
41. b5—b6 h5—h4!

Muidugi võitis siin ka 41. ... a6, sest pärast 42. La4 järgneb lihtsalt 42. ... Le7 ja valge on sunnitud varem või hiljem lipuga uuesti taganema. Teksti käik on aga veelgi tugevam ja võimaldus ainult seetõttu, et valge ajapuuduses ei teostanud õigeaegselt edasilüket b5—b6.

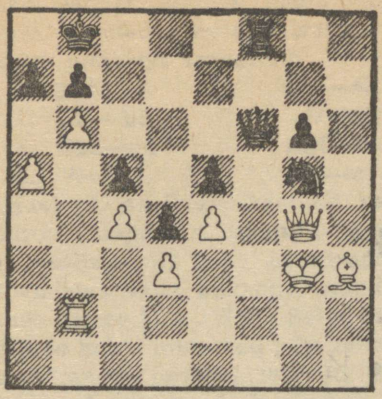
42. Ld1—g4 h4 : g3+
43. Kh2 : g3 Vf7—f8?

Ebatäpsus, mis annab valgele uuesti reaalseid kaitsevõimalusi. Otsekohe võitis siin lihtne vahetus 43. ... R:h3. Kui nüüd 44. K:h3, siis 44. ... Lf1+ matirünnakuga, kui aga 44. L:h3, siis 44. ... Lf4+ 45. Kg2 g5! ja valge peaaegu patiseisus vigurid ei suuda musta rünnakut enam tõrjuda.

(Vt. diagrammi.)

44. b6 : a7+? . . . . .

Palju paremaid kaitsevõimalusi pakkus siin 44. Og2 Re6 45. Kh2, näiteks 45. ... Lf4+ 46. L:f4 R:f4 47. Of1 Vh8+ 48. Kg1! ja kuigi valge seis näib esimesel pilgul olevat väga halb, pole mustal sugugi kerge leida rünnakut otsustavalt tugevdavat jätku. Teksti vahetusega

mängib valge väikesele lõksule, mis pakub ainult minimaalseid lootusi õnnestumisele.

44.	. . . . .	**Kb8 : a7**
45.	**a5—a6**	**Rg5 : h3**

Valge lõks seisnes variandis 45. ... K:a6? 46. Va2+ Kb6 47. Vb2+ Ka7 (Võib-olla koguni 47. ... Ka5?) 48. V:b7+ K:b7 49. Ld7+ ja must ei pääse üllataval kombel kestvast tulest. Pärast teksti käiku võib valge alistuda.

46.	**Lg4 : h3**	. . . . .

Lootusetu on ka 46. V:b7+ K:a6, või 46. K:h3 Lf1+ jne.

46.	. . . . .	**Lf6—f4+**
47.	**Kg3—g2**	**Lf4—f1+**
48.	**Kg2—h2**	**Vf8—f2+**
49.	**Vb2 : f2**	**Lf1 : f2+**
50.	**Kh2—h1**	**Lf2—e1+**
51.	**Kh1—g2**	**Le1—e2+**
52.	**Kg2—g1**	. . . . .

Või ka 52. Kh1 Lh5 samuti lipuvahetusega.

52.	. . . . .	**Le2—e3+**
53.	**Lh3 : e3**	**d4 : e3**
54.	**a6 : b7**	**Ka7 : b7**
55.	**Kg1—g2**	**Kb7—b6**
56.	**Kg2—f3**	**Kb6—a5**
57.	**Kf3 : e3**	**Ka5—b4**
58.	**Ke3—d2**	**g6—g5**

Valge alistus.

II RING.

6. voor.

½ Keres-Euwe ½

½ Reshevsky-Smõslov ½

Vaba Botvinnik.

Kuuenda vooruga algas turniiri teine ring, kus kohtasid uuesti samad paarid nagu esimeses voorus, ainult vahetatud värvidega. Reshevsky-Smõslovi slaavi kaitse suundus juba algusest peale teravasse mängu, peale seda kui Smõslov valis komplitseeritud variandi vigurikahinguga, kusjuures ülekaal kaldus lõpuks musta poolele. Põhjendamatu lipuvahetusega aga andis must käest kogu oma paremuse ning sattus ise raskustesse, sest lõppmängus kujunes Reshevsky enamvigur väärtuslikumaks musta kolmest etturist. Ainult pärast mõningaid ebatäpsusi valge poolt suutis Smõslov seisud uuesti tasakaalustada ja forsseerida viigilist lõppmängu.

Keres-Euwe kohtamine arenes samuti nagu partii Keres-Lilienthal Pärnu turniirilt 1947, kusjuures Euwe tõi pärast avangust väljumist musta kaitsesüsteemi olulise paranduse. Keskmängus püüdis valge iga hinna eest kindlustada paremust, kuid sattus seetõttu koguni raskustesse ja lõpuks kahis etturi, saades vastutasuks tugeva vabaetturi e-liinil. Partii tõotas veel kujuneda huvitavaks, kuid ajapuuduses pakkus Euwe viiki, millega valge pärast lühikest mõtlemist ka nõustus.

Turniiri seis pärast 6. vooru: Botvinnik 3½—½, Reshevsky 3—2, Keres ja Smõslov 2½—2½ ja Euwe ½—4½.

Nr. 11. Hispaania avang.

P. KERES **M. EUWE**

Haag, 15. märtsil 1948.

1. e2—e4 **e7—e5**

Varemail aegadel, näiteks esimeses matšis Aljechiniga 1935. a., kasutas Euwe sageli prantsuse kaitset, kuid ei saavutanud sellega rahuldavaid tulemusi. Hiljem siirdus ta seepärast

uuesti tagasi lahtiste mänguviiside juurde, kasutades neid viimastes turniirides peaaegu eranditult.

2. Rg1—f3 Rb8—c6
3. Of1—b5 a7—a6
4. Ob5—a4 Rg8—f6
5. 0—0 Of8—e7

Huvitav, et Euwe kasutab selles turniiris hispaania avangu kinnist arendussüsteemi, kuna ta varemates kohtamistes valis peaaegu eranditult lahtise kaitse 5. ... R:e4. Selle kaitse väärtuse kohta toimuvad juba mitmete aastakümnete jooksul teravad põhimõttelised vaidlused, kusjuures lõplikku otsust pole senini veel suudetud langetada. Euwe on lahtise kaitse pooldajate silmapaistvamaid kujusid ja kui ta nüüd loobub oma lemmikavangust, siis võib põhjusi selleks otsida avangu väärtuse ümberhindamisest viimaste kogemuste põhjal.

Objektiivselt vaadelduna näib kaitse 5. ... R:e4 pakkuvat mustale palju raskemaid kaitseprobleeme kui teised siin tarvitatavad jätkud, mispärast seda võib lugeda mustale suhteliselt ebasoodsaks. Nagu näitavad ka edasiste voorude partiid Keres-Euwe ja Smõslov-Euwe, ei rikastanud tagasipöördumine vana lemmikavangu juurde Euwet sugugi meeldivate kogemustega.

6. Ld1—e2 . . . . .

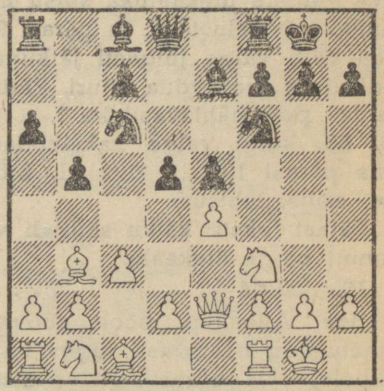
Viimaste kogemuste põhjal näib siin tavaline jätk 6. Ve1 tekitavat mustale suuremaid raskusi vastuvõetava seisu saavutamisel, kuid teksti käigul on see paremus, et seejärel tekkivaid variante on vähem kasutatud ja seetõttu on nad üldiselt vähem tuntud. Valge ähvardab nüüd 7. O:c6 ühes R:e5 ja sunnib musta seetõttu juba kaitsma oma e-etturit.

6. . . . . b7—b5
7. Oa4—b3 0—0

Võimalik on muidugi ka 7. ... d6 8. c3 0—0 jne., kuid teksti käiguga jätab must endale veel avatuks võimaluse otseseks edasilükkeks d7—d5. Valgel pole hästi võimalik kasutada edasilükke d7—d6 hilinemist, sest rünnakukatse liputiival 8. a4 annab mustale pärast 8. . . . Ob7 täiesti rahuldava seisu.

8. c2—c3 d7—d5

See terav edasilüke on kaheteraline ja annab lõpuks seisu, kus must saavutab oma vigureile küll kergeid arenguvõimalusi, kuid kus tal jääb ületada mõningaid raskusi oma tsentraalpositsiooni kaitsmisega. On muidugi võimatu anda selle käigu kohta lõplikku hinnangut ilma edasiste praktiliste katsetusteta, kuid seniste kogemuste põhjal näib tavaline 8. ... d6 9. d4 Og4 jne. andvat mustale kergemini lahendatavate probleemidega seisu kui oma järeldustes äärmiselt selgusetu tekstikäik.

9. d2—d3 . . . . .

Selle variandi tekkeaastail mängiti siin eranditult 9. e:d5 R:d5 10. R:e5 Rf4 11. Le4 R:e5, mis andis mustale nii pärast 12. L:e5 või 12. L:f4 kui ka 12. L:a8 ülitugeva rünnakuseisu. Hiljem leiutati valgele selles seisus tugevam jätk 12. d4!, mis tegelikult kindlustabki talle veidi soodsamad perspektiivid, kuigi must saavutab ka siin pärast 12. ... Ob7 häid lootusi võrdsusele.

Mustal on aga pärast 9. e:d5 tülikam vastus, mille leiutasin mõned aastad tagasi, ja nimelt ajutine vigurikahing 9. ... Og4!. See jätk asetab valge äärmiselt ebameeldivate probleemide ette, sest nüüd ähvardab e5—e4 kõrval lihtsalt ka R:d5, ja pärast 10. d:c6 e4 tekkivad komplikatsioonid võivad olla kasulikud ainult mustale.

Rahuliku tekstikäigu kõrval võis valge siin väga hästi mängida ka 9. d4, lahendades otsekohe pinge tsentris. Must vastab sellele kõige lihtsamini 9. ... R:e4 10. d:e5 Oe6, üleminekuga tavalisse seisu lahtisest kaitsest.

9. . . . . d5—d4

Selle edasilükke kõrval võib must valida veel teisi jätke, mis aga seniste kogemuste põhjal samuti ei vabasta teda kõigist raskustest. Nii näiteks annab vahetus 9. ... d:e4 10. d:e4 valgele ülekaaluka seisu heade rünnakuvõimalustega, ja pärast 9. ... Oe6 võib valge julgesti jätkuga 10. e:d5 ühes R:e5 võtta etturi. Päris rahuldav pole nähtavasti ka 9. ... Og4 10. h3, kuigi valge kaksikodad ei oma pärast 10. ... O:f3 11. L:f3 d4 jne. erilist tähtsust.

Pärast teksti käiku säilitab valge samuti kerge ülekaalu.

10. c3:d4 . . . . .

See Aljechini poolt soovitatud vahetus on nähtavasti tugevaim jätk valgele, sest pärast ettevalmistavat 10. h3 saavutab must käiguga 10. ... Oe6 hea mängu.

10. . . . . Rc6 : d4

Tähelepanu väärib ka 10. ... e:d4, sest valge ei suuda nii kiiresti vabastada teed oma f-etturile edasilükke f2—f4 teostamiseks, ja katse 11. e5 Rd5 12. Le4 Oe6 pole mustale nähtavasti kardetav. Rahuliku edasimängu korral aga võib must jätkata kas Oe6 või ka Ra5 ühes c7—c5 vastumänguga liputiival.

Rünnakukatse 10. ... Og4 pole korrektne, sest pärast 11. d:e5 pole mustale näha lootusrikast jätku, näiteks: 11. ... R:e5 12. d4 O:f3 13. g:f3 L:d4 14. Vd1 jne., või 11. ... Rd4 12. Le3 O:f3 13. e:f6 O:f6 14. Rc3! jne., või lõpuks 11. ... Rd7 12. Oe3 Rd:e5 13. Od5 ja valge saavutab kõikides variantides lootusrikkama seisu.

11. Rf3 : d4 Ld8 : d4

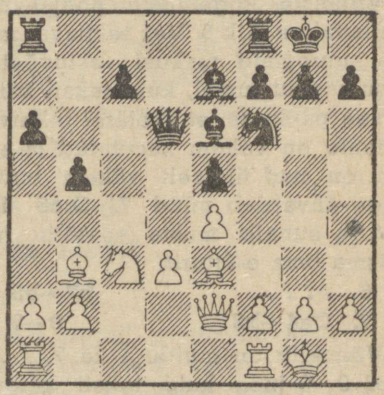
Nüüd annaks 11. ... e:d4 12. f4 valgele loomulikult kardetava initsiatiivi.

12. Oc1—e3 Ld4—d6

Lilienthal mängis selles seisus Pärnu turniiril 1947. a. minu vastu 12. ... Ld8 13. Rc3 c6? ja sattus peatselt kaotusseisu. Lipuga taganemine d8 pole siiski niivõrd halb, nagu selle partii põhjal kalduti arvama, sest 13. ... c6? asemel võis must käiguga 13. ... Oe6! saavutada umbes samalaadse vastumängu nagu Euwe tekstipartiis. Käik 12. ... Ld6 on võibolla veelgi täpsem, sest nüüd on mustal mõnes variandis võimalus käiguga Vd8 alustada otsekohe rünnakut valge nõrkusele d3.

13. Rb1—c3 Oc8—e6!

Must peab tingimata neutraliseerima tugeva Ob3 mõju, sest muidu saavutaks valge vaba c-liini ja

punkti d5 valitsemise tõttu tugeva positsioonilise surve.

14. Ob3 : e6? . . . . .

Selle vahetusega annab valge käest avangust saavutatud minimaalse seisuparemuse, mis oli hoitav käiguga 14. Oc2. Valge kaitseks seega küllaldaselt punkti d3 ja ähvardaks pärast ettevalmistust h2—h3 alustada tugevat tsentraalsurvet edasilükkega f2—f4. Mustal oleks seejärel väga raske, kui üldse võimalik, leida tasakaalustavat strateegilist vastumängu.

14. . . . . f7 : e6

Seega võtab must vastase vigureilt tugipunktid d5 ja f5 ja ühtlasi avab f-liini vastumänguks kuningatiival. Võimalik oli muidugi ka 14. ... L:e6, kuid seejärel annab 15. f4 e:f4 16. V:f4 valgele poolvabal f-liinil mõningaid rünnakuvõimalusi. Teksti käigu järel on seis umbes võrdne.

15. f2—f4? . . . . .

See edasilüke on varajane ja annab mustale mugava mängu ilma suuremate seisuprobleemideta. Ka Boleslavski soovitus 15. a4 pole mustale eriti segav, sest ta võib sellele vastata näiteks 15. ... Lb4 ja pole näha, mida valge liputiival on saavutanud.

Õige jätk oli siin 15. Vad1 c5 16. f4, mis võtab mustalt odalt võimaluse hiljem c5 kaudu mõjukalt mängu pääseda. Selles variandis võis valge loota saavutada mõningat initsiatiivi, kuna pärast teksti käiku ta on sunnitud leppima kiire võrdsusega.

15. . . . . e5 : f4
16. Oe3 : f4 e6—e5
17. Of4—g3 . . . . .

Selle käiguga kavatsetud rünnak punktile e5 ei anna mingeid tulemusi. Parem oli seepärast 17. Og5 või lihtsalt 17. Oe3.

17. . . . . Va8—d8
18. Va1—d1 Ld6—e6!

Vabastab tee odale c5 ja ühtlasi ründab ähvardusega b5—b4 mõnes variandis etturit a2. Valge parim võimalus oli nüüd lihtsalt 19. b3, kuid selle asemel püüab ta ikkagi veel saavutada rünnakut ja satub lõpuks ise raskustesse.

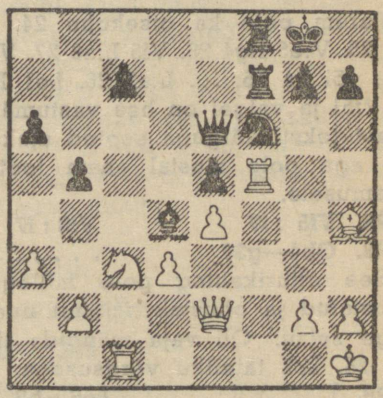
19. Vf1—f5 Oe7—c5+
20. Kg1—h1 Oc5—d4

Must oda seisab nüüd suurepäraselt ja kindlustab endale surve tõttu valge liputiivale vähemalt võrdseid šansse. Valge pidi seepärast järgnevalt püüdma seisu lihtsustada ja otsima lihtsaimat teed võrdsusele, kuid ta valib keerulisema tee ja võimaldab mustal lõpuks saavutada ülekaalu.

21. Og3—h4 Vd8—d7
22. Vd1—c1? . . . . .

Valge ei leia sobivat rünnakuplaani ja asub seetõttu ooteseisu, lootes vastase eksimustele. Teksti käigu asemel oli vaja mängida 22. Vdf1 Vdf7 23. O:f6 V:f6 24. V:f6 V:f6 25. V:f6 L:f6 26. Rd5 Lg5 27. Lc2 ja viik on tõenäoline tulemus.

22. . . . . Vd7—f7
23. a2—a3 . . . . .

Must ähvardas mõnes variandis väga ebameeldivalt b5—b4, kuid teksti käiguga tekib valge positsi-

ooni uus nõrkus b3. Valgele on aga juba raske soovitada paremat jätku, sest vahetus 23. O:f6 V:f6 24. V:f6 V:f6 jne. annaks mustale nüüd juba selge ülekaalu.

23. . . . . Od4 : c3?

Säärast tugevat oda vahetades pidi must vastukaaluks saavutama tingimata märgatava paremuse, kuid tegelikult pole valgel järgnevalt võrdsuse saavutamine enam raske. Must pidi seepärast hoidma alal oma tugeva oda ja mängima siin 23. ... g6, sundides jätku 24. V:f6 V:f6 25. O:f6 V:f6. Valgel pole seejärel nähtavasti midagi paremat kui 26. Vf1, kuid seejärel tekkiv lõppmäng on mustale kahtlemata soodsam, sest Od4 on valge ratsust tunduvalt tugevam.

Varajane oli seevastu otsekohe 23. ... Lb3, millele valge võis vastata 24. O:f6 V:f6 25. V:f6 V:f6 27. Rd5! Vf2 27. Lg4 jne. hea vastumänguga.

24. b2 : c3 . . . . .

Mitte aga 24. V:c3 Rd5! 25. V:f7 ja nüüd annab nii 25. ... L:f7 26. Vc1 Rf4 kui ka 25. ... V:f7 26. e:d5 Lg4! jne. mustale parema seisu.

24. . . . . Rf6—d7

Parem pole ka otsekohe 24. ... Lb3 25. V:e5 Rg4 26. Vf5 L:a3 27. Vcf1 jne., või ka 25. ... L:a3 26. Le1 Rg4 27. Vf5! ja valgel on hea vastumäng. Pärast teksti käiguga seotud ajakaotust aga pole mustal enam lootusi paremusele.

25. Vf5 : f7 Vf8 : f7
26. Oh4—g3? . . . . .

See etturikahing pole millegagi õigustatud ja ohustab asjatult uuesti valge seisu. Oli vaja mängida lihtsalt 26. Lc2 täieliku võrdsusega.

26. . . . . Le6—b3
27. d3—d4 . . . . .

Valge ei suuda enam etturit a3 kaitsta, mispärast see edasilüke tsentris moodustab tema ainukese vastušansi. Must peab end järgneva rünnaku vastu väga täpselt kaitsma.

27. . . . . Lb3 : a3
28. Le2—d1 Rd7—f6!

Pärast 28. ... Ld6 29. Lb3 või 28. ... Le7 29. d:e5 R:e5 30. Ld5 jne. saavutaks valge viigiks küllaldase vastumängu. Teksti käiguga toob must oma ratsu mõjuvalt mängu ja saavutab ise kardetava rünnakuseisu.

29. Vc1—a1 . . . . .

Võib-olla oli siin otsekohe 29. d:e5 tugevam, näiteks: 29. ... Vd7 30. Lf1 R:e4 31. e6! jne., või 29. ... R:e4 30. e6 Vf8! (Pärast 30. ... Vf6 järgneb 31. Ld8+ Vf8 32. Vd1! jne.) 31. Va1 ja valge e-ettur kindlustab endale kardetava vastumängu. Teksti käiguga asetab valge vastasele kavala lõksu ja püüab rohkemat, kuid satub lõpuks ise halvemasse seisu kui ülaltoodud variandis.

29. . . . . La3—f8!

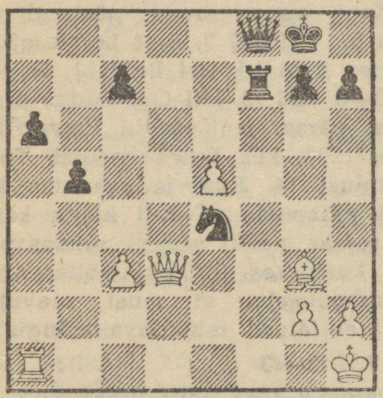
Mitte aga 29. ... L:c3? 30. d:e5 ja valgel on vähemalt viiki kindlustav rünnak, näiteks: 30. ... Vd7 31. Lf1 R:e4 32. e6 Ve7 33. V:a6 jne., või ka 30. ... R:e4 31. e6 Vf6 (31. ... Vf8 32. e7 Ve8 33. Ld5+ ühes Vf1.) 32. Ld8+ Vf8 33. Vd1 ja ähvardus e6—e7 sunnib musta otsima viiki kestva tulega.

Teksti käiguga loob must varjatud matiähvarduse f1 ja võtab valgelt seega võimaluse Ee4 kaitsmiseks.

30. d4 : e5 Rf6 : e4
31. Ld1—d3 . . . . .

Valge on kummalises käigupuuduse seisus, kus tal pole võimalik kasutada e-etturit rünnakuks ilma oma seisu otsustavalt nõrgestamata. Teksti käiguga kaitseb valge küll c-etturit (31. ... R:c3 32. e6 jne.), kuid ei ähvarda ikkagi veel midagi, sest jätk h2—h3 võimaldaks mustale

otsustava lihtsustuskombinatsiooni Vf1+! jne. Mustal on aga samuti kaunis raske oma seisu otsustavalt tugevdada, sest täiesti passiivse edasimängu korral ähvardab valge lõpuks siiski vabaneda (Ve1, h2—h3 ühes Kh2 jne.) ja mõjuvate ähvarduste loomine pole valge tugeva e-etturi tõttu sugugi kerge.

31. . . . . Re4—c5

Tugeva ratsu eemaldamisega kaotab must küll oma rünnaku, kuid teisest küljest blokeerib valge e-etturi ja kindlustab end võimalikkude üllatuste vastu selle etturi edasitungi näol. Pärast partii lõppu arvas Euwe, et siin võitis 31. ... Vf5, ähvardades vahetusega g3 võita e-etturit. Pärast 32. e6 R:g3+ 33. h:g3 Vh5+ 34. Kg1 Lc5+ 35. Ld4 Vd5 36. L:c5 V:c5 37. V:a6 Kf8 tekkiv vankri-lõppmäng pakub mustale küll häid võidulootusi, kuid valge võib mängida tugevamini, nimelt 32. Ld5+ (32.h3? Vf1+!) 32. ... Kh8 33. Kg1!. Nüüd ähvardab 34. L:e4, ja lõppmäng nii pärast 33. ... R:g3 34. h:g3 kui ka pärast 33. ... Lc5+ 34. L:c5 R:c5 35. e6! R:e6 36. V:a6 jne. ei paku mustale võidulootusi; kui aga 33. ... R:c3, siis 34. Ld3 ja nüüd on must ratsu äkki sattunud ebasoodsasse positsiooni ja valge e-ettur ähvardab otsustavalt edasi tungida. Sellest nähtub, et ka 31.... Vf5 polnud teksti käigust oluliselt parem ja ei kindlustanud mustale mingil juhul võitu.

32. Ld3—e2 Rc5—e6
33. h2—h3 . . . . .

Pärast selle käigu teostamist pole valgel enam suuremat karta, sest mustal on väga raske realiseerida oma nõrgestatud liputiiva ülekaalu.

33. . . . . Lf8—c8

Veidi parem oli 33. ... La8, kavatsusega tuua lipp c6, sest 34. L:b5 pole võimalik vastuse 34. ... Vf1+ tõttu.

34. Le2—a2 . . . . .

Viik.

Valge muidugi võttis vastu siin musta poolt pakutud viigiettepaneku. Tegelikult seisaks must lõppmängus pärast lipuvahetust a6 veidi paremini, kuid valge ei tarvitse niipea lüüa a6, vaid võib enne mängida oma kuninga h2, viia lipu tsentraalseisu d5 ja asuda seejärel ooteseisu. Must suudaks säärase taktika puhul vaevalt oma enametturit realiseerida, ilma oma seisu seejuures tõsiselt ohustamata.

Nr. 12. Slaavi kaitse.

S. RESHEVSKY — V. SMÕSLOV

Haag, 15. märtsil 1948.

1. c2—c4 Rg8—f6
2. Rb1—c3 d7—d5

See käik on mustale mängitav ja viib pärast 3. c:d5 R:d5 tavaliselt Grünfeldi kaitsega sarnasesse seisu. Reshevsky loobub siin sellest mänguviisist ja valib rahuliku jätku, kus mustal on valik mitmesuguste aren-

dussüsteemide vahel suurem kui pärast vahetust d5.

3. d2—d4 c7—c6

Smõslov loobub siin Grünfeldi kaitsest 3. ... g6 ja kasutab slaavi kaitset, millega ta juba kord saavutas võidu Reshevsky vastu matšis NSV Liidu ja USA meeskondade vahel raadio teel. Smõslov tunneb mõlemaid kaitsesüsteeme võrdselt hästi ja need moodustavad viimastes turniirides tema lemmikrepertuaari.

4. Rg1—f3 . . . . .

Viimasel ajal kasutatakse siin sagedamini jätku 4. e3, millega valge väldib järgnevaid teravaid ja nähtavasti mustale mitte sugugi ebasoodsaid mänguviise. Tähelepanu väärib aga ka lihtsustav vahetusvariant 4. c:d5, mille järel mustal pole võrdsuse saavutamine sugugi nii lihtne, nagu seda esimesel pilgul võiks arvata.

4. . . . . d5 : c4

Kahtlemata lihtsam kui 4. ... e6, mis muudab musta kaitse nii pärast 5. e3 kui ka pärast 5. Og5 keerulisemaks kui partiis. Nüüd on Smõslov saavutanud oma lemmikseisu, mida ta on täpselt uurinud kodustes analüüsides ja milles ta tavaliselt osutab erilist leidlikkust.

5. a2—a4 . . . . .

Raadiomatšis mängitud partiis valis Reshevsky siin jätku 5. e3 b5 6. a4 b4 jne., kuid ei saavutanud avangust midagi ja sattus hiljem koguni halvemusse. Teksti käik on tavalisem ja asetab mustale raskemaid seisuprobleeme.

5. . . . . Oc8—f5

6. Rf3—e5 . . . . . .

Seda käiku kasutati varasematel aegadel sageli ja mitte sugugi ilma eduta, kuid viimasel ajal eelistatakse siin peaaegu eranditult rahulikku arengut käiguga 6. e3, millega valge võidab kahitud etturi tagasi lootusrikka mänguga. Reshevsky on aga selle kohtamise jaoks arhiivist välja toonud vana variandi, millega ta loodab oma vastast üllatada; tegelikult kujuneb aga olukord ümberpöörduks ja peatselt on Reshevsky ise see pool, kes asub raskustes ja peab otsima pääsemisvõimalusi.

6. . . . . e7—e6

Kaua aega moes püsinud variant 6. ... Rbd7 7. R:c4 Lc7 8. g3 e5 9. d:e5 R:e5 10. Of4 Rfd7 11. Og2 f6 12. 0—0 Vd8 13. Lc1 Oe6 kadus praktikast pärast matšpartiid Euwe-Aljechin, 1937, kus Euwe kasutas Türni uuendust 14. Re4! ja saavutas kiiresti paremuse. Teksti käiku kasutati samas matšis samuti mitmes partiis, kusjuures üldkokkuvõttes jõuti veendumusele, et must saavutab seejärel täiesti rahuldava mängu.

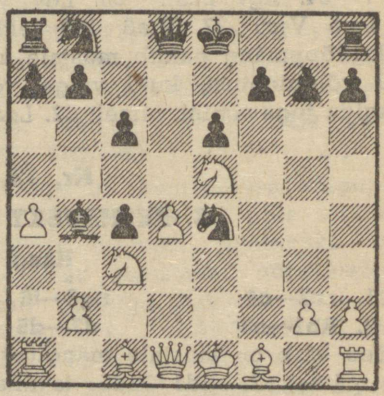
7. f2—f3 . . . . .

Pärast 7. Og5 järgneb samuti 7. ... Ob4, ja kui nüüd 8. R:c4, siis 1937. a. mängitud matšpartii Aljechin-Euwe eeskujul 8. ... Ld5 9. O:f6 L:c4 jne. hea mänguga mustale.

7. . . . . Of8—b4

8. e2—e4 . . . . .

Teooria loeb seda käiku valgele mittesoovitatavaks, sest järgneva vigurikahinguga saavutab must küllal-

dase materiaalse kompensatsiooni juures veel kardetava rünnaku. Ka 8. Og5 h6! ei paku valgele lootusi avanguparemusele, kuid 8. R:c4 oli siin normaalne käik ja andis huvitava ning võimalusterikka seisu.

8. . . . . Of5 : e4!
9. f3 : e4 Rf6 : e4

(Vt. diagrammi.)

10. Oc1—d2 . . . . .

Reshevsky „uuendus", mis on aga teooriale juba ammu tuntud ja mis ei suuda kogu varianti päästa valge kasuks. Eriti parem pole ka tavaline jätk 10. Lf3 L:d4 11. L:f7+ Kd8, nagu partiis Vidmar-Mikenas, Praha, 1931, kus 12. Og5+! kindlustas nüüd umbes võrdse mängu. Pärast teksti käiku pole aga samuti sugugi kindel, et valge peaks sattuma halvemasse seisu.

10. . . . . Ld8 : d4

Valge eelmise käigu peamine idee peitub variandis 10. ... Lh4+ 11. g3 R:g3 12. h:g3 L:h1, mis kindlustab talle pärast 13. Lg4! väga tugeva rünnaku. Loomulikult pole aga mustal vaja valida säärast riskantset mänguviisi, kui lihtne teksti käik kindlustab talle suurepärase seisu.

11. Rc3 : e4 Ld4 : e4+

Parem kui 11. ... O:d2+ 12. R:d2 L:e5+ 13. Oe2 ja must satub peatselt raskustesse. Pärast teksti käiku seevastu satub valge kuningas äärmiselt ebakindlasse seisu.

12. Ld1—e2 Ob4 : d2+
13. Ke1 : d2 Le4—d5+

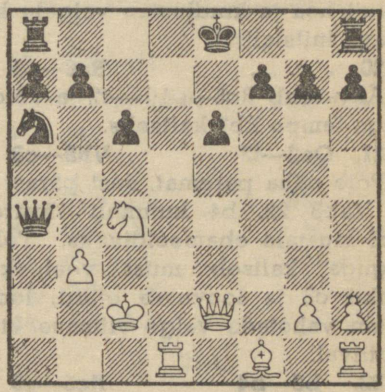
Muidugi mitte 13. ... L:e2+ 14. O:e2 ja must kaotab ühe etturi tagasi, mille järel valge aktiivsed vigurid kindlustavad talle paremuse. Nüüd säilitab must kardetava rünnaku.

14. Kd2—c2 Rb8—a6
15. Va1—d1 . . . . .

Seega kahib valge veel ühe etturi, ilma et tal õnnestuks seejuures vahetada lippe, mispärast lihtne 15. R:c4 näib olevat parem. Kui seejärel 15. ... 0—0—0, siis 16. Le3 ja valge lõpetab oma arengu ning ähvardab kardetava kuningarünnakuga; kui aga 15. ... 0—0, siis pole valge rünnakulootused kuningatiival musta omadest liputiival sugugi eriti halvemad.

Nõrgem oli 15. Le3 vastuse 15. ... Rb4+ tõttu, sest pärast 16. Kc1 Vd8 pole 17. O:c4 võimalik vastuse 17. ... L:g2 tõttu.

15. . . . . Ld5—a5
16. Re5 : c4 La5 : a4+
17. b2—b3 . . . . .

17. . . . . La4—a2+?

Viga, mis sunnib musta vahetama lippe ja jätab seejärel valgele materiaalsest halvemusest hoolimata tema vigurite aktiivse seisu tõttu parema mängu. Õige jätk oli siin 17. ... Rb4+ 18. Kc3 Rd5+ 19. Kb2 (Mitte aga 19. V:d5 La1+ tõttu.) 19. ... Lb4, kuigi ka sel juhul oleks liiga julge väita, et mustal on otsustav paremus. Valge jätkaks näiteks 20. Le5 0—0 21. h4 ja saavutaks seisu, kus must ei või sugugi alahinnata vastase rünnakuvõimalusi kuningatiival.

18. Kc2—c3 La2 : e2
19. Of1 : e2 Ke8—e7

Vaatamata sellele et mustal on tervelt neli etturit viguri eest, seisab ta siiski halvemini, sest etturite edasiviimine on selles seisus äärmiselt raske. Valge seevastu ähvardab tugeva rün-

nakuga liputiival ja võidab peatselt materjali tagasi, kusjuures tema edasiseks peamiseks mureks on tähtsa b-etturi säilitamine.

20. Rc4—a5 . . . . .

Väga tugev oli siin ka 20. Rd6!, sundides musta mängima 20. ... b5 (20. ... Rc5 21. b4 jne.) ja seega nõrgestama oma liputiiba. Valge jätkaks seejärel 21. Of3 ja saavutaks tugeva rünnaku, näiteks: 21. ... Vad8 22. Rb7 V:d1 23. V:d1 ja must kaotab juba vähemalt etturi. Teksti käik on aga samuti hea ja kindlustab valgele kardetava initsiatiivi.

20. . . . . Ra6—c5

Ähvardab Rc5—e4+—f2 ja võidab seega tempo Eb7 kaitseks.

21. Oe2—f3 Vh8—c8

Pole näha paremat, sest pärast 21. ... Vab8 22. b4 kujuneb ähvardus O:c6 mustale ebameeldivaks. Teksti käiguga kaitseb must veel kord punkti c6 ja loovutab etturi, lootes hiljem vahetada valge viimase etturi liputiival.

22. b3—b4 Rc5—a6

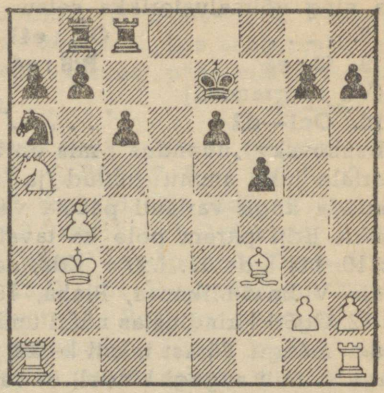
23. Kc3—b3? . . . . .

Muidugi mitte 23. R:b7 R:b4! 24. Rd6 Rd5+ 25. O:d5 K:d6 jne., kuid tugevam teksti käigust oli 23. Va1!, ähvardades R:c6+, näiteks: 23. ... Vab8 24. R:c6+ b:c6 25. V:a6 c5 26. V:a7+ Kf8 27. b5! V:b5 28. Vf1 võiduseisuga valgele. Pärast teksti käiku jõuab must oma seisu juba küllaldaselt kaitsta.

23. . . . . Va8—b8

24. Vd1—a1 f7—f5?

Must ei saa oma seisu liputiival enam parandada (24. ... Rc7 25. O:c6) ja alustab seepärast vastuaktsiooni kuningatiival, kus ta peab likvideerima valge viimased etturid. Teksti käik nõrgendab aga punkti e6 ja annab seetõttu valgele võimaluse etturi võitmiseks liputiival, ilma et must seejuures suudaks vahetada valget Eb4. Õige jätk oli siin 24. ... Vc7, ähvardades võimaluse korral Vbc8 ühes Rb8, kaitstes ühtlasi ka igaks juhuks etturit a7.

25. Vh1—c1? . . . . .

Reshevsky mängib keskmängu äärmiselt ideevaeselt ja võimaldab mustal võrdsustada seisu ilma suurema vaevata. Midagi ei andnud siin ka 25. R:c6+ b:c6 26. V:a6 c5 jne., kuid käik 25. Vhe1! oli endastmõistetav. Mustal pole seejärel sobivat jätku, sest pärast 25. ... Rc7 võidab 26. O:c6, ja ka 25. ... Kf6 26. R:c6 b:c6 27. V:a6 jne. annab valgele võiduseisu, sest nüüd pole edasilüke c6—c5 enam võimalik.

Pärast teksti käiku saavutab Smõslov lõpuks täieliku võrdsuse.

25. . . . . Ke7—f6

26. Ra5 : c6 . . . . .

Nüüd pole valgel enam paremat, sest must ähvardas juba manöövrit Ra6—c7—d5 jne. Teksti vahetuskombinatsioon annab viigilise lõppmängu.

26. . . . . b7 : c6

27. Va1 : a6 c6—c5

Kõrvaldab valge viimase liputiiva etturi, mille järel viik on paratamatu tulemus. Järgnev lõppmäng ei paku enam erilist huvi.

28. Vc1—c4 Vb8 : b4+

29. Vc4 : b4 c5 : b4

30. Va6 : a7 **h7—h6**

Must ei tarvitse end vaevata Eb4 kaitsmisega, sest lõigatud kuninga juures ei suuda valge niikuinii takistada viimaste etturite vahetust kuningatiival. Õieti on mustal vaja vahetada ainult g-ettur, sest valge oda pole h-etturi moondumisväljaga sama värvi ega suuda seetõttu koos h-etturiga ka üksiku kuninga vastu võita.

31. Va7—a6 **Kf6—e5**
32. Kb3 : b4 **g7—g5**
33. Va6—c6 . . . . .

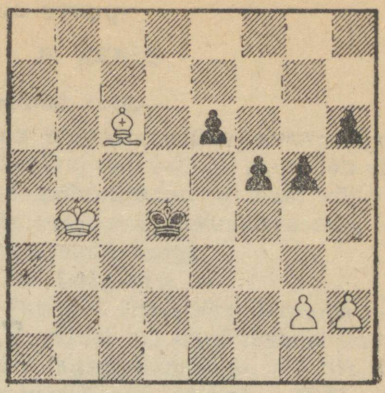
Seejärel on viik selge, kuid teisiti ei pääse valge kuningas üle c-liini.

33. . . . . . **Vc8 : c6**
34. Of3 : c6 **Ke5—d4!**

Lihtsaim tee viigile. Must kahib ajutiselt etturi, kuid tungib kuningaga valge ettureile kallale ja sunnib viigiks vajaliku vahetuse.

(Vt. diagrammi.)

35. Oc6—d7 **Kd4—e3**
36. Od7 : e6 **Ke3—f2**
37. Oe6—d5 **g5—g4**
38. Kb4—c5 **Kf2—g1**

39. Kc5—d4 . . . . .

Või 39. h3 g:h3 40. g:h3 Kh2 41. h4 Kg3 jne.

39 . . . . . **Kg1 : h2**
40. Kd4—e5 **Kh2—g3**
41. Ke5 : f5 **h6—h5**
42. Kf5—g5 **h5—h4**
43. Od5—c6 **h4—h3**
44. g2 : h3 **g4 : h3**

Viik.

7. voor.

0 Smõslov-Keres 1

½ Euwe-Botvinnik ½

Vaba Reshevsky.

Seitsmenda vooru huvitavaimaks kohtamiseks kujunes kahtlemata partii Smõslov-Keres, kus viimane kataloonia avangus kasutas äärmiselt rasket positsioonilist kaitset. Kogu keskmäng keerles probleemi ümber, kas suudab valge forsseerida edasilüket e2—e4 ja saavutada seega paremust. Must suutis end aga edukalt kaitsta ja haarata pärast valge poolt toodud kergemeelset etturikahingut koguni paremust. Kuigi valge suutis teostada kaua aega õhus rippunud edasilükke e2—e4, polnud sellel enam endist jõudu ja must säilitas partii katkestamisel soliidse enametturi. Selle realiseerimine polnud aga avatud seisu ja valge tugevate kaksikodade tõttu sugugi kerge, mispärast must otsustas lahendada probleemi huvitava vigurikahinguga. Smõslovil oli ka siin, nagu esimeseski ringis, nähtavasti rahuldavaid kaitsevõimalusi, kuid ta püüdis iga hinna eest hoida võidetud vigurit, kaotas selle eest palju ettureid ja oli järgnevas lõppmängus sunnitud alistuma.

Prantsuse avanguga alustatud partiis Euwe-Botvinnik saavutas valge varajasele lipuvahetusele vaatamata initsiatiivi, mida ta hoidis kindlalt enda käes kuni hilise keskmänguni. Leppimata minimaalselt parema lõppmänguga andis Euwe lõpuks käest viimsedki lootused paremusele ja tekkis võrdne lõppmäng, kus vastased leppisid peatselt viigile.

Pärast 7. vooru kujunes osavõtjate punktide seis järgmiseks: Botvinnik 4—1, Keres 3½—2½, Reshevsky 3—2, Smõslov 2½—3½ ja Euwe 1—5.

Nr. 13. Kataloonia avang.

V. SMÕSLOV — P. KERES

Haag, 16. ja 17. märtsil 1948.

1.	**d2—d4**	**Rg8—f6**
2.	**c2—c4**	**e7—e6**
3.	**g2—g3**	**. . . . .**

Smõslov on niivõrd suur Grünfeldi kaitse pooldaja, et ta isegi valgetega mängides eelistab selle kaitsega sarnanevaid positsioone. Kui valge püüab vältida keerulist nimzoindia kaitset 3. Rc3 Ob4, siis on kataloonia 3. g3 selleks üks sobivamaid vahendeid. Valge oda seisab järgnevalt g2 väga tugevasti ja avaldab ebameeldivat survet musta liputiivale, sundides musta mängima väga täpselt, et mitte sattuda halvemasse seisu.

3. . . . . d7—d5

Tarvitatavam vastus, kuid ka 3. . . . Ob4+ 4. Od2 O:d2+ 5. L:d2 d6 ühes e6—e5 on mustale vastuvõetav arengusüsteem.

4. Of1—g2 d5 : c4

Tavaliselt pole säärane tsentrit loovutav löömine mustale lipugambiidis soovitatav, kuid siin moodustab see ühe lootusrikkama jätku mustale. Valgel pole nimelt võimalik tagasi võita etturit c4 loomulikkude arenduskäikudega, vaid ta peab selleks kaotama aega asjatute lipumanöövritega ja andma mustale seejuures aega oma arengu lõpetamiseks. Teisest küljest jääb valgele siiski ülekaal tsentris ja must peab selle eest eriti hoolitsema, et see ülekaal ei pääseks maksvusele.

Täiesti rahuldav kaitsesüsteem on mustale ka arengu lõpetamine 4. . . . Oe7 5. Rf3 0—0 6. 0—0 Rbd7, mis aga jätab valgele kahtlemata vabama seisu. Ebasoovitav on seevastu 6. . . . Rbd7 asemel edasilüke 6. . . . c5, mis annab valgele pärast 7. c:d5 R:d5 8. e4 Rf6 9. Rc3 jne. parema mängu. Üldse on edasilükke c7—c5 teostamine mustale selles avangus väga riskantne, sest sellega suureneb valge Og2 mõjupiirkond ja must võib sattuda suurtesse raskustesse oma liputiiva arendamisega.

5. Ld1—a4+ . . . . .

Pärast 5. Rf3 võiks järgneda 5. . . . c6 ja valgel on suuri raskusi kahitud etturi tagasivõitmisega. Partiis Bondarevski-Keres, Moskva, 1947, järgnes seejärel 6. Re5 Ob4+ 7. Rc3 Rd5 8. Od2, millele must võis vastata rahulikult 8. . . . b5 kindlustatud enametturiga.

5. . . . . Oc8—d7

Tavaline jätk on siin 5. . . . Rbd7. Kui seejärel 6. Rd2, siis 6. . . . c6 7. L:c4 e5 ühes Od6 ja 0—0, kui aga 6. Rf3, siis 6. . . . a6 7. L:c4 b5 ühes Ob7 ja c7—c5 hea mänguga mustale. Teksti käik on teravam ja annab äärmiselt raskesti käsitletava positsiooni.

6. La4 : c4 Od7—c6

7. Rg1—f3 . . . . .

Loomulikult ei taha valge vahetada oma tugevat oda ja mõningate teoreetikute poolt soovitatud jätk 7. f3 annab mustale nii pärast 7. . . . Ld5 kui ka lihtsalt pärast 7. . . . Rbd7 hea mängu.

7. . . . . Rb8—d7

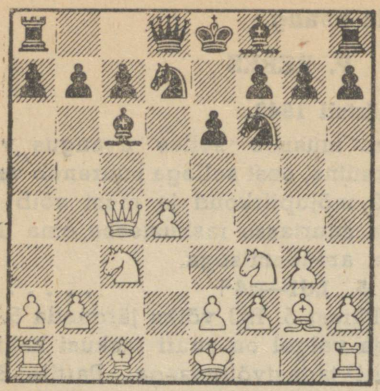
Pärast 7. . . . Od5 ei mängi valge mitte 8. Lc2 Rc6 ja must avaldab tugevat survet punktile d4 (Flohr-Fine, AVRO, 1938), vaid lihtsalt 8. La4+ ühes Rc3, millega käik 7. . . . Od5 kaotab oma peamise mõtte.

8. Rb1—c3 . . . . .

(Vt. diagrammi.)

8. . . . . Rd7—b6

Musta sihiks on välja e4 hoidmine enda valduses, et sellega takistada edasilüket e2—e4, ja selle strateegilise ülesande ümber keerlebki kogu partii järgneva paarikümne käigu väl-

tel. Partiis Kotov-Romanovski, Moskva, 1944, katsetas must siin ideed 8. ... Oe7 9. 0—0 0—0 10. Ld3 Rd5, kuid valge võis sellele vastata 11. e4! R:c3 12. b:c3 Rc5 13. Le3 R:e4 14. Re5 jne. paremusega.

Tähelepanu väärib siin aga veel jätk 8. ... Rd5, millega must püüab vahetada Rc3 ilma kaksikodadest loobumata.

9. Lc4—d3 Of8—b4

Seega jätkub võitlus punkti e4 pärast. Kui valgel õnnestuks siin teostada edasilüket e2—e4, saavutaks ta selge positsioonilise paremuse.

10. 0—0 0—0

11. Vf1—d1 . . . . .

Pärast 11. Og5 järgneks lihtsalt 11. ... h6 12. O:f6 L:f6 13. e4 Vfd8 ja mustal on kaksikodade näol küllaldane kompensatsioon valge väikese ruumilise paremuse eest.

11. . . . . h7—h6

See ajakaotus pole nähtavasti vajalik ja selle asemel võis must mängida otsekohe 11. ... Le7. Partiis ei meeldinud mulle seejärel vastus 12. Og5, kuid ka enamtempoga valgele on variant 12. ... h6 13. O:f6 L:f6 14. e4 Vfd8 jne. mustale täiesti vastuvõetav. Teksti käik on samuti mängitav ja kindlustab musta kontrolli välja e4 üle.

12. Oc1—d2 . . . . .

Et valge niikuinii ei saa järgnevalt lüüa c3 odaga, siis oli siin otsekohe 12. a3 O:c3 13. L:c3 lihtsam.

12. . . . . Ld8—e7

13. a2—a3 Ob4 : c3

14. Ld3 : c3 . . . . .

Pärast 14. O:c3 saavutaks must jätkuga 14. ... Oe4 ühes Rbd5 või Vfd8 suurepärase seisu. Teksti käigule võis must päris hästi vastata ka 14. ... Re4 15. Lc2 R:d2 16. V:d2 f5, mis oli komplitseeritud partiijätkust võib-olla koguni veidi tugevam.

14. . . . . Vf8—d8

15. Od2—e1 Va8—c8

Must on esialgselt küll kindlustanud punkti e4 valitsemise, kuid ei leia nüüd enam sobivat plaani edasimänguks ja alustab igavat laveerimist. Teksti käiguga kavatsetav hilisem „ähvardus" c7—c5 on kergesti pareeritav ja must vanker seisab edaspidi c8 ebasoodsalt. Parem plaan näib olevat 15. ... a5, kavatsedes fikseerida käiguga a5—a4 valgete väljade nõrkust liputiival.

16. Og2—f1 . . . . .

Huvitav idee, millega valge püüab teostada manöövrit f2—f3 ja e2—e4, ilma et ta seejuures tarvitseks vahetada odasid. On selge, et selle manöövri teostamine nõuab palju aega, kuid ka must ei saa selle aja jooksul alustada otsustavaid aktsioone, nii et valge plaan ei sisalda peaaegu mingit riisikot.

16. . . . . Oc6—d5

17. b2—b4 . . . . .

Loomulikult ei luba valge vastasel teostada vabastavat edasilüket c7—c5. Nüüd ähvardab ebameeldivalt 18. Re5 ühes f3 ja e4.

17. . . . . Rb6—d7

18. Rf3—h4 . . . . .

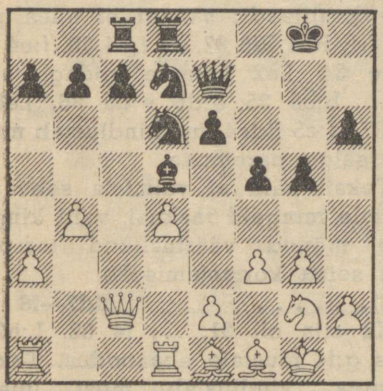
Teisiti ei saa valge oma plaani teostada, sest pärast 18. Rd2 järgneks vabastav edasilüke e6—e5. Nüüd tu-

leks pärast 18. . . . e5 aga 19. Rf5 väga ebameeldivate tulemustega mustale. Must peab seepärast otsima teisi teid ähvarduse f3 ühes e4 pareerimiseks.

18. . . . . Rf6—e4
19. Lc3—c2 Re4—d6
20. f2—f3 g7—g5

Kui otsekohe 20. . . . f5, siis 21. Rg6 Lf6 22. Rf4 ja valge ratsu pääseb tempovõiduga tugevale väljale d3. Teksti käiguga aga nõrgestab must tunduvalt oma kuningaseisu, mille all ta kannatab kuni partii lõpuni.

21. Rh4—g2 f7—f5

22. Oe1—f2 . . . . .

Must suutis hädavaevalt takistada edasilüket e2—e4, kuid ainult ajutiselt, sest valge saab edaspidi koondada väljale e4 veel ratsu, oda ja vankri tule ning ikkagi teostada selle strateegiliselt vajaliku edasilükke.

Mainitud ülesande praktiline teostamine pole sugugi nii lihtne, sest see nõuab palju aega ja võimaldab mustal vahepeal alustada vastumängu liputiival. Nii näiteks võiks pärast Löwenfischi soovitust 22. Oc3 järgneda 22. . . . b6, ähvardades võimaluse korral c7—c5, ja Romanovski ettepanek 22. Re3 annab mustale pärast 22. . . . . Lg7 samuti vastumängu, ähvardades võimaluse korral käiguga f5—f4 takistada igaveseks edasilüket e2—e4. Teksti käiguga kaitseb valge end küll võimaluse c7—c5 vastu, kuid nüüd avaneb mustale hiljem vastušanss liputiival edasilükkega a7—a5.

22. . . . . Rd7—f6
23. Rg2—e1 a7—a5

Pärast valge oda arendamist f2 pole mustal kuningatiival mingeid rünnakuvõimalusi, sest valge on nüüd koondanud siia suurema osa oma vigureid. Seevastu moodustab teksti käiguga alustatud aktsioon liputiival valgele küllaltki tülika vastumängu, juhtides valge tähelepanu eemale tema peaplaani e2—e4 ettevalmistamisest. Mäng muutub nüüd eriti huvitavaks, kusjuures põnevust tõstab veel asjaolu, et kummalgi poolel oli siin järgnevate käikude tegemiseks juba võrdlemisi vähe mõtlemisaega.

24. Re1—d3 Vc8—a8
25. Of1—g2 . . . . .

Lootusrikkam valgele näib olevat 25. b:a5 V:a5 26. Oe1 ühes Ob4, millega valge aktiviseerib oma tegevusetu oda ja ühtlasi kaitseb küllaldaselt punkti a3 musta rünnakute vastu. Teksti käigule võis must vastata otsekohe 25. . . . a:b4 ja seega vältida ülaltoodud võimalust.

25. . . . . Va8—a7
26. Vd1—e1 Le7—h7!

Hea käik, millega must veel kord kaitseb välja e4 ja ühtlasi seob valge etturi e4 juhul, kui valge mängib Rc5 ühes e2—e4 ja vahetatakse f-etturid. Nüüd on tekkinud kriitiline seis, kus valge peab tõestama, et tema eelnenud strateegiline plaan edasilükke e2—e4 teostamiseks oli õigustatud.

27. b4—b5? . . . . .

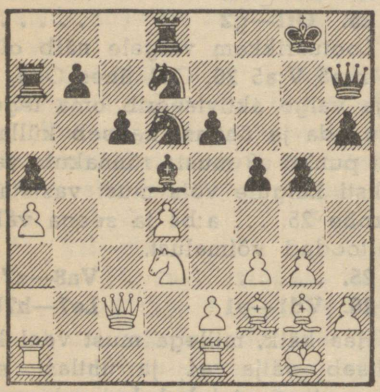
See etturikahing pole millegagi põhjendatud ja annab mustale kompensatsioonina raske positsiooni eest vähemalt enametturi. Näib, et

objektiivselt parim plaan valgele oli selles seisus loobumine, vähemalt esialgselt, edasilükkest e2—e4 ja jätkamine varem mainitud plaani kohaselt 27. b:a5 V:a5 28. Vec1 ühes Of2—e1—b4 jne. Muidugi oleks ka sel plaanil mõningaid puudusi, nagu näiteks kuningatiiva ja eriti punkti e3 nõrgendamine, kuid teksti kahing ei anna valgele midagi, ja muidu ähvardab must vahetusega b4 saavutada tugevat vastumängu a-liinil. Seis on väga huvitav ja väärib kindlasti lähemat süvenemist.

27. . . . . Rd6 : b5
28. Lc2—c5 c7—c6
29. a3—a4 Rf6—d7

Võib-olla lootis valge siin võita vigurit ja ei pannud ettearvestuses tähele seda musta ainukest kaitset? Must säilitab nüüd enametturi.

30. Lc5—c2 Rb5—d6

31. Rd3—e5? . . . . .

Saabunud seis sarnanes peaaegu täielikult seisuga pärast musta 26. käiku, ainult seisab must ratsu nüüd f6 asemel d7. Valge pidi seda asjaolu kasutama edasilükke e2—e4 forsseerimiseks käiguga 31. Rc5!, millega ta oleks saavutanud lootusi võrdsuseks, näiteks: 31. ... Rf6 32. e4 f:e4 33. f:e4 b6 34. Vac1 b:c5 35. e:d5 L:c2 36. V:c2 e:d5 37. V:c5 jne. Must seisab kahtlemata ka siin veidi paremini ja võib saavutada näiteks jätkuga 37. ... Vc8 38. Ve6 Rfe4 39. O:e4 R:e4 40. Vc:c6 V:c6 41. V:c6 Vb7 jne. ülekaaluka lõppmängu, kuid valgel on siin suured viigilootused.

Muidugi pole see variant sunnitud, kuid pole näha ei valgele ega mustale jätku, millega nad suudaksid toodud varianti eriti tugevdada. Nii näiteks ei või must pärast 31. Rc5 hästi mängida 31. ... f4 vastuse 32. L:h7+ K:h7 33. g:f4 tõttu, sest pärast 33. g:f4 võidab 34. Oh4 vähemalt kvaliteedi; samuti ei anna pärast 31. Rc5 Rf6 32. e4 f:e4 33. f:e4 b6 katse 34. Le2 valgele midagi, sest 34. ... b:c5 35. e:d5 e:d5 36. Le6+ Lf7 37. d:c5 Rde4 jne. kindlustab mustale selge paremuse.

Teksti käik ei valmista seevastu mustale mingeid raskusi, vaid kingib talle mõned väärtuslikud tempod oma seisu korrastamiseks.

31. . . . . Rd7—f6

Ka siin oli 31. ... f4 32. L:h7+ ühes g:f4 mustale ebasoodus. Teksti käiguga kindlustab must uuesti punkti e4 ja seisab nüüd ilmsesti paremini.

32. Va1—c1 Va7—a8
33. Re5—d3 . . . . .

Seega tõestab valge oma 31. käigu ekslikkust. Ratsu püüab uuesti c5, kuid nüüd võib must seda juba takistada.

33. . . . . Va8—b8

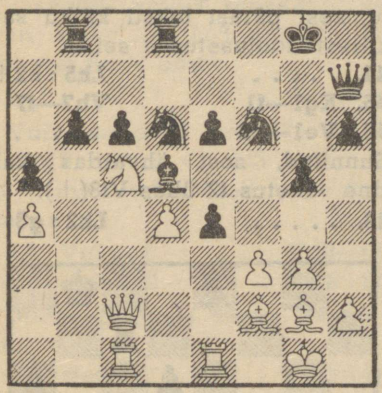
Must võis siin muidugi mängida ka 33. ... b6, kuid valge poolt järgnevalt teostatud kombinatsioon pole sugugi kardetav, vaid koguni vastupidi — lahendab ebameeldiva pingelise seisu tsentris.

34. Rd3—c5 b7—b6
35. e2—e4 . . . . .

Valge loodab järgnevates komplikatsioonides kasutada vastase aja-

puudust, kuid ei saavuta sellega soovitud tulemusi. Parem oli seepärast võib-olla lihtsalt 35. Rb3, ähvardusega Rd2 ühes e2—e4, mis sundis musta varem või hiljem teostama edasilüket f5—f4. Ka taganemine 35. Rd3 polnud halb, sest valge passiivse edasimängu korral oleks mustal äärmiselt raske leida oma ülekaalu realiseerimiseks sobivat plaani.

35. . . . . f5 : e4

36. Rc5 : e4 . . . . .

On raske öelda, kas lõppmäng pärast 36. f:e4 b:c5 37. e:d5 L:c2 38. V:c2 e:d5 (Pärast 38. . . . c:d5 39. d:c5! Rde4 40. Od4 on valge odad koos vabaetturiga c-liinil väga tugevad.) 39. V:c5 pakkus valgele paremaid lootusi viigiks; must jätkaks 39. . . . Rde4 40. V:c6 Vdc8 ja omaks valge Of2 ebasoodsa seisu tõttu paremat lõppmängu.

36. . . . . Lh7—g6
37. Lc2—e2 Vb8—b7
38. Re4—c3 Od5—c4
39. Le2—b2 b6—b5

Lõpuks asub must oma ülekaalu realiseerimisele liputiival, kuid ajapuuduses on ta oma vigurid asetanud ebasoodsatele positsioonidele, nii et valge saavutab uuesti kardetava vastumängu. Teisiti aga oli mustal raske oma paremust realiseerida, sest valge ähvardas väga tülikalt 40. Re4 jne.

40. a4 : b5 c6 : b5
41. Rc3—e4! . . . . .

Valge üleskirjutatud käik, mis valmistab mustale suurimaid raskusi. Ähvardab 42. R:d6 ühes V:c4 vigurivõiduga, mis järgneks ka näiteks pärast 41. . . . Vf7. Edasi ähvardab veel juhul La3 või Rc5, mispärast järgnev vahetus on niisama hästi kui sunnitud.

Midagi ei andnud valgele muuseas katse 41. f4 vastuse 41. . . . Vf7 tõttu, millega must võitis oma ratsule tähtsa välja g4.

41. . . . . Rd6 : e4
42. f3 : e4 Rf6—g4!

Pärast põhjalikku kodust analüüsi jõudis must veendumusele, et teksti käiguga alustatud kahingukombinatsioon pakub talle praktiliselt parimaid võidulootusi. Midagi ei anna näiteks 42. . . . Vf7 vastuse 43. d5! e:d5 44. e:d5 tõttu, sest pärast 44. . . . R:d5 45. Ved1 saavutaksid valged vigurid kohutava tulejõu, mida ei kompenseeri isegi musta enametturid.

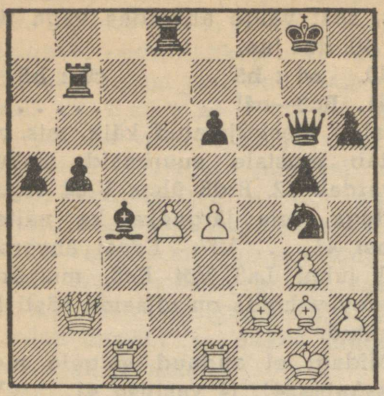
Paljud kommentaatorid peavad siin 42. . . . Vbd7 lihtsamaks võiduteeks, kuid minu arvates on see väide ekslik. Valge jätkab ka siin 43. d5! e:d5 44. Ob6 ja loob äärmiselt teravaid komplikatsioone, kus pole sugugi selge, et musta enametturid võidavad valge hästi mängivate vigurite vastu.

Teksti käiguga alustab must üllatavat kombinatsiooni, mille vastu valgel on äärmiselt raske õiget kaitset leida.

(Vt. diagrammi.)

43. Vc1 : c4 Lg6—h5!

Smõslov ei pannud seda kahingut arvatavasti koduses analüüsis tähele ja ootas otsekohe 43. . . . R:f2, sest pärast teksti käiku kasutas ta üle poole oma mõtlemisajast, leidmata rahuldavat kaitset. Muidugi on 43. . . .

R:f2 siin palju nõrgem ja annab valgele pärast 44. Vc3 Rg4 45. h3 jne. suurepärase seisu.

44. Vc4—c2? . . . . .

Smõslov otsustab pärast pikemat mõtlemist hoida alal võidetud viguri, kuid see on otsustav viga ja võimaldab mustale kiiresti võitva rünnaku. Halb oli muidugi ka 44. h3 R:f2, ja et valge ei tohi lüüa f2 kvaliteedikaotuse tõttu, siis puudub tal kaksikähvarduse Rd3 ja R:h3+ vastu kaitse.

Musta kombinatsioon polnud aga nähtavasti küllaldane võiduks ainukese õige vastuse 44. h2—h4! puhul; seejärel tekivad äärmiselt keerulised variandid, kus täpse analüüsi toomine on praktiliselt peaaegu võimatu. Must vastab loomulikult 44 ... R:f2, mille järel võiksid tekkida umbes järgmised võimalused:

I: 45. Lb3 (Pärast 45. Vc3 järgneb 45. ... Rd1, pärast 45. Vc6 aga 45. ... Rd3. Kaotab muidugi ka 45. K:f2 Vf7+ ühes b:c4 jne.) 45. ... b:c4! (Nõrgem on 45. ... Rd3 46. Vf1 jne., nagu variandis II.) 46. L:b7 g:h4 ja musta võimalused on paremad, sest kahingu vastuvõtt siin või hiljem K:f2 annab mustale pärast Vf8+ otsustava rünnaku.

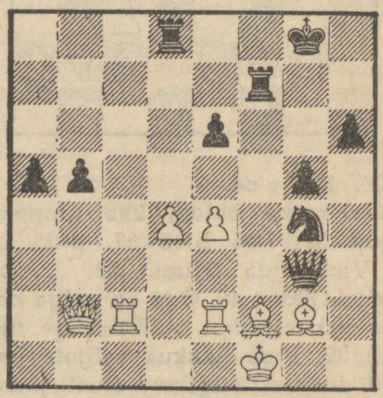
II: 45.Vf1! Rd1 (Pärast Löwenfischi soovitust 45. ... Rd3 46. Lb3 Vf7 ei mängi valge loomulikult mitte 47. L:b5? V:f1+ ühes Lf3 jne., vaid 47. Vc6! ja saavutab koguni paremuse.) 46. Lb3 b:c4 (Pärast 46. ... Re3 on valgel päästev ressurss 47. Vc8!) 47. L:b7 Re3 ja kuigi must on säilitanud enametturi, näib valge vastumäng musta lahtise kuningaseisu tõttu siiski olevat küllaldane seisude tasakaalustamiseks.

Kuigi ülaltoodud võimalusi oli kõiki praktiliselt võimatu ette näha, pidi Smõslov tingimata valima selle jätku, sest pärast teksti käiku satub ta kiiresti lootusetusse seisu.

44. . . . . Lh5 : h2+
45. Kg1—f1 Vb7—f7
46. Ve1—e2 . . . . .

Sunnitud, sest ähvardas kahekordne vahetus f2 ühes Vf8(+).

46. . . . . Lh2 : g3

47. Lb2—c3 . . . . .

Selle käiguga võimaldab valge vastasel võita paar tempot ja mõnede vahetuste järel üle minna kergesti võidetavasse lõppmängu, kuid ka parima kaitse puhul võis valge partiid ainult pikendada, mitte aga enam päästa. Nii näiteks võiks pärast Romanovski soovitust 47. e5 järgneda mitte Löwenfischi järgi 47. ... R:f2 48. V:f2 Ld3+ 49. Kg1 V:f2 50. V:f2 V:d4, mis annaks valgele pärast 51. La2 mõningat vastumängu, vaid

lihtsamalt 47 ... a4 ja valge seisab samade probleemide ees nagu enne teksti käikugi. Kui näiteks 48. d5, siis võidab 48. ... a3 ja juhul Vdf8, kui aga 48. Vc3, siis 48. ... Lf4 ja musta rünnak peab otsustama partii saatuse võrdlemisi kiiresti.

Viimase mänguviisiga sarnane seis võib tekkida ka sel juhul, kui valge katsetab partii jätku 47. Lc3 asemel 47. Vc3. Must vastab sellele 47. ... Ld6, ähvardades nii L:d4 kui ka Vdf8, ja saavutab võitva rünnaku. Pärast teksti käiku 47. Lc3 on aga musta ülesanne üpris lihtne.

47. . . . . Lg3 : c3

Võis muidugi ka 47. ... R:f2 48. L:g3 R:e4+ 49. Lf3 V:f3+ ühes Rg3+ jne., kuid teksti käik on lihtsam.

48. Vc2 : c3 Vd8—f8
49. Vc3—c2 Rg4 : f2

Mitte aga enne 49. ... a4 50. Oh3 tõttu.

50. Ve2 : f2 Vf7 : f2+
51. Vc2 : f2 Vf8 : f2+
52. Kf1 : f2 a5—a4

Vahetuskombinatsiooni tulemusena võimaldus mustal kasutada oma tugevat vabaetturit a-liinil, mida valge nüüd suudab püüda ainult oma mõlemate kesketturite hinnaga. Seejärel tekkiv lõppmäng odaga nelja etturi vastu on aga valgele täiesti lootusetu.

53. Og2—h3 Kg8—f7
54. d4—d5 e6 : d5

Võitis ka 54. ... a3 55. O:e6+ Kf6 ja valge ei suuda enam püüda a-etturit.

55. Oh3—d7 Kf7—f6
56. Od7—c6 d5 : e4
57. Oc6 : b5 a4—a3
Valge alistus.

Väga komplitseeritud ja huvitav võitluspartii, milles mõlemal poolel tuli pidevalt lahendada raskeid seisuprobleeme. Seejuures juhtunud vead on arusaadavad ega sega eriti partii üldmuljet, vaid koguni vastupidi — aitavad kaasa üksikute partii faaside huvitavamaks muutmiseks.

Nr. 14. Prantsuse avang.

M. EUWE — M. BOTVINNIK

Haag, 16. märtsil 1948.

1. e2—e4 e7—e6

Botvinnik kasutab viimastes turniirides pärast 1. e4 peaaegu eranditult prantsuse avangut, valides ainult mõnikord vahelduseks lahtise kaitse 1. ... e5, kuna oma karjääri varasematel aastatel oli sitsiilia kaitse tema lemmikrelvaks. Prantsuse kaitses on Botvinnik sooritanud põhjalikke uurimisi, eriti Nimzovitši variandis 3. ... Ob4, ja on sellega saavutanud palju ilusaid tulemusi. Seepärast on täiesti arusaadav, et ta kasutab ka selle turniiri tähtsates partiides läbiuuritud ja end paljudel kordadel õigustanud mänguviise.

2. d2—d4 d7—d5
3. Rb1—d2 . . . . .

Variandis 3. Rc3 Ob4 on Botvinnik saavutanud niivõrd palju suurepäraseid võite, et Euwe loobub selle kasutamisest tagasihoidlikuma, kuid selle eest riisikovaba tekstijätku kasuks.

3. . . . . c7—c5

Teine siin võimalik kaitsesüsteem 3. ... Rf6 annab tavaliselt mustale pärast 4. e5 Rfd7 5. Od3 c5 6. c3 jne. surutud seisu, kus valge suudab arendada tugevat initsiatiivi. Teksti käigu puuduseks on see, et must peab nüüd leppima eraldatud etturiga d5, kuid

vastukaaluks saavutab ta hea arengu koos mõningate rünnakuvõimalustega. Tekib väga huvitav seis, mis tavaliselt annab elavaid kombinatsioonilisi partiisid.

4. e4 : d5 . . . . .

Pärast Aljechini poolt soovitatud 4. Rgf3 võib must jätkata 4. . . . Rf6 ja nüüd lüüa pärast 5. e:d5 juba ratsuga d5, saavutades täiesti rahuldava seisu. Teksti käik on seepärast loogilisem.

4. . . . . e6 : d5

Raske kaitsemängu mustale annab siin löömine 4. . . . L:d5, millele valge vastab ajutise etturikahinguga 5. Rgf3! c:d4 6. Oc4 ühes Rb3, saavutades märgatavalt vabama seisu ühes heade rünnakuvõimalustega.

5. Of1—b5+ . . . . .

See tulistamine on minu arvates siin täiesti asjatu ja ainult soodustab seisu edasist lihtsustumist, muutes viigilise tulemuse ikka ja ikka tõenäolisemaks. Euwe enda sõnade järgi ei tahtnud ta aga selles partiis millegagi riskida, otsustades seepärast mitte karta lihtsustusi ja mitte hoiduda viigist. Huvitavama mängu annab siin kahtlemata tavaline jätk 5. Rgf3.

5. . . . . Rb8—c6

Selle käiguga püüab must luua teravusi, mis aga võivad talle ainult raskusi tuua. Parim vastus valge eelmisele lihtsustavale jätkule oli 5. . . . Od7, millega must sunnib edasisi vahetusi ja viib partii kiiresti viigilisse sõiduvette.

6. Ld1—e2+ . . . . .

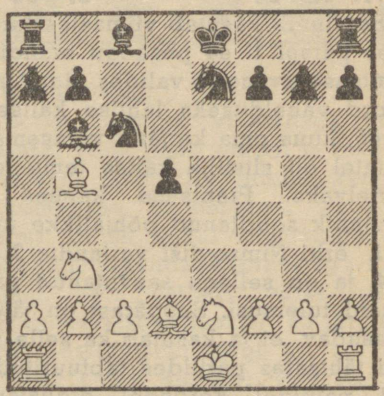
Seega näitab Euwe, et ta püüab mitte rohkem kui viigilist tulemust, millega partii avanguline osa kaotab suurema osa oma huvitavusest. Siin oli vaja jätkata 6. Rgf3, mis annab huvitava ja võimalusteküllase seisu veidi paremate lootustega valgele. Pärast 6. . . . Le7+ pole valgel siis vaja leppida lipuvahetusega 7. Le2, vaid ta võib mängida väga hästi 7. Oe2 ühes 0—0 jne. hea mänguga. Mängib aga must 6. . . . Od6, siis saavutab valge pärast 7. 0—0 Rge7 8. d:c5 O:c5 9. Rb3 jne. punkti d4 valitsemise tõttu samuti veidi lootusrikkama mängu.

6. . . . . Ld8—e7
7. d4 : c5 Le7 : e2+
8. Rg1 : e2 Of8 : c5
9. Rd2—b3 Oc5—b6
10. Oc1—d2 . . . . .

Vaatamata eelnenud vahetustele võib valge seisu punkti d4 täieliku valitsemise tõttu siiski lugeda veidi lootusrikkamaks, kuigi vaevalt küllaldaseks mingi reaalse paremuse saavutamiseks. Teksti käiguga püüab valge saavutada kontrolli punkti c5 üle ja võimaluse korral vahetada musta Ob6, nõrgestades sellega veelgi musti välju vastase laagris. Otsekohe 10. Oe3 polnud seevastu mustale kardetav ja andis talle pärast 10. . . . O:e3 11. O:c6+ b:c6 12. f:e3 Rf6 jne. hea vastumängu.

10. . . . . Rg8—e7

Pärast 10. . . . Od7 oli 11. Oc3 veidi tülikas vastus, kuid siiski pakkus see mustale paremaid lootusi kui teksti käik, mis võimaldab valgel oma kerget ülekaalu suurendada. Järgnevalt tuleb mustal võidelda suurte raskustega, enne kui tal õnnestub seise täielikult tasakaalustada.

11. Od2—b4 . . . . .

Mitte halb jätk, kuid jääb arusaamatuks, miks Euwe loobus siin käigust 11. Oa5! O:a5 12. R:a5, millega ta oleks kõrvaldanud musta tähtsa oda ja saavutanud väikese, kuid selge positsioonilise paremuse. Pärast teksti käiku on musta kaitse tunduvalt lihtsam.

11. . . . . a7—a6
12. Ob4—c5! Ob6—c7

Nii 12. . . . a:b5 13. O:b6 kui ka 12. . . . O:c5 13. O:c6+ ühes R:c5 andis valgele paremuse. Teksti käiguga säilitab must vähemalt kaksikodad.

13. Ob5 : c6+ . . . . .

Kui 13. Od3, siis vabaneb must käiguga 13. . . . Of5 oma „nõrgast" odast ja seega oma peamisest positsioonilisest halvemusest. Teksti vahetus on seepärast lootusrikkam.

13. . . . . Re7 : c6
14. 0—0—0 Oc8—e6
15. Re2—d4 0—0—0

Huvitav, et Botvinnik laseb siin endale luua blokeeritud etturformatsiooni c6 ja d5, mis talle edaspidi valmistab küllaltki muret. Loomulik jätk oli siin 14. . . . R:d4, mis annab mustale nii pärast 15. O:d4 0—0 kui ka pärast 15. R:d4 või 15. V:d4 0—0—0 umbes võrdse mängu.

16. Rd4 : c6 b7 : c6
17. Vd1—d4! . . . . .

Tugevam kui 17. Od4, millele must vastaks lihtsalt 17. . . . Vde8, sest löömine g7 pole Vhg8 ühes V : g2 tõttu kardetav. Teksti käiguga asetab valge vankri tugevasti tsentrisse ja ähvardab käiguga Va4 alustada rünnakut nõrkusele a6.

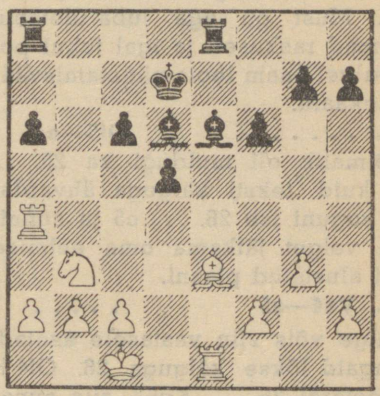
17. . . . . Kc8—d7
18. g2—g3 . . . . .

Kindlustab punkti g2 ja ähvardab 19. Va4 Va8 20. Od4 kaksikähvardusega g7 ja c5.

18. . . . . f7—f6
19. Vd4—a4 Vd8—a8
20. Vh1—e1 Vh8—e8
21. Oc5—e3 . . . . .

Midagi ei anna valgele siin 21. Of8 V : f8 22. Rc5+ Kd6 23. R:e6, sest must võib seejärel mängida esiteks 23. . . . Vfe8 24. R:c7 V:e1+ 25. Kd2 K:c7 26. K:e1 c5 jne. võrdse vankrilõppmänguga, või ka 23. . . . Vae8 24. R:f8 V:e1+ 25. Kd2 Ve8 26. R:h7 ja valge ratsu on sattunud niivõrd halba seisu, et valge ei või võidust enam unistadagi.

21. . . . . Oc7—d6

22. Oe3—f4 . . . . .

Et valge ei suuda niikuinii sundida vastast vahetama oda, siis kujuneb teksti käiguga alustatud manööver ainult ajakaotuseks. Tugevaim jätk oli siin nähtavasti lihtne 22. Rc5+ O:c5 23. O:c5 jne., millega valge säilitas lahkvärvi odadele vaatamata väikese paremuse. Selle asemel alustab valge sihitut manööverdamist, mille tulemusena ta kaotab lõpuks kõik oma paremuse ja peab leppima lootusetult viigilise lõppmänguga.

22. . . . . Od6—f8

Pärast 22. . . . O:f4 23. V:f4 Kd6 24. Va4 ei saa must hästi mängida 24. . . . c5 võimaluse 25. Va5 tõttu, mispärast ta peaks leppima ebasoodsa lõppmänguga. Teksti käiguga ähvardab must 23. . . . c5 ja sunnib seetõttu

valget oma eelmist käiku tagasi võtma.

23. Of4—e3 Oe6—f5
24. Ve1—d1 Kd7—c7
25. Vd1—d4 . . . . .

Selle käiguga seotud ähvarduse 26. Va5 ühes Vda4 pareerib must kergesti, mille järel valge vankrid satuvad võrdlemisi ebakindlasse seisu. Halb oli ka 25. Oc5, mis võimaldab mustale vankrile sissetungi e2, kuid suhteliselt paremaid võimalusi pakkus valgele siin 25. c4, püüdes kasutada musta kuninga veidi ebakindlat seisu. Must on aga juba ületanud suuremad raskused ja igal juhul polnud valgel enam loota nimetamisväärset ülekaalu.

25. . . . . Of5—e4

Võimalik oli muidugi ka 25. ... Ve4, kuid teksti käiguga ähvardab must koguni ise 26. ... c5 ja sunnib seega valget jätkama oma eelmisel käigul alustatud plaani.

26. Va4—a5 . . . . .

Valge võis siin vastasele asetada mõningaid lõkse käiguga 26. Of4+. Kui seejärel 26. ... Kb6?, siis annab 27. Vdb4+! jne. mati; samuti vastuvõtmatu on mustale ka 26. ... Kb7 27. Ra5+ Kb6 28. Vdb4+! O:b4 29. V:b4+ K:a5 30. Vb7 ja valge ähvardused on liiga võimsad. Ka pärast 26. Od6 27. O:d6+ ühes 28. Va5 oleks valgel soodsam lõppmäng, kuid lihtne 26. ... Kc8 või ka 26. ... Kd7 ei kindlusta valgele partiiga võrreldes mingeid olulisi paremusi.

26. . . . . Oe4—g2!

Seega viib must oma oda diagonaalile f1—a6 ja kaitseb lõplikult nõrkuse a6. Valgel pole nüüd paremat kui forsseerida kiiresti võrdsust, sest pikema sihitu manööverdamise korral võiksid musta kaksikodad lõpuks koguni mõjule pääseda.

27. Rb3—c5 . . . . .

Nüüd pakub valge juba ise seda vahetust, mida ta 22. käigul oleks võinud forsseerida, kuid praegu pole must enam selleks sunnitud.

27. . . . . Og2—f1

Kaitseb punkti a6 ja ähvardab mõnes variandis tugevasti Ob5, näiteks: 28. Vda4? Ob5 29. R:a6+ Kb7 30. Rc5+ O:c5 31. V:a8 O:e3+ ja must on võitnud viguri. Teksti käigu asemel oli rünnakukatse 27. ... Kb6 loomulikult vigane ja andis valgele pärast 28. Vb4+! K:a5 29. Vb7 O:c5 30. O:c5 jne. matirünnaku.

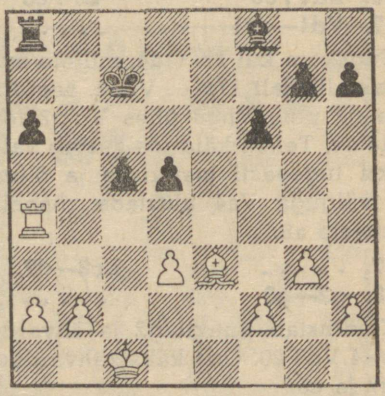
28. Rc5—d3 . . . . .

Seega nõustub valge faktiga, et tema rünnak on kuivale jooksnud ja et tal tuleb hoolitseda seisude tasakaalustamise eest. Teksti käigu asemel võis valge katsetada ka 28. Of4+, sest 28. ... Kb6? viiks musta pärast 29. Rd7+ Kb7! 30. R:f8 V:f8 31. Vb4+ jne. kaotuse äärele; must jätkaks aga 28. ... Kc8 ja pole näha, mida valge on oma tulistamisega saavutanud.

28. . . . . Ve8—e4

Muidu võib 29. Vda4 kujuneda tülikaks. Teksti käiguga sunnib must vastast vahetama ühte vankrit ja murrab seega valge rünnaku selgroo.

29. Vd4—a4 Ve4 : a4
30. Va5 : a4 Of1 : d3
31. c2 : d3 c6—c5

Pärast seda vabastavat edasilüket on lõppmäng täiesti võrdne ja juba

siin oleks võidud fikseerida viigiline resultaat. Valge järgnevad katsed saavutada paremust ei anna loomulikult mingeid tulemusi.

32. b2—b3 d5—d4

Muidu võiks valge käiguga d3—d4 saavutada veel mõningaid šansse.

33. Oe3—d2 Kc7—b6
34. Kc1—d1 Va8—e8
35. a2—a3 Kb6—b5
36. Va4—a5+ . . . . .

Parem oli, eriti juba eelmisel käigul, Va4—c4 ja võimaluse korral b3—b4 mõningate šanssidega vankri-lõppmängus. Pärast teksti käiguga alustatud plaani teostamist jääb valge vanker kauaks suluseisu.

36. . . . . Kb5—b6
37. b3—b4 Ve8—e5
38. b4 : c5+ Of8 : c5
39. f2—f4 Ve5—e8

Must väldib viimast lõksu 39. .. Ve3? 40. V:c5 K:c5 41. O:e3 d:e3 42. Ke2 Kd4 43. g4! ja etturi-lõppmäng on valgele võidetud. Nüüd on seevastu viigiline tulemus ilmne.

40. Va5—a4 Kb6—b5

Viik.

8. voor.

½ **Botvinnik-Smõslov** ½

½ **Keres-Reshevsky** ½

Vaba Euwe.

Botvinnik-Smõslov mängisid jällegi Grünfeldi kaitset, kus valge tõi juba avangus huvitava uuenduse. See ei andnud talle aga mingit paremust, vaid, vastupidi, must saavutas kardetava surve tsentraalväljale d4. Jättes aga 14. käigul selle etturi löömata, sattus Smõslov surutud seisu, millest vabanemiseks ta kahis kvaliteedi kahe etturi vastu. Tekkis huvitav lõppmäng, kus algul must rikkus kogu oma kaitseseisu mõtlematu edasilükkega 40. ... f5?, kuid avaldas seejärel äärmiselt visa kaitset. Botvinnik säilitas küll kogu aja võidulootused, kuid ei kasutanud neid küllalt täpselt ja võimaldas vastasel pärast pikka hoolsat kaitset saavutada viigi.

Keres-Reshevsky hispaania avang kujunes juba esimestest käikudest alates väga huvitavaks ja asetas mõlemale vastasele tundmatuid probleeme. Nende lahendamiseks kulus mõlemal niivõrd palju mõtlemisaega, et tülitav ajapuudus saabus juba paarikümne käigu järel. Olles varem jätnud kasutamata mitu võimalust oma kerge paremuse realiseerimiseks, võttis valge 24. käigul vastu vastase viigiettepaneku, kuigi seis võimaldas veel edasimängu.

Turniiri seis pärast 8. vooru: Botvinnik 4½—1½, Keres 4—3, Reshevsky 3½—2½, Smõslov 3—4 ja Euwe 1—5.

Nr. 15. Grünfeldi kaitse.

M. BOTVINNIK — V. SMÕSLOV

Haag, 18. ja 20. märtsil 1948.

1. d2—d4	**Rg8—f6**	
2. c2—c4	**g7—g6**	

Sama kaitset kasutas Botvinnik esimese ringi partiis mustadega Smõslovi vastu mängides. On huvitav, et nüüd valib Smõslov sama kaitsesüsteemi, kuigi Botvinnik eelmainitud partiis sattus võrdlemisi ebasoodsas-

se seisu. Peab aga ütlema, et Smõslov armastab valida Grünfeldi kaitset või sellega sarnaseid kaitsesüsteeme ja on need põhjalikult läbi uurinud, omades seetõttu avangulises osas vastasega võrreldes teatavat paremust.

3. Rb1—c3 d7—d5

Kui mitmed suurmeistrid, nende hulgas eriti Boleslavski, kasutavad siin meelsasti kuningaindia kaitset 3. ... d6 ja edaspidi e7—e5, siis Smõslov valib peaaegu alati Grünfeldi kaitsesüsteemi. On raske öelda, kumb neist kaitseist on mustale vastuvõetavam; õige mängu juures saavutab valge mõlemal juhul soodsama seisu.

4. Rg1—f3 . . . . .

Tähelepanu väärib muuseas tuntud arendussüsteem 4. Of4 Og7 5. e3, et pärast 5. ... 0—0 jätkuga 6. c:d5 R:d5 7. R:d5 L:d5 8. O:c7 võita etturit. Must võib sel juhul mängida kas rünnakule käiguga 8. ... Rc6, millele valge vastab kõige tugevamini 9. Re2!, või ka tagasihoidlikumalt 8. ... Ra6; viimasel juhul saavutab valge pärast 9. O:a6 L:g2 10. Lf3 jne. lõppmängu, kus tal on mõningaid lootusi paremusele.

Terava mängu annab ka 4. Lb3 d:c4 5. L:c4 Oe6 6. Lb5+ Rc6 ja valge ei või üheski variandis hästi minna etturivõidule, sest musta arenguparemus ähvardab talle sel juhul kindlustada otsustavat paremust. Teksti käik on kujunenud viimasel ajal tarvitatuimaks jätkuks.

4. . . . . Of8—g7

5. Ld1—b3 . . . . .

Nüüd on see käik hästi mängitav, sest variant 5. ... d:c4 ühes Oe6 sisaldab kahtlase väärtusega etturikahingu, mille vastuvõtt on täiesti võimalik. Varem kasutati siin sageli ka tulistamist 5. La4+, et pärast 5. ... c6 jätkata 6. c:d5 R:d5 7. e4 jne., kuid must vastab sellele lihtsamini 5. ... Od7 6. Lb3 ja nüüd kas 6. ... Oc6 või 6. ... d:c4 vastuvõetava mänguga.

5. . . . . d5 : c4

Esimese ringi partiis Smõslov-Botvinnik mängis must siin 5. ... c6, kuid sattus pärast 6. c:d5 R:d5 7. e4 jne. samuti raskustesse. Teksti käik annab umbes samalaadse seisu, kusjuures must püüab säästa kaitsekäiku c7—c6 ja mõnes variandis arendada oma ratsut c6 kaudu.

6. Lb3 : c4 0—0

Selle ja eriti järgmise käiguga karakteriseeritud kaitsesüsteemi väljatöötamisel ja praktilisel katsetamisel on Smõslovil suuri teeneid ja teda võib pidada selle seisu üheks praegusaja suuremaks eksperdiks. Varem mängiti siin sageli ka 6. ... Oe6 7. Lb5+ Rc6, millele valge võib vastata kas 8. e4 või ka 8. L:b7 etturivõiduga, sest kahitud etturi eest saavutab must ainult väga kahtlase väärtusega rünnakuvõimalusi.

7. e2—e4 Oc8—g4

Smõslovi poolt väljatöötatud arendussüsteem, mille peamiseks sihiks on rünnak punktile d4. Selleks ähvardab must juhul vahetada seda punkti kaitsvat ratsut f3 ja arendada oma lipuratsu c6, mispärast ta väldib esialgu käiku c7—c6.

Teistest siin võimalikkudest arengusüsteemidest väärib esmajoones tähelepanu hollandlaste poolt soovitatud manööver 7. ... Ra6 ühes c7—c5. See jätk annab väga terava mängu, kuid et selle kohta puuduvad laialdasemad praktilised kogemused, siis on veel varajane anda variandi väärtuse kohta lõplikku otsust.

Ebasoovitatav mustale on jätk 7. ... c6 8. Oe2 b5 (Parem 8. ... Rbd7) 9. Lb3 La5, sest pärast 10. Od2 b4 11. Ra4 R:e4 12. O:b4 saavutas valge partiis Flohr-Lilienthal, Pärnu, 1947, paremuse.

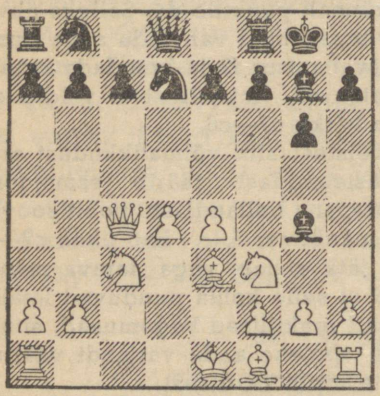
Nõrk on ka vastus 7. ... b6 8. e5! tõttu, mis pärast 8. ... Oa6 võimaldab lootusrikka lipukahingu 9. e:f6 jne. Mängib aga must 8. ... Rfd7 või 8. ... Re8, siis annab 9. Ld5! valgele ilmselt ülekaaluka seisu.

8. Oc1—e3 . . . . .

Pärast 8. Re5 Oe6 9. d5 Oc8 saavutab must kaotatud tempode eest vastumängu edasilükete e7—e6 või c7—c6 näol, näiteks: 10. Oe2 e6 11. Of4 e:d5 12. e:d5 Re8 ühes Rd6 jne. hea mänguga mustale (Kotov-Lilienthal, Pärnu, 1947). Teksti käiguga kaitseb valge veelkordselt punkti d4 ja valmistab ette edaspidi Vd1, raskendades mustal vabastavate edasilükete e7—e5 või c7—c5 teostamist.

8. . . . . Rf6—d7

Kahtlemata tugevam kui 8. ... Rc6, mis juhtus samade vastaste vahel Groningeni turniiril 1946. a. mängitud partiis. Valge jätkas seal 9. d5 O:f3 10. g:f3 Re5 11. Le2 c6 12. f4 ühes Og2 ja saavutas selge ülekaalu. Teksti käiguga valmistab must ette nii ratsu arendamist c6 kui ka vajalikku tsentraaledasilüket e7—e5.

9. Rf3—d2 . . . . .

Botvinniku uuendus, mis aga ei valmista mustale suuremaid raskusi. Lootusrikkamad jätkud on kahtlemata 9. Oe2 Rb6 10. Ld3 O:f3 11. g:f3 e6 12. h4 ja hiljem 0—0—0, nagu partiis Kotov-Smõslov, Pärnu, 1947, või ka 9. Lb3 Rb6 10. Vd1, nagu partiis Keres-Smõslov III ringist. Pärast teksti käiku on valgel mõningaid raskusi punkti d4 kaitsmisega.

9. . . . . Rd7—b6
10. Lc4—d3 c7—c6

Küllaltki hea käik, millega must takistab igaks juhuks edasilüket d4—d5 (pärast odaga taganemist e6), kuid veelgi tugevam näib olevat Makogonovi soovitus 10. ... f5, ähvardades muuseas ka 11. ... f4 vigurivõiduga. Kui seejärel 11. f3, et mitte loovutada mustale punkti d5, siis Makogonovi järgi 11. ... f : e4 12. f : e4 Rc6 jne. hea vastumänguga tsentris.

11. f2—f3 Og4—e6
12. Va1—d1 Rb8—a6
13. a2—a3 Ld8—d7

Valge on oma Rd2 ebasoodsa seisu tõttu juba mõningais raskustes, sest must ähvardab käiguga 14. ... Vad8 veelkordselt rünnata etturit d4, mille järel valgel puuduks etturile sobiv kaitsemoodus. Halvema vältimiseks otsustab valge pakkuda ajutist etturikahingut, ilma et ta aga seejuures suudaks oma seisu oluliselt parandada.

14. Ld3—c2 Ra6—c7

Must laskis end siin nähtavasti asjatult hirmutada ja loobus löömisest d4, mis andis talle kõikides variantides hea mängu, näiteks: 14. ... O:d4 15. Rdb1 (Nõrgem on 15. Rb3 O:b3 ühes e5, ja vahetust 15. O:a6 b:a6 ei tarvitse mustal siin ega ka hiljem karta.) 15. ... c5 16. Rb5 Vfc8 ja must saavutab pärast 17. R:d4 c:d4 18. Rc3 Oc4 jne. liputiival hea vastumängu.

Kui aga valge 15. Rdb1 asemel jätkab tõelises kahingustiilis 15. O:d4 L:d4 16. Rc4, siis mängib must kõige lihtsamini 16. ... Lf6 17. Ra5 Oc8 ja säilitab oma enametturi kindlustatud seisu juures.

Teksti käik on samuti mängitav, ainult on must seejärel sunnitud võitlema suuremate ruumiliste raskustega kui pärast löömist d4.

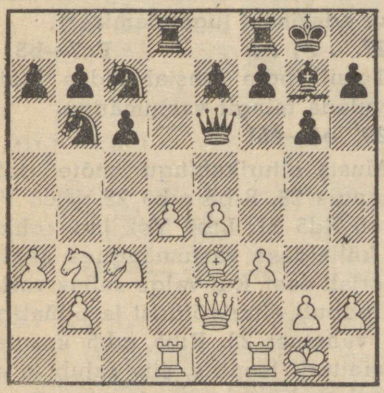
15. Rd2—b3 Oe6—c4

Makogonov soovitab siin odavahetuse asemel 15. ... Vad8 16. Rc5 Lc8, sest vahetus e6 tugevdaks ainult musta survet väljale d4. Valge mängiks aga 17. Oe2 ühes 0—0, nagu näitab ka Makogonov, ja säilitaks märgatava ruumilise paremuse. Seepärast on musta poolt siin valitud vahetusstrateegia täiesti põhjendatud ja minu arvates parim vahend musta veidi surutud seisu kergendamiseks.

16. Of1—e2 . ....

Tempovõit 16. Rc5 Lc8 on ajutine, sest must mängib hiljem Rd7 või Re6 ja sunnib ratsu uuesti taganemisele, kui valge ei taha lubada uusi vahetusi.

16. ..... Oc4 : e2
17. Lc2 : e2 Va8—d8
18. 0—0 Ld7—e6

Nüüd sunnib must koguni valget tempovõiduks Rc5, hinnates nähtavasti seda ratsu positsiooni endale kasulikuks. Tegelikult pole sel tempokaotusel suuremat praktilist tähtsust, sest mustal on oma surutud seisus niikuinii raske leida sobivat agressiivset plaani ja samuti ei võimalda võidetud tempo ka valgele mingit erilist paremust.

19. Rb3—c5 .....

Punktis c5 pole ratsut võimalik kestvalt hoida ja valge on peatselt sunnitud kas ratsuga uuesti taganema või seda vahetama. Positsiooni nõudeile vastas seepärast rohkem väljahüpe 19. Ra5!, praktiliselt sundides musta samuti mängima 19. ... Lc8. Seejärel seisaks aga valge Ra5 suurepäraselt ja valge võiks alustada tugevat survet liputiival manöövriga 20. Vd2 ühes Vfc1, Lf2 ja võimaluse korral kas d4—d5 või b2—b4—b5. Mustal oleks sel juhul äärmiselt raske leiutada aktiivset vastumängu, kuna pärast teksti käiku tal õnnestub oma vigureid paigutada palju soodsamalt.

19. ..... Le6—c8
20. Kg1—h1 Rb6—d7

Väga riskantne oleks edasilüke 20. ... e5 lihtsa vastuse 21. d:e5 O:e5 22. f4 tõttu, millega valge saavutab liikuva etturmassi kuningatiival ja seega ka häid rünnakuvõimalusi. Teksti käiguga jätkab must 15. käigul alustatud lihtsustamisstrateegiat, millest valge loomulikult püüab hoiduda.

21. Rc5—b3 b7—b6
22. Le2—c4 .....

Oma vigureile mõninga liikumisvabaduse loomiseks pidi must eelmisel käigul veidi nõrgestama oma liputiiba, kuhu valge nüüd suunab oma rünnaku. Teksti käik on aga vaevalt tugevaim, sest lipp seisab c4 ebasoodsalt ja peab varem või hiljem niikuinii taganema. Tugevam oli seepärast otsekohe 22. Vc1 ja edasi võimaluse korral Vc2 ühes Vfc1, mis oleks andnud valgele c-liinil tugeva surveseisu ja poleks võimaldanud mustal nii kergesti vabaneda.

22. ..... Lc8—b7
23. f3—f4 .....

See edasilüke on samuti asjatu

kõrvalekaldumine valge peaplaanist, mis nõuab surve tugevdamist c-liinil, ja peale selle nõrgestab veel tunduvalt tsentraalvälja e4. Õige jätk oli otsekohe 23. Vc1.

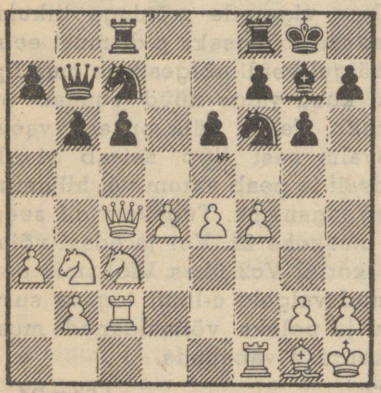
23. . . . . e7—e6
24. Vd1—c1 Rd7—f6

Must otsustab edasi osutada passiivset vastupanu, kuid säärane taktika ei või olla surutud seisus edukas. Lootusrikkam oli siin seepärast terav edasilüke 24. . . . f5, millega must kasutab vastase ebatäpsust 23. käigul ja kindlustab endale tähtsa tsentraalpunkti d5 valitsemise. Seejärel tekiks terav positsiooniline võitlus, kus mustal on minu arvates head lootused täisväärtuslikuks vastumänguks.

25. Oe3—g1 Vd8—c8

Varem või hiljem vajas musta c-ettur juba kaitset, sest valge ähvardas mõnes variandis ebameeldivalt e4—e5 ühes Re4 rünnakuga punktidele c6 ja d6. Teksti käiguga on see ähvardus pareeritud, sest nüüd järgneks pärast 26. e5 lihtsalt 26. . . . Rfd5 27. Re4 Re8 jne. Teisest küljest seisab aga must vanker c8 ebakindlalt valge ratsu võimaliku sissetungi tõttu d6, mis partiis hiljem maksabki mustale kvaliteedi.

26. Vc1—c2 . . . . .

Valge on partii esimesele osale kulutanud liiga palju mõtlemisaega ja mängib nüüd kiirelt, kuid ebatäpselt. Teksti käigu asemel oli parem otsekohe tunnistada 22. käigu sobimatust ja mängida 26. Le2 umbes samalaadsete võimalustega, nagu juhtub tegelikult partiis.

26. . . . . Vf8—d8

Huvitav, et must jätab siin kasutamata soodsa võimaluse seisu edasiseks lihtsustamiseks käiguga 26. . . . La6, mis sundis valget vahetama lippe. Pärast 27. L:a6 R:a6 28. Vfc1 säilitaks valge küll kerge surve, kuid mustal ei tohiks olla erilisi raskusi oma positsiooni kaitsmisega. Lippudega laual on mustal kaitse organiseerimine igatahes palju raskem.

27. Lc4—e2 . . . . .

Loomulikult väldib valge nüüd kõiki pärast La6 võimalikke lihtsustusi ja ähvardab jätkuga Vfc1 tugevdada survet nõrkusele c6. Selle vältimiseks otsustab must pakkuda etturikahingut, mida aga valge kahjuks ei tarvitse vastu võtta ja mis tagasilükkamise puhul viib forsseeritult valge tsentraalseisu edasisele tugevdamisele.

27. . . . . Rc7—b5

Teisiti pole mustal üldse lootusi saavutada mingit vastumängu.

28. e4—e5! . . . . .

Musta etturikahingu mõte seisis variandis 28. R:b5 c:b5 29. V:c8 V:c8 30. e5 Rd5 31. L:b5 Vc2 jne. rohkem kui küllaldase vastumänguga kahitud materjali eest. Kui valge selles variandis loobub etturivõidust ja püüab pärast vahetust 28. R:b5 c:b5 kasutada enametturit tsentris, siis satub ta siin samuti raskustele musta vigurite aktiivse seisu ja musta poolt vallutatud c-liini tõttu.

Teksti käiguga valge küll loobub materiaalsest võidust, kuid praktiliselt sunnib vastast vahetama c3 ja seega veelgi tugevdama valge niigi võimast tsentrit.

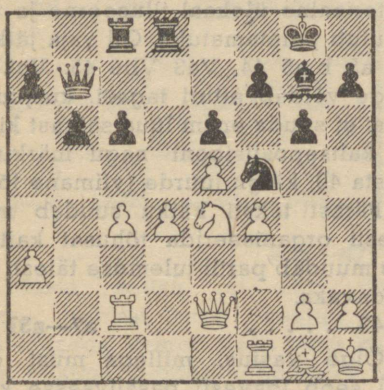
28. . . . . Rb5 : c3

Pärast 28. ... Rd5 29. Re4 ähvardab valge mitte ainult 30. a4 ühes Rd6, vaid ka lihtsalt tugeva positsioonilise survega c-liinil. Teksti vahetusega suleb must küll selle liini, kuid peab leppima teistsuguste positsiooniliste halvemustega.

29. b2 : c3 Rf6—d5
30. c3—c4 Rd5—e7
31. Rb3—d2 . . . . .

Valge püüab võimalikult kiiresti pääseda ratsuga e4, kuid selle manöövri otsene teostamine võimaldab mustal peaaegu frosseeritud kvaliteedikahinguga saavutada heade viigilootustega lõppmängu. Parem näib seepärast olevat seisu aeglane tugevdamine näiteks käiguga 31. Of2, et juhul vahetada musta tugevat ratsut.

31. . . . . Re7—f5
32. Rd2—e4 . . . . .

32. . . . . Rf5 : d4

Selle kombinatsiooniga kaotab must kvaliteedi kahe etturi eest, kuid lihtsustab seisu ja saavutab suurepäraseid viigilootusi. Teine mustale vastuvõetav jätk oli siin veel 32. ... La6 33. Vd1 h5, nagu soovitab Makogonov. Must säilitaks sel juhul tugeva ratsu f5, kuid valge ruumiline ülekaal kindlustaks talle siiski vabama mängu.

Halb oli muuseas 32. ... V:d4 33. O:d4 R:d4 34. Rd6 ühes Lf2 jne. paremusega valgele.

33. Og1 : d4 Vd8 : d4
34. Re4—d6 Vd4 : d6
35. e5 : d6 c6—c5
36. Vc2—d2 Vc8—d8

Makogonov soovitab siin 36. ... Od4, et pärast 37. Lf3 vastata 37. ... Ld7 38. g4 Vc6 39. f5 e:f5 40. g:f5 V:d6 jne., kuid ka teksti käik pole halvem, nagu näitab edasine analüüs. On selge, et valge ei suuda enam kaitsta etturit d6, mille järel must omab kahe etturiga ja tugeva odaga d4 kvaliteedi eest küllaldast kompensatsiooni.

37. Le2—f3 Lb7 : f3?

Lipuvahetus on nõrk ja viib musta äärmiselt raskesse seisu, sest tal puudub lõppmängus ähvarduse a3—a4—a5 vastu rahuldav kaitse. Selle asemel oli aga 37. ... Ld7 igati rahuldav jätk ja andis mustale täisväärtusliku seisu. Makogonov soovitab seejärel 38. g4 Od4 39. f5, kuid see jätk nõrgestab tunduvalt valge enda kuningaseisu ja annab mustale pärast 39. ... e:f5 40. g:f5 L:d6 41. f:g6 f:g6 jne. täiesti rahuldava mängu. Kardetav pole ka 38. Vfd1 Od4 39. V:d4 c:d4 40. V:d4 Vc8 ja mustal ei tohiks olla suuri raskusi lõppmängu viigistamisega.

38. Vf1 : f3 Og7—d4
39. g2—g3 . . . . .

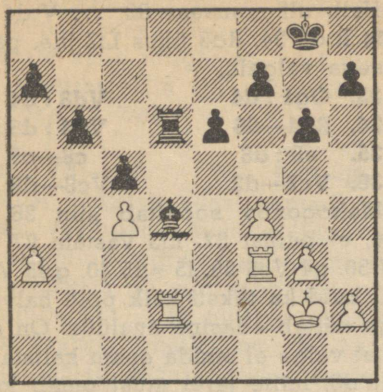
Palju tugevam oli siin 39. g4!, millega valge säilitas rünnakuvõimalusi mõlemal tiival. Teksti käigule võis must vastata tugevasti 39. ... h5! ja alles seejärel V:d6, saavutades tunduvalt paremaid kaitsevõimalusi kui partiijätkus.

39. . . . . Vd8 : d6
40. Kh1—g2 . . . . .

Ka siin oli 40. g4 vajalik jätk, sest selle käiguga seotud tempokaotus pole tekkinud seisus eriti oluline.

(Vt. diagrammi.)

40. . . . . f7—f5?

Jäme positsiooniline viga, millega must satub peatselt lootusetusse seisu. Teksti käiguga ei tee must midagi liputiiva kaitseks, vaid annab valgele koguni veel võimaluse läbimurdeks kuningatiival, nõrgestades punkte e6 ja g6 ning vabastades 7. rea. Pärast teksti käiku võib musta seisu juba lugeda kaotatuks.

Visa kaitset oli aga võimalik avaldada jätkuga 40. ... h5!, mis võtab valgelt kõik lootused läbimurdeks kuningatiival, näiteks: 41. h3? Kf8 42. a4 a5! 43. g4 h:g4 44. h:g4 Ke7 ja mustal on viik enam-vähem kindlustatud, sest valgel vankril puuduvad võimalused sissetungiks h-liinil.

Valge ainuke lootus pärast 40. ... h5 oleks seepärast läbimurre liputiival käiguga 41. a4!. Must ei või sellele vastata 41. ... a5, sest pärast 42. Vb3 ühes Vd2—d1—b1 hilineks kuningas punkti b6 kaitseks ühe käigu võrra. Pärast 41. ... Kf8 aga jätkaks valge 42. a5 ja forsseeriks seega läbimurde liputiival, sest löömisele 42. ... b:a5 järgneks 43. Va3 Vb6 44. Vc2! jne. paremusega valgele. Kuigi valge säilitaks sel juhul ikkagi häid võiduvõimalusi, oleks musta kaitse siiski tunduvalt kergem, sest tal tuleks pareerida rünnakut ainult liputiival partiis vajaliku kahe tiiva kaitse asemel.

Musta kaitseressurssidest annab kujuka pildi veel järgmine pärast käike 40. ... h5 41. a4 võimalik jätk: 41. ... Kg7 42. a5 b:a5 43. Va3 Vb6 44. Vc2 Kf6 45. V:a5 Kf5 46. V:a7 f6 ja kui valge suudab seda seisu üldse võita, siis ainult äärmiselt suurte raskustega.

41. a3—a4 Kg8—f7
42. Vf3—b3 . . . . .

Võimalik ja aega säästev oli ka otsekohe 42. a5 b:a5 43. Va3, sest valge võidab etturi tagasi koos selge paremusega. Ettevalmistav teksti käik pole seejuures sugugi vajalik.

42. . . . . Kf7—f6
43. Vd2—a2? . . . . .

Valge ei tohtinud lubada liputiiva täielikku sulgemist, sest tema võimalused liinide avamiseks kuningatiival pole sugugi eriti soodsad. Seisu täielikku sulgemise korral on aga valge materiaalne ülekaal illusoorne ja viik muutub paratamatuks. Oli vaja jätkata 43. a5 b:a5 44. Va3 Vb6 45. Vc2! ja valge võidab etturi tagasi, kusjuures must ei suuda enam luua säärast kindlat kaitsepositsiooni nagu märkuses musta 40. käigu juurde (viimane lõik).

Pärast teksti käiku suudab must uuesti organiseerida tõhusat kaitset, mis muudab partii tulemuse täiesti kaheldavaks.

43. . . . . a7—a5!

Õige vastus, millega must end küll seob igavesti passiivsesse kaitseseisu, kuid mis võtab valgelt kõik lootused liputiival ja sunnib teda partiid otsustama edasitungiga kuningatiival. Partii jätk aga näitab, et mustal on sel juhul varuks küllalt häid kaitsevõimalusi.

Võimalik oli aga muuseas ka aktiivne edasilüke 43. ... g5 44. a5 b:a5. Kui nüüd 45. V:a5, siis 45. ... g:f4 46. g:f4 Vd7 47. Vba3 Vg7+ 48. Kf3 Vg1 ja must on saavutanud küllaldase vastumängu; mängib aga

valge 45. f:g5+ K:g5 46. V:a5, siis võiks järgneda 46. ... e5, samuti mitmesuguste vastušanssidega mustale.

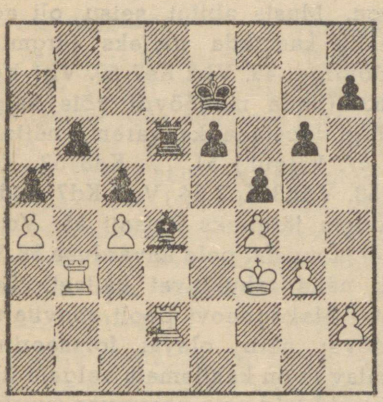
Teksti käiguga teostatud seisu kinnistamine näib aga pakkuvat mustale kindlamaid viigivõimalusi kui ülaltoodud aktiivne variant, kus valgel on siiski mõningaid lootusi oma enamkvaliteedi realiseerimiseks.

44. Va2—d2 Kf6—e7

Ähvardas 45. Vd1 ühes 46. Vdb1 etturivõiduga.

45. Kg2—f3 . . . . .

Siin katkestati partii ja must kirjutas üles oma salakäigu.

45. . . . . Ke7—d7?

Musta kaitse oli siin raske; tema vanker on seotud Eb6 kaitsmisega, samuti peab must kuningas püsima b-etturile küllaltki lähedal, et jõuda seda kaitsta valge vankrite topeldamise korral b-liinil. Samaaegselt peab aga must kuningas olema valmis takistama valge vankrite sissetungi kuningatiival, sest on selge, et valgel õnnestub siin varem või hiljem mõnd liini avada. Et mõlemad kaitstavad punktid asuvad teineteisest liiga kaugel, siis on selge, et must kuningas ei saa täiesti rahuldavalt toime tulla temale asetatud ülesannetega ja et mõne liini avamine kuningatiival sunnib musta loobuma oma senisest passiivsest ootetaktikast.

Sellest järeldub, et musta kaitse peamiseks ülesandeks selles seisus on avatud liinide vältimine kuningatiival, või kui see pole võimalik, siis püüda takistada valge vankreid neid liine kasutamast. Selle keerulise ja vastutusrikka ülesande täitmiseks aga pidi must siin esmajoones koostama põhjalikult läbimõeldud ja kaugele ettearvestatud kaitseplaani.

Juba pealiskaudsel vaatlusel on selge, et kuningatiiva etturseisu täielik kinnistamine pole võimalik ja et valge suudab siin varem või hiljem teostada edasilükke g3—g4. Etturi f5 asendi tõttu viib see edasilüke kas e- või g-liini täielikule avamisele, mispärast musta edasiseks ülesandeks on valge vankrite sissetungi takistamine ühel neist vabadest liinidest. Seejuures peab must hoolitsema veel selle eest, et valge ei suudaks kuningatiival avada rohkem kui ühe vaba liini.

Eeltoodut arvestades oli siin musta kõige lootusrikkamaks jätkuks kahtlemata edasilüke 45. ... h5!, et pärast 46. h3 Ke8 47. g4 jätkata 47. ... h4! ja seega hoida kuningatiiba võimalikult suletuna. Valgel oleks seejärel äärmiselt suuri raskusi oma paremuse realiseerimisega ja analüütiliselt on peaaegu võimatu tõestada, kas valge paremus oleks küllaldane võiduks või mitte. Vaatleme üldjoontes mõningaid peamisi võimalusi.

Botvinniku enda analüüsi kohaselt saavutab valge selles variandis võidu järgmiselt: 48. Vd1 Kd7 49. g:f5 g:f5 (Pärast 49. ... e:f5 jätkab Botvinnik 50. Ve1, kuid ka siin annab 50. ... Of6 51. Vbe3 g5! jne. mustale viigilootusi.) 50. Vd2 Ke7 51. Vg2 Kf7 52. Vd3 Oe5 53. Vdd2! Od4 54. Vg1 Oe5 55. Vdd1! Od4 56. Vd3 Oe5 57. Vgd1! Od4 58. Vb3 ühes Vdb1 ja ettur b6 langeb.

Püüdmata tungida selle analüüsi

peensustesse või otsustada selle üle, kas etturi b6 võit kindlustab valgele ka partii võidu, tuleb tähelepanu juhtida mõningatele musta kaitsevõimalustele, mida Botvinnik ülaltoodud analüüsis pole arvestanud. Peamine parandus mustale näib olevat võimalik 52. käigul (või ka hiljem) kasutu manöövri Od4—e5—d4 jne. asendamise teel käiguga 52 ... Vd8!. Valge võib seejärel võita küll Eb6 jätkuga 53. Vb2 Vb8 54. Vb1 Kf6 55. Vdb3, kuid sellele järgneb 55. ... Vg8 56. V:b6 Vg3+ ühes V:h3 ja on vaevalt usutav, et valge omab selles seisus veel reaalseid võidušansse.

Kui ülaltoodud variantides must omas positsiooni hoidmiseks küllaldasi ressursse, siis pärast teksti käiku muutub tema seis äärmiselt raskeks. Valge suudab nüüd avada kuningatiival vaba liini ja seejuures säilitada rünnakuvõimalused h-etturiga, mille edasiliikumine viiks paratamatult uute liinide avamisele ja seega suurendaks märgatavalt valge paremust.

46. g3—g4 h7—h6

Pärast 46. ... f:g4+ 47. K:g4 oleks musta seis ähvarduse h2—h4—h5 tõttu vaevalt hoitav, ja muidu ähvardas valge 47. g5 ühes h2—h4—h5 selge võiduseisuga. Teksti käik on aga samuti uus nõrgendus.

47. Vd2—g2 ...

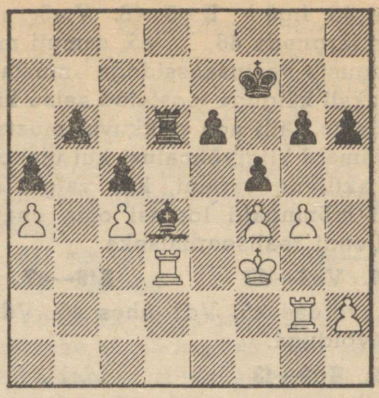
Tähelepanu vääris siin ka lihtne vahetus 47. g:f5 e:f5 (Või 47. ... g: f5 48. Vg2 jne.) 48. Ve2! ja mustal on raskusi valge vankrite sissetungi takistamisega e-liinil. Teksti käik on aga samuti küllaltki hea.

47. ..... Kd7—e7
48. Vb3—d3 Ke7—f7

(Vt. diagrammi.)

49. h2—h4? .....

Seega asetab valge oma etturi mustale väljale ja võimaldab vastasele

hiljem vastušansse selle etturi ründamisega. Musta abitut seisu oli aga võimalik kasutada näiteks järgmise manöövriga: 49. Vb2 Ke7 50. Vb1 Kd7 51. h3 (Seda manöövrit võis valge muidugi teostada ka varem, näiteks juba 47. käigul.) 51. ... Kd8 52. Ke2 Kd7 53. Vdb3 Kc7 54. Vg3 Kd7 (Odakäikudele järgneks lihtsalt 55. Vd1.) 55. h4! ja mustal pole ähvarduse 56. h5 vastu näha rahuldavat kaitset. See meister Makogonovi poolt soovitatud manööver näib olevat forsseeritult teostatav ja on kahtlemata valgele üks lihtsamaid teid oma paremuse suurendamiseks.

49. ..... f5:g4+

Sunnitud, sest valge ähvardas 50. h5 uute liinide avamisega.

50. Vg2 : g4 h6—h5
51. Vg4—g2 Vd6—d8

Nüüd peab valge alatiselt arvestama tülikat ähvardust 52. ... Of6, sest pärast vankrivahetust tekkiv lõppmäng oleks lootusetult viigiline; valgel vankril puuduksid võimalused sissetungiks musta positsiooni.

52. Vg2—d2 Kf7—e8
53. Vd2—g2 Ke8—f7
54. Vg2—d2 Kf7—e8

Valge kordab käike mõtlemisaja võitmiseks.

55. Kf3—e2 . . . . .

Pärast loomulikuna näivat jätku 55. Ke4 võib must vastata 55. ... Of6! 56. V:d8+ O:d8 viigilise lõppmänguga, sest võidukatse 57. Ke5 Ke7 58. V:d8? K:d8 59. K:e6 ei lähe 59.... b5! tõttu. Mängib valge aga pärast 55. Ke4 Of6 56. Vd6, siis järgneb 56. ... Oe7 ja valge ei saa lüüa etturit Vd2 kaitsmatuse tõttu.

55. . . . . Ke8—e7

Muidugi mitte 55. ... Of6 vastuse 56. Vd6 tõttu.

56. Vd2—d1 Vd8—f8!

Passiivne kaitse 56.... Vd6 annaks valgele pärast 57. Vb1 seisu, mida vaatlesime juba eelmises märkuses ja mida must enam vaevalt suudaks hoida. Teksti käiguga asub must vasturünnakule ja teostab oma vigurite ümbergrupeerimise aktiivsemaile positsioonidele, suurendades seega märgatavalt oma viigilootusi.

57. Vd1—f1 Od4—f6

Valge ebatäpse 49. käigu tulemusena on mustal nüüd tekkinud vastušanss nõrga h-etturi näol. Etturi b6 vahetus h4 vastu kergendab jällegi tunduvalt musta kaitset.

58. Vd3—b3 Of6:h4
59. Vb3 : b6 Oh4—g3

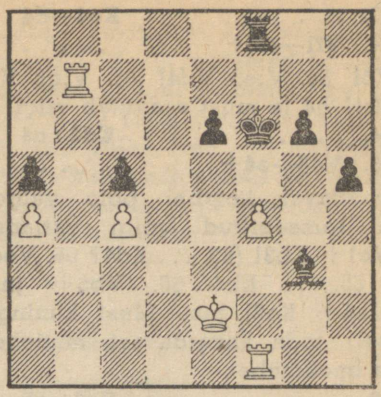
Musta seis on ikkagi veel väga raske. Ähvarduse 60. Vb5 pareerimiseks on teksti käik vajalik, kuid nüüd satub must oda väga ebasoodsasse positsiooni.

60. Vb6—b7+ Ke7—f6

Muidugi mitte 60. ... Kd6? 61. Vd1+ Kc6 62. Vdb1 järgneva matiga.

61. Vb7—b5 . . . . .

Väga meelitav, kuid oma tulemustes samuti mitte täiesti selge oli siin

variant 61. Kf3 h4 62. Kg4 Vd8 63. Vb5 Vd4 64. V:c5 Ve4, näiteks: 65. V:a5 V:c4 66. Va8 g5! 67. a5 Va4 68. a6 g:f4 ja must suudab end kaitsta, sest pärast 69. a7 järgneb 69. ... Ke5; samuti selgusetuks jääb partii tulemus ka variandis 65. Vf3! Vd4 (Pärast 65.... e5 66. V:e5 V:e5 67. f:e5+ K:e5 kindlustab 68. Vd3! valgele paremuse.) 66. V:a5 (Või 66. Vc6 Ve4! jne.) 66. ... V:c4 67. Va6, sest must ei mängi 67.... g5? 68. Ve3! jne., vaid 67. ... Ve4!, ähvardades alles nüüd 68. ... g5.

Teksti käiguga asub valge otsekohe rünnakule liputiiva etturite vastu, kuid nüüd pääseb must oda mängu ja seejärel muutuvad valge võidulootused üpris problemaatiliseks.

61. . . . . Kf6—f5?

Seega asetab must oma seisu uuesti kaotusohtu, kuna seevastu 61. ... Kg7 62. V:c5 O:f4 63. V:a5 h4! jne. pakkus mustale põhjendatud lootusi seisude tasakaalustamiseks, sest musta vabaetturid kuningatiival moodustavad kardetava relva.

62. Vb5 : c5+ Kf5—e4
63. Vc5—e5+ . . . . .

Pärast 63. V:a5 O:f4 seisaks must suurepäraselt.

63. . . . . Ke4—d4
64. Vf1—d1+ . . . . .

Või 64. V:e6 V:f4! 65. V:g6 V:f1 66. K:f1 h4 ja must saavutab viigi.

64. . . . . Kd4 : c4
65. Ve5—e4+ . . . . .

Huvitaval kombel pole valgele näha forsseeritud võitu variandis 65. Vc1+ Kb3! (65. . . . Kd4? 66. Vec5, või 65. . . . Kb4 66. Vb5+ jne.) 66. Vb5+ Ka2! jne. Must kuningas pääseb teda ähvardavast matiohust nagu imekombel.

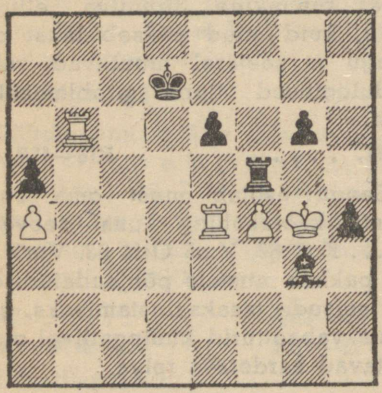
65. . . . . Kc4—c5
66. Ke2—f3 . . . . .

Kui 66. Vc1+ Kd5 67. Ke3, siis on mustal varuks tülikas tulistamine 67. . . . Of2+! jne.

66. . . . . h5—h4
67. Vd1—b1 Kc5—d6

Võimalik oli ka otsekohe 67. . . . Vf5, sest lõppmäng pärast 68. Vb5+ Kd6 69. V:f5 (Või 69. Vbe5 Kd7! jne.) 69. . . . e:f5! näib olevat mustale hoitav. Valge mängiks seejärel lihtsalt 68. Kg4 umbes samasuguse seisuga, nagu tekib partiis. Pärast 67. Vc1+ järgneks loomulikult 67. . . . Kd5! jne.

68. Vb1—b6+ Kd6—d7

69. Kf3—g4 . . . . .

Või 69. Vb:e6 V:f4+ jne. Pärast 69. Vd4+ mängib must muidugi mitte 69. . . . Ke7? 70. Vb7+ ühes Kg4 jne., vaid 69. . . . Kc7! 70. V:e6 g5 jne. viigiga.

69. . . . . Vf8—f5

(Vt. diagrammi.)

70. Ve4—d4+? . . . . .

Seega annab valge lõplikult oma võiduvõimalused käest. Oli tingimata vaja kasutada musta vigurite seotud seisu ja teha ootekäik 70. Va6!, millele mustal on äärmiselt raske vastata. Pärast kuninga- või vankrikäike 5. real järgneb 71. Vb:e6, pärast vankrikäike f-liinil langeb aga Ea5; samuti tuleb ka pärast 70. . . . Of2 lihtsalt 71. Vb:e6 jne. Mustale jääb seega ainult kaks vastust, 70. . . . Oh2 ja 70. . . . e5, mis aga samuti ei paku talle täiesti rahuldavaid kaitsevõimalusi, näiteks: 70 . . . Oh2 71. Ve:e6! V:f4+ 72. Kh3 ühes V:g6 ja must kaotab matiähvarduste tõttu veel etturi a5, või 70. . . . e5 71. f:e5 V:e5 72. V:e5 O:e5 73. K:h4 ja lõppmäng on mustale pärast g-etturi kaotust arvatavasti kaotatud.

70. . . . . Kd7—e7

Nüüd, pärast vankri arendamist f5, võib must rahulikult minna kuningaga f6, sest valge vanker on seotud Ef4 kaitseks.

71. Vb6—b7+ Ke7—f6
72. Vb7—b5 e6—e5!

Võimalik oli muidugi ka 72. . . . Ke7 või 72. . . . Of2, kuid teksti käik likvideerib etturid kuningatiival ja kindlustab mustale kõige lihtsamini viigi.

73. Vd4—d6+ Kf6—g7
74. Vb5 : a5 . . . . .

Botvinniku arvates võitis siin 74. f:e5, kuid see väide näib olevat vaevalt õige. Must jätkab 74. . . . Vf4+ 75. Kh3 V:a4 ja saavutab tugeva vastumängu, näiteks: 76. Vd7+ (Või 76. Vdd5 Ve4! 77. V:a5 g5 jne.) 76. . . .

Kh6 77. e6 g5 jne. kindlustatud viigiga. Valge andis oma viimased võidulootused käest juba 70. käigul.

74.	. . . . .	**Vf5 : f4+**
75.	**Kg4—h3**	**Kg7—h6**
76.	**Va5—a6**	**Kh6—h5**
77.	**Vd6 : g6**	**Vf4 : a4**
78.	**Vg6—h6+**	**Kh5—g5**
79.	**Vh6—g6+**	**Kg5—h5**

Viik.

Väga huvitav ja kombinatsioonirikas partii. Kuigi mõlemad pooled tegid partii jooksul mitmeid vigu, tuleb siiski esile tõsta Smõslovi visa kaitset, kes pidas oma tugeva vastase survele halvemas seisus vastu umbes 40 käigu jooksul ja saavutas lõpuks viigilise tulemuse.

Nr. 16. Hispaania avang.

P. KERES — S. RESHEVSKY

Haag, 18. märtsil 1948.

1.	**e2—e4**	**e7—e5**
2.	**Rg1—f3**	**Rb8—c6**
3.	**Of1—b5**	**a7—a6**
4.	**Ob5—a4**	**d7—d6**

Tavaliselt kasutab Reshevsky hispaania avangus kinnist kaitset 4. . . . Rf6 5. 0—0 Oe7 jne., nagu näiteks esimese ringi partiis Smõsloviga. Selles partiis aga sattus must avangust väljudes niivõrd halba seisu, et Reshevsky otsustas käesolevas partiis valida hoopis teise arendussüsteemi.

5. c2—c4 . . . . .

Teistes matšturniiril selle kaitsega alustatud partiides mängis valge siin eranditult 5. c3, mis on muidugi samuti hea jätk. Teksti käik on suurmeister Durase soovitus ja selle ideeks on tsentraalpunkti d5 täielik kontroll, kusjuures valge takistab ka igaks juhuks edasilüket b7—b5. Käigu paheks on muidugi punkti d4 nõrgestus, kuid mustal on seda nõrkust praktiliste kogemuste põhjal peaaegu võimatu kasutada.

On veel huvitav märkida, et üheski matšturniiri partiis ei kasutanud valge siin teooria poolt üheks tugevamaks jätkuks peetud vahetusvarianti 5. O:c6+ b:c6 6. d4 f6 7. Oe3 jne. terava ja mõlemale poolele võimalusterikka mänguga.

5. . . . . Oc8—g4

Seega kohustub must praktiliselt juba järgnevaks vahetuseks f3, jättes valgele kaksikodad. Selle vahetuse ideeks on valge Rf3 kõrvaldamisega tugevdada survet punktile d4, kuid et must niikuinii ei suuda säilitada kontrolli selle välja üle, siis tuleb teksti käiguga alustatud plaani pidada ebaõnnestunuks. Loomulikum on igatahes tavaline jätk 5. . . . Od7 6. Rc3 g6 7. d4 e:d4 8. R:d4 Og7 10. Oe3 Rge7 jne. ja valgel on küll väike ruumiline paremus, kuid musta seis on seevastu nõrkusteta ja hästi arendatud.

6. Rb1—c3 . . . . .

Võib ka otsekohe 6. h3 O:f3 7. L:f3, mis moodustab aga ainult käikude ümberpaigutuse.

6. . . . . Rg8—e7

Ratsu arendamine e7 kaudu g6 kuulub musta poolt valitud kaitsesüsteemi. Pärast 6. . . . Rf6 jätkaks valge samuti 7. h3 O:f3 8. L:f3 hea mänguga.

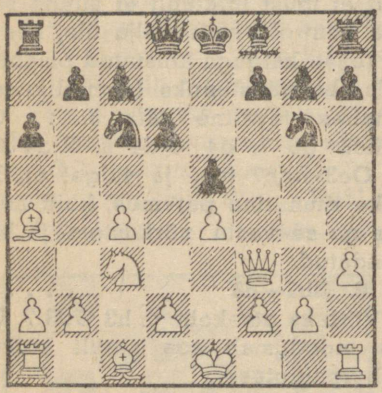
7. h2—h3 Og4 : f3

Muidugi mitte 7. . . . Oh5, sest oda seisaks seal halvasti, võtaks ratsult arenguvõimaluse g6 ja pakuks valgele võimalusi rünnaku alustamiseks käiguga g2—g4. Teksti vahetusega jätkab must punkti d4 kontrollimise strateegiat, kuid ei saavuta sellega loodetud tulemusi. Objektiivselt

parim vastus oli siin 7. ... Od7, kuigi valge on siin tavalise variandiga võrreldes võitnud kasuliku tempo h2—h3.

8. Ld1 : f3 Re7—g6

Must jätkab oma arenguplaani, kuid valge tõestab energilise mänguga selle sobimatust. Bronstein soovitab siin 8. ... Rc8, kuid säärane ratsuga manööverdamine avangustaadiumis ei või olla mustale vastuvõetav; valge võib jätkata näiteks 9. Lg3 ja mustal on raskusi oma kuningatiiva arendamisega, sest 9. ... g6 võimaldab teiste jätkude hulgas ka rünnaku alustamist käiguga h3—h4. Pärast 9. ... Rb6 vahetab valge lihtsalt c6 ja mängib siis d2—d3, jättes mustale samad raskused nagu varemgi.

9. Rc3—d5! .....

Partiis Sokolskiga Moskva turniiril 1947. a. jätkasin siin rahulikult 9. d3 ühes Oe3, mille järel must saavutas manöövriga Of8—e7—g5 mängitava seisu. Teksti käigu peamiseks sihiks on takistada normaalset arenduskäiku 9. ... Oe7, sest sellele järgneks 10. Rb4! Ld7 11. R:c6 b:c6 ja nüüd mitte 12. Lb3 0—0 13. Lb7 Rf4 jne. vastušanssidega mustale, vaid lihtsalt 12. d3 ja must seisab sidumise tõttu c6 väga ebamugavalt.

9. ..... Va8—b8

Hea kaitsekäik, millega must ähvardab mitmes variandis vabastada ratsut tülikast sidumisest edasilükkega b7—b5.

10. Rd5—b4 .....

Takistab 10. ... b5 ja sunnib musta ratsut uuesti taganema, sest pärast 10. ... Ld7 11. R:c6 b:c6 12. d3 seisaks must etturi c6 sidumise tõttu jällegi väga ebamugavalt.

Meelitav, kuid ebarahuldav oli valgele siin rünnakukatse liputiival 10. b4, ähvardades 11. b5 ühes R:c7+ jne. Must vastaks sellele 10. ... b5 11. c:b5 a:b5 ja nüüd pärast 12. Lc3 mitte 12. ... Ld7 13. Ob3 jne. paremusega valgele, vaid 12. ... Rd4!; pärast 13. R:c7+ Kd7 14. R:b5 R:b5 15. Lc4 Lb6 16. L:f7+ Oe7 jne. tekkivad komplikatsioonid on kasulikud ainult mustale.

10. ..... Rg6—e7

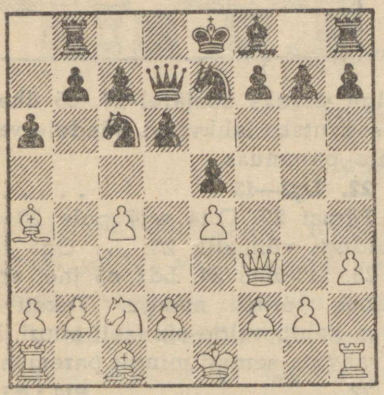
See taganemine näitab, et musta avangukäsitluses polnud eespool kõik parimas korras. Valge on saavutanud nüüd ülekaaluka seisu ja pidi esmajoones mõtlema oma arengu lõpetamisele; selle asemel aga alustab ta kahtlase väärtusega manöövreid, mille tulemusena lõpuks läheb kaotsi kogu paremus.

11. Rb4—c2 .....

Muidugi ei saa öelda, et see käik oleks viga või eriti halb, kuid nähtavasti on see mitteratsionaalne moodus avangus saavutatud paremuse realiseerimiseks. Minu arvates oli siin lihtne arenduskäik 11. d3 väga tugev, sest mustal on raskendatud arenguvõimaluste tõttu vaevalt midagi paremat kui 11. ... b5. Valge aga vastab sellele 12. R : c6 R : c6 13. c:b5 a:b5 14. Ob3 Ld7 15. Oe3 ja seisab kaksikodadega märgatavalt paremini, ka siis, kui must otsustab luua jätkuga 15. ... Rd4 lahkvärvi odad.

11. ..... Ld8—d7

Musta seis on ka nüüd veel küllaltki raske, sest tal on väga tülikas vabaneda ebameeldivast sidumisest c6, ja ilma selleta on jällegi raskendatud arengu lõpetamine. Halb oli näiteks 11. ... b5 12. c:b5 a:b5 13. Ob3 ja mustal puudub punktile f7 sobiv kaitse. Võimalik oli seevastu ka 11. ... Rc8, millele valge vastaks 12. b4! ja säilitaks oma tugeva oda a4.

12. d2—d3? .....

Nüüd aga muutub valge üllataval kombel tagasihoidlikuks! Siin oli aga vajalik energiline edasimäng, sest kui mustal õnnestub oma vigureid ümber grupeerida, saavutab ta ilmsesti täisväärtusliku mängu.

Otsekohe 12. d4 oli võimalik, kuid vastuse 12. ... b5 13. c:b5 a:b5 14. Ob3 Rg6 tõttu mitte eriti tugev, sest pärast 14. Oe3 on mustal tülikas vastus 14. ... Ra5. Väga tugev oli aga Bronsteini poolt soovitatud edasilüke 12. b4!, millega valge säilitas kindlalt oma tugeva valge värvi oda ja näiteks pärast 12. ... Rc8 forsseeris jätkuga 13. Ob2 positsiooniliselt tähtsa edasilükke d2—d4.

Pole näha, kuidas must suutis pärast 12. b4! oma seisu rahuldavalt edasi arendada, kuna nüüd seevastu on see kuidagi võimalik.

12. ..... **Re7—c8**

Seega ähvardab must esmajoones 13. ... Rb6 ühes Ra5 odavahetusega.

13. Oc1—d2 .....

Valge ei leia ikkagi veel õiget plaani. Teksti käik pareerib küll musta ähvarduse, kuid kaotab tähtsa tempo, sest edaspidi peab valge mängima niikuinii b2—b4. Õige oli seepärast otsekohe 13. b4!, ja kui must jätkab Bronsteini soovituse kohaselt 13. ... Oe7 14. Ob2 Of6, siis lihtsalt 15. 0—0, millega valge säilitab märgatavalt soodsama seisu.

Midagi erilist ei anna valgele seevastu Bronsteini poolt soovitatud vahetus 13. O:c6 b:c6 14. d4, sest must vastab sellele lihtsalt 14. ... Oe7 ja omab pärast vahetust 15. d:e5 d:e5 küllalt vastumängu.

13. ..... **Of8—e7**

Parem oli siin 13. ... Rb6 ja kui 14. Ob3, siis 14. ... Le7, võimaldades kas g6 ühes Og7 või Rb6—d7—c5. Valge aga vastaks sellele paremini 14. O:c6 ja säilitaks veidi vabama mängu mõningate rünnakuvõimalustega.

14. Lf3—g3 .....

Võis muidugi ka otsekohe 14. b4, kuid teksti käik pole samuti halb. Bronstein soovitab siin 14. d4, kuid must vastab sellele 14. ... Rb6 15. O:c6 L:c6 16. b3 0—0 jne. päris hea mänguga. Näib, et selles seisus pole valgel d-etturi edasinihutamisega midagi loota, vaid et see ainult nõrgestab tema tsentraalpositsiooni.

14. ..... **Oe7—f6**

15. Va1—c1? .....

Käik, mille mõtet hiljem on raske seletada. Mängides 15. b4! ühes 0—0 ja teostades hiljem edasilükke f2—f4, võis valge ikkagi veel saavutada märgatava paremuse. Nüüd takistab must juba tugevat jätku b2—b4 ja sunnib valget edasistele vahetustele

või oma viguritega taganema ebasoodsamaile positsioonidele.

15. . . . . Rc8—b6!

16. Oa4—b3? . . . . .

On selge, et musta tsentraalpunkti d4 kontrolliv ratsu on siin väärtuslikum valge passiivsest odast. Seepärast oli siin vaja mängida 16. O:c6, millega valge säilitas oma veidi vabama positsiooni ja rünnakuvõimalused edaspidise f2—f4 kaudu. Pärast teksti käiku suudab must seisud tasakaalustada.

16. . . . . Ld7—d8!

Vabastab mustale ratsule tee d7 kaudu c5, kust see ründab punkte b3 ja d3 ning ähvardab e6 kaudu tugevdada survet valge nõrgimale punktile d4.

17. 0—0 Rb6—d7

18. a2—a3 . . . . .

Siin soovitab Bronstein 18. f4, kuid pärast 18. . . . e:f4 19. L:f4 Rc5 on valgel punkti d3 kaitsmine väga ebameeldiv. Tuli aga arvesse eelnevate vigade osaline korrigeerimine jätkuga 18. Oa4 Rc5 19. O:c6+ b:c6 20. b3 ja võimaluse korral f2—f4, kuigi valgel ajakaotuste tõttu pole siin enam lootusi erilisele paremusele.

18. . . . . Rd7—c5

19. Ob3—a2 0—0

Nüüd on ka must oma arengu lõpetanud ja seis on täiesti võrdne, sest kinnise positsiooni tõttu ei pääse valge kaksikodad mõjule.

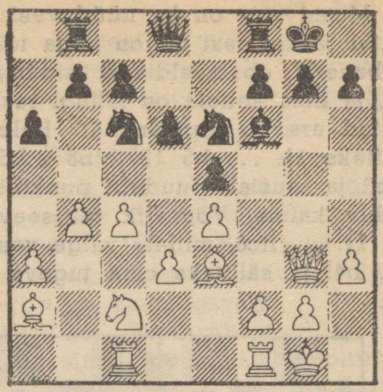
20. b2—b4 Rc5—e6

21. Od2—e3 . . . . .

(Vt. diagrammi.)

21. . . . . Re6—f4!

Musta kuningaratsu avaldab selles partiis äärmist aktiivsust, olles teinud mängitud 21 käigust tervelt 9. Teksti käik on võimalik ainult valge vigase 15. käigu tõttu, mis asetas vankri ebasoodsale väljale c1. Halb oli mustale muuseas 21. . . . Rcd4 22. R:d4 R:d4 23. O:d4 e:d4, sest

valge jätkaks seejärel 24. c5 ühes f4 ja saavutaks lahkvärvi odadele vaatamata paremuse.

22. Lg3—f3 . . . . .

Pärast 22. O:f4 e:f4 pole 23. L:f4 muidugi võimalik 23. . . . Og5 tõttu, ja 23. Lf3 Re5 24. Ld1 c5 jne. annab umbes võrdse mängu. Teksti käiguga kahib valge ajutiselt etturi, kuid ei saavuta samuti mingit paremust.

22. . . . . Rf4 : d3

23. Vc1—b1 Rd3—f4

Sunnitud, sest ähvardas 24. g3 ja musta ratsu taganemistee on ära lõigatud.

24. b4—b5 . . . . .

Viik.

Mõlemad vastased olid sattunud juba märgatavasse ajapuudusesse, mispärast valge aktsepteeris Reshevsky poolt tehtud viigiettepaneku.

Muidugi ei või öelda, et lõppseis oleks viigiline; ta on küll võrdne, kuid malelaual on veel palju vigureid ja võitlus oleks võinud alles alata. Mõlemapoolse ajapuuduse tõttu on aga tehtud otsus küllaltki põhjendatud. Oleks võinud näiteks järgneda: 24. . . . Re7 25. O:f4 e:f4 26. L:f4 Rg6 ja kuigi valge vigureil on veidi rohkem tegevusvabadust, ei sisalda musta positsioon nõrkusi ega teisi rünnakuobjekte.

9. voor.

½ Reshevsky-Botvinnik ½

1 Smõslov-Euwe 0

Vaba Keres.

Reshevsky-Botvinnik mängisid vähetarvitatud varianti hollandi avangust, milles valge kaotas ratsumanöövritega asjatult palju aega ja võimaldas vastasel haarata initsiatiivi. Loobudes ka edaspidi oma seisu hoolikast kindlustamisest, sattus Reshevsky kardetava rünnaku alla, mida aga must samuti ei jätkanud kõige tugevamini. Tähtis tempokaotus võttis musta rünnakult peamise teravuse, mida ei suutnud taastada ka järgnenud kvaliteedikahing. Pärast viigist loobumist musta poolt saavutas Reshevsky omakorda paremuse, kuid andis selle ajapuuduses samuti käest ja partii lõppes viigiga kestva tule tõttu.

Kohtamine Smõslovi ja Euwe vahel rullus kaua aega rahulikult, kusjuures vahetati kõik rasked vigurid ja partii siirdus lõppmängu kinnistatud etturseisu juures minimaalse ruumilise paremusega valgele. Seis oli mustale kahtlemata kaitstav, kuid Euwe nähtavasti ei märganud õigeaegselt teda ähvardavaid ohte, jätkas hooletult ja sattus seetõttu raskustesse. Mängides ka edasi ebatäpselt, sattus must peatselt ületamatute raskuste ette, sest tema vigureil polnud enam peaaegu üldse käike. Kaotanud etturi, tõi Euwe lõpuks veel meeleheitliku vigurikahingu, kuid see loomulikult enam asja ei muutnud ja Smõslov sai 70. käigul tabelisse teise võidupunkti eksmaailmameistri vastu.

Enne teise ringi viimast vooru juhib turniiri endiselt Botvinnik 5—2. Temale järgnevad Keres ja Reshevsky 4—3, Smõslov 4—4 ja Euwe 1—6.

Nr. 17. Hollandi avang.

S. RESHEVSKY — M. BOTVINNIK

Haag, 23. märtsil 1948.

1. d2—d4 e7—e6

Botvinnik peab nähtavasti käiguga 1. ... Rf6 algavaid india kaitsesüsteeme ebarahuldavaiks ja eelistab neid mängida valgetega. Mustadega püüab ta seevastu viia partiid kas prantsuse avangu sõiduvette või valib siis, olenevalt vastase mänguplaanist, kas hollandi või lipuetturi kaitse. Teksti käik jätab mustale kõik need võimalused vabaks ja on seetõttu kujunenud Botvinniku lemmikkäiguks pärast 1. d4.

2. c2—c4 f7—f5
3. g2—g3 Rg8—f6
4. Of1—g2 Of8—e7

Teine siin tarvitatav arendussüsteem mustale on odavahetus 4. ... Ob4+ 5. Od2 O:d2+ 6. L:d2 0—0 7. Rc3, kuid minu arvates pole see mustale eriti soovitatav. Nimelt on mustal selle oda säilitamine vajalik, kui ta tahab valida etturite struktuuri f5, e6, d5 ja c6, mängides edaspidi d7—d5; kui aga must kavatseb mängida d7—d6, siis on odavahetus küll vastuvõetav, kuid seejärel suudab valge tavaliselt edukalt kasutada vahetuse juures võidetud arengutemposid. Teksti käik, millega must jätab endale avatuks veel mõlemad arendussüsteemid, on kahtlemata elastsem.

5. Rg1—h3 . . . . .

Tavalise reeglina hollandi avangus on see ratsumanööver valgele lootusrikas ainult siis, kui must on juba valinud Stonewalli arendussüsteemi käiguga d7—d5. Kui aga valge arendab ratsu h3 enne, kui must on liigutanud d-etturit, siis loetakse mustale arendussüsteemi käiguga d7—d6 soodsamaks kui d7—d5. Et mustal siin on veel võimalik jätkata d7—d6, siis mängitakse käesolevas seisus tavaliselt 5. Rf3.

5. . . . . 0—0
6. 0—0 d7—d6

Nüüd oleks, nagu juba mainitud, 6. ... d5 mustale ebasoodsam vastuse 7. Rf4 tõttu, mis asetaks valge ratsu väga soodsale positsioonile ja raskendaks punkti e6 ründamise tõttu musta liputiiva arengut. Pärast teksti käiku peab valge alatiselt arvestama edasilüket e6—e5, mis asetaks valge ratsu äärele peaaegu patiseisu.

7. Rb1—c3 Ld8—e8

Otsekohe 7. ... e5 oleks varajane võimaluse 8. d:e5 d:e5 9. L:d8 ühes 10. e4 tõttu, sest pärast vahetust 10. ... f:e4 võidab 11. Rg5 etturi tagasi ühes lihtsustatud, kuid valgele veidi sobivama seisuga. Teksti käiguga aga ähvardab must juba 8. ... e5.

8. e2—e4 . . . . .

See edasilüke on aga varajane ja annab mustale hea vastumängu. Paremaid võimalusi pakkus valgele kahtlemata 8. Rf4, et pärast 8. ... e5 jätkata 9. d:e5 d:e5 10. Rd5 ühes e2—e4, pärast 8. ... c6 aga 9. Rd3, takistades esialgu edasilüket e6—e5 ja viies ratsu heale tsentraalväljale; seejuures oli pärast 8. ... c6 ka 9. e4 palju tugevam kui partiis.

Kui must mängib pärast 8. Rf4 aga 8. ... Od8, siis kindlustab 9. e4 e5 10. d:e5 d:e5 11. Rd5 jne. valgele samuti veidi soodsama seisu (Löwenfisch-Rjumin, Leningrad, 1934). Must peaks seepärast esialgu loobuma edasilükkest e6—e5 ja jätkama teravalt 8. ... g5 9. Rd3 Lg6 selgusetu seisuga.

8. . . . . f5 : e4
9. Rh3—f4 . . . . .

Pärast 9. R:e4 järgneks 9. ... e5 10. Rhg5 Rc6 suurepärase mänguga mustale.

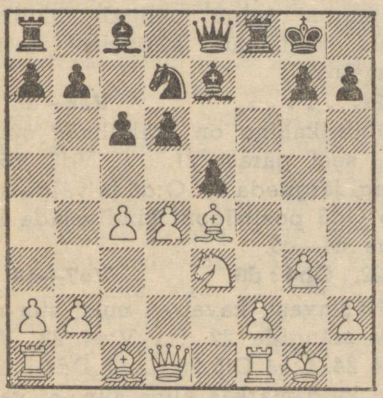
9. . . . . c7—c6

Jällegi oli 9. ... e5 10. d:e5 d:e5 11. Rfd5 soodus valgele. Teksti käiguga kaitseb must punkti d5 ja kindlustab lõplikult edasilükke e6—e5 teostamise, saavutades nõrga e-etturi eest hea vigurite mängu.

10. Rc3 : e4 Rf6 : e4
11. Og2 : e4 e6—e5
12. Rf4—g2 . . . . .

Valge arvestab nähtavasti seda, et must ei tohi lüüa d4 etturinõrkuse d6 tõttu, kuid alahindab vastase võimalusi vastumänguks valge vigurite ebakindla asendi tõttu. Teksti käiguga kaotab valge viimasedki lootused paremusele, mis olid säilitatavad jätkuga 12. d:e5 d:e5 13. Rd3 jne.

12. . . . . Rb8—d7
13. Rg2—e3 . . . . .

Pärast 13. d:e5 vastab must nüüd juba 13. ... R:e5 tülika ähvardusega Og4; kui seejärel 14. f4, siis 14. ... Rg4 ja ähvardus 15. ... Lh5 valmistab valgele jällegi palju muret. Teisest küljest aga ähvardas must 13. ... Rf6, sest valgel Oe4 puuduvad soodsad taganemisvõimalused.

Teksti käiguga vabastab valge küll oma odale välja g2, kuid Re3 suleb Oc1 arenemisvõimalused ja seisab üldiselt mitte eriti soodsalt, võimaldades mustal haarata järgnevalt initsiatiivi. Näib, et must on juba ületanud avanguraskused ja saavutanud seisu, kus valgel tuleb lahendada suuremaid probleeme kui mustal.

13. . . . . e5 : d4!

Botvinnik otsustab õigustatult avada tsentri ja lepib nõrkusega d6, sest järgnevas keskmängus seisavad valge vigurid ebasoodsalt ja peale selle on valgel raskusi oma lipuoda arendamisega. Romanovski soovitus 13. ... Rf6 14. Og2 e4 on kahtlemata nõrgem, sest valge vastab sellele 15. d5! ja jätkab seejärel Oc1—d2—c3, omades suurepärast arengut ja rünnakuvõimalusi eraldatud Ee4 vastu.

14. Ld1 : d4 Rd7—e5

Pärast 14. ... Of6 15. Ld3 pole mustal aega mängida Rc5, sest ta peab enne kaitsma Eh7. Teksti käiguga ähvardab 15. ... Rf3+, ja kui 15. Ld1, siis 15. ... Oh3 ühes Lf7 jne. Valge on seepärast järgnevaks nõrgestuseks praktiliselt sunnitud, sest ka 15. c5 Oh3 annab talle nii pärast 16. c:d6? Of6 kui ka pärast 16. Vd1 Of6! või 16. Ve1 Vd8 halvema mängu.

15. f2—f4 Re5—g4
16. Re3 : g4 Oc8 : g4
17. Vf1—e1 . . . . .

Reshevsky loobub siin võrdsustavast jätkust 17. Ld3 Lh5 18. Of3, sest mustal oleks järgnevalt vaevalt võimalik kasutada valge kuningatiiva nõrkust. Teksti käiguga takistab valge esialgu väljahüpet 17. ... Lh5 võimaluse 18. Od5+ tõttu, kuid seda mitte kauaks.

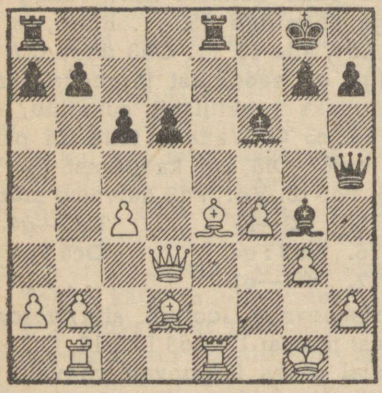
17. . . . . Oe7—f6!
18. Ld4—d3 . . . . .

Etturikahingu vastuvõtt 18. L:d6 annaks mustale pärast 18. ... Vd8 19. La3 (19. O:h7+? K:h7 20. V:e8 Vf:e8 ja must võidab.) 19. ... Lh5

jne. ülitugeva rünnakuseisu, kus valge leiaks vaevalt vastuvõetavaid käike.

18. . . . . Le8—h5
19. Oc1—d2 Vf8—e8
20. Va1—b1? . . . . .

Jäme viga, mis kaotab lihtsalt väärtusliku tempo ja võimaldab mustal arendada e-liinil tugevat rünnakut. Ettur b2 ei vajanud kaitset ei siin ega ka eelmisel käigul võimaluse Vab1 ühes V:b7 tõttu, mispärast valge pidi kasutama aega musta üha tugevneva surve neutraliseerimiseks e-liinil. Lihtsaim tee võrdsusele oli siin vahetus 20. Oc3 O:c3 21. L:c3, sest pärast Romanovski soovitust 21. . . . Ve6 annab 22. Ve3 Vae8 23. Vae1 jne. valgele hea mängu. Täiesti vastuvõetav oli aga ka Flohri soovitus 20. Ve3 ühes Vae1, millega valge võidab partiijätkuga võrreldes tähtsa tempo etturi b2 kaitsmiseks.

20. . . . . Ve8—e7?

Must revanšeerib valge viga otsekohe ebatäpsusega, jättes kasutamata talle pakutud võimalused. Palju tugevam oli siin, nagu soovitas Botvinnik pärast partiid, 20. . . . Ve6, millega must väldib järgneva odamanöövri. Valgel on seejärel väga raske leida sobivat kaitsesüsteemi, sest pärast 21. Ve3 Vae8 22. Vbe1 järgneb 22. . . . O:b2, ja kui nüüd 23. Vb1, siis 23. . . . V:e4! 24. V:e4 V:e4 25. L:e4 Of5 26. Le1 Od4+ ja must võidab. Valge peaks seepärast mängima aegaviitvalt 21. b4 Vae8 22. Vbc1, kavatsedes alles nüüd jätkata Ve3 ühes Vce1; must leiab aga seejärel jällegi aega oma seisu edasiseks tugevdamiseks näiteks käiguga 22. . . . Kh8, ähvardades võimaluse korral kas d6—d5 või c6—c5.

On selge, et pärast 20. . . . Ve6 oleks valge jäänud äärmiselt ebamugavasse kaitseseisu, kuna nüüd seevastu avaneb talle võimalus kõikidest raskustest vabanemiseks.

21. Od2—b4 . . . . .

Selle asemel võis valge mängida ka 21. Ve3 Vae8 22. Vbe1, sest nüüd on 22. . . . O:b2 vastuse 23. O:h7+ tõttu ohutu ja valge leiaks aega etturi b2 kaitsmiseks järgmisel käigul. Teksti käiguga alustatud etturivõidu idee viib seisu äärmiselt teravaks, kusjuures valge säilitab näilikule ohule vaatamata küllaldasi kaitsevõimalusi.

21. . . . . Va8—e8

Etturikahing on praktiliselt sunnitud, sest pärast 21. . . . Vd8 võiks ikkagi järgneda 22. O:d6 ja valge suudab Od6 positsiooni kindlustada käiguga c4—c5.

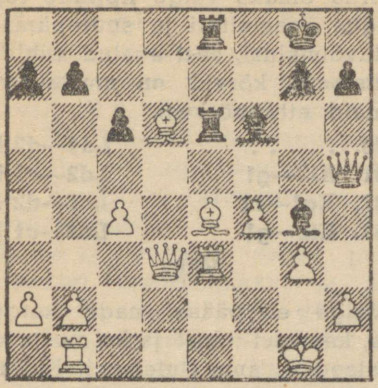
22. Ob4 : d6 Ve7—e6

Nähtavasti kavatses must siin esialgu mängida 22. . . . V:e4 23. V:e4 V:e4 24. L:e4 Of5 25. Le1? Od4+ matiga, kuid märkas alles siin, et valge võib mängida tugevamini 25. Le3!, ja kui nüüd 25. . . . O:b1? (kaitstava seisu andis veel 25. . . . Od4), siis 26. Le6+ Lf7 27. Lc8+ matiga.

23. Ve1—e3 . . . . .

Võrdsuse andis siin Romanovski soovitus 23. c5 Of5 24. Oe5, näiteks: 24. . . . O:e5 25. O:f5 Od4+ 26. Kf1 ja pole näha mustale mõjuvat rünnakujätku, või 24. . . . O:e4 25. V:e4 O:e5

26. Vbe1 jne. Teksti käiguga püüab valge rohkemat, kuid see õnnestub tal ainult musta riskantse edasimängu tõttu.

23. . . . . Ve6 : d6

Kvaliteedikahing on küll meelitav, kuid toob raskusi ainult mustale. Siin oli vaja mängida 23. ... Of5, sest 24. Vbe1 kaotab pärast üldvahetust e4 manöövri Lh5—d1+: d6 tõttu viguri. Flohr ja Romanovski arvavad, et must saavutab selle käiguga koguni paremuse, kuid see pole õige. Pärast 24. Oe5 ei või must nimelt Flohri ja Romanovski soovituse kohaselt jätkata 24. ... O:e5 25. O:f5 Vd6, sest valge mängib nüüd 26. O:h7+! Kh8 27. V:e5! ja must peab juba otsima pääsu vankri-lõppmängus 27. ... V:e5 28. L:d6 Ve2 29. Ld8+ Kh7 30. Lh4 L:h4 31. g:h4 Kg6 jne.

Seetõttu peab must pärast 23. ... Of5 24. Oe5 mängima 24. ... O:e4 25. V:e4 O:e5, millele järgneb 26. Vbe1 Lf5 27. f:e5 V:e5 28. V:e5 L:d3 29. V:e8+ Kf7 jne. võrdse lõppmänguga.

24. Ld3 : d6 Ve8—d8

Pärast 24. ... Oe7 võidab 25. Od5+! jne.

25. Ld6—c7 . . . . .

Parim jätk, sest pärast 25. Lb4 võidab 25. ... Od4 26. Vbe1 Ve8, ja pärast 25. La3 Vd2 saavutab must tugeva rünnaku. Teksti käik takistab rünnakujätku 25. ... Vd2 vastuse 26. Od5+! tõttu.

25. . . . . Lh5—c5?

Selle vägivaldse võidukatsega, mis on 23. käigul toodud kvaliteedikahingu loogiline jätk, ohustab must tõsiselt oma seisu. Siin oli vaja forsseerida viiki jätkuga 25. ... Vd7 26. Lc8+ Vd8 jne., sest löömine 27. L:b7 Od4 kaotab nii pärast 28. Ve1 O:e3+ ühes Vd1 kui ka pärast 28. Lb3 Od1! 29. Ld3 Oc2! jne.

26. Vbl—e1 Vd8—c8

Muidugi mitte 26. ... Vd1 või 26. ... Vd2 vastuse 27. Od5+! tõttu. Must on teiseks etturikahinguks sunnitud, kuid ei saavuta kaotatud materjali üleskaaluvat rünnakut.

27. Lc7 : b7 Of6—d4

28. Kg1—f2? . . . . .

Mõlemad vastased olid sattunud juba ajapuudusesse ja mängivad seetõttu partii lõpposa ebatäpselt. Õige jätk oli siin 28. Lb3, mille järel pole näha paremat kui 28. ... Vd8 29. Kg2 O:e3 30. L:e3 L:e3 31. V:e3 Vd2+ 32. Kf1 ja nüüd on lõppmäng pärast 32. ... V:b2 33. O:c6 jne. mustale kõike muud kui roosiline. Pärast teksti käiku muutub seis uuesti täsakaalustatuks.

28. . . . . Od4 : e3 +

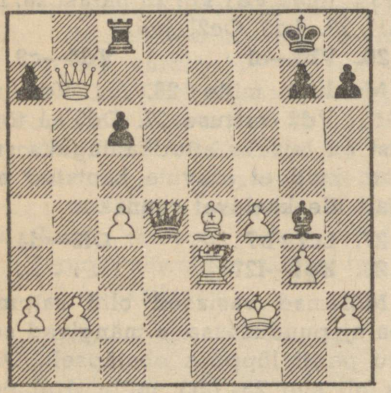
Pärast partiid valitses esialgu arvamus, et must võis siin saavutada võiduseisu käiguga 28. ... La5, sest valgel puudub ähvarduse 29. ... Ld2+ vastu soodus kaitse; hiljem aga leiti, et see jätk annab valgele koguni paremuse, kui ta jätkab 29. Of3!. Nüüd on 29. ... Ld2+ 30. Ve2 O:e3+ 31. Kg2 jne. ilmsesti valgele soodus, ja ka 29. ... Ve8 30. O:g4 V:e3 (Või 30. ... Ld2+ 31. Ve2 O:e3+ 32. Kg2 jne.) 31. V:e3 Ld2+ 32. Kf1! L:e3 33. Lc8+ Kf7

34. Ld7+ Kf8 35. Ld6+ Kf7 36. Kg2 annab Flohri järgi valgele võiduseisu.

Nõrk oli ka 28. ... Vd8, millele valge vastab 29. Lb3 ja saavutab pärast 29. ... O:e3+ 30. L:e3 Vd2+ 31. Kg1 jne. eelmises märkuses mainitud lõppmängu.

29. Ve1 : e3 Lc5—d4?

See võidukatse viib musta uuesti halvemusse. Vajalik oli 29. ... Vd8 30. Lb3 Vd2+ ja Vd1+ kestva tulega.

30. Lb7—b3? .....

Siin pidi, aga valge jätkama 30. Of3!, millega ta säilitas suurepäraseid võidulootusi. Pärast 30. ... Ve8 31. Lb3 V:e3 32. L:e3 L:b2+ 33. Le2 Ld4+ 34. Kg2 O:f3+ 35. K:f3 omaks valge lippude lõppmängus enametturi ja suurepäraseid võiduvõimalusi, sest avatud kuningapositsiooni kõrval on mustal veel mitmeid etturinõrkusi.

30.	**Ld4—d2+**
31. Kf2—g1	**Ld2—c1+**
32. Kg1—f2	**Lc1—d2+**
33. Kf2—g1	**Ld2—c1+**

Viik.

Valge ei pääse, nagu kergesti näha, kestvast tulest ja ka musta võidukatsed ei anna tulemusi. Kui näiteks 33. ... Vd8, siis 34. Of3, kui aga 33. ... Oe2, siis võib valge 34. V:e2 L:e2 35. O:c6 kõrval mängida ka 34. h4 Le1+ 35. Kh2 Lf2+ 36. Kh3 h5 37. c5+ ühes V:e2 ja Le6, kindlustades musta kuninga lahtise seisu tõttu vähemalt kestva tule.

Väga huvitav kombinatsioonirikas võitluspartii, mille ühtlast üldmuljet rikuvad ainult ajapuuduses tehtud mitmed krobelised vead.

Nr. 18. Hispaania avang.

V. SMÕSLOV — M. EUWE

Haag, 23. ja 24. märtsil 1948.

1. e2—e4	**e7—e5**
2. Rg1—f3	**Rb8—c6**
3. Of1—b5	**a7—a6**
4. Ob5—a4	**Rg8—f6**
5. 0—0	**Of8—e7**

Euwe saavutas II ringi partiis Kerese vastu selle kaitsega hea mängu ja otsustab seda siin korrata; pealegi on Euwel siin, nagu selgub edaspidi, varuks uus arendussüsteem. Tavaliselt jätkab Euwe lahtiselt 5. ... R:e4, tulles selle kaitse juurde tagasi alles mõned voorud hiljem.

6. Vf1—e1 .....

Küsimus selle üle, kas siin on valgele lootusrikkam 6. Le2 või teksti käik, pole kauastele praktilistele kogemustele vaatamata tänini veel lõplikku vastust leidnud. Teksti käiku kasutatakse sagedamini ja seejärel tekkivad variandid on laiemalt tuntud, mispärast 6. Le2 pakub häid võimalusi neile, kes armastavad luua avanguis selgusetuid seise.

6.	**b7—b5**
7. Oa4—b3	**d7—d6**

Võimalik on siin ka 7. ... 0—0, kuid tavaliselt annavad mõlemad jätkud sama seisu ja moodustavad seetõttu ainult ebaolulise käikude ümberpaigutuse.

8. c2—c3 Rc6—a5

Üldiselt peetakse siin 8. .... 0—0 tugevamaks, sest valge vastab sellele tavaliselt 9. h3 ja siis järgneb juba 9. ... Ra5 ühes c5 jne. nagu partiis; vangerdus on aga mustale kahtlemata kasulikum arengutempo kui h2—h3 valgele.

Euwe aga kasutab selles partiis uuelaadset arendusplaani ja selle teostamiseks peab väli g4 olema vaba musta vigureile. Seepärast mängibki ta otsekohe 8. ... Ra5 ja alustab viivitamatult aktsiooni liputiival.

9. Ob3—c2 c7—c5
10. d2—d4 .....

Nüüd pole valgel enam vaja aega kaotada ettevalmistavaks käiguks 10. h3, sest 10. ... Og4 ei lähe 11. d:e5 tõttu.

10. ..... Ld8—c7
11. Rb1—d2 .....

Väga tugev on siin vahekäik 11. a4, et alles pärast 11. ... b4 12. c:b4 c:b4 mängida 13. Rbd2 jne.

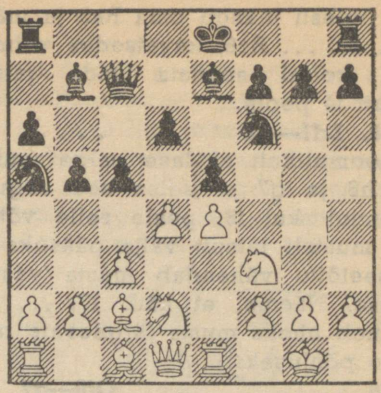
11. ..... Oc8—b7

Siit algab Euwe uuenduslik arendussüsteem, mis aga selle partii kogemuste põhjal ei tohiks olla eriti parem kui tavaline mänguviis. Sageli mängitakse siin ka 11. ... Rc6, millele valge vastab kõige soodsamini 12. a4 Vb8 13. a:b5 a:b5 14. d:c5 d:c5 15. Rf1 jne. heade rünnakuvõimalustega.

(Vt. diagrammi.)

12. Rd2—f1 .....

Tuli arvesse ka 12. d:e5 d:e5 13. Rf1, sest oda arendamisega b7 on punkt f5 musta laagris halvasti kaitstud ja valge ähvardab kinnistada sinna ühte oma ratsudest.

12. ..... c5 : d4
13. c3 : d4 Va8—c8
14. Ve1—e2 .....

Musta kaitsesüsteemi idee peitub selles, et pärast loomulikku käiku 14. Od3 mängida 14. ... Rc6 15. Oe3 Rg4 jne. Seejuures ei saa valge mängida ka 14. Re3 vastuse 14. ... R:e4 tõttu, mis aga pärast käikude 8. ... 0—0 9. h3 sisselülitamist polnud võimalik väljahüppe Re3—f5 tõttu.

Süvenemata ülaltoodud variantidesse põhjalikumalt ja eeldades, et 14. Od3 võimaldab mustale pärast 14. ... Rc6 küllaldast vastumängu, tuleb musta kaitsesüsteemi siiski pidada kahtlaseks, sest valge võis mängida 12. käigul lihtsalt d:e5 ühes Rf1 ilusa mänguga.

14. ..... 0—0
15. Rf1—g3 Vf8—e8
16. b2—b3 .....

Oda arendamine b2 on selles seisus päris hea, sest siit avaldab ta survet musta tsentrile, ja punkti f4 nõrgendust pole mustal nii kiiresti võimalik kasutada, sest Rg3 võtab mustalt ratsult tähtsa välja h5.

16. ..... Oe7—f8
17. Oc1—b2 g7—g6

See käik pole halb, kuid on praegusel momendil mittevajalik, sest valge ei ähvardanud veel niipea Rf5. Palju tähtsam oli siin mustale

tuua uuesti mängu oma Ra5 ja mängida 17. ... Rc6, kavatsedes võimaluse korral suunata seda ratsut punkti f4 poole.

18. Ld1—d2 . . . . .

Loomulikult ei lase valge musta oda h6, ja g7 ei seisa see sugugi paremini kui f8; peale selle võtab Eg6 mustalt ratsult välja pääsuks f4 ja seetõttu vähendab musta vastušansse. Näeme, et käik 17. ... g6 kujuneb üheks musta järgnevate raskuste põhjuseks.

18. . . . . Of8—g7
19. Va1—c1 Rf6—d7

Huvitav, et must hoidub ikkagi veel kangekaelselt mängimast 19. ... Rc6, asetades selle käigu teiste manöövrite kõrval viimasesse järjekorda. Eriti olulist tähtsust see asjaolu muidugi ei oma, sest kinnises seisus on tavaliselt võimalikud igasugused aegaviitvad manööverdamised.

20. Ve2—e1 Ra5—c6

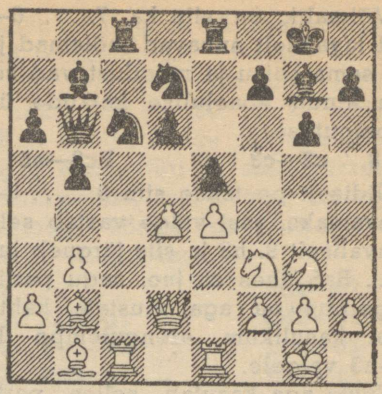
Paljud kommentaatorid laidavad seda käiku ja soovitavad siin 20. ... Lb6. Muidugi on ka see käik mängitav, kuid võrdses seisus, kus peamiseks motiiviks on viguritega omas laagris manööverdamine, pole üksikul käigul tavaliselt erilist tähtsust; võib mängida kas nii või teisiti, ilma et seisu tasakaal sellest oluliselt muutuks.

21. Oc2—b1 Lc7—b6

(Vt. diagrammi.)

22. d4—d5 . . . . .

See edasilüke on varem või hiljem sunnitud, sest must avaldas juba ebameeldivat survet punktile d4, ja vahetus 22. d:e5 Rd:e5 jne. annab mustale suurepärase mängu. Pärast teksti käiku peaks aga viik olema varem või hiljem paratamatu tulemus, kui kumbki pooltest ei taha ette võtta võidukatseid riskantsete läbimurrete näol.

22. . . . . Rc6—e7
23. Ob2—c3! . . . . .

Takistab nii b5—b4 kui ka a6—a5, millega must võiks alustada vastuaktsiooni liputiival.

23. . . . . Ob7—a8
24. h2—h4 h7—h5

See käik pole vajalik ja võtab mustalt ratsult viimase välja pääsuks f4, nimelt h5. Parem oli 24. ... Rf6, ähvardades Rg4 ühes Oh6. Selle manöövriga oleks must vastase eelmise käigu tembeldanud asjatuks nõrgenduseks.

25. Oc3—a5 Lb6—b8
26. Rg3—f1 Vc8 : c1

Valge ainuke rünnakuidee selles seisus on edaspidine ratsu viimine väljale b4 ja selle teostamiseks polnud mustal muidugi vaja teksti vahetusega kaasa aidata. Väga hea oli ikkagi veel 26. ... Rf6, et luua endale mingit aktiivset vastumängu. Must kaotab selle partii lõpuks ainult seetõttu, et ta loodab oma seisu kindlusele ja loobub igasuguste vastušansside otsimisest.

27. Ve1—c1 Ve8—c8
28. Rf3—e1 Rd7—c5
29 Ld2—g5 Kg8—f8
30. Lg5—e3 Re7—g8
31. Le3—h3 Og7—h6
32. Vc1—c3 Rg8—e7

Ratsu seisab e7 ebasoodsalt ja seepärast oli kahju teda sinna tagasi viia. Lihtsam näib olevat 32. ... Ob7 ühes Rf6, avaldades ühtlasi survet punktile e4. Seis on aga niivõrd võimalustevaene, et siin on mõlemal poolel suur valik ootemanöövreid, mis positsiooni tasakaalu oluliselt ei muuda.

33. Ob1—c2 Rc5—b7

Euwe kaotab esimesena kannatuse ja forsseerib edasisi vahetusi, lootes seega kiirendada viigilist tulemust. Muidu oli ka ootetaktika 33. ... Ke8 mustale täiesti vastuvõetav.

34. Vc3 : c8+ Lb8 : c8
35. Lh3 : c8+ Re7 : c8

Nüüd on saabunud lõppmäng, kus võiks oodata kiiret viiki. On üllatav vaadelda, kuivõrd kiiresti aga must suudab end mängida kaotusseisu.

36. Oa5—c3 Rb7—c5
37. Oc3—b4 Kf8—e7
38. f2—f3 Ke7—d7?

Juba eelmisel käigul oli Rc8—b6—d7 tugevam, kuid siin pidi must tingimata hoolitsema selle eest, et tuua mängu tegevusetud vigurid Rc8 ja Oa8, ning mängima 38. ... Rb6. Teksti käiguga alustatud plaan Re7 ühes f7—f5 leiab valge poolt tugeva vastulöögi.

39. Re1—d3 .....

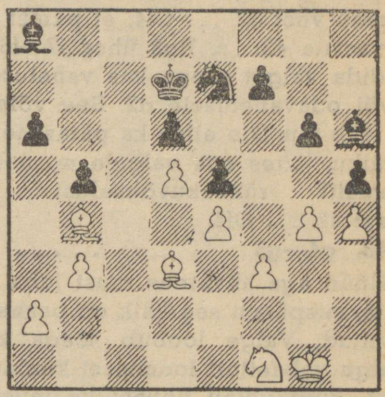
Seega kõrvaldab valge vastase tugeva ratsu, kuna varem toimunud Rb6 korral oleks mustal võimalus punkti c5 kaitsmiseks käiguga Rbd7. Musta seis hakkab juba muutuma ebameeldivaks.

39. ..... Rc5 : d3
40. Oc2 : d3 Rc8—e7

Nüüd ei saa must enam nii kergesti mängida oma ratsut c5, sest pärast 40. ... Rb6 või 40. ... Ke7 järgneks 41. Oa5 jne. Teksti käiguga valmistab must ette edasilüket f7—f5, mida valge loomulikult takistab.

41. g2—g4! .....

Ähvardab nii g4—g5 musta oda väljalülitamisega mängust kui ka g : h5 ühes Rg3 etturivõiduga ja on peamiselt suunatud musta ähvarduse f7—f5 vastu. Must peab end nüüd kaitsma väga täpselt, et mitte aegamisi sattuda raskesse seisu.

41. ..... h5:g4?

Viga, millega must kõrvaldab valge väärtusetu etturi f3 ja avab talle hiljem läbimurdevõimalused kuningatiival. Siin pidi jätkama 41.... Of4!, ja kui nüüd 42. g:h5 g:h5, siis on mustale ratsule avanenud ilus väli g6 ja selle kaudu võimalused hiljem pääsuks f4; mängib aga valge 42. g5, siis on kuningatiib lõplikult suletud ja mustal ei tohiks viigi saavutamisega raskusi olla. Teisest küljest ei tohi valge ka liiga kaua viivitada olukorra selgitamisega kuningatiival, sest must ähvardab juhul h : g4 ühes f7—f5 temale päris soodsate komplikatsioonidega.

Pärast teksti käiku õnnestub valgel likvideerida kõik musta vastušansid kuningatiival ja avada oma odadele suurepärased diagonaalid, mille järel must tegevusetute vigurite liputiival suudab oma seisu vaevalt enam kaitsta.

42. f3 : g4 Oh6—c1

Must võis siin mängida 42. ... f5 43. g5 Og7 44. Re3, kuid seisaks nüüd väga ebasoodsalt, vaatamata vabaetturi moodustamise võimalusele 44. ... f4. Valge ähvardas aga 43. g5, mille kaitseks polnud ka küllaldane 42. ... f6 vastuse 43. g5 f : g5 44. Od2 jne. tõttu.

Teksti käigu asemel tuli aga arvesse veel 42. ... Of4, et pärast 43. g5 vastata 43. ... Rg8 ühes f7—f6 ja sundida valget seega kas vahetusele f6 või odavahetusele d2. See võimalus jääb mustale alles ka pärast teksti käiku, jättes aga valgele mitmekesisemaid rünnakuvõimalusi kui pärast 42. ... Of4.

43. g4—g5 . . . . .

Nüüd aga ähvardas must juba 43. ... f5, mispärast see käik on peaaegu sunnitud. Valge loobub seega küll esialgu vabaetturi loomisest kuningatiival, kuid võtab ühtlasi ka mustalt seal kõik vastušansid.

43. . . . . Oa8—b7
44 Kg1—f2 Re7—c8?

Ratsul pole liputiival lootusi niipea mängu pääsemiseks, mispärast teksti käiguga alustatud plaan moodustab tegelikult ainult musta passiivse kaitse süsteemi jätku. Siin oli viimane aeg, parem võib-olla juba eelmisel käigul, mängida 44. ... Rg8! ühes f7—f6, millega must tõi kas oma ratsu f6 kaudu mängu või sidus valge etturinõrkuse g5 kaitseks, sundides varem või hiljem odavahetuse d2. On tõenäoline, et selle plaaniga võis must ikkagi veel saavutada kaitstava seisu.

Teksti käiguga laseb must mööda viimase võimaluse aktiivseks vastumänguks ja satub nüüd lootusetult surutud seisu. Kuigi pole võimalik täieliku kindlusega väita, et musta seis on edaspidi juba kaotatud, on siiski väga raske edasises partiiosas näidata jätku, millega must oleks saavutanud põhjendatud viigilootusi. Valge säilitab igas variandis lootusrikka mängu mõlemal tiival ja asetab lõpuks musta seisu, kus tal puuduvad normaalsed käigud.

45. Rf1—e3 Kd7—e7

Siin on manööver 45. ... Re7 ühes Rg8 juba hilinenud, sest valge jõuab vahepeal viia oma ratsu g4 ja seega takistada edasilüket f7—f6.

46. Ob4—a5 . . . . .

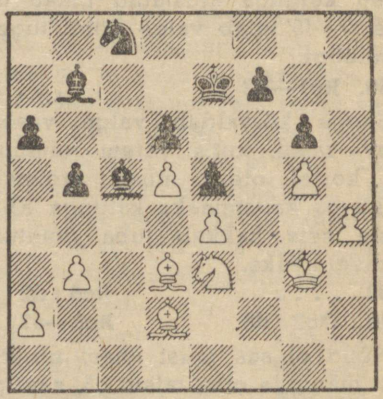
Loomulikult ei luba valge siin manöövrit Rc8—b6—d7, millega must ratsu mängu pääseks.

46. . . . . Oc1—a3

Musta seis oli juba halb, kuid oda viimisega tugevalt diagonaalilt c1—h6 halveneb see veelgi. Siin oli vaja katsetada 46. ... f6, kuigi sel käigul puudub siin see efekt nagu pärast 44. ... Rg8. Valge mängiks 47. g:f6+ K:f6 48. Of1 ja saavutaks märgatavalt parema seisu, sest must ei suuda ikkagi veel mobiliseerida oma liputiiva vigureid.

47. Kf2—g3 Oa3—c5
48. Oa5—d2 . . . . .

Võis muidugi ka 48. Rc2, mis takistab 48. ... Rb6 vastuse 49. b4 tõttu.

48. . . . . Ke7—f8

Halb oli 48. ... Rb6, ja seda mitte Lilienthali soovituse 49. Rc2 pärast

võimaluse 49. ... Rd7 tõttu; valge jätkaks aga 49. h5! ja saavutaks pärast 49. ... g:h5 50. Rf5+ Kd7 51. Oe2 jne. võiduseisu. Passiivsest kaitsest veidi paremaid lootusi pakkus aga 48. ... Od4, et pärast 49. Rc2 jätkata lihtsalt 49. ... Rb6 jne.

49. Re3—c2 Kf8—e7

Ja siin oli 49. ... Re7 ühes Oc8 märgatavalt tugevam. Euwe kaitseb end raskes seisus äärmiselt ideevaeselt.

50. Od3—e2 Rc8—a7
51. Od2—a5 Ra7—c8

Muidugi mitte 51. ... Oc8 52. b4 vigurivõiduga. Pärast seda kui valge viib oma oda diagonaalile h3—c8, ilma et must vahepeal suudaks oma liputiiva vigureid vabastada, on partii saatus praktiliselt otsustatud.

52. Oe2—g4 f7—f6

Seega tekitab must endale veel ühe nõrkuse Eg6 näol, kuid musta seisu oli vaevalt enam võimalik päästa, sest tal puudusid juba mõistlikud käigud. Ratsukäikudele järgneks 53. b4 etturivõiduga, pärast 52. ... Oa7 tuleks aga Rc2—b4—c6+ jne. Momendil võis must käia ainult kuningaga, kuid ka näiteks pärast 52. ... Ke8 53. Oc7 Ke7 tuleks 54. Kg2 ja nüüd pole mustal enam ühtki ootekäiku.

53. Og4—e6 .....

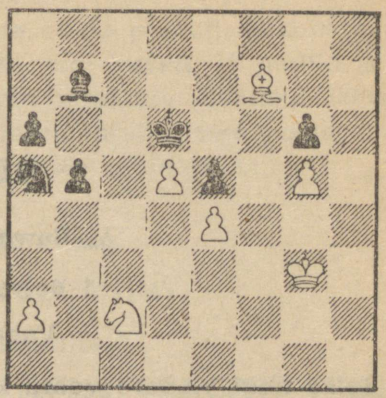
Hea oli ka 53. g:f6+ K:f6 54. Oe6 jne., kuid siin viib juba mitu teed sihile.

53. ..... f6 : g5
54. h4 : g5 Rc8—b6

Kui näiteks 54. ... Ke8, siis 55. Oc7 Ke7 56. Kf3 ja must on jällegi käigupuuduses. Teksti käik kaotab samuti kiiresti.

55. b3—b4 Rb6—c4
56. b4 : c5 Rc4 : a5
57. c5 : d6+ Ke7 : d6
58. Oe6—f7 .....

Seega langeb Eg6 ja valge tugev vabaettur otsustab kiiresti partii saatuse. Lõpp pole enam huvitav.

58. ..... Ra5—c4
59. Of7 : g6 a6—a5
60. Kg3—g4 b5—b4
61. Og6—f5 Kd6—e7
62. Of5—e6 Rc4—d6
63. Rc2—e3! Rd6 : e4

Pärast 63. ... a4 64. Rf5+R:f5 65. e:f5 b3 võidab kergesti 66. f6+ Kd6 67. f7 Ke7 68. d6+ jne. Musta seis on lootusetu.

64. Kg4—f5 Re4—d6+
65. Kf5 : e5 Rd6—f7+
66. Ke5—f4 Rf7—d8
67. Re3—f5+ Ke7—f8
68. g5—g6 Rd8 : e6
69. d5 : e6 a5—a4
70. Kf4—e5 Must alistus.

Partiist pakub erilist huvi lõppmängu osa, kus must kaotas võrdse seisu ilma silmatorkavate vigadeta; kujukas näide sellest, milliseid hädaohte sisaldab endas täiesti passiivne kaitse ka lihtsates seisudes. Smõslov kasutas hästi temale pakutavaid võimalusi ja võitis lõppmängu kindlalt, andmata vastasele mingeid vastušansse.

10. voor.

½ Euwe-Reshevsky ½

1 Botvinnik-Keres 0

Vaba Smõslov.

Teise ringi viimase vooru kõige huvitavamaks kohtamiseks kujunes partii Botvinnik-Keres, sest viimase võidu korral oleks Botvinnik olnud turniiri Haagi poole lõpuks kinni püütud. Seepärast valiski must nimzoindia kaitses originaalse mänguviisi, takistades Botvinnikut valimast oma lemmik-arendussüsteemi. Keskmängus aga alustas must ekslikku aktiivsust liputiival ja vabastas vastase lipuodale tugeva diagonaali, mille järel valge ähvardas alustada tugevat kuningarünnakut. Hoolsa kaitse juures oli mustal veel päris häid kaitsevõimalusi, kuid ta tegi 16. käigul jämeda vea, laskis valge vankri tungida tempovõiduga mängu ja langes seejärel hävitava rünnaku alla. Ilusa vankrikahinguga lõi Botvinnik vastase kuninga ümber mativõrgu, mille järel must alistus 23. käigul.

Kohtamine Euwe-Reshevsky arenes äärmiselt kombinatsioonirikkalt ja näis, et Euwe saavutab siin oma esimese võidupunkti. Pärast mõningaid ebatäpsusi avangus saabus umbes võrdne keskmäng, kus aga Reshevsky kaotas esiteks etturi ja seejärel oli halvema vältimiseks veel sunnitud kahima viguri ainult väga kahtlaste rünnakuvõimaluste eest. Seis oli Euwele võidetud, kuid äärmiselt terav ja kombinatsioonirikas, mispärast valge ei leidnud paaril korral võidujätku. Pärast partii katkestamist säilitas Euwe ikkagi veel enamviguri, kuid tegi edasimängul veel ühe vea ja võimaldas oma leidlikul vastasel forsseerida viigilist lõppmängu.

Kümnenda vooruga lõppes ühtlasi matšturniiri Hollandi pool ja osavõtjad siirdusid Moskvasse, kus heitlus jätkus pärast paarinädalast vaheaega. Kahe ringi järel kindlustas Botvinnik endale selge juhtimise, omades 6 punkti 8 partiist ja olles oma järgnevast konku-

rendist Reshevskyst (4½ punkti) tervelt 1½ punkti võrra ees. Ainult 50% saavutasid Keres ja Smõslov (4 punkti), kuna eksmaailmameister dr. Euwe 1½ punktiga jäi teistest juba kaugele maha ega tulnud esikoha kandidaadina enam tõsiselt arvesse.

Vaatamata Botvinniku suurepärasele edule polnud esikoha saatus siiski veel otsustatud, sest mängida jäi veel tervelt 12 partiid ja iga võit või kaotus omas siin osavõtja turniiriseisule määratut tähtsust. Seda suurema huviga ootasid malehuvilised turniiri teise poole algust, mis pidi andma vastuse paljudele põnevatele küsimustele.

Nr. 19. Hispaania avang.

M. EUWE — S. RESHEVSKY

Haag, 25. ja 27. märtsil 1948.

1.	e2—e4	e7—e5
2.	Rg1—f3	Rb8—c6
3.	Of1—b5	a7—a6
4.	Ob5—a4	d7—d6

Reshevsky kasutas sama kaitsesüsteemi mõned voorud varem Kerese vastu ja sattus raskesse seisu, olles käesoleva partii jaoks nähtavasti ette valmistanud mõne paranduse. Euwe valib seepärast arengusüsteemi, millega ta saavutas I ringi partiis Kerese vastu hea mängu.

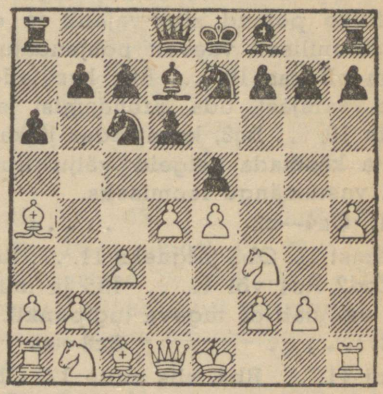
5.	c2—c3	Rg8—e7
6.	d2—d4	Oc8—d7
7.	h2—h4	. . . . .

Kuni selle käiguni rullus partii nagu I ringi kohtamine Euwe-Keres, kust võib leida ka lähemaid selgitusi seni tehtud käikude kohta. Nimetatud partiis mängis Euwe siin 7. Ob3 ja saavutas veidi vabama mängu, mida ta aga nähtavasti ei pidanud küllaldaseks tulemuseks. Teksti käik on huvitav uuendus, mis asetab mustale küll mõned lõksud, kuid on positsiooniliselt välja g4 nõrgestuse tõttu vaevalt täisväärtuslik.

(Vt. diagrammi.)

7.	. . . . .	h7—h6

Muidugi ei saanud must siin teostada ratsu arendamise ideed g6,

sest sellele järgneks loomulikult 8. h5; sama käik oleks tugev ka pärast 7. ... g6. Halb oleks ka Panovi soovitus 7. ... Rc8, sest valge võiks sellele vastata 8. O : c6 O : c6 9. d:e5 O:e4 10. Rg5! ühes e5—e6 kardetava rünnakuga.

Teksti käik, mis valmistab ette oda arendamist g7, on päris hea; samuti võimalik, kuid liialt aegaviitev on ka manööver Re7—g8—f6. Lihtsaim ja nähtavasti ka tugevaim oli aga jätk 7. ... e:d4 8. c : d4 d5 9. e5 Og4 ja võimaluse korral Rf5 hea vastumänguga tsentris.

8.	Oc1—e3	. . . . .

Oda arendamine näib siin olevat varajane, sest punkt d4 ei vajanud veel kaitset ja oda seis e3 võimaldab mustal mõningates variantides võita aega seda oda rünnates. Loomulikum oli 8. Rbd2, kavatsusega arendada see ratsu f1 kaudu e3.

8. . . . . e5 : d4

Siinkohal võimalik, kuid mitte enam nii tugev kui eelmisel käigul, sest must on vahepeal kaotanud tempo 7. ... h6. Tuli arvesse 8. ... g6, mis näib rohkem sobivat musta poolt valitud arengusüsteemi.

9. c3 : d4 d6—d5
10. e4—e5 b7—b5

See liputiiva etturiseisu nõrgestav edasilüke polnud siin vajalik ja on positsiooniliselt vaevalt põhjendatud. Parem oli kas 10. ... Rf5, kasutades valge varajast oda arendamist e3, või ka 10. ... Rc8, kavatsedes jätkata Rb6 ja kasutada valgeid välju liputiival vastumängu loomiseks.

11. Oa4—c2 . . . . .

Pärast 11. Ob3 järgneks 11. ... Ra5 12. Rbd2 Rc4 või 12. ... Rf5 ja must ratsu vallutab c4 tugeva tugipunkti.

11. . . . . Rc6—a5

Kui 11. ... Rb4, siis mitte 12. Ob3 Of5 13. Ld2 Rec6! jne. rünnakuvõimalustega mustale liputiival, vaid lihtsalt 12. Rbd2! R:c2+ 13. L:c2 ühes Rb3 ja valge saavutab punkti c5 valitsemise tõttu selge positsioonilise paremuse. Teksti käiguga aga ei paranda must samuti mitte oma seisu, kuigi valge vastuse 12. ... Rc4 tõttu ei saa teostada otsekohe oma plaani Rb1—d2—b3—c5.

12. Rb1—c3 Od7—g4

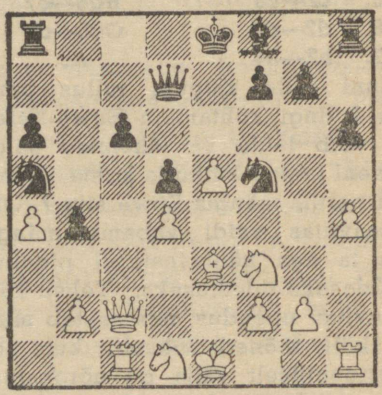
Sidumine f3 pole valgele siin eriti tülikas, sest must ei ründa sellega ühtki tsentraalpunkti ja teiseks pole valgel ka vahetust f3 vaja karta. Positsiooni nõudeile vastavam oli siin seepärast 12. ... Of5, vahetades valge tugeva oda ja nõrgestades seega valgeid välju liputiival.

13. a2—a4 c7—c6
14. Ld1—d3 . . . . .

Huvitaval kombel valge otse kutsub välja vahetuse, mille must 12. käigul jättis teostamata. Parem oli kahtlemata 14. Re2, kavatsedes mängida ratsut f4 või c1 kaudu d3 ja avaldada survet musta nõrkusele c5; ühtlasi valmistaks valge seega ette ka võimalust b2—b3, mis võtaks mustalt ratsult a5 tulevikuväljavaateid.

14. . . . . Og4—f5
15. Ld3—e2 b5—b4
16. Rc3—d1 Ld8—d7
17. Va1—c1 Of5 : c2
18. Le2 : c2 Re7—f5

Must jätab siin kasutamata võimaluse lipuvahetuseks 18. ... Lf5, mis veelgi nõrgendas valgeid välju liputiival ja kindlustas mustale c-liinil asuvatest nõrkustest hoolimata seise tasakaalustava vastumängu. Pärast teksti käiku seevastu osutub valge lipp musta omast aktiivsemaks ja valge saavutab uuesti kerge paremuse.

19. g2—g4? . . . . .

See edasilüke oleks ainult siis põhjendatud, kui must oleks sunnitud mängima 19. ... R:e3 20. R:e3 jne.

Pärast lihtsat ratsuga taganemist aga osutub 19. g4 ainult valge kuningatiiva nõrgestuseks ja võimaldab mustal käiguga h6—h5 uuesti vallutada, nüüd juba lõplikult, tähtsa punkti f5. On üllatav, et Euwe tugevusega maletaja, kelle peamine jõud peitub just positsioonmängus, teeb siin säärase jämeda eksimuse elementaarsete positsioonireeglite vastu.

Hea jätk oli valgele siin näiteks 19. Of4 või 19. Od2, takistades ühtlasi musta arengu lõpetamist 19. ... Oe7 vastuse 20. g4 tõttu. Pärast teksti käiku kaovad valgel kõik lootused paremusele.

19. . . . . Rf5—e7!
20. Rf3—d2 . . . . .

Valge püüab seisu iga hinna eest komplitseerida, sest näiteks pärast 20. Vg1 h5 saavutaks must punkti f5 valitsemise tõttu suurepärase mängu.

20. . . . . Ld7 : g4

Teksti käigu asemel oli ka 20. ... h5 tähelepanuväärne jätk, kuid löömine g4 on mustale samuti täiesti rahuldav.

21. Lc2—c5 Ra5—b7
22. Lc5 : b4 Rb7—d8

Tugevam oli siin 22. ... Lg2 23. Vf1 ja alles nüüd 23. ... Rd8. Pärast teksti käiku suudab valge organiseerida kuningatiival mõningat kaitset.

23. f2—f3 Lg4—g2

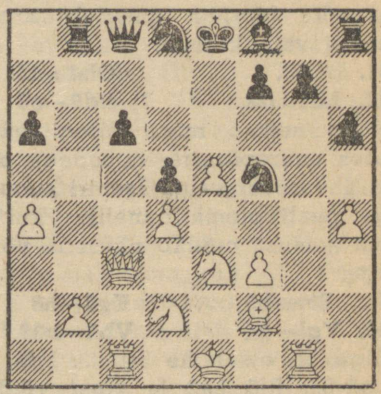
Nüüd aga kujuneb see väljahüpe ainult ajakaotuseks ja võimaldab valgel võita paar väärtuslikku kaitsetempot. Parem oli seepärast otsekohe 23. ... Ld7 ühes Rf5 suurepärase mänguga mustale.

24. Vh1—g1 Lg2—h3
25. Oe3—f2 Lh3—c8

Parem otsekohe 25. ... Ld7, sest c8 ei seisa must lipp kuigi kindlalt.

26. Lb4—c3 Re7—f5
27. Rd1—e3 Va8—b8?

Jäme viga ajapuuduses, millega must kaotab lihtsalt etturi. Must pidi siin enne vahetama e3 ja alles siis mängima Vb8, omades seejärel rohkem kindlustatud kuningaseisu tõttu isegi lootusi saavutada hiljem paremust. Valge etturinõrkus b-liinil ja musta oma c-liinil oleksid sel juhul umbes tasakaalustatud, kuid musta vigurid omaksid soodsamaid välju arendamiseks.

28. Re3 : d5 Lc8—d7

Ei päästa etturit ka 28. ... Lb7 lihtsa vastuse 29. Re3 tõttu. Teksti käiguga püüab must saavutada vastumängu valge etturinõrkuse d4 suunas.

29. Rd5—f4 Of8—b4
30. Lc3—d3 0—0

Must saavutas etturi eest mõningad arengutempod ja omab nüüd veel lisaks mitmesuguseid rünnakuvõimalusi. Teksti käigu asemel oli aga täpsem 30. ... O:d2+ 31. L:d2 Re6, mille järel must omaks pärast ratsuvahetust tugeva tugipunkti f5 valge tegevusetu oda vastu ja seega küllaldase kompensatsiooni kaotatud etturi eest. Siit selgub üllataval kombel, et musta tähelepanematus 27. käigul osutus tegelikult etturikahinguks, mille vastuvõtt kindlustas mustale päris hea mängu.

31. Ke1—f1? . . . . .

Pärast seda ebatäpsust suudab must oma vea korrigeerida ja saavutab jällegi suurepärase seisu. Valge pidi püüdma iga hinna eest takistada võimalikult kauaks käiku Re6, mispärast siin oli vaja teha kaitsekäik 31. Vc2. Mustal oleks seejärel palju raskem saavutada aktiivset vastumängu, sest käigu Re6 teostamine nõuaks veel palju ettevalmistusi, ja ilma selle käiguta puudub musta rünnakul vajalik jõud.

31. . . . . Ob4 : d2
32. Ld3 : d2 Rd8—e6

Nüüd seisab must jällegi hästi, omades suurepäraste ratsudega ohtlikke ähvardusi valge tsentri suunas. Valge peab olema õnnelik, kui ta sellest seisust suudab pääseda võrdsusega.

33. Rf4—h5 Kg8—h8
34. Vg1—g4 Vb8—b3?

Õige oli otsekohe 34. ... Ld5 35. Ld3 g6 36. Rf6 La2 ja must võidab vähemalt etturi tagasi. Teksti käiguga sunnib must vastast võitlusse tooma oma viimast vigurit, mis momendil seisis enam-vähem tegevusetult ja kergendab seega ainult valge kaitset.

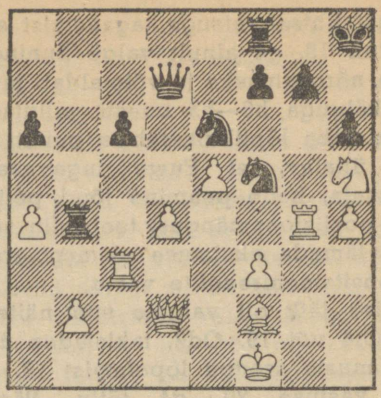
35. Vc1—c3 Vb3—b4?

Jäme viga ajapuuduses, mis viib musta korraga kaotusseisu. Kuigi musta positsioon polnud pärast 35. Vfb8 vastuse 36. Lc2 tõttu enam sugugi nii võimas kui paar käiku varem, võis ta selles variandis pärast 36. ... V:c3 37. b:c3 g6 ühes Lb7 siiski veel saavutada mõningat vastumängu. Pärast teksti käiku peaks partii õieti olema lõppenud.

(Vt. diagrammi.)

36. d4—d5! a6—a5

Musta seis on kaotatud, mispärast ta otsustab vigurikahinguga luua veel mõningaid teravusi. Objektiivselt võttes pakkus siin kõige visamaid kaitsevõimalusi veel 36. ...

V:g4 37. f:g4 Re7, et pärast 38. Rf6 vastata 38. ... Ld8, kuigi valge näiteks pärast 38. d6 säilitas parema seisu enametturiga.

37. Ld2—d3 . . . . .

Pärast 37. V:b4 a:b4 38. V:c6 järgneks 38. ... Vd8 ja valge kaotab Ed5, sest 39. Vd6 R:d6 40. d:e6 L:e6 41. e:d6 V:d6 pakub mustale valge vigurite ebakindla positsiooni tõttu küllaldasi vastušansse. Teksti käiguga ründab valge mõlemaid ratsusid ja ähvardab lisaks sellele pärast Re6 taganemist mängida 38. Oc5, mispärast musta järgnev vigurikahing on praktiliselt sunnitud.

37. . . . . Ld7 : d5
38. Ld3 : f5 Vb4 : b2
39. Vc3—d3? . . . . .

Must ähvardas loomulikult 39. ... V:f2+ ühes Ld2+, kuid teksti käiguga kingib valge vastasele tähtsa rünnakutempo, mis muudab partii saatuse jällegi üpris kahtlaseks. Makogonov soovitab siin 39. Vgc4, kuid ka see jätk annab mustale pärast 39. ... g6! mõnesugust kompensatsiooni kahitud viguri eest, näiteks: 40. Lf6+ Kg8 41. Rf4 Ld1+ 42. Kg2 Vb1, või ka 41. Rg3 Ld1+ ühes Vd8 jne.

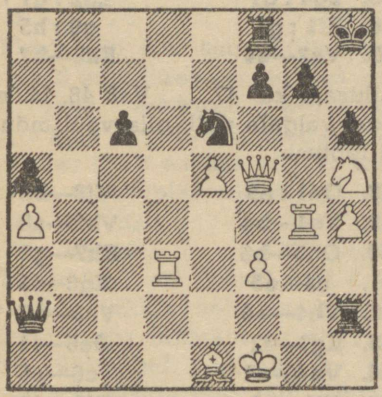
Musta rünnak oli aga otsekohe tõrjutav lihtsa käiguga 39. Oe1!, mis ähvardab muuseas 40. V:g7! R:g7 41.

Lf6 jne. matiga. Mustal puuduks seejärel valgele ohtlik rünnakujätk ja valge enamvigur otsustaks partii saatuse võrdlemisi kiiresti. Küllaldane võiduks oli nähtavasti veel ka 39. Rg3, ja kui 39. ... Ld2, siis 40. Re4 jne.

39. . . . . Ld5—a2

40. Of2—e1 Vb2—h2

Siin katkestati partii ja valge kirjutas üles oma salakäigu. Valge ebatäpsuse tõttu 39. käigul on must nüüd saavutanud kardetavaid rünnakušansse, mistõttu valge paremuse realiseerimine on üpris raske. Seis on igatahes äärmiselt terav ja selle täpne analüüs nõuaks terveid lehekülgi, ilma et seejuures lõplik selgus oleks garanteeritud.

41. Vd3—e3 . . . . .

Valgel pole vastase mitmekesiste ähvarduste tõttu oma materiaalse paremuse realiseerimine sugugi lihtne. Nii näiteks ei vii sihile otsene rünnakukatse 41. Vd2 V:d2 42. V:g7 R:g7 43. Lf6 vastuse 43. ... Vf2+! tõttu. Panov soovitab 41. Vd6 Le2+ 42. Kg1 Vh3 43. Le4 (Kui 43. Og3, siis 43. ... Vb8, ähvardades 44. ... Vh1+!, ja pärast 44. Ld3 La2 jne.) 43. ... Lh2+ 44. Kf1 Lh1+ 45. Ke2 Vh2+ 46. Kd1 ja loeb siin musta rünnakut praktiliselt lõppenuks. Tegelikult aga pole see nii, sest must mängib 46. ... Vb8, ähvardades 47. ... L:f3+!, ja kui Panovi järgi 47. Vd2, siis 47. ... Vb1+! 48. L:b1 L:f3+ ühes V:d2 ja L:g4 ja valgel puuduvad igasugused võidulootused.

Valge materiaalne paremus oli aga nähtavasti realiseeritav lihtsa, kuid üllataval kombel peaaegu kõikide kommentaatorite poolt tähele panemata jäetud käiguga 41. Kg1!, mis ähvardab 42. R:g7. Seejärel on rünnakukatsed 41. ... Vh3 42. Vg2, või 41. ... Le2 42. Le4 loomulikult valgele ohutud, ja ka pärast 41. ... Vb8 42. Rf4! jne. pole näha mustale lootusrikast jätku, näiteks: 42. ... Vb1 (R:f4 43. L:f4 Ve2 43. Kf1.) 43. Vg2 V:e1+ (43. ... V:g2+ 44. R:g2 kaotab rünnaku.) 44. K:h2 Lb1 45. R:e6 ja mustal pole kestvat tuld.

Horowitz soovitab mustal pärast 41. Kg1 jätkata 41. ... Ve2 42. Vd1 Lb3 ja arvab, et valge on seejärel raskustes; tegelikult aga on valgel kaks head jätku, ja nimelt: 43. Vb1 Le3+ 44. Kf1 Vh2 45. Rg3 ja musta rünnak on lõppenud, või 43. V:g7 R:g7 44. Lf6 Le3+ 45. Kf1 Vg8 46. Rg3 Vh2 47. Vd6 ja pärast vankrikäiku 48. L:g7+ ühes Rg3—f5+:e3 jne.

Teksti käik on nähtavasti samuti võiduks küllaldane, kuid võimaldab mustal arendada palju kardetavamat rünnakut kui 41. Kg1.

41. . . . . Vh2—h1+

Pärast 41. ... Rd4 järgneb 42. Le4, ja kui nüüd 42. ... Vh1+. 43. Vg1 Lh2, siis 44. Lg4 jne. Teksti käik pakub mustale paremaid lootusi.

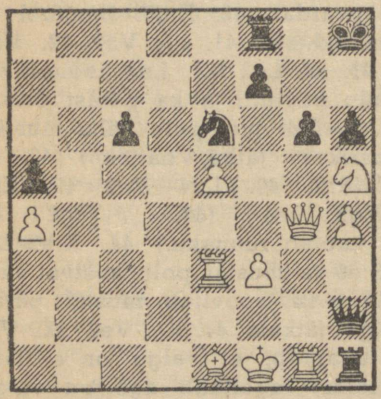
42. Vg4—g1 La2—h2

43. Lf5—g4 . . . . .

Sunnitud, sest vahetus h1 võimaldaks mustal anda kestvat tuld, ja 43. Of2 oleks 43. ... g6 44. Lf6+ Kh7 tõttu äärmiselt ebameeldiv.

43. . . . . g7—g6

Nüüd on saabunud jällegi kriitiline seis. Küsimus seisab selles, kas tohib valge mängida 44. Rf6 ja anda mustale võimalust oma rünnaku tugevdamiseks käiguga 44. ... Rf4? Sellele küsimusele vastamine pole sugugi lihtne ja seejärel tekkivad variandid on niivõrd keerulised, et Euwe ei riskinud neid valida isegi pärast pikemat kodust analüüsi.

44. Ve3—e2? . . . . .

Ebatäpsuse tõttu 41. käigul on valge võit muutunud uuesti raskeks ja pärast 44. Rf6 Rf4 tekkiv seis näib olevat valgele väga ohtlik. Sellele vaatamata pidi aga valge valima selle terava jätku, sest pärast teksti käiku tekkiv lõppmäng ei paku talle mingeid võidulootusi. Pärast 44. Rf6 Rf4 mängib valge 45. Re4! ja nüüd pole näha, kuidas must suudaks oma rünnakut otsustavalt tugevdada. Vaatleme paari võimalust:

I: 45. ... Rh3 (Pärast 45. ... Vb8 võidab 46. Rf2 V:g1+ 47. L:g1 L:h4 48. Ve4 jne.) 46. V:h1 L:h1+ 47. Ke2 Lh2+ (Pärast Makogonovi soovitust 47. ... Vd8 võidab kõige lihtsamini 48. Rf2 R:f2 49. K:f2 jne., ja pärast 47. ... Vb8 tuleb 48. Rd2 jne.) 48. Rf2 ja musta rünnak on tõrjutud.

II: 45. ... V:g1+ 46. L:g1 Lh3+ 47. Kf2 ja pole jällegi näha mustale lootusrikast rünnakujätku, sest pärast 47. ... L:h4+ tuleb 48. Lg3 jne.

III: 45. ... Rd5 (Panovi jätk, mis aga samuti annab valgele selge paremuse.) 46. Ve2 V:g1+ 47. L:g1 L:e5 48. Lc5! ja nüüd on rünnak juba kaldunud valge poolele, mispärast kaks etturit pole siin enam mingisugune kompensatsioon vähemviguri eest.

Ülaltoodud variantidest selgub, et valge pidi siin tingimata säilitama enamviguri, sest musta näilikult kardetav rünnak on pareeritav. Pärast viguri tagasiandmist tekib umbes võrdne lõppmäng.

44.	**Vh1 : g1+**
45. Lg4 : g1	**Lh2 : g1+**
46. Kf1 : g1	**g6 : h5**
47. Ve2—e4	**Kh8—h7**

Lihtsam kui 47. ... Va8 48. f4, mis pakkus valgele võib-olla veel mõningaid lootusi.

48. Oe1 : a5	**Vf8—b8**
49. Ve4—b4	**Vb8—a8**
50. Oa5—b6	**Kh7—g6**
51. a4—a5	**Kg6—f5**
52. Vb4—e4	**Va8—a6**
53. Kg1—f2	**Re6—f4**
54. Ve4—c4	**c6—c5**
55. Kf2—g3	**Rf4—d5**
56. Ob6—d8	**Va6—a8**
57. Od8—b6	

Viik.

Valge omas selles partiis mitu korda võimalusi peaaegu forsseeritud võiduks, kuid ei osanud neid õigeaegselt kasutada. See partii on kujukaks näiteks Euwe halvast sportlikust vormist turniiri ajal, mis tegelikult kujundas viie meistri matšturniiri nelja osavõtja omavaheliseks konkurentsiks.

Nr. 20. Nimzoindia kaitse.

M. BOTVINNIK P. KERES

Haag, 25. märtsil 1948.

1.	**d2—d4**	**Rg8—f6**
2.	**c2—c4**	**e7—e6**
3.	**Rb1—c3**	**Of8—b4**
4.	**e2—e3**	**. . . . .**

Botvinnik kasutab eranditult seda suurmeister Rubinsteini poolt soovitatud tagasihoidlikku mänguviisi nimzoindia kaitse vastu, olles sellega saavutanud märkimisväärset edu. Selle arendussüsteemi paremuseks on asjaolu, et valge loobub asjatuist teravustest kindla positsiooni kasuks, kus must on sunnitud mängima halvemuse vältimiseks küllaltki täpselt ja ettevaatlikult.

4.	**. . . . .**	**0—0**

Mustal on siin suur valik mitmesuguseid arendussüsteeme, mis annavad väga erinevaid positsioone. Teksti käik on üks elastsemaid, millega must jätab endale vabaks valiku edasiste mänguplaanide suhtes.

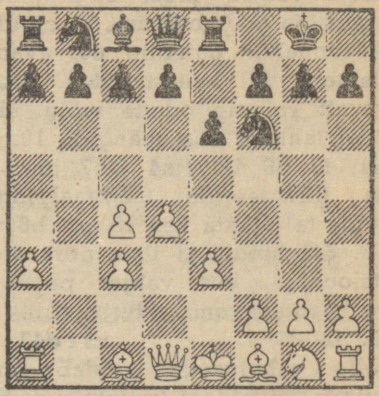
5.	**a2—a3**	**Ob4 : c3+**
6.	**b2 : c3**	**Vf8—e8**

Pärast 6. . . . d5 7. c:d5 e:d5 8. Od3 ühes Re2 tekkiv seis on praktikas esinenud juba mitmeid kordi ja seetõttu üldtuntud, mispärast must püüab siin otsida uusi teid. Huvitav on ka Reshevsky poolt Botvinniku vastu mõned voorud hiljem kasutatud idee 6. . . . c5 ühes b6, Rc6, Oa6 ja Re8, millega must alustab rünnakut valge etturinõrkusele c4 ja kaitseb seejuures ühtlasi käiguga Re8 oma kuningaseisu valge võimalike rünnakute vastu.

(Vt. diagrammi.)

7.	**Rg1—e2**	**. . . . .**

Valge ei saa enam kasutada tavalist arendussüsteemi 7. Od3, sest sellele järgneks 7. . . . e5 8. Re2 e4 9. Oc2 b6 ja must saavutab tugeva

rünnaku punktile c4. Teksti käiguga valib valge teise käikude järjestuse, kuid ei saavuta sellega samuti soovitud tulemusi.

7.	**. . . . .**	**e6—e5**
8.	**Re2—g3**	**d7—d6**

Teine huvitav mänguviis oli siin mustale 8. . . . d5, millega ta püüab seisu avada ja kasutada oma väikest arenguparemust. Tuli arvesse ka 8. . . . e4 9. Oe2 b6 ühes Ob7, kindlustades punkti e4.

9.	**Of1—e2**	**. . . . .**

See tagasihoidlik oda arendamine on samuti sunnitud, sest pärast 9. Od3 võimaldaks 9. . . . e4 mustal võita tähtsat tempot oma edasiste plaanide teostamisel. Valge poolt valitud tagasihoidliku vigurite arengu juures on aga mustal vaevalt karta mingeid avanguraskusi.

9.	**. . . . .**	**Rb8—d7**

Must valib ilma igasuguse vajaduseta võrdlemisi passiivse arenguvormi ja vabastab seega vastase paljudest muredest. Tähelepanu vääris siin tavaline jätk 9. . . . c5 10. 0—0 Rc6, avaldades survet punktile d4 ja seega raskendades edasilüket e3—e4,

või ka 9. ... Rc6 10. 0—0 Ra5, millega must kavatseb alustada aktsiooni punkti c4 vastu.

10. 0—0 c7—c5

Nüüd osutab must äkki jällegi aktiivsust ja püüab alustada ohtlikul viisil rünnakut punktile c4, avades positsiooni ja suurendades seega tunduvalt valgete odade mõju. Kui must ei tahtnud siin mängida 10. ... e4 (11. f3 b6 12. f:e4 Ob7 jne.) ja seega likvideerida tsentraalpinget, siis võis ta jätkata kas 10. ... b6 või 10. ... Rf8 kindla ja ilma nõrkusteta positsiooniga, kus valgel pole nii kerge kasutada oma etturtsentrit.

11. f2—f3 c5 : d4?

Selle vahetusega loodab must saavutada küllaldast vastumängu Ec4 suunas, kuid see arvestus on ekslik ja viib seisu avamise tõttu musta suurtesse raskustesse. Pärast loomulikku käiku 11. ... Rf8 oli musta seis täiesti hea, sest edasilüke e3—e4 oleks valgele alati riskantne vastuse Re6 tõttu, valitsedes punkte f4 ja d4.

12. c3 : d4 Rd7—b6?

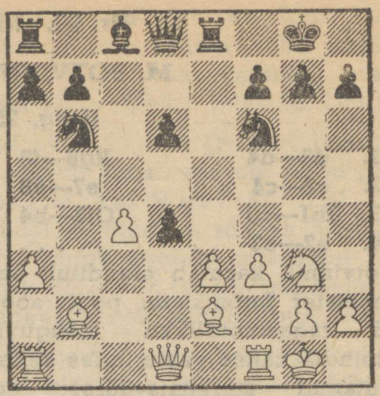
Must jätkab oma vigast plaani ja satub kiiresti halvemusse. Õige jätk oli siin ikkagi veel 12. ... Rf8, millega must eelnenud vahetusele vaatamata saavutas rahuldava seisu, kusjuures ka 12. ... b6 oli teksti käigust palju tugevam. On üllatav, et must mängib siin oma ratsu b6, kus see seisab äärmiselt halvasti ega võimalda mustal edaspidi teostada oma vigurite koordineeritud koostööd.

13. Oc1—b2 e5 : d4

Nüüd pole mustal enam paremat, sest valge ähvardas lihtsalt e3—e4 ühes f3—f4 tugeva rünnakuga, näiteks: 13. ... Oe6 14. d5 Oc8 15. f4 ja musta seis on tõsises varisemisohus. (Vt. diagrammi.)

14. e3—e4! .....

Muidugi mitte 14. e:d4 d5 ja mustal on korraga suurepärane seis; sa-

muti annaks mustale mõningat vastumängu nii 14. L:d4 Ra4 15. Oc1 Lb6 kui ka 14. O:d4 d5 15. c5 Rc4 jne. Pärast tugevat teksti käiku muutub musta seis juba väga raskeks ja on vaevalt usutav, et tal on siin enam võimalust seisude tasakaalustamiseks ka parima kaitse korral.

14. ..... Oc8—e6

15. Va1—c1 .....

Muidugi mitte 15. L:d4 Ra4 16. Oc1 Lb6 ja must võib end lõppmängus päris hästi kaitsta. Teksti käiguga vabaneb odale taganemisväli a1, nii et valgel ei tarvitse enam ka arvestada ähvardust Ra4.

15. ..... Ve8—e7?

On huvitav, kui palju nõrku käike must suudab teha niivõrd lühikeses ajavahemikus; teksti käiguga kavatseb ta hiljem mängida Re8, kuid kogu see idee on täiesti kõlbmatu. Siin oli vaja jätkata esialgse plaani kohaselt 15. ... Vc8 16. L:d4 ja nüüd mitte 16. ... Vc6 17. f4 Lc7? 18. Rh5! jne., vaid 16. ... Ra4 17. Oa1 Rc5 ja must on vähemalt ühe oma viguri paigutanud soodsale positsioonile. Mustal oli sel juhul veel lootusi oma lapitud positsiooni kaitsmiseks, kuna nüüd seevastu saavutab valge rünnak kardetava tugevuse.

16. Ld1 : d4 Ld8—c7??

Sellega asetab must oma vigade seeriale krooni pähe ja kaotab partii mõne käigu jooksul. Esialgu kavatsetud 16. ... Re8 oli samuti halb manöövri 17. Rh5 f6 18. Rf4 jne. tõttu ja valge valitseb tähtsat tsentraalvälja d5, kuid 16. ... Ra4 (Ka 16. ... Vc7 17. Vfd1 Lc8 tuleb arvesse.) 17. Oa1 Rc5 jne. pakkus mustale ikkagi veel visasid kaitsevõimalusi.

Teksti käiguga kavatseb must mängida võimaluse korral Lc5, kuid unustab täielikult võimaluse 17. c4—c5 ja satub nüüd kaotusseisu.

17. c4—c5! .....

Loomulikult kasutab valge võimalust uute liinide avamiseks tempovõiduga. Must satub nüüd matirünnaku alla.

17. ..... **d6 : c5**

18. Vc1 : c5 **Lc7—f4?**

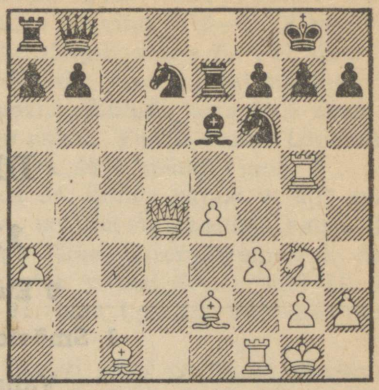
Mõningat vastupanu võis must veel avaldada jätkuga 18. ... Ld8, sest lõppmäng pärast 19. L:d8+ V:d8 20. O:f6 g:f6 21. Rh5 Vd2 jne. pakub talle küllaltki vastumängu ja pärast 19. Le3 võiks järgneda 19. ... Rfd7 ning musta kaitseressursid pole sugugi veel lõppenud. Pärast teksti käiku kaotab must forsseeritult.

19. Ob2—c1 **Lf4—b8**

Või 19. ... Vd7 20. Lb4 Lb8 21. Ob5 Vd8 22. Og5 ja must võib alistuda.

20. Vc5—g5 **Rb6—d7**

Kaotab otsekohe, kuid ka 20. ... Re8 21. Rh5 f6 22. R:f6+ R:f6 23. L:f6 jne. võib lõpptulemust ainult viivitada, mitte aga enam muuta.

21. Vg5 : g7+! .....

See ilus kahing, mis on aga kergesti nähtav, moodustab kõige kiirema tee võidule. Must ei pääse enam mativõrgust.

21. ..... **Kg8 : g7**

22. Rg3—h5+ **Kg7—g6**

Või 22. ... Kh8 23. Og5, või ka 22. ... Kf8 23. R:f6 ja mustal puudub igasugune kaitse.

23. Ld4—e3 .....

Võitis ka 23. f4 jne., kuid teksti käik on kiirem.

23. ..... **Must alistus.**

Kahtlemata minu nõrgim partii turniiril. Botvinnik seevastu kasutas energiliselt ära temale pakutavad võimalused ja demonstreeris veenvalt odade võimsust lahtistes positsioonides.

III RING.

11. voor.

0 Euwe-Keres 1

1 Smõslov-Reshevsky 0

Vaba Botvinnik.

Hispaania avangu nn. „siesta variandiga" alustatud partii Euwe-Keres kulges juba algusest peale äärmiselt teravalt, pärast seda kui must rünnaku saavutamiseks kahis etturi. Teooria ja samuti ka Euwe pidasid seda varianti kasulikuks valgele, kuid selles partiis saavutas must pärast valge mõnd ebatäpsust väga tugeva kuningarünnaku ja purustas vastase seisu 19. käigul toodud vigurikahinguga. Pärast paratamatuid materiaalseid kaotusi Euwe alistus 26. käigul.

Smõslov-Reshevsky mängisid samuti hispaania avangut, kusjuures Reshevsky püüdis parandada musta mänguviisi I ringi partiist Euwe-Keres. See tal aga ei õnnestunud, vaid, vastupidi, valge saavutas kiiresti märgatava positsioonilise paremuse. Pärast mõningaid ebatäpsusi musta poolt avanes Smõslovile võimalus pakkuda 26. käigul üllatav lipuvahetus, mis kindlustas talle järgnevalt etturivõidu ja eriti soodsa lõppmängu. Reshevsky avaldas küll veel meeleheitlikku vastupanu, kuid oli siiski sunnitud 52. käigul alistuma.

Turniiri seis pärast 11. vooru: Botvinnik 6—2, Keres ja Smõslov 5—4, Reshevsky 4½—4½ ja Euwe 1½—7½.

Nr. 21. Hispaania avang.

M. EUWE P. KERES

Moskva, 11. aprillil 1948.

1. e2—e4	**e7—e5**	Sama seis tekkis ka esimese ringi
2. Rg1—f3	**Rb8—c6**	partiis samade vastaste vahel, kus
3. Of1—b5	**a7—a6**	must jätkas nüüd 5. ... Od7 6. d4
4. Ob5—a4	**d7—d6**	Rge7 jne. Et Euwe saavutas selles
5. c2—c3	**. . . . .**	partiis ja ka hilisemas kohtamises

Reshevsky vastu selle variandiga hea mängu ja oli arvatavasti käesoleva partii jaoks sama variandi põhjalikult ette valmistanud, otsustab must siin teise mänguviisi kasuks.

Huvitav, et matšturniiri üheski partiis ei kasutatud siin teooria poolt kõige tugevamaks peetud jätku 5. O:c6+ b:c6 6. d4, mis annab tavaliselt väga komplitseeritud ja võimalusterikka seisu mõlemale poolele.

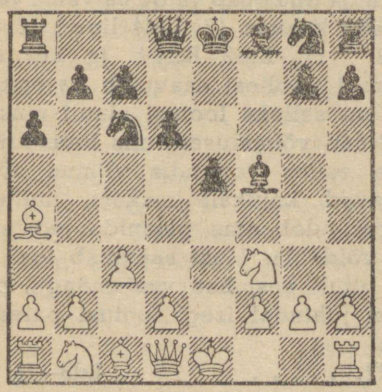
5. . . . . f7—f5

Terav jätk, mille tõi maleteooriasse paarkümmend aastat tagasi Capablanca ja mis on tuntud „siesta variandi" nimetuse all. Tavaliselt on säärane varajane rünnakukatse musta poolel kahtlase väärtusega, kuid siin, kus valge on teinud arenguks mittekasuliku käigu 5. c3, tuleb see jätk tõsiselt arvesse ja pakub mustale päris häid võimalusi.

6. e4 : f5 . . . . .

Seda lihtsat löömist loeb teooria valgele kõige tugevamaks jätkuks. Kui otsekohe 6. d4, siis 6. ... f:e4 7. Rg5 e:d4 hea mänguga mustale; siinjuures võib valge tuua ka kahingu 7. R:e5, mis pärast selle vastuvõttu viib mõningate teravuste järel umbes võrdsesse lõppmängu.

6. . . . . Oc8 : f5

7. d2—d4 . . . . .

Teooria peab seda edasilüket valgele siinkohal kõige tugevamaks jätkuks, kuid väga huvitav on ka Panovi soovitus 7. 0—0. Pärast 7. ... Od3 mängib valge 8. Ve1 ühes Ve3 ja d2—d4, sest mustal nähtavasti ei õnnestu säilitada oma Od3 domineerivat seisu. Partiis Panov-Löwenfisch, Moskva, 1948, mängis must 7. ... Oe7 8. d4 e4, lootes pärast 9. Rg5 saavutada tavalist teoreetilist seisu, kuid valge jätkas energilisemalt 9. d5! ja saavutas pärast 9. ... e:f3 10. d:c6 b5 11. Ob3 f:g2 12. Ve1 jne. tugeva surve.

Panovi idee on väga tähelepanuväärne ja võib kujuneda ohtlikuks kogu musta poolt valitud variandile. Lõpliku hinnangu langetamiseks käigu 7. 0—0 väärtuse kohta tuleb aga veel oodata selle praktilist katsetamist mõnedes turniiripartiides.

7. . . . . e5—e4

8. Rf3—g5 . . . . .

Nüüd on 8. d5 e:f3 9. d:c6 b5 valgele tunduvalt nõrgem, sest must ähvardab lüüa g2 ja rikkuda valge vangerduse.

8. . . . . d6—d5

Sellega on saabunud „siesta kaitse" peavariant. Teksti käigust nõrgem on 8. ... h6 või 8. ... Rf6, millele võib järgneda väga tugevasti 9. Lb3, ja ka 8. ... Oe7 9. 0—0 O:g5 10. Lh5+ jne. annab teooria järgi valgele paremuse.

9. f2—f3 e4—e3

Pärast 9. f3 tekkinud seisu loeti kaua kasulikuks valgele, sest 9. ... e:f3 10. 0—0! andis talle väga tugeva rünnaku; samuti on teooriale juba ammu tuntud ka teksti käiguga pakutav huvitav etturikahing, mida peetakse samuti kasulikuks valgele. Käesoleva partii põhjal tuleb aga seda hinnangut veel praktiliselt tõestada.

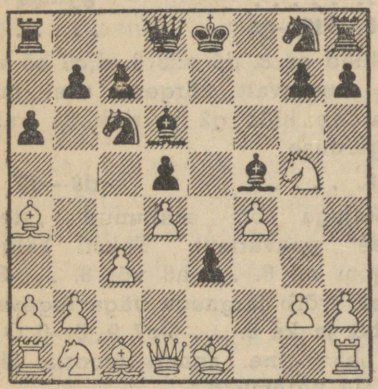
Teistest siin võimalikkudest jätkudest tuleb arvesse veel 9. ... h6 10. f:e4 h:g5 11. e:f5 Od6, mille järel tekib samuti väga terav seis, ilma et selle kohta oleks võimalik anda lõplikku hinnangut. Teooria peab seda kasulikuks valgele, kuid praktiliselt ei puudu mustal siin küllaltki kardetavad rünnakuvõimalused.

10. f3—f4 . . . . .

Kahtlemata lootusrikkam kui otsene löömine 10. O:e3, mis annab mustale pärast 10. ... h6 11. Rh3 O:h3 12. g:h3 Od6 jne. suurepärase seisu.

10. . . . . Of8—d6

Musta peamiseks ülesandeks selles seisus on mitte e-etturi kaitsmine, mis niikuinii pole võimalik, vaid valge ratsu eemalhoidmine tähtsast tugipunktist e5. Teksti käik võidab esialgu tempo, sest valge on sunnitud kaitsma oma f-etturit.

11. Ld1—f3? . . . . .

Seda käiku ei või pidada täisväärtuslikuks, sest esiteks kaotab valge sellega kallist aega ja teiseks võtab lipp ratsult tähtsa välja f3, mille kaudu see võiks pääseda e5. Käesoleva partii põhjal on selge, et selle lipukäiguga pole valgel lootust ümber lükata musta poolt 9. käigul pakutavat etturikahingut.

Teksti käigust kahtlemata parem oli 11. Lh5+, et alles pärast 11. ... g6 mängida 12. Lf3 Lf6 13. L:e3+ Rge7 14. 0—0 jne., sest nüüd on tähtis väli g6 musta vigureile suletud. Mängib aga must 11. ... Og6 12. Lf3 Lf6, siis järgneb 13. L:e3+ Rge7 14. Le6 jne. hea mänguga valgele. Selle mänguviisi kohta on lõpliku hinnangu andmine enne praktilist katsetamist väga raske, kuid nähtavasti on see üks väheseid meetodeid, millega valge võis loota saavutada mingit avanguparemust.

Mingit selget tulemust ei anna ka teised siin võimalikud jätkud, milledest tähtsamad on 11. 0—0 ja 11. O:e3. Vaatleme mõningaid pärast neid käike tekkivaid võimalusi.

I: 11. 0—0 O:f4 12. V:f4 L:g5 13. O:e3 Rge7 ja musta parem areng kindlustab talle vastase kaksikodadest hoolimata võrdse mängu.

II: 11. O:e3 Le7 12. Le2 Rf6 (Pärast 12. ... Od3? 13. L:d3 O:f4 võidab teatavasti 14. Rf7! ja ka 12. ... Og4 13. L:g4 L:e3+ 14. Le2 jne. jätab valgele paremuse.) 13. Rf3 Og4 14. h3 Rh5 15. Kf2 (15. h:g4 Rg3 kaotab kvaliteedi.) 15. ... O:f4! (Parem kui Aronini jätk 15. ... R:f4 16. O:f4 L:e2+ 17. K:e2 O:f3+ 18. K:f3 0—0 19. g3 g5 jne. umbes võrdse mänguga.) 16. O:f4 (Pärast 16. h:g4 Rg3 peab valge halvema vältimiseks kahima 17. O:f4 lipu.) 16. ... L:e2+ 17. K:e2 R:f4+ ja kui siin kumbki pooltest saavutab paremuse, siis on selleks lootusi ainult mustal.

Need võimalused, mis loomulikult pole selles variandis viimne sõna, näitavad kujukalt raskusi, millega valgel tuleb oma plaanide teostamisel võidelda. Must saavutab igal juhul etturi eest hea vastumängu, paljudel juhtudel isegi lootusi paremusele.

11. . . . . Ld8—f6

12. Lf3 : e3+ . . . . .

Halb oli muidugi 12. L:d5 O:f4

ühes Rge7 ja musta Ee3 muutub veel otsustavaks jõuks. Löömine lipuga on varem või hiljem sunnitud, sest pärast 12. O:e3 oleks valge eelmine käik mõttetu ja annaks mustale pärast 12. ... h6 paremuse, kuna 12. 0—0 Rge7 sunniks valget ähvarduse h7—h6 tõttu ikkagi vabastama välja f3 ratsule ja lööma 13. L:e3.

12. . . . . Rg8—e7

Mustal on nüüd etturi eest suurepäraselt arendatud seis ja on kindel, et valgel pole siin ka parima edasimängu korral mingeid reaalseid lootusi oma enametturi realiseerimiseks; just vastupidi, valge on sunnitud mängima väga täpselt, et mitte sattuda kiiresti halvemusse.

13. Oa4:c6+? . . . . .

See vahetus on kahtlemata nõrk ja esiteks tugevdab musta tsentrit ning teiseks nõrgestab valgeid välju valge positsioonis, võimaldades mustal organiseerida tugevat rünnakut. Valge pidi siin juba mängima väga ettevaatlikult ja püüdma võrdsusele, mis tal parima kaitse puhul oleks võib-olla õnnestunud.

Oli vaja mängida 13. 0—0 (Pärast 13. Rd2 0—0 14. Rgf3 on 14. ... Og6 tugev vastus.) 13. ... 0—0 ja nüüd mitte 14. Rd2 Rg6 15. g3 h6 ühes Oh3 ülitugeva rünnakuga mustale, vaid 14. Rf3 Oe4. Tekkinud seisus on 15. Re5? loomulikult jäme viga 15. ... O:e5 ühes Lg6 tõttu vigurivõiduga, ja ka Aronini soovitus 15. Rbd2 O : f4 16. Le2 jätab mustale pärast 16. ... Of5 ilmsesti soodsama mängu; kuid lihtne 15. Rg5! valmistab mustale rohkem raskusi ja on võimalik, et tal pole seejärel objektiivselt paremat jätku kui 15. ... Of5 16. Rf3 Oe4 jne. viigiga.

13. . . . . b7 : c6
14. 0—0 . . . . .

Või 14. Rf3 0—0 ja nüüd annab 15. 0—0 partiijätku; kui aga selle asemel 15. Re5, siis 15. ... O:b1 ühes O:e5 ja Lf6—g6:g2 jne. selge paremusega.

14. . . . . 0—0
15. Rb1—d2? . . . . .

Viga, mis viib valge lõplikult kaotusseisu. Siin oli tingimata vaja mängida 15. Rf3, sest 15. ... Oe4 16. Rg5 jne. ei vii musta nähtavasti edasi. Käik 15. Rf3 aga pole siin enam nii tugev kui ilma vahetuseta c6, sest must võib nüüd jätkata 15. ... O:b1 16. V:b1 Lg6 17. Od2 V:f4 ja seisab valgete väljade nõrkuse tõttu valge positsioonis veidi paremini.

Pärast teksti käiku järgneb kiire katastroof, sest valge ei suuda enam e-liini õigeaegselt sulgeda ja musta vankrid tungivad selle kaudu otsustavalt sisse.

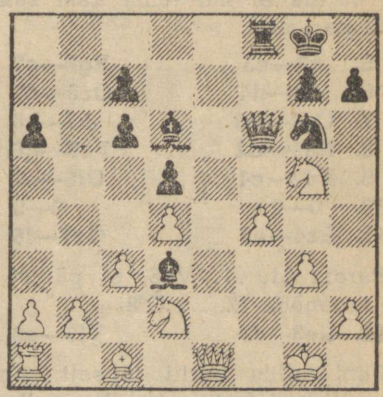
15. . . . . Re7—g6
16. g2—g3 Va8—e8

Tugevam kui 16. ... h6 ühes Oh3, sest nüüd pole 17. Lf3 võimalik 17. ... h6 tõttu vigurivõiduga.

17. Le3—f2 Of5—d3

Küllaldane võiduks oli muuseas ka 17. ... h6 18. Rgf3 O:f4! jne., kuid teksti käiguga alustatud kombinatsioon on lihtsam.

18. Vf1—e1 Ve8 : e1+
19. Lf2 : e1 . . . . .

19. . . . . Od6 : f4!

See ajutine kahing otsustab otsekohe, sest valge arenemata seis pole rünnakule küllaldaselt vastupanuvõimeline. Must pidi aga muuseas vältima teist kahinguvõimalust 19. ... R:f4 20. g:f4 L:f4, mis andis valgele pärast 21. Le6+ ühes Rdf3 võiduseisu, sest must on sunnitud vahetama lippe. Nüüd järgneks aga pärast 20. Le6+ L:e6 21. R:e6 lihtsalt 21. ... Oe3+ 22. Kh1 Vf1+! jne.

20.	**g3 : f4**	**Rg6 : f4**
21.	**Rd2—f3**	**. . . . .**

Pärast 21. Rgf3 otsustab 21. ... Lg6+, pärast 21. Lh4 aga 21. ... Re2+ ühes Oe4+. Kui 21. h4, siis lihtsalt 21. ... h6 jne.

21.	**. . . . .**	**Rf4—e2+**
22.	**Kg1—g2**	**h7—h6**

Võidab kahitud viguri tagasi koos kestva rünnakuga. Valge seis on lootusetu.

23.	**Le1—d2**	**Lf6—f5**
24.	**Ld2—e3**	**h6 : g5**
25.	**Oc1—d2**	**Od3—e4**

Valge alistus.

Teoreetiliselt huvitav partii, kus must rehabiliteeris teooria poolt kõrvaleheidetud terava kahinguvariandi. Ainult edasised praktilised katsetused võivad anda lõpliku otsuse selle kohta, kas musta poolt selles partiis teostatud parandused on niivõrd mõjuvad, et nad muudaksid kogu variandi uuesti mängitavaks.

Nr. 22. Hispaania avang.

V. SMÕSLOV — S. RESHEVSKY

Moskva, 11. ja 12. aprillil 1948.

1.	**e2—e4**	**e7—e5**
2.	**Rg1—f3**	**Rb8—c6**
3.	**Of1—b5**	**a7—a6**
4.	**Ob5—a4**	**d7—d6**

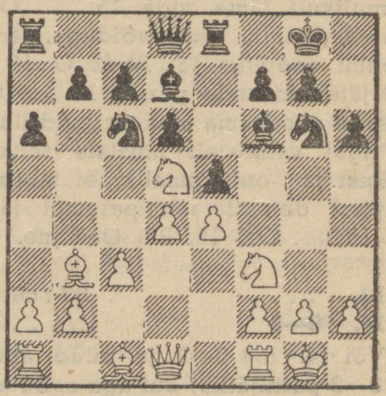
Reshevsky valib siin jällegi sama kaitse nagu II ringi partiides Kerese ja Euwe vastu, olgugi et ta ei saavutanud sellega ülalmainitud partiides eriti meeldivaid kogemusi. Käesolevas partiis ei käi tema käsi samuti mitte paremini.

5.	**c2—c3**	**Rg8—e7**
6.	**d2—d4**	**Oc8—d7**
7.	**Oa4—b3**	**h7—h6**
8.	**Rb1—d2**	**Re7—g6**
9.	**Rd2—c4**	**Of8—e7**
10.	**0—0**	**0—0**
11.	**Rc4—e3**	**Oe7—f6**

Parem 11. ... Ve8, et pärast 12. Rd5 taganeda 12. ... Of8.

12.	**Re3—d5**	**Vf8—e8**

Seni rullus partii täpselt samuti nagu I ringi kohtamine Euwe-Keres, kus on ka toodud lähemaid selgitusi kogu avanguvariandi kohta. Mainitud partiis mängis must 12. ... e:d4 13. R:d4 Ve8 ja saavutas rahuldava seisu. Teksti käiguga püüab Reshevsky parandada musta poolt selles partiis kasutatud mänguviisi, kuid tegelikult on käik 12. ... Ve8 palju nõrgem ja võimaldab valgele suurepärase rünnakuseisu kaksikodadega, ilma et must omaks vastukaaluks mingit kompensatsiooni.

13. d4:e5! . . . . .

Selle ähvarduse tõttu oligi must sunnitud vahetama d4, sest nüüd on löömine etturiga võimatu vastuse R:f6+ tõttu ja must Od7 ripub. Must peab seepärast lööma e5 viguriga, kuid ka sellel on oma varjuküljed.

13. . . . . Of6 : e5

Peaaegu sunnitud, sest 13. ... Rg:e5 14. R:e5 R:e5 15. f4 Rc6 16. e5! ühes Lh5 jne. annab valgele ülitugeva rünnaku. Nüüd aga saavutab valge tugevad kaksikodad, säilitades seejuures oma domineeriva ratsu d5.

14. Rf3 : e5 d6 : e5

15. Ld1—f3 Od7—e6?

Vigase plaani algus, sest pärast teise oda vahetust ratsu vastu saavutab valge ilmse positsioonilise ülekaalu. Kuigi musta seis ebatäpsuse tõttu 12. käigul polnud enam täiesti rahuldav, oli siin siiski veel võimalik saavutada vastuvõetav positsioon jätkuga 15. ... Ra5 16. Oc2 c6 17. Re3 Oe6 18. Vd1 Lc7 ja kuigi valge omab kahtlemata soodsamat seisu, on mustal minu arvates siiski päris häid kaitsevõimalusi.

16. Vf1—d1 Oe6 : d5

See vahetus on varem või hiljem sunnitud, sest näiteks pärast 16. ... Lc8 17. Lg3 puuduks mustal igasugune vastumäng. Nüüd aga säilitab valge selge positsioonilise paremuse, sest avatud seisus on kaksikodad väga mõjuv relv.

17. Vd1 : d5 . . . . .

Pärast 17. e:d5 e4 saavutas must mõningat vastumängu, kuna teksti käik asetab ta kauaks ajaks täiesti passiivsesse kaitseseisu.

17. . . . . Ld8—e7

18. Lf3—f5! Rg6—f8

Ainuke rahuldav vastus ähvarduse 19. Vd7 vastu, sest 18. ... Vad8 pole võimalik 19. V:d8 ühes O:h6 tõttu, ja ka 18. ... Le6 kaotab 19. Vd7 tõttu otsekohe.

19. Oc1—e3 Rf8—e6

20. Va1—d1 Ve8—d8

21. g2—g3 Vd8—d6

Musta seis on äärmiselt raske ja tal puudub igasugune vastumäng. Ratsud on seotud punktide e5 ja c5 kaitseks, vanker peab valvama d7 ja vahetus d5 pole kunagi võimalik. Mängib aga must näiteks 21. ... Le8, siis on võimalik 22. V:d8 V:d8 23. V:d8 Re:d8 24. Lc8 Le7 25. Od5 jne. Teksti käiguga püüab must vähemalt likvideerida sissetungiohtu d7, kuid nüüd tekib talle uus nõrkus d6.

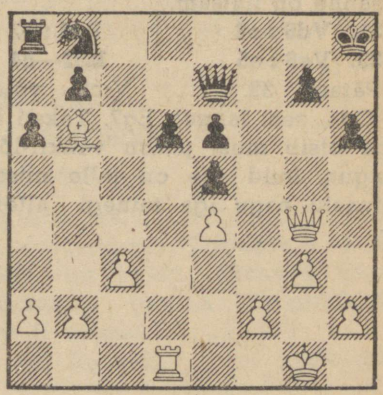
22. Vd5 : d6 c7 : d6

23. Lf5—g4 Kg8—h8?

Kuninga eemaldamine võitlusväljalt maksab end hiljem mustale valusalt kätte. Õige oli 23. ... Kf8, millega must pareerib samuti ähvarduse 24. O:h6, kuid kaitseb seejuures ka oma lippu ja Ef7.

24. Oe3—b6 Rc6—b8?

Jäme taktikaline viga, mis kaotab forsseeritult etturi ja annab mustale lootusetu lõppmängu. Valge ähvardas lihtsalt 25. Vd2 ühes Ld1 võita etturit d6, ja selle ähvarduse kaitseks polnud ka 24. ... Vc8 25. Vd2 Rb8 26. Ld1 Vc6 küllaldane vastuse 27. Oa7 ühes Od5 tõttu. Seetõttu oli siin vaja mängida 24. ... Rc7, millega must võis avaldada veel visa kaitset,

olgugi et valge paremus oleks ka sel juhul väljaspool kahtlust.

25. Ob3 : e6 f7 : e6

(Vt. diagrammi.)

26. Lg4—h4! . . . . .

Selle suurepärase käiguga kasutab valge vastase viimase rea ajutist kaitsmatust ja võidab forsseeritult etturi d6, millega partii saatus on otsustatud.

26. . . . . Le7—d7

Pärast 26. ... L:h4 27. g:h4 nõrgeneb küll valge etturseis, kuid mustal puuduksid sel juhul võimalused sääraseks aktiivseks vastumänguks nagu partiis.

27. Lh4—d8+ Ld7 : d8

28. Ob6 : d8 Rb8—d7

Täiesti lootusetu oleks 28. ... Rc6 29. Ob6 jne.

29. Od8—c7 Rd7—c5

30. Vd1 : d6 . . . . .

Etturi d6 langemisega on ka partii saatus otsustatud. Reshevsky avaldab järgnevalt küll veel visa vastupanu, kuid tema seis on niivõrd kompromiteeritud, et sellel pole lootusi eduks.

30. . . . . Va8—c8

Pärast 30. ... R:e4 või 30. ... Ra4 järgneb 31. V:e6 ühes O:e5 jne.

31. Oc7—b6 Rc5—a4

Või 31. ... R:e4 32. V:e6 ja valge ülesanne on lihtsam.

32. Vd6 : e6 Ra4 : b2

33. Ve6 : e5 Rb2—c4

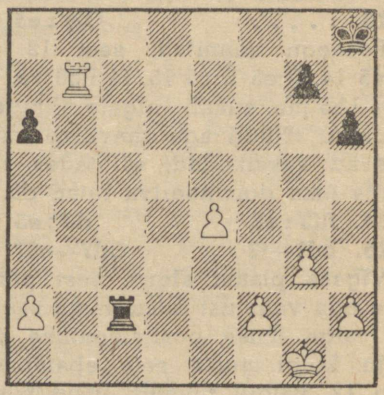
Pärast 33. ... V:c3 võidab 34. Od4, sest langeb Eg7. Teksti käiguga otsib must pääsu vankri-lõppmängus, kuid see on talle niisama lootusetu nagu iga teinegi alternatiiv.

34. Ve5—e6 Rc4 : b6

35. Ve6 : b6 Vc8 : c3

36. Vb6 : b7 Vc3—c2

Võidab ühe etturi tagasi, kuid valge vabaettur tsentris otsustab kiiresti.

37. h2—h4 Vc2 : a2

38. Kg1—g2 a6—a5

39. h4—h5 a5—a4

40. Vb7—a7 . . . . .

Veelgi lihtsam oli 40. Vb8+ Kh7 41. Va8, kuid valge seis on juba mitmeti võidetav.

40. . . . . Kh8—g8

41. g3—g4 a4—a3

42. Kg2—g3 Va2—e2

43. Kg3—f3 Ve2—a2

44. Kf3—e3 Kg8—f8

45. f2—f3 Va2—a1

46. Ke3—f4 a3—a2

Muidu järgneb lihtsalt 47. Kf5 ühes f4 jne.

47. e4—e5 Kf8—g8

48. Kf4—f5 Va1—f1

49. Va7 : a2 Vf1 : f3+

50. Kf5—g6 Kg8—f8

51. Va2—a8+ Kf8—e7

52. Va8—a7+ Must alistus.

12. voor.

½ Keres-Smõslov ½

1 Botvinnik-Euwe 0

Vaba Reshevsky.

Tähelepanuväärselt kulges selles voorus partii Botvinnik-Euwe, kus kasutati slaavi kaitse tuntud merani varianti. Euwe oli seda mänguviisi nähtavasti põhjalikult ette valmistanud, kuid tal ei avanenud üldse võimalust oma analüüse näidata. Juba 14. käigul valis Botvinnik uuelaadse jätku ja viis oma vastase seega tasakaalust välja. Euwe kaitses end edaspidi nõrgalt ja võimaldas vastasel otsustada partii efektse ratsukahinguga 22. käigul. Euwe venitas veel lootusetut vastupanu kuni 36. käiguni ja siis alistus.

Keres-Smõslov mängisid Grünfeldi kaitset, mis tavaliselt annab valgele vabama mängu. Valge jättis 11. käigul kasutamata kõige tugevama võimaluse ja mängis ka edasi niivõrd värvitult, et must saavutas kergesti võrdse lõppmängu. Võttes kergemeelselt valge a-etturi, sattus Smõslov väga ohustatud seisu, millest ta aga pääses karistuseta. Partii katkestati võrdses odade lõppmängus ja lõppes viigiga ilma edasimänguta.

Pärast 12. vooru omavad osavõtjad punkte järgmiselt: Botvinnik 7—2, Keres ja Smõslov 5½—4½, Reshevsky 4½—4½ ja Euwe 1½—8½.

Nr. 23. Grünfeldi kaitse.

P. KERES — V. SMÕSLOV

Moskva, 13. aprillil 1948.

1.	**d2—d4**	**Rg8—f6**
2.	**c2—c4**	**g7—g6**
3.	**Rb1—c3**	**d7—d5**

Smõslov valib jällegi oma lemmikavangu — Grünfeldi kaitse, kus ta on pikaajaliste kogemuste tulemusena välja töötanud uuelaadse kaitsesüsteemi. Järgnevate käikude kohta on antud lähemaid selgitusi märkustes partiile Botvinnik-Smõslov II ringist.

4.	**Rg1—f3**	**Of8—g7**

5.	**Ld1—b3**	**d5 : c4**
6.	**Lb3 : c4**	**0—0**
7.	**e2—e4**	**Oc8—g4**
8.	**Oc1—e3**	**Rf6—d7**
9.	**Lc4—b3**	**. . . . .**

Ülalmainitud partiis jätkas Botvinnik siin 9. Rd2, kuid ei saavutanud pärast 9. . . . Rb6 10. Ld3 c6 11. f3 Oe6 jne. midagi. Kotov soovitab lihtsalt 9. Oe2 Rb6 10. Ld3 ja juhul 0—0—0, mis kahtlemata pakub valgele rünnakuvõimalusi, kuid muudab seejuures seisu äärmiselt teravaks. Siin on mängitud veel ka 9. Vd1, mis aga pärast 9. . . . Rb6 10. Lb3 annab partiijätku, kusjuures must võib katsetada ka 9. . . . Rc6.

Teksti käik väärib 9. Vd1 kõrval rohkem tähelepanu, sest nüüd on must sunnitud mängima 9. . . . Rb6 ja seega langeb tal ära võimalus jätkuks (pärast 9. Vd1.) 9. . . . Rc6 10. Oe2 Rb6, mis sunnib valge lipu c5.

9.	**. . . . .**	**Rd7—b6**
10.	**Va1—d1**	**. . . . .**

Euwe mängis III ja V ringi partiides Smõslovi vastu 10. a4 a5 11. d5, kuid punkti b4 nõrgendamine on siin vaevalt soodus valgele; must jätkas V ringi partiis 11. . . . O:f3 ühes Ld6 ja saavutas hea mängu. Teksti käik on valgele kahtlemata lootusrikkam.

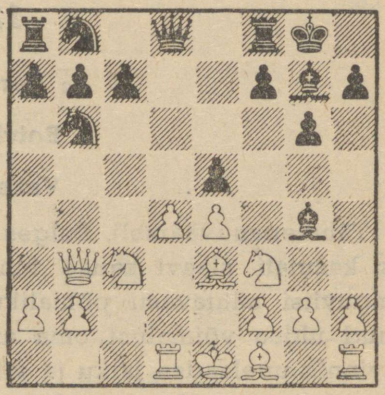
10.	**. . . . .**	**e7—e5**

Selles partiis esmakordselt tarvitusele võetud uuendus, mis on võibolla veidi lootusrikkam kui tavaline jätk 10. . . . Rc6 11. d5 Re5 12. Oe2 jne., kuid samuti mitte täiesti küllaldane seisude tasakaalustamiseks. Näib, et kogu avanguprobleem laheneb lõpuks siiski valge kasuks — must ei suuda viguritemänguga saavutada küllaldast kompensatsiooni valge tugeva etturtsentri eest.

(Vt. diagrammi.)

11.	**d4 : e5**	**. . . . .**

Tekkinud seisu olin enne partiid mitmel korral kergelt analüüsinud ja jõudnud veendumusele, et valge saavutab siin käiguga 11. Oe2! paremuse, näiteks: 11. . . . O:f3 12. d:e5, või 11. . . . e:d4 12. R:d4 või 12. O:d4 jne. Huvitaval kombel jätsin aga partii ajal selle jätku täielikult tähele panemata, arvestades ainult võimalusi 11. d:e5 ja 11. d5. Neist on võib-olla

11. d5 huvitavam, hoides seisu rohkem kinnisena ja sulgedes musta Og7 ajutiselt mängust välja, kuid vaevalt tugevam kui teksti käik.

Muuseas kasutati käiku 11. Oe2 edukalt hiljuti lõppenud Stokholmi turniiri partiis Bondarevski-Flohr, kus valge saavutas pärast 11. . . . e:d4 12. O:d4 O:d4 13. R:d4 O:e2 14. Rd:e2 ja hiljem f2—f4 suurepärase seisu.

11.	**. . . . .**	**Rb8—d7**
12.	**Of1—e2**	**Ld8—e7**
13.	**Oe3—g5?**	**. . . . .**

Selle käiguga loodab valge lõksule 13. . . . Lc5 14. Rd5 jne., kuid unustab seejuures oma peamise strateegilise plaani. Oli vaja mängida 13. h3, mis kindlustaks valgele paremuse nii pärast 13. . . . O:f3 14. O:f3 R:e5 15. Oe2 kui ka pärast 13. . . . Oe6 14. Rd5 jne. Parem teksti käigust oli ka 13. Rd4 O:e2 14. Rd:e2 ja hiljem f2—f4.

13.	**. . . . .**	**Le7—e8**

Pärast seda rahulikku taganemist

on valge „rünnak" lõppenud ja tulemusena on talle jäänud ainult halvasti seisev oda g5.

14. 0—0 . . . . .

Ka nüüd oli veel 14. h3 parem, sest pärast 14. ... Oe6 15. La3 ähvardab ebameeldivalt 16. Oe7, ja vahetus 14. ... O:f3 15. O:f3 R:e5 16. Oe2 jne. jätab valgele samuti kerge ülekaalu; must võib aga mängida 14. ... O:f3 15. O:f3 L:e5 16. Oe3 Rc5 ja juhul Re6 päris hea mänguga.

Tähelepanu vääris seepärast 14. Rd4, millega valge säilitas pingelise seisu mõningate rünnakuvõimalustega kuningatiival. Pärast teksti käiku lihtsustub seis seevastu täielikult.

14. . . . . Rd7 : e5
15. Rc3—d5 . . . . .

Nüüd oli 15. Rd4 juba nõrk vastuse 15. ... c5! tõttu, näiteks: 16. Rdb5? O:e2 17. R:e2 c4 18. Lb4 Rd3 või 18. ... a5 jne. paremusega mustale. Teksti käik forsseerib hulga vahetusi ja muudab seisud täiesti võrdseks.

15. . . . . Rb6 : d5
16. e4 : d5 Re5 : f3+
17. Oe2 : f3 Og4 : f3

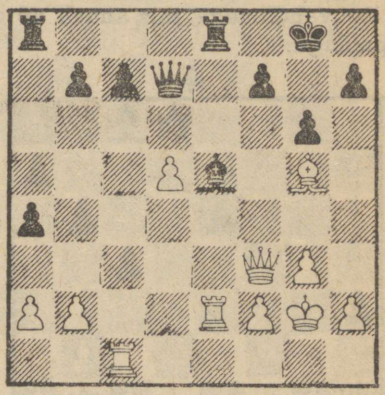
Lihtsam viigitee oli 17. ... Le5, kuid ka teksti käik on hea.

18. Lb3 : f3 Le8—d7

Nüüd oli 18. ... Le5 halb 19. Of4 L:b2 20. O:c7 tõttu, sest valge d-ettur muutuks seejärel väga tugevaks. Halb oli ka 18. ... O:b2 19. Vb1 tõttu, kuid arvesse tuli veel 18. ... La4. Valge aga vastab sellele kõige lihtsamini 19. Lf4, muutes seega musta rünnakukatse ohutuks.

19. Vd1—d2 Vf8—e8
20. Vf1—c1 Og7—e5
21. g2—g3 a7—a5
22. Kg1—g2 a5—a4
23. Vd2—e2 . . . . .

Pärast seda toimub peatselt vankrite vahetus e-liinil ja partii muutub lootusetult viigiliseks. On aga raske näidata siin valgele paremat plaani, sest pärast 23. h4 järgneb 23. ... h5, ja kui nüüd 24. Vc4, siis on 24. ... Lb5 tülikas vastus. Mustal on küll etturinõrkus c7, kuid seda on väga raske rünnata ja ilma selleta pole valgel mingit põhjust loota paremusele.

23. . . . . Oe5—d6

Siin polnud parem ka 23. ... Lb5, sest pärast 24. Vce1 ei tohi must niikuinii lüüa 24. ... O:b2 vastuse 25. Ve7 tõttu. Vahetuse pakkumine e-liinil on täiesti loogiline ja kergendab musta veidi surutud seisu.

24. Vc1—e1 Ve8 : e2
25. Ve1 : e2 Va8—e8
26. Ve2 : e8+ Ld7 : e8
27. Og5—f6 Od6—f8

Kotov soovitab siin 27. ... c6 28. Oc3 f5 lihtsama viigijätkuna, sest valgel on raske hoiduda lipuvahetusest. Teksti käik loob uuesti mõningaid komplikatsioone.

28. d5—d6 c7 : d6
29. Lf3 : b7 Le8—e6
30. Of6—c3 Le6 : a2

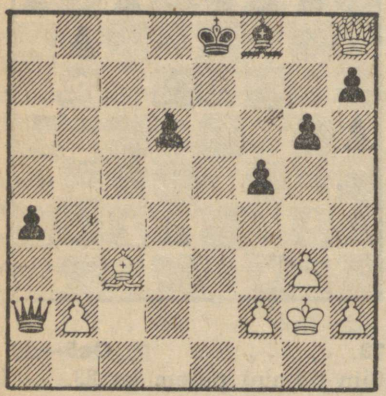
Smõslov komplitseerib ajapuuduses asjatult seisu ja satub lõpuks ise raskustesse. Lihtsam oli 30. ... d5 jne. täieliku võrdsusega.

31. Lb7—e4 f7—f5

Pärast 31. ... Og7 32. La8+ Of8 võis 33. Od2 kujuneda tülikaks. Teksti käik on lihtsam.

32.	**Le4—d4**	**Kg8—f7**
33.	**Ld4—h8**	**Kf7—e8?**

Seejärel saavutab võidulootusi ainult valge. Oli vaja mängida 33. ... h6! 34. Lh7+ Ke8, ja kui nüüd 35. L : g6+, siis 35. ... Lf7 forsseeritud lipuvahetusega, mis annab võrdse lõppmängu.

34.	**Lh8 : h7**	**. . . . .**

Kotovi soovitus 34. Og7 Lf7 35. Oh6 oli siin samuti hea ja andis valgele nii pärast 35. ... Ke7 36. O:f8+ ühes L:h7+ kui ka pärast 35. ... g5 36. O:f8 L:f8 37. L:h7 jne. lipu aktiivsema seisu ja kindlustatud kuningapositsiooni tõttu veidi soodsama lõppmängu. Teksti käik pole aga samuti mitte halb.

34.	**. . . . .**	**La2—f7**

Täielikku võrdsust ei andnud siin ka Kotovi soovitus 34. ... Le6, sest pärast 35. h4 säilitab valge vastase avatud kuningaseisu tõttu ikkagi minimaalse paremuse.

35.	**Lh7—h4**	**. . . . .**

Seega annab valge käest viimsegi paremuse, mis oli säilitatav käiguga 35. Lh8, hoides musta vigureid ka edaspidi võrdlemisi seotud olukorras. Pärast teksti käiku võrdsustub seis uuesti.

35.	**. . . . .**	**Lf7—d5+**
36.	**Kg2—g1**	**Ld5—d1+**
37.	**Kg1—g2**	**Ld1—d5+**
38.	**f2—f3**	**. . . . .**

Valge kavatses siin esialgu mängida 38. Kh3, kuid sellele järgneks samuti 38. ... Lb5 ja valge peab uuesti kuningaga taganema. Pärast teksti käiku oli valgele lihtsaim leppida viigiga, sest lõppmäng pärast lipuvahetust ei paku talle niikuinii võidulootusi.

38.	**. . . . .**	**Ld5—b5**
39.	**Lh4—d4**	**Lb5—e2+**
40.	**Ld4—f2**	**Le2 : f2+**
41.	**Kg2 : f2**	**Ke8—f7**
42.	**Kf2—e3**	**Kf7—e6**

Viik.

Lõppmäng ei paku kummalegi poolele reaalseid võidulootusi.

Nr. 24. Merani kaitse.

M. BOTVINNIK — M. EUWE

Moskva, 13. aprillil 1948.

1.	**d2—d4**	**d7—d5**
2.	**Rg1—f3**	**Rg8—f6**
3.	**c2—c4**	**e7—e6**
4.	**Rb1—c3**	**c7—c6**
5.	**e2—e3**	**Rb8—d7**
6.	**Of1—d3**	**d5 : c4**

Euwe valis sama avangu ka I ringi partiis Botvinniku vastu, kuid jätkas siin 6. ... Ob4 jne. Teksti käiguga alustatud terav merani variant on Euwe mängustiilile kahtlemata sobivam kui pärast 6. ... Ob4 tekkiv raske positsiooniline võitlus.

7.	**Od3 : c4**	**b7—b5**

8. Oc4—d3 . . . . .

Väga huvitavaid võimalusi pakub siin ka 8. Ob3 b4 9. Re2 Oa6 10. 0—0 jne., kuid Botvinnik on peavariandis ette valmistanud uue mänguviisi ja otsustab seda siin praktiliselt katsetada. Viimasel ajal kasutatakse siin sageli ka taganemist 8. Oe2, mis annab samuti huvitava seisu mõlemapoolsete võimalustega.

8. . . . . a7—a6

Pärast 8. ... b4 9. Re4 saavutab valge teatavasti paremuse. Teksti käik viib merani kaitse peavarianti.

9. e3—e4 c6—c5

10. e4—e5 c5 : d4

Äärmiselt terava ja seni teooria poolt lõplikult selgitamata variandi annab jätk 10. ... Rg4 11. Rg5 c:d4 12. L:g4 R:e5 13. Lg3 jne. või ka 11. Of4 c:d4 12. Re4 jne.

11. Rc3 : b5 a6 : b5

Nüüd on 11. ... Rg4 nõrgem vastuse 12. La4 tõttu. Teksti käigu asemel kasutati kaua aega jätku 11. ... R:e5 12. R:e5 a:b5, kuid seejärel jäeti see kõrvale Stahlbergi käigu 13. Lf3 tõttu. Tegelikult pole aga valgel selle jätkuga erilist paremust loota, sest must mängib 13. ... Ob4+ 14. Ke2 Vb8 15. Lg3 Ld6 16. Rf3 L:g3 17. h:g3 Od6 ja omab umbes võrdset lõppmängu (Szabo-Stahlberg, Stokholm, 1948).

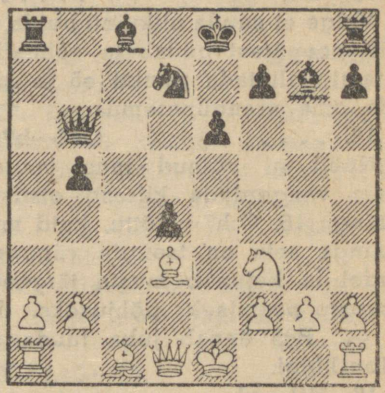
Et pärast teksti käiku tekkivas variandis on viimasel ajal leiutatud mitmeid parandusi valge rünnaku tugevdamiseks, siis peab must siin praktiliste kogemuste põhjal leppima raske kaitsega ja parimal juhul viigilootustega. Seepärast tuleb edaspidi jällegi suuremat tähelepanu pöörata endisele mänguviisile 11. ... R:e5, millega must on seniste kogemuste põhjal rahuldavaid tulemusi saavutanud.

12. e5 : f6 Ld8—b6

13. f6 : g7 . . . . .

Valge peab tingimata lõhkuma musta kuningaseisu, olgugi et ta sellega kingib mustale ühe arengutempo. Seepärast on ka teksti käik märgatavalt tugevam kui teised siinkohal kasutatud jätkud 13. 0—0 või 13. Le2.

13. . . . . Of8 : g7

14. 0—0 . . . . .

Sageli mängitakse siin ka 14. Le2 0—0 15. 0—0 ja kui nüüd 15. ... Rc5, siis annab kahing 16. O:h7+ valgele võitu tõotava rünnaku. Käesolevas partiis loobub aga Botvinnik aegaviitvast käigust Le2 ja püüab otsekohe vallutada punkti e5 käikudega Ve1, Of4, jne.; seejuures võimaldab valge mustal vahetada tugev Od3, saavutades vastukaaluks märgatava arenguparemuse. Botvinniku poolt valitud idee on igatahes väga huvitav ja väärib kahtlemata edasist praktilist katsetamist.

14. . . . . Rd7—c5

Tugeva ratsu vahetus Od3 vastu pole selles seisus nähtavasti õige plaan, sest kõigele lisaks kaotab must sellega palju aega ja ei suuda lõppude lõpuks ikkagi kindlustada oma kuningale varjupaika vangerduse näol. Ratsu seisis d7 suurepäraselt, kaitstes esiteks punkti e5 ja vältides pärast 0—0 kahingut O:h7+, mispärast ta pidi paigale jääma.

Normaalne jätk oli siin 14. ... 0—0 15. Ve1 Ob7 16. Of4 Od5, ja kui nüüd 17. Re5, siis 17. ... R:e5 18. O:e5 O:e5 19. V:e5 f5 päris hea mänguga. Pärast teksti käiku ei suuda must seevastu nii kiiresti oma arengut lõpetada ja satub peatselt raskustesse.

15. Oc1—f4 . . . . .

Valge ei suuda niikuinii hoida oma Od3, seepärast püüab ta võimalikult kiiresti vallutada punkti e5 ja kasutada oma arenguparemust.

15. . . . . Oc8—b7

Nüüd ei võinud must muidugi enam vangerdada kiiresti otsustava kahingu 16. O:h7+ tõttu, kuid musta kuninga seis on tsentris väga ebakindel ja kujuneb musta järgnevate raskuste peamiseks põhjuseks. Käik 14. ... Rc5 annab juba tunda oma halbu külgi.

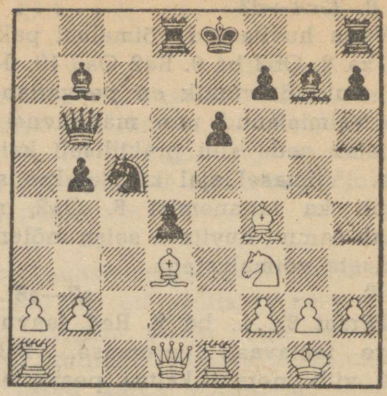
16. Vf1—e1 . . . . .

Pärast 16. Oe5 järgneks 16. ... O:e5 17. R:e5 R:d3 18. L:d3 f6 ühes 0—0 ja must on pääsenud halvimast. Teksti käiguga püüab valge veelgi oma positsiooni tugevdada, enne kui ta vallutab lõplikult punkti e5.

16. . . . . Va8—d8?

Euwel on arvatavasti õigus, kui ta peab seda käiku juba otsustavaks veaks, sest edaspidi pole enam näha mustale täiesti rahuldavat jätku. Esiteks kaotab must teksti käiguga väärtusliku tempo ja teiseks seisab vanker d8 niivõrd ebasoodsalt, et ta võtab mustalt mitmed head kaitsevõimalused.

Õige jätk oli siin Euwe enda poolt soovitatud lihtsustav vahetus 16. ... R:d3 17. L:d3 O:f3 18. L:f3 0—0 ja pole näha, kuidas valge võiks saavutada nimetamisväärset paremust; Euwe poolt soovitatud käigule 19. Lg3 võiks järgneda 19. ... f6 ja olgugi et musta laagris on palju etturinõrkusi, omab ta d-etturi näol siiski võimsat vastušanssi.

17. Va1—c1! Vd8—d5

Kui nüüd 17. ... O:f3 18. L:f3, siis pole 18. ... 0—0 võimalik 19. O:h7+ ühes Lh5+ tõttu, ja pärast 18. ... R:d3 19. Ld3 ei saa must jällegi vangerdada ähvarduse Oc7 tõttu. Teksti käiguga on must oma ettevalmistused lõpuks viinud niikaugele, et ta loodab mängida 18. ... 0—0, kuid nüüd asub valge juba otsustavalt tegevusse.

18. Of4—e5! Og7 : e5

Praktiliselt paremaid šansse pakkus siin julge jätk 18. ... 0—0 19. Rg5 h6, ja kui 20. Oh7+ Kh8 21. Lh5, siis 21. ... Ld8; väljakannatatav oli ka kahing 19. O:h7+ K:h7 20. Rg5+ Kg6 jne. Pärast teksti vahetust ei saa must enam kunagi vangerdada.

19. Ve1 : e5 Vd5 : e5

Pärast 19. ... 0—0 võiks järgneda kõige muu kõrval 20. Rg5! jne., ja 19. ... Vg8 annab pärast 20. V:d5 O:d5 21. O:h7 Vg7 22. L:d4 jne. mustale lootusetu lõppmängu. Ähvardas aga lihtsalt 20. V:d5 ühes R:d4.

20. Rf3 : e5 Rc5 : d3

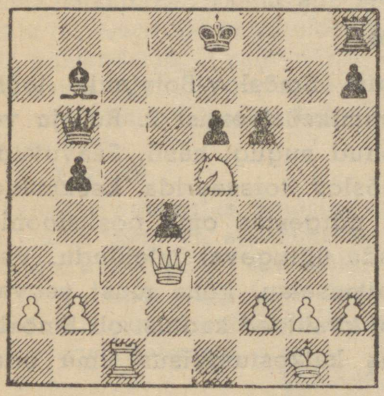
Kaotab otsekohe, kuid mustal puudus juba rahuldav kaitse. Suhteliselt parimaid lootusi pakkus siiski veel 20. ... Vg8, kavatsusega pärast 21. g3 jätkata 21. ... Vg5, ähvardades juhul kahida kvaliteeti e5. Valge

jätkaks aga 21. Of1 ja must jääks edasi raskustesse.

21. Ld1 : d3 f7—f6

Kui valge peaks nüüd ratsuga taganema, saavutaks must päris vastuvõetava seisu, kuid selle asemel järgneb otsustav kombinatsioon, mis baseerub musta kuninga kaitsmatul positsioonil. Mustal polnud aga enam kaitset, näiteks: 21. ... Vg8 22. L:h7!, või 21. ... 0—0 22. Rd7 jne. Valge saavutab igal juhul kergesti võitva rünnaku.

22. Ld3—g3! . . . . .

Nüüd ei suuda must enam punkti g7 kaitsta. Järgnevad käigud on peaaegu forsseeritud.

22. . . . . f6 : e5
23. Lg3—g7 Vh8—f8
24. Vc1—c7 Lb6 : c7

Niisama lootusetu kui 24. ... Ld6 25. V:b7 d3 26. Va7 Ld8 27. L:h7 jne. Lõpp pole enam huvitav.

25. Lg7 : c7 Ob7—d5
26. Lc7 : e5 d4—d3
27. Le5—e3 Od5—c4

Etturi d3 asemel otsustab must anda viguri, kuid partii tulemust see loomulikult enam ei muuda.

28. b2—b3 Vf8—f7
29. f2—f3 . . . . .

Võimalik oli ka otsekohe 29. b:c4, kuid valgel pole vaja kiirustada.

29. . . . . Vf7—d7
30. Le3—d2 e6—e5
31. b3 : c4 b5 : c4
32. Kg1—f2 Ke8—f7

Või 32. ... c3 33. L:c3 d2 34. Lc8+ ühes L:d7+ ja Ke2.

33. Kf2—e3 Kf7—e6
34. Ld2—b4 Vd7—c7
35. Ke3—d2 Vc7—c6
36. a2—a4 Must alistus.

13. voor.

0 Smõslov-Botvinnik 1

0 Reshevsky-Keres 1

Vaba Euwe.

Sitsiilia avanguga alustatud partiis Smõslov-Botvinnik loobus valge millegipärast oma tavalisest lemmiksüsteemist 2. Rc3 ja valis teravama jätku, mida ta aga ei käsitlenud sugugi hästi. Saavutamata avangus mingit paremust püüdis Smõslov forsseerida keskmängus läbimurret tsentris, kuid sellega ainult nõrgestas oma positsiooni ja andis musta odadele võimaluse arendada ülitugevat tulejõudu. Valge vigurid olid peagi sunnitud asuma kaitseseisu, kuna must seevastu valitses peaaegu kogu malelauda. Pärast kvaliteedikaotust oli Smõslovi edasine vastupanu asjatu ja ta alistus katkestusseisus ilma edasimänguta.

Partii Reshevsky-Keres toimus Reshevsky haigestumise tõttu alles mõned päevad hiljem. Teravast avangust väljus valge hästi ja võitis pärast musta tähelepanematust ilusa kombinatsiooniga etturi. Edasi aga sattus valge ajapuudusesse ja võimaldas vastasel luua valgetel väljadel püsiva kaitsepositsiooni, nii et võimalused kujunesid valge enametturile vaatamata võrdseks. Pärast partii katkestamist aga jätkas Reshevsky täiesti põhjendamatult mängu võidule ega pannud seejuures tähele vastase originaalset kombinatsiooni, millega püüti valge vanker keset malelauda. Valge kaotas kvaliteedi, kuid võis veel avaldada visa vastupanu. Teistkordne ajapuudus aga ei võimaldanud Reshevskyl süveneda kõikidesse seisu peensustesse; ta langes rünnaku alla, kaotas veel oda ja alistus.

Pärast 13. vooru on osavõtjate seis järgmine: Botvinnik 8—2, Keres 6½—4½, Smõslov 5½—5½, Reshevsky 4½—5½ ja Euwe 1½—8½.

Nr. 25. Sitsiilia avang.

V. SMÕSLOV — M. BOTVINNIK

Moskva, 15. aprillil 1948.

1. e2—e4 c7—c5

Botvinniku lemmikavanguks oli aastaid tagasi sitsiilia kaitse, kuid juba ammu orienteerus ta ümber prantsuse avangule, kasutades mitte harva ka lahtist kaitset 1. ... e5. Smõslov muidugi arvestas ainult neid võimalusi, pealegi kus Botvinnik pole sitsiilia kaitset viimaste aastate turniirides kasutanud rohkem kui paar korda. Botvinniku avanguvalik selles partiis on seepärast psühholoogiliselt hästi põhjendatud, ja nagu näitab partii edasine käik, viib ta sellega vastase juba algusest peale täiesti tasakaalust välja.

2. Rg1—f3 . . . . .

Esimene ootamatus. Smõslov mängib muidu peaaegu eranditult 2. Rc3 ja 3. g3, kuid loobub siin sellest arvatavasti mingi uuenduse kartusel. Musta avangustrateegia näitab seega juba esimesi tulemusi.

2. . . . . Rb8—c6

Kaua aega kasutati siin peaaegu eranditult kaitset 2. ... d6, millega must püüab vältida käesolevas partiis kasutatavat rünnakusüsteemi 6. Og5. Et aga see süsteem pole mustale eriti ohtlik ja kaitse 2. ... d6 sisaldab 2. ... Rc6 võrreldes mitmeid varjukülgi, siis on viimasel ajal uuesti tagasi pöördutud käigu 2. ... Rc6 juurde.

3. d2—d4 c5 : d4
4. Rf3 : d4 Rg8—f6
5. Rb1—c3 d7—d6
6. Oc1—g5 . . . . .

Selle rünnakusüsteemi mõte seisab selles, et takistada musta valimast nn „draakoni kaitset" 6. ... g6 ühes Og7, sest must oda osutub tavaliselt g7 väga tugevaks. Teisest küljest ei seisa aga valge oda g5 eriti soodsalt, kujundades nii mõneski variandis mustale meeldiva rünnakuobjekti. Mäng kujuneb nüüd, nagu tavaliselt sitsiilia kaitses, väga teravaks ja nõuab mõlemalt poolelt täpset mängukäsitlust.

6. . . . . e7—e6
7. Of1—e2 . . . . .

Huvitav rünnakukatse on siin 7. R:c6 b:c6 8. e5, et pärast 8. ... d:e5 jätkata 9. Lf3 jne. mõningate rünnakuvõimalustega kahitud etturi eest. Must võib aga käiguga 9. ... Oe7 pakkuda etturi tagasi ühes hea mänguga või ka mängida 8. ... La5, võttes mõlemal juhul valge rünnakult teravuse.

Väga terava mängu annab ka Rauseri poolt väljatöötatud rünnakusüsteem 7. Ld2 Oe7 8. 0—0—0 jne., kuid tavaliselt osutub siin valge kuninga positsioon liialt ebakindlaks. Rahulik teksti käik on kõigiti hea ja annab valgele mugava mängu mõningate rünnakuvõimalustega.

7. . . . . Of8—e7
8. 0—0 0—0

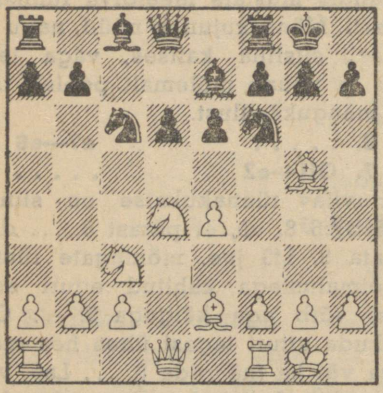
Boleslavski mängis siin minu vastu Pärnu turniiril 1947. a. 8. ... a6, kartes väljahüpet 9. Rdb5, kuid Botvinnik tõestab siin, et see väljahüpe pole mustale kardetav ja et must võib seepärast kokku hoida väärtusliku arengutempo.

(Vt. diagrammi.)

9. Rd4—b5 . . . . .

Selle käigu otstarbekust on väga raske põhjendada. Valge kaotab kaks tempot musta kuningaseisu nõrgestamiseks ja jätab mustale kaksikodad, kusjuures tal puuduvad reaalsed lootused musta kuningaseisu nõrgenduste peatseks kasutamiseks. See-

pärast näib, et teksti käiguga alustatud plaan on positsiooniliselt ebarahuldav ja et valge pidi selle asemel püüdma tugevdada oma tsentraalseisu, näiteks jätkuga 9. Kh1 ühes f2—f4.

9. . . . . a7—a6

Tähelepanu vääris ka 9. ... La5, sest pärast 10. O:f6 O:f6 pole löömine d6 mustale kardetav. Teksti käik on aga forsseerivam.

10. Og5 : f6 g7 : f6

Parim tõestus valge 9. käiguga alustatud manöövri küsitavusest on fakt, et must võis siin rahulikult lüüa ka 10. ... O:f6 11. R:d6 Lc7 ja valge võib parimal juhul saavutada võrdsuse. Löömine etturiga on aga samuti hea, sest must võidab sellega veel ühe tempo.

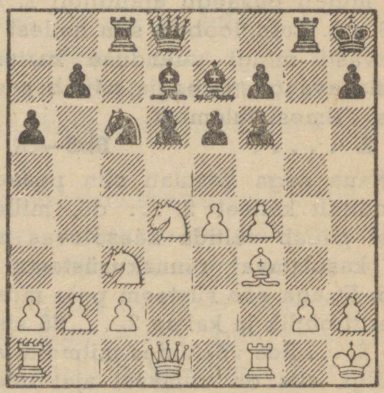
11. Rb5—d4 Kg8—h8
12. Kg1—h1 Vf8—g8
13. f2—f4 Oc8—d7

Partii avanguline osa on nüüd lõppenud ja mõlemad pooled peavad leidma sobiva mänguplaani keskmänguks. Mustal on see kerge ja toimub sitsiilia avangu tavalise skeemi kohaselt Vc8, b7—b5 jne., kuid valgel on oma ülesande lahendamisega suuremaid raskusi. Ta peab aga leidma mingi aktiivse plaani, sest passiivne edasimäng annaks mustale lõpuks liputiival selge paremuse.

14. Oe2—f3? . . . . .

Seega takistab valge edasilüket b7—b5 ainult üheks käiguks, mida must kasutab oma arengu lõpetamiseks. Siin oli aga vaja, nagu juba mainitud, leida edasimänguks mingi aktiivne plaan ja kasutada musta nõrgendatud etturseisu tsentris. Selleks oli sobiv edasilüke 14. f4—f5!, mis fikseerib musta etturid f-liinil ja alustab rünnakut punktile e6. Kui seejärel näiteks 14. ... Re5, siis 15. Oh5, ähvardusega O:f7 ja Rc3—e2—f4. Selle jätkuga oleks valge seis saavutanud mingi ilme, kuna nüüd seevastu must võib rahulikult ja segamata ette valmistada rünnakut liputiival.

14. . . . . Va8—c8

15. Rd4 : c6? . . . . .

Jäme positsiooniline viga, millega valge võtab endalt kõik lootused tsentris ja annab mustale valiku teostada kas edasilüke d6—d5 või e6—e5. Kuigi valge oma eelmise käiguga kaotas väärtusliku tempo, oli siingi veel rünnakukatse 15. f5 tähelepanuväärne ja andis valgele kahtlemata paremaid võimalusi kui vigane teksti

vahetus. Parem teksti käigust oli ka rahulik 15. Rce2.

15. . . . . b7 : c6

Valge peab nüüd leppima lootusetult passiivse edasimänguga ja ootama, kas must leiab teid oma paremuse suurendamiseks või mitte. Pärast avangust väljumist mängis Smõslov äärmiselt plaanitult ja jätkab nüüd ka edasi samas stiilis.

16. Rc3—e2 d6—d5

Muidugi kasutab must esimest võimalust oma odadele tegevusvabaduse loomiseks, ähvardades d:e4 ühes f6—f5 ja c6—c5 ja mõlemad odad pääsevad täielikult mõjule. Teksti käiguga viivitada aga enam ei saanud, sest muidu mängiks valge c2—c4 ja saavutaks päris vastuvõetava seisu.

17. f4—f5? . . . . .

Selle käiguga takistab valge küll manöövrit 17. ... d:e4 ühes f6—f5, mis oleks järgnenud näiteks pärast 17. c4, kuid loob endale uusi positsioonilisi nõrkusi. Nüüd vabaneb musta odale diagonaal h2—b8 ja, mis veelgi tähtsam, väli e5 musta vigureile ja must saavutab peatselt otsustava ülekaalu. Mõningaid lootusi edukaks vastupanuks andis siin veel 17. Ld3, kuigi must ka sel juhul säilitab pärast 17. ... d:e4 18. O:e4 f5 19. Vad1 Vc7 20. Of3 Lc8 ühes c5 jne. paremuse.

17. . . . . Ld8—c7
18. c2—c4 d5 : c4
19. Ld1—d4 c6—c5
20. Ld4 : c4 Oe7—d6

Musta odad seisavad nüüd korraga suurepäraselt ja ründavad vastase positsiooni ning kaitsevad oma võrdselt hästi. Valge seisu tuleb pidada juba strateegiliselt kaotatuks.

21. g2—g3 Od7—b5
22. Lc4—c2 e6 : f5!

Lisaks oma tugevatele odadele avab must nüüd veel e-liini ja saavutab kiiresti ülitugeva rünnaku.

23. e4 : f5 . . . . .

Boleslavski peab seda otsustavaks veaks ja arvab, et valge võis siin käiguga 23. a4 saavutada tasakaalu. See arvamus näib aga olevat liiga optimistlik, sest must võib mängida näiteks 23. ... Oc6 24. e:f5 Vce8 jne. umbes samasuguste võimalustega nagu partiis. On selge, et valgel võib siin olla ainult mõningaid taktikalisi šansse, kuna positsiooniliselt on tema seis selgesti halvem.

23. . . . . Vc8—e8
24. Vf1—f2 . . . . .

Pärast seda ebatäpsust kaotab valge otsekohe, kuid ka parim kaitse 24. a4, et pärast 24. ... O:e2 25. O:e2 O:g3 avaldada käiguga 26. Of3 veel visa vastupanu, annab mustale pärast lihtsat taganemist 24. ... Oc6 ilmselt parema seisu. Muidugi võis valge nende jätkudega avaldada visamat vastupanu, kuid partii päästmiseks polnud need kindlasti enam küllaldased.

24. . . . . Ve8—e3
25. Of3—g2 . . . . .

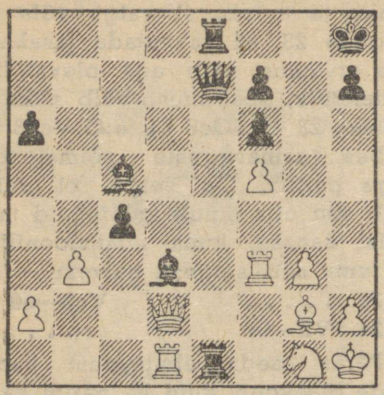
Võib-olla kavatses valge siin esialgu mängida 25. Rc3, kuid seejärel võidab, nagu näitas Flohr, 25. ... Oc6 26. Og2 O:g3! jne. Teksti käik on aga samuti täiesti lootusetu, sest nüüd satuvad valge vigurid patiseisu.

25. . . . . Lc7—e7
26. Re2—g1 Ob5—d3
27. Lc2—d2 c5—c4
28. Vf2—f3 Vg8—e8

Must võib endale juba lubada isegi lipuvahetust, sest pärast 29. V:e3 L:e3 30. L:e3 V:e3 kaotab valge vähemalt etturi, ja nimelt väärtusliku etturi b2. Ilma lipuvahetuseta järgneb aga lõpp veelgi kiiremini.

29. Va1—d1 Od6—c5
30. b2—b3 Ve3—e1!

Nüüd järgneb katastroof 1. real. Pandagu tähele, millist kohutavat jõudu arendavad musta odad!

31. b3 : c4 Od3 : c4
32. Og2—f1 . . . . .

Polnud enam kaitset ähvarduse 32. ... O:g1 vastu. Nüüd läheb kaotsi kvaliteet.

32. . . . . Ve1 : d1
33. Ld2 : d1 Ve8—d8

Siin võitis kergesti ka 33. ... Le1. Pärast teksti käiku pole võimalik 34. L:d8+ L:d8 35. O:c4 vastuse 35. ... Ld4 tõttu vigurivõiduga.

34. Ld1—c2 Oc4—d5
35. Lc2—c3 Oc5—d4
36. Lc3—d3 Le7—e3

Lihtsaim tee võidule. Valge võiks rahulikult alistuda.

37. Ld3 : e3 Od4 : e3
38. Of1—g2 Od5 : f3
39. Og2 : f3 Vd8—d2
40. Rg1—e2 Vd2 : a2

Valge alistus.

Botvinnik kasutas suurepäraselt temale pakutud võimalusi ja demonstreeris veel kord kaksikodade võimsust lahtises positsioonis. Smõslov seevastu mängis kogu partii alla oma tavalisi võimeid, näidates kohati äärmiselt plaanitut mängu.

Nr. 26. Slaavi kaitse.

S. RESHEVSKY P. KERES

Moskva, 19. ja 21. aprillil 1948.

1. d2—d4 d7—d5

Tavaliselt kasutan siin kaitset 1. ... Rf6, mis paljudes variantides annab soovi korral võimaluse üleminekuks tavalisse lipugambiiti. Seekord otsustasin aga katsetada üht kahtlase väärtusega mänguviisi, mis on oma tulemustes võrdlemisi selgusetu ja mille kohta puuduvad üksikasjalisemad teoreetilised uurimised.

2. c2—c4 c7—c6
3. Rg1—f3 Rg8—f6
4. Rb1—c3 . . . . .

Teravusi otsivale vastasele on siin vahetus 4. c:d5 äärmiselt ebameeldiv, sest valge viib sellega mängu rahulikku sõiduvette ja säilitab peaaegu sümmeetrilises seisus paremuse enamtempo näol. Reshevsky aga ei armasta sääraseid lihtsustatud seise ja valib seepärast eranditult teravama tekstikäigu.

4. . . . . e7—e6

Paljude meistrite arvates moodustab siin 4. ... d:c4 mustale kergema tee avanguraskustest pääsemiseks, kuid see on muidugi maitseasi. Teksti käik on igatahes samuti täiesti hea ja annab tavaliselt huvitavaid teravaid seise.

5. e2—e3 . . . . .

Varianti 5. Og5 d:c4 6. e4 b5 jne. peetakse viimaste kogemuste põhjal kasulikuks valgele, kuid see sisaldab nii palju peensusi ja häid võimalusi igasugusteks uuendusteks, et Reshevsky loobub sellest põhjendatult nii tähtsa kohtamise puhul.

5. . . . . a7—a6

See käik pole uus ja sai laiematele hulkadele tuttavaks pärast matši Aljechin-Euwe 1935, kus esimene katsetas seda kahes partiis ilma erilise eduta. Mõningate selguseta punktide kontrollimiseks otsustasin seda kaitset käesolevas partiis praktiliselt proovida, hellitades seejuures veel lootust, et kõik selle peensused pole minu vastasele lõpuni tuttavad.

Pärast 5. . . . Rbd7 6. Od3 tekkivate mänguviiside kohta tõime selgitusi esimese ringi partiides Botvinnik-Euwe ja Reshevsky-Euwe ning III ringi kohtamises Botvinnik-Euwe.

6. c4—c5 . . . . .

Seda peab teooria kõige tugevamaks jätkuks ja kahtlemata loob see võimalusterikkama mängu kui näiteks 6. Od3 b5 7. c:d5 c:d5 jne.

6. . . . . Rb8—d7

Ühes matšpartiis Euwega mängis Aljechin siin otsekohe 6. . . . b6 7. c:b6 Rbd7, kuid sattus pärast 8. Ra4 R:b6 9. Od2 halvemasse seisu ja kaotas lõpuks partii. Teksti käik on kahtlemata elastsem ja valmistab b7—b6 kõrval ette ka edasilüket e6—e5.

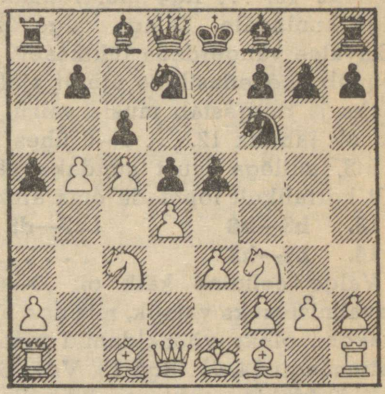
7. b2—b4 a6—a5

Samuti mängis ka Aljechin ühes teises matšpartiis Euwe vastu 1935. a., kuid teksti käiguga alustatud idee on mustale väga riskantne. Kindlam mänguviis on igatahes 7. . . . g6 ühes Og7 ja 0—0, valmistades ette edasilüket e6—e5.

8. b4—b5 e6—e5

Selles edasilükkes peituski musta avangueksperimendi idee. Must on nüüd suutnud teostada vabastava edasilükke e6—e5 ja saavutab tsentris tasakaalu, sest valge ei või hästi lüüa e5 punkti c5 nõrkuse tõttu. Valge on aga saavutanud märgatava ülekaalu liputiival, kus ta alustabki järgnevate käikude jooksul rünnakut.

Ülalmainitud partiis mängis Aljechin muuseas Euwe vastu 8. . . . Re4, kuid sattus pärast 9. R:e4 d:e4 10. Rd2 f5 11. f3 jne. peatselt halvemusse ja kaotas ka partii.

9. Ld1—a4! Ld8—c7

10. Oc1—a3 . . . . .

Selle käigu hindamine on väga raske, sest oda kaitseb küll punkti c5 igasuguste võimalikkude üllatuste vastu, kuid seisab ise mängust väljas. Käik on aga selle poolest hea, et ta sunnib musta otsekohe lahendama pinget tsentris, sest ähvardab 11. b:c6 b:c6 12. d:e5.

10. . . . . e5—e4

Vahetusel 10. . . . e:d4 11. e:d4 on samuti omad varjuküljed. Must saavutab küll punktide d4 ja f4 suunas mõningat vastumängu, kuid vabastab seejuures valge lipuodale väljapääsu c1 kaudu ja võib samuti sattuda raskustesse e-liinil. Teksti käik näib olevat positsiooniliselt põhjendatum, ainult musta edaspidine plaanitu mäng viib ta lõpuks raskustesse.

11. Rf3—d2 Of8—e7

See on juba esimene käik õigelt teelt kõrvale. On selge, et valge ainuke positsiooniliselt kardetav ähvardus on hilisem läbimurre f2—f3,

milleks must pidi oma oda arendama g7 või h6. Seepärast oli siin 11. ... g6 ühes Oh6 ja 0—0 õige jätk, püüdes hiljem teostada edasilüket f7—f5.

12. Of1—e2 h7—h5

Selle käigu ainuke mõte on 13. 0—0 takistamine, millele nüüd järgneks 13. ... Rg4 jne. rünnakuga valge kuningale. Et aga valge üldse ei kavatse vangerdada lühikeselt, siis kujuneb see edasilüke ainult ajakaotuseks ja nõrgestab musta seisu. Parem oli rahulik 12. ... 0—0 ühes Ve8 ja Rf8, millega must suudaks vähemalt korralikult lõpetada oma arengu.

13. b5—b6 Lc7—d8

14. h2—h3 . . . . .

Valge eelmine käik oli 0—0—0 ettevalmistuseks vajalik, mis aga nüüd otsekohe oleks võimaldanud mustale vastumängu 14. ... Rg4 15. Vdf1 f5 16. h3 Rgf6 jne. ja punkt e4 on kindlustatud. Teksti käigust palju parem oli aga 14. f3! e:f3 15. g:f3 ühes 0—0—0 ja valgel on liikuva tsentriga ning vaba g-liiniga positsiooniliselt ülekaalukas seis.

14. . . . . Rd7—f8

15. 0—0—0 Rf8—e6?

Must ei pane tähele valge järgnevat kombinatsiooni ja satub nüüd kaotusseisu. Oli vaja jätkata 14. ... Rg6 15. f3 e:f3 16. g:f3 0—0 ja olgugi et valge seisab veidi soodsamini, ei puudu mustal siin head kaitsevõimalused.

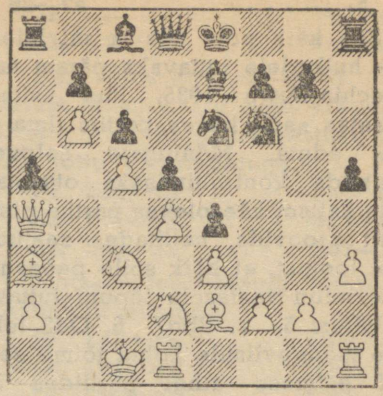
(Vt. diagrammi.)

16. Rd2 : e4! . . . . .

Üllatav kahing, mis on täiesti korrektne. Pärast pikemat mõtlemist otsustas must loobuda kahingu vastuvõtust, sest seejärel saavutaks valge d-etturi edasilükkega otsustava rünnaku.

16. . . . . Rf6 : e4

Parem pole ka 16. ... d:e4 17. d5 R:d5 18. V:d5 Od7 19. Vd2 ja musta seis on lootusetult nõrgestatud.

17. Rc3 : e4 h5—h4

Pärast 17. ... d:e4 18. d5 pole mustale näha rahuldavat kaitset, näiteks: 18. ... O:c5 19. d:c6! O:a3+ 20. Kc2 ja kui nüüd 20. ... L:b6, siis 21. c:b7+ ja Oa3 lüüakse tulega. Ka pärast 20. ... Od6 21. c7+! Ld7 22. Ob5 tekkinud seisus saavutab valge otsustava paremuse, sest kolm vigurit pole siin küllaldane kompensatsioon lipu eest.

Teksti käiguga loobub must igasugustest vastušanssidest kaotatud etturi arvel ja jätkab partiid normaalselt, nagu poleks midagi juhtunud.

18. Re4—d2 . . . . .

Kmoch soovitab siin 18. g4, et alles pärast 18. ... 0—0 taganeda ratsuga d2. See jätk on aga vaevalt tugevam, sest must mängib lihtsalt 18. ... h:g3 19. R:g3 g6 ühes Oh4 ja valgel on oma enametturi realiseerimisega võib-olla rohkemgi raskusi kui partiis.

18. . . . . 0—0

19. Vh1—g1 Vf8—e8

Valge kavatseb muidugi mängida g2—g3, kuid nüüd järgneks sellele 20. ... h:g3 21. V:g3 Oh4 ühes Rf4 või 21. f:g3 Og5 jne. hea vastumänguga mustale. Valge peab seepärast tegema veel mitmeid ettevalmistusi,

enne kui tal õnnestub teostada ettu-rite edasitungi kuningatiival.

20. Oe2—d3 Oe7—f8
21. Oa3—b2 Re6—g5
22. La4—c2 a5—a4

Must nihutab selle etturi kaugemale edasi, lootes sellega võimaluse korral hiljem tuua oma vankrit mängu a5 ja b5 kaudu. Ettur ei seisa seejuures a4 sugugi halvemini kui a5, kus valge võis teda samuti rünnata käikudega Oc3, Rb3 jne.

23. a2—a3 Ld8—e7
24. Vd1—e1 Rg5—e4

Valge ähvardas juba 25. e3—e4, mispärast teksti käik on enam-vähem sunnitud. Kui nüüd 25. R:e4 d:e4 26. Oc4, siis 26. ... Oe6 ja must saavutab punkti d5 valitsemise tõttu päris hea mängu, arvestades veel valge Ob2 ebasoodsat seisu. Ka katse 25. Rb1 f5 26. f3 Rg3 jne. pole mustale eriliselt kardetavam kui partiijätk, sest Ea4 löömine viiks valge ainult kõrvale tähtsamate ülesannete juurest.

25. Rd2—f1 . . . . .

Hea jätk oli ka 25. f3, mis aga annab pärast 25. ... Rg3 26. Rf1 Rh5 jne. umbes sama seisu nagu partiis.

25. . . . . Le7—g5
26. f2—f3 Re4—f6

Pärast 26. ... Rg3 27. f4 peaks must lipp loovutama Rg3 kaitse ja must kaotaks varem või hiljem nõrga etturi g3.

27. Kc1—b1 . . . . .

Lihtsam oli otsekohe 27. Ob2—c3—d2 jne. Mõlemad vastased aga olid juba sattunud ajapuudusesse, mispärast järgnevaid manöövreid ei tule hinnata tavalise läbimõeldud turniirimale mõõdupuuga.

27. . . . . Rf6—h5
28. Ob2—c3 Oc8—d7

Muidugi mitte 28. ... O:h3 29. f4 jne. vigurivõiduga. Must on nüüd saavutanud esialgselt päris hea kaitseseisu, sest edasilüke e3—e4 nõrgestaks punkti f4, edasilüke f3—f4 aga punkti e4, ja lõpuks on edasilükke g2—g4 teostamine mõningate raskustega seotud.

29. f3—f4 . . . . .

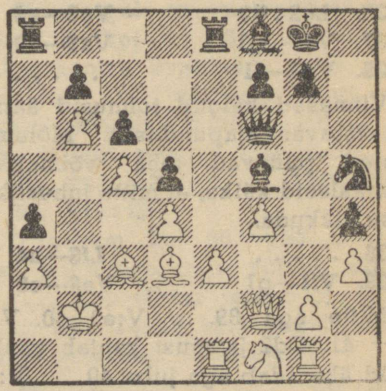
Positsiooniliselt nõutav oli selles seisus edasilüke e3—e4 ja selle teostamiseks pidi valge ette valmistama punkti f4 kaitset. Õige oli seepärast 29. Lf2 ühes Od2, millega valge saavutas peatselt küllaldase paremuse. Teksti käik on taktikaliselt ebaõige veel seetõttu, et etturiseisu muutmine ajapuuduses on väga riskantne ja võib kergesti osutuda positsiooniliselt ebasoodsaks.

29. . . . . Lg5—h6
30. Lc2—f2 Lh6—f6

Visam oli 30. ... Oe7, takistades esialgu edasilüket g2—g4 ja hoides ratsule vabaks taganemistee f6 kaudu.

31. Kb1—b2 Od7—f5

Tüüpiline ajapuuduse bluff, mis siin üllatavalt hästi õnnestub. Mustal pole aga paremat, sest ajapuuduse möödumisel ilma positsiooni olulise muutuseta oleks kaotus paratamatu.

32. Lf2—c2? . . . . .

Bluff õnnestus ja nüüd saavutab must punkti e4 valitsemise tõttu koguni niivõrd tugeva vastumängu, et valge võit muutub küsitavaks. Valgel

oli siin kaks teed oma paremuse suurendamiseks, nimelt: 32. Oe2! ja must on peaaegu sunnitud andma veel ühe etturi (32. .... Og6 33. Og4, või 32. ... g6 33. O:h5 ühes g4), ja teiseks 32. O:f5 L:f5 33. L:h4. Viimases variandis kavatses must tuua ajapuuduse jaoks vastasele äärmiselt ebameeldiva kahingu 33. .... Ld3 34. L:h5 O:c5 35. d:c5 d4 36. O:d4 Lb3+ ühes L:a3+ jne. vastušanssidega tugeva vabaetturi tõttu a-liinil, kuid valge võib mängida tugevamini 36. Ob4 ja tema kaks enamvigurit otsustavad partii saatuse.

32. . . . . Of5—e4

Must ei vaheta otsekohe d3, et mitte anda vastasele võimalust mõnes variandis edasilükkeks e3—e4. Nüüd on valge ainuke šanss edasilüke g2—g4, kuid selle vastu omab must juba mõjuvaid kaitsevahendeid. On kahtlane, kas valge pärast nõrka 32. käiku seisu üldse enam suudab võita.

33. g2—g4	**h4 : g3**
34. Rf1 : g3	**Rh5 : g3**
35. Vg1 : g3	**Oe4 : d3**
36. Lc2 : d3	**Ve8—e4**
37. Ve1—g1	**Va8—e8**
38. Vg1—f1	**. . . . .**

Viimased käigud toimusid äärmiselt teravas ajapuuduses. Mõlemad pooled püüavad teha võimalikult neutraalseid käike, et mitte juhuslikult seisu rikkuda.

38.	**Lf6—h4**
39. Vf1—g1	**Ve8—e6**

Mitte aga 39. ... V:e3 40. V:e3 Lf2+ 41. Od2 ja must kaotab vankri. Nüüd ähvardab aga juba 40. ... V:e3.

40. Ld3—d2 . . . . .

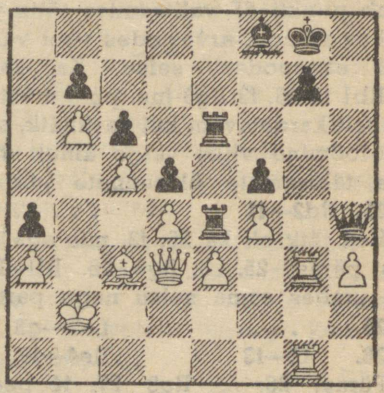
Selle asemel oli parem otsekohe 40. Od2, kaitstes punkti e3. Lipp seisab d2 ebasoodsalt ja peab varsti uuesti minema tagasi d3.

40. . . . . f7—f5

Viimane käik ajapuuduses, millega must nõrgestab oma seisu ja annab vastasele uuesti võidulootusi. Pärast 40. ... Vg6! seisis must seevastu suurepäraselt ja on vaevalt usutav, et valgel oleks reaalseid lootusi oma enametturi kasutamiseks. Selles seisus katkestati partii ja mustal tuli nüüd koduses analüüsis otsida teid seisu kaitsmiseks.

41. Ld2—d3 . . . . .

Parim salakäik. Kui näiteks 41. Lg2, siis 41. ... Le7 42. Od2 V:f4! 43. e:f4 Ve2 ja must saavutab viigiks küllaldase rünnaku. Valge peab välja d2 vabastama odale, et see võtaks üle punkti e3 kaitse.

41. . . . . Lh4—h5!

Musta kaitseidee seisab selles, et jätkata nüüd g7—g6 ühes Of8—e7—h4 ja Kf7, luues seega vallutamatu kindluse. Pikemate analüüside tulemusena jõudsin veendumusele, et valgel puuduvad selle kaitsesüsteemi vastu küllaldased rünnakuvõimalused ja et must omab ka vastase parima edasimängu korral suurepäraseid viigilootusi.

42. Oc3—d2	**g7—g6**
43. Vg3—g5	**. . . . .**

Valgel pole aega minna võitma etturit a4, sest must saavutaks seejä-

rel kvaliteedikahinguga e3 suurepärase vastumängu, näiteks: 43. Lc2 Kf7 44. V3g2 (või 44. L:a4 O:c5 45. La7 Le2 jne.) 44. ... Lf3 45. L:a4 V:e3! 46. O:e3 V:e3 ja mustal pole enam erilist midagi karta. Seepärast püüab valge iga hinna eest saavutada rünnakut kuningatiival, mis tegelikult näibki olevat tema ainuke võidulootus.

Löwenfisch soovitab siin 43. Oc1 Kf7 44. Ld1, kuid sellele järgneks 44. ... L:d1 45. V:d1 Oe7 ja lõppmäng näib olevat viigiline, sest valgel puuduvad võimalused vankritega vastase laagrisse sissetungiks, näiteks: 46. Vdg1 Oh4 47. V3g2 Vf6 48. Kc3 Ve8 ja must jõuab õigeaegselt kaitsta oma a-etturit. Midagi ei anna ka etturikahing 46. h4 O:h4 47. Vh3 Of6 ühes Og7 ja valge vankrid ei suuda tungida musta positsiooni.

43. . . . . Lh5 : h3
44. Vg1—g3 . . . . .

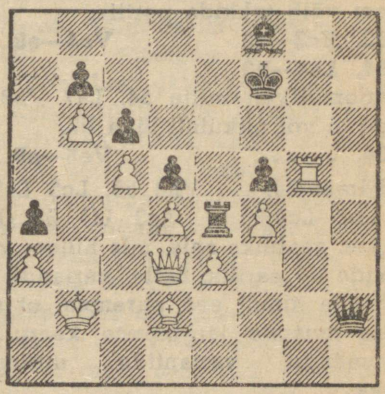
Pärast 44. V:g6+ V:g6 45. V:g6+ Kf7 46. Vg1 järgneks 46. ... V:f4. Valge püüab seepärast sundida musta lippu halvemasse positsiooni, kuid langeb seejuures ise huvitavasse lõksu.

44. . . . . Lh3—h2
45. Vg5 : g6+ . . . . .

Selle löömisega nõustub valge juba viigiga, mida ta igatahes nüüd on sunnitud juba ise otsima. Tuli arvesse veel 45. Vg2 Lh3 46. V5g3 Lh5 47. Lf1 jne., püüdes kasutada vaba h-liini rünnakuks, kuid õige kaitse korral peaks must ka siin leidma küllaldasi kaitsevõimalusi, võides näiteks 46. käigul taganeda lipuga otsekohe h7 ja jätkates seejärel Kf7, Og7 Lg8 jne. Nüüd järgnevad väga huvitavad komplikatsioonid.

45. . . . . Ve6 : g6
46. Vg3 : g6+ Kg8—f7
47. Vg6—g5? . . . . .

Pärast seda normaalset taganemist kaotab valge üllataval kombel kvaliteedi ja satub äärmiselt raskesse lõppmängu mõningate nõrkade viigilootustega. Siin oli vaja jätkata 47. V:c6! b:c6 48. b7 Ve8 49. L:f5+ ja valge saavutab viigi, näiteks: 49. ... Kg7 50. Ld7+ Kg8 51. Kc3 ja mustal on vaevalt midagi paremat kui 51. ... Le2 52. L:e8 Lc4+ 53. Kb2 Lb3+ ühes L:a3+ ja La3—b3+:b7 jne.

47. . . . . Of8—e7!
48. Vg5 : f5+ Oe7—f6!

Siit selgub musta kaitsesüsteemi idee: vanker on nüüd ummikus ja valge kaotab kvaliteedi, olles sunnitud juba ise võitlema viigi eest. Lisaks kõigele hakkas valget siin juba jällegi segama ajapuudus.

49. Kb2—c3 Lh2—h3
50. Vf5 : f6+ . . . . .

Tugevam kui 50. Ve5 O:e5 51. f:e5, mille järel must võidab käiguga 51. ... Lh1 tähtsa tempo ja säilitab etturi a4. Teksti käik pakub valgele palju paremaid viigilootusi.

50. . . . . Kf7 : f6
51. Ld3—c2 Lh3—f1!

Kui 51. ... V:f4, siis 52. L:a4 ja valge saavutab ähvarduse 52. La8 tõttu tugeva vastumängu. Teksti käiguga loovutab must meelsamini veel

ühe etturi, lootes vastukaaluks saavutada tugevat rünnakut valgele kuningale.

Mitteküllaldane võiduks oli siin 51. ... V:e3+ 52. O:e3 L:e3+ 53. Ld3 ja lõppmäng on viigiline, ükskõik, kas must vahetab lippe või mitte.

52. Lc2 : a4 Lf1—a1+

Võimalik oli ka 52. ... Ve8, millega must võis vältida hiljem võimalikke uusi teravusi. Seis oleks aga sel juhul kujunenud umbes samaks, nagu hiljem võib tekkida partiis.

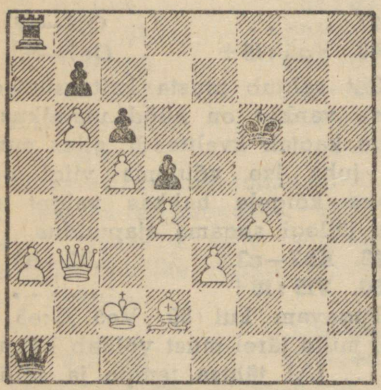
53. Kc3—c2 Ve4—e8

54. La4—b3 . . . . .

Loomulikult mitte 54. La7 Vh8 ja valge ei või niikuinii lüüa b7.

54. . . . . Ve8—a8

Pärast 54. ... Vh8 55. Lc3 La2+ 56. Lb2 Lc4+ 57. Lc3 Lf1 58. Ld3 Lf3 jne. saabuks seis, mis hiljem võis tekkida ka partiis. Sellel variandil oli võib-olla ainult see paremus, et see vältis mustale järgnevate keeruliste lõppmängu variantide uurimise vaeva.

55. Od2—c1 . . . . .

Kõik kommentaatorid varustavad selle käigu küsimärgiga ja peavad seda valge otsustavaks veaks, soovitades selle asemel 55. Lb2 viigiga. See väide näib olevat liiga julge, sest must säilitab ka pärast 55. Lb2 võidulootused, mis pole eriti halvemad kui edaspidi partiis.

Esiteks võib must pärast 55. Lb2 mängida 55. ... Lf1 56. Lb3 Vh8 57. Ld3 Lf3 jne. sama seisuga nagu märkuses musta 54. käigu juurde, mis pakub talle suurepäraseid võiduvõimalusi. On tõenäoline, et piiratud mõtlemisaja ja ähvardava ajapuuduse juures must olekski partiis valinud selle jätku.

Teiseks võib aga must pärast 55. Lb2 mängida ka 55. ... L:a3 56. L:a3 V:a3. Löwenfisch toob seejärel suurepärase viigivariandi: 57. e4 d:e4 58. d5! c:d5 59. c6! Va6 60. Oa5 Va8 61. Oc3+ Kf5 62. Oe5 Vc8 63. Oc7! ja nüüd pole mustal paremat kui püüda viiki jätkuga 63. ... b:c6 64. b7 Vg8 jne.

See variant pole aga forsseeritud ja must võib siin mängida tugevamini, jätkates pärast 57. e4 esiteks 57. ... Va2+!. Kui nüüd 58. Kc3, siis juba 58. ... d:e4 59. d5 c:d5 60. c6 d4+! ja must võidab; seepärast peab valge mängima kas 58. Kc1 või 58. Kd1, millele järgneb lihtsalt 58. ... Va8!.

Nüüd peab valge jätkama 59. e:d5, sest lõppmäng pärast 59. e5+ Kf5 ühes Ke4 on ilmsesti kaotatud. Must vastab sellele 59. ... c:d5 ja nüüd on tekkinud lõppmäng, mille kohta lõpliku otsuse andmine on äärmiselt raske isegi pikemas analüüsis. Sellest oleneb aga käigu 55. Lb2 lõplik väärtus, sest kui valge suudaks siin saavutada viiki, siis pakuks pärast 55. ... Lf1 jne. tekkiv seis talle kahtlemata paremaid kaitsevõimalusi kui partiijätk. Püüame seepärast üldjoontes veidi süveneda tekkinud seisu.

Valgel on siin kaks põhimõtteliselt erinevat jätku, nimelt etturikahinguga c5—c6 ja ilma selleta. Vaatleme esmajoones esimest võimalust.

Pärast 60. c6 b:c6 ähvardab 61. ... Va6 ja seepärast on jätk 61. Ob4 Va6 62. Oc5 Va5 63. Kd2 Vb5 peaaegu sunnitud; edasi on selge, et valge ei suuda hoida f-etturit ja et see langeb mustale kuningale saagiks. Tekib umbes järgmine seis: Kd3, Oc5, Ed4 ja b6 — Kf4, Vb5, Ec6 ja d5, kus mustal pole võidu saavutamine sugugi nii kerge, nagu see esimesel pilgul võib näida. Võit on saavutatav järgmise manöövriga.

Esiteks mängib must oma kuninga b7 ja ähvardab V:b6; et etturilõppmängu viigistada, peab valgel pärast kahingut b6 olema võimalik võita kuningaga kas lähi- või kaugopositsiooni, vastavalt väljadel b4 või b2. Seepärast on tema kuningas seotud väljadele c1, c2 ja c3. Valge kuninga seisul c1 või c3 mängib must vastavalt Vb3 või Vb1 ja toob oma vankri b7, olles enne seda viinud oma kuninga a6. Kahingu V:b6 vältimiseks peab valge oma kuninga jällegi hoidma väljade b2 ja b4 läheduses, kõige paremini väljal a4.

Et valge nüüd jätku V:b6+ tõttu ei saa mängida oma kuningat b4, siis peab ta musta kuningale vabastama välja b5, minnes ise näiteks b3. Nüüd mängib must vankri uuesti 3. reale, tõrjub seega valge kuninga veelgi tagasi ja jätkab siin Kc4 ühes Vh2+. Nüüd pole juba enam raske veenduda, et valge kuninga ükskõik millise asendi juures saavutab must alati seisu, kus valge satub lõpuks käigupuudusesse ja on sunnitud loovutama etturi b6.

Ülaltoodu praktiliseks selgitamiseks toome lühidalt ühe võimaliku variandi, mis ei pretendeeri erilisele täpsusele, vaid ainult illustreerib kirjeldatud võidumeetodit: 64. Kd3 Kf5 65. Ke3 Vb3+ 66. Kd2 K:f4 67. Kc2 Vb5 68. Kd3 Kf5 69. Kc2 Ke6 70. Kc3 Kd7 71. Kc2 Kc8 72. Kc3 Kb7 73. Kc2 Ka6 74. Kc3 Vb1 75. Kc2 Vg1 76. Kb3 Vg7 77. Kb4 Vb7 78. Ka4 Vb8 79. Kb3 Kb5 80. Kc3 Vg8 81. Kb3 Vg3+ 82. Kc2 Kc4 ja nüüd kas 83. Kd2 Vg2+ 84. Ke3 Vb2 85. Kf4 Kb5 86. Ke5 Ka6 87. Kd6 Kb7, või 83. Kb2 Vg2+ 84. Ka3 Vd2 85. Od6 Vd3+ 86. Ka4 Vb3 87. Oc5 Vb1 88. Ka3 Kc3 89. Ka2 Vb5, või lõpuks 83. Kd2 Vg2+ 84. Kc1 Kc3 85. Kd1 Vb2 86. Kc1 Vb5 87. Kd1 Kd3 88. Ke1 Vb2 89. Kf1 Ke3 jne., igal juhul kerge võiduga mustale.

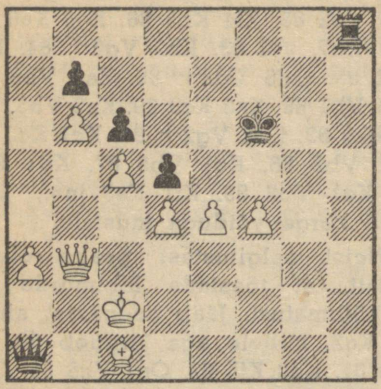
Neist selgitustest peaks olema küllalt, et tõestada läbimurde 60. c6 kõlbmatust. Jääb seepärast ainult 60. Kc2, millele aga järgneb 60. ... Vc8 61. Kd3 Kf5 62. Oc1 Vc6 63. Od2 Vh6 64. Oc1 Vh3+ 65. Oe3 Vg3 ja nüüd on valge sunnitud vabastama musta kuningale välja e4. Edasi on täpne analüüs väga raske, kuid mõningate variantide katsetus näitab, et valge oda on selles seisus äärmiselt abitu ja vaevalt suuteline takistama, et must saavutab peatselt otsustava positsioonilise ülekaalu.

Ülaltoodud võimalustest selgub, et kõikide kommentaatorite poolt soovitatud jätk 55. Lb2 polnud teksti käigust mitte parem, vaid et see võimaldas mustale võidu arvatavasti koguni kahel teel. Seepärast pole partiis tehtud 55. Oc1 varustamine küsimärgiga minu arvates õigustatud, sest seejärel ei ole mustal võitu forsseerida sugugi kergem kui ülaltoodud variantides.

55. . . . . Va8—h8
56. e3—e4? . . . . .

Alles see, viimane käik enne ajapuuduse lõppu, on viga, mis tunduvalt kergendab musta võitu. Palju visamat kaitset võis valge siin avaldada käiguga 56. Od2, näiteks: 56. ... Vh1 57. Lb2 Ld1+ 58. Kc3, või 56. Vh2 57. Kd3 Lf1+ 58. Kc2 ja mustal pole kummalgi juhul näha kiiret fors-

seeritud võitu. Võit on saavutatav alles pärast pikemaid manöövreid, mille tulemusena valge vigurid sun-

nitakse järk-järgult halvematele positsioonidele, kuid nende võimaluste lähem analüüs viiks meid liiga kaugele ja ei pakuks lugejaile ka erilist huvi.

56. . . . . Vh8—h1

Lihtsam kui 56. ... Vh2+ 57. Od2 jne. Must võidab nüüd kergesti.

57. e4—e5+ Kf6—e7
58. Lb3—e3 . . . . .

Või 58. Oe3 Ld1+ ja valge kaotab oda.

58. . . . . La1—a2+
59. Kc2—c3 Vh1—h2

Ähvardus 60. ... Lc4 matt otsustab nüüd kiiresti. Järgnes veel:

60. Le3—d3 La2—a1+
61. Kc3—b3 La1 : c1
62. f4—f5 Lc1—b2+
63. Kb3—a4 Vh2—h8

Valge alistus.

Vigaderohke, kuid väga huvitav ja pingerikas võitluspartii.

14. voor.

0 Botvinnik-Reshevsky 1

1 Euwe-Smõslov 0

Vaba Keres.

Neljateistkümnenda vooru keskseks sündmuseks oli kohtamine Botvinnik-Reshevsky. Must valis jällegi nimzoindia kaitse, kasutades seekord eksmaailmameistri Capablanca poolt soovitatud kaitsesüsteemi. Botvinnik oleks pidanud sellele vastama energilise aktsiooniga tsentris, kuid selle asemel lubas ta tsentri sulgemist ja sattus seejärel nõrkuse tõttu liputiival halvemusse. Must aga ei realiseerinud oma ülekaalu kõige täpsemalt, sest valgel oli 26. ja 34. käigul võimalus visaks kaitseks; jättes aga need võimalused kasutamata, sattus Botvinnik d-liinil hävitava sidumise alla, kaotas materjali ja oli sunnitud alistuma. See oli Botvinniku esimene kaotus turniiril.

Partiis Euwe-Smõslov püüdis valge tugevdada varianti partiist Keres-Smõslov (12. voor), kuid saavutas siin sellega edu ainult musta ebatäpse vastumängu tõttu. Ebaõnnestunud lipumanöövriga kuningatiivale andis Smõslov vastasele võimaluse vallutada kõik tsentraalpunktid ja saavutada otsustavat positsioonilist paremust. Pärast kvaliteedivõitu võis Euwe lõpetada partii ilusa lipukahinguga, kuid ka ilma selleta oli valge enamkvaliteet lõppmängus küllaldane võidu kindlustamiseks. Euwe sai seega oma kontosse esimese võidupunkti.

Turniiri seis pärast 14. vooru: Botvinnik 8—3, Keres 6½—4½, Reshevsky 5½—5½, Smõslov 5½—6½ ja Euwe 2½—8½.

Nr. 27. Nimzoindia kaitse.

M. BOTVINNIK — S. RESHEVSKY

Moskva, 18. aprillil 1948.

1. d2—d4	**Rg8—f6**	Samade vastaste vahel esimeses
2. c2—c4	**e7—e6**	ringis mängitud partiis, kus samuti
3. Rb1—c3	**Of8—b4**	kasutati nimzoindia kaitset, jätkas
4. e2—e3	**c7—c5**	Reshevsky siin 4. ... d5 5. a3 Oe7

ja saavutas pärast valge mõningaid ebatäpsusi parema mängu. Nähtavasti polnud must siiski täiesti veendunud selle kaitsesüsteemi headuses, valides siin uue variandi, mille peamiseks eesmärgiks on valge kaksikodade tegevuse piiramine.

5. a2—a3 . . . . .

Käigu 4. e3 autor suurmeister Rubinstein mängis siin tavaliselt 5. Rge2, et alles siis jätkata a2—a3 ja vahetuse korral lüüa ratsuga c3. See jätk on aga mustale vaevalt kardetav ja ta võib seejärel valida mitu rahuldavat kaitsesüsteemi, näiteks 5. ... d6 6. a3 Oa5 ja hiljem e6—e5 jne.

5. . . . . Ob4 : c3+

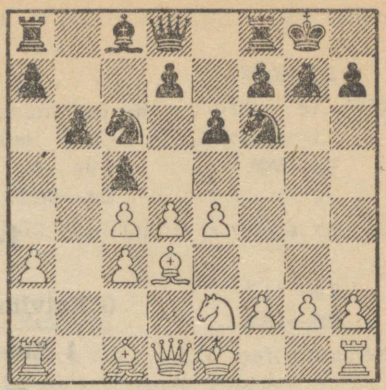
Ka siin väärib taganemine 5. ... Oa5 tähelepanu, sest pärast 6. d:c5 O:c3+ 7. b:c3 Ra6 saavutab must tugeva tugipunkti c5 tõttu hea mängu. Pärast 6. Od3 võib aga must mängida näiteks 6. ... d6 ühes e5.

6. b2 : c3 Rb8—c6
7. Of1—d3 0—0
8. Rg1—e2 b7—b6

Musta kaitseidee on selge: ta püüab seisu hoida võimalikult kinnisena ja sellega piirata valge odade tegevusvabadust, arendades samal ajal käikudega Ra5, Oa6, Vc8 jne. rünnakut punktile c4. On selge, et selle punkti kaitsmine pole valgel kestvalt võimalik, mispärast ta on sunnitud alustama kiiresti vastuaktsiooni kuningatiival ja püüdma saavutada siin musta rünnakuplaani segavaid ähvardusi. Partii muutub nüüd äärmiselt teravaks, kus paremuse saavutab see, kes oskab oma plaani oskuslikumalt teostada.

9. e3—e4 . . . . .

Valge toimib õieti, alustades otsekohe edasitungi tsentris ja kuningatiival. Nüüd ähvardab väga tülikalt 10. Og5, sundides musta nõrgestama oma kuningaseisu. Must aga leiab sellele ähvardusele huvitava vastuse.

9. . . . . Rf6—e8!

Väga tugev käik, mille autoriks on eksmaailmameister Capablanca, kes kasutas seda Karlsbadi turniiril 1929. a. Johneri vastu peaaegu samas seisus, ainult lisakäikudega 0—0 ja Oa6. Ratsu seisab e8 suurepäraselt, kaitstes punkti g7 ja ähvardades tugevdada rünnakut etturile c4 välja d6 kaudu, võttes valgelt ühtlasi võimaluse teostada edasilüket e4—e5 tempovõiduga.

10. Oc1—e3 . . . . .

Seega suleb valge vastase ratsule välja d6, kust see võiks toetada rünnakut c4. Tuleb aga arvesse ka terav jätk 10. e5, millega valge püüab iga hinna eest seisu avada ja saavutada tegevusvabadust oma odadele.

Partiis Lilienthal-Najdorf, Stokholm, 1948, jätkas valge 10. 0—0 d6 ja alles nüüd 11. e5, millele must pidi vastama 11. ... Oa6 ja jätkama oma rünnakut c4 suunas. Tundub, et käik 10. 0—0 pole veel hädavajalik ja et valge võib seda tempot kasutada rünnaku ettevalmistamiseks, näiteks 10. e5 Oa6 11. Lc2 jne.

10. . . . . d7—d6
11. 0—0 Rc6—a5

Ülalmainitud partiis Johner-Capablanca tekkis käikude ümberpaigutuse teel sama seis, ainult käiguga Oa6 teksti ratsukäigu asemel. Johner

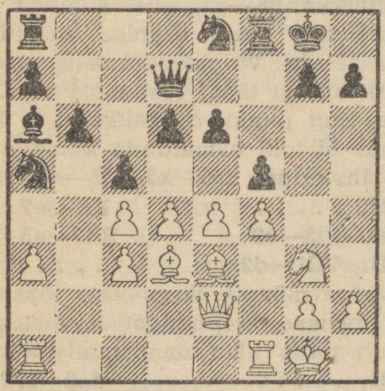
mängis edasi nõrgalt 12. La4? Ra5 13. Vfd1 Lc7 14. Vac1 ja oli pärast 14. ... Lc6 sunnitud vahetama lippe, millega must saavutas loomulikult ülekaaluka lõppmängu. Botvinnik kaitseb punkti c4 ratsionaalsemalt, jättes alles ka võimalused kuningarünnakuks.

12. Re2—g3 Oc8—a6
13. Ld1—e2 Ld8—d7
14. f2—f4? . . . . .

Pärast seda õnnestub mustal tsentrit täielikult blokeerida ja valge odad jäävad passiivsesse seisu, kusjuures must säilitab oma rünnaku punktile c4. Õige jätk oli siin 14. e5!, mis andis terava mängu võimalustega mõlemale poolele, kuna pärast vigast teksti käiku paremus kaldub ilmsesti musta poole.

14. . . . . f7—f5!

Nüüd on tsenter igavesti suletud ja valgel puudub igasugune vastumäng. Küsimus seisab edaspidi ainult selles, kas must suudab oma positsioonilist ülekaalu realiseerida või mitte.

15. Va1—e1 . . . . .

Jällegi tempo kaotus, sest ähvardus 16. d5 on kergesti pareeritav. Midagi ei andnud muuseas otsekohe 15. d5 g6 16. d:e6 L:e6 17. e:f5 g:f5 ja must võidab etturi c4, jättes vastasele ainult väga problemaatilisi rünnakušansse. Parem oli otsekohe 15. Vad1 või 15. Vfe1, millega valge säästis paar väärtuslikku tempot.

15. . . . . g7—g6
16. Ve1—d1 . . . . .

Edasilüke 16. d5 Rg7 on kasulik ainult mustale, seepärast asub valge nüüd edasilükke e4—e5 ettevalmistamisele. Mustal leidub aga ka selle vastu küllaldane kaitse.

16. . . . . Ld7—f7

Mustal pole vaja kiirustada Ec4 ründamisega, sest otsekohe 16. ... La4 andis valgele võimaluse käiguga 17. d5! avada tsentraalliine, näiteks: 17. ... O:c4 18. d:e6 O:e6 19. e:f5 ja valgel on etturi eest head rünnakuvõimalused.

17. e4—e5 . . . . .

See edasilüke on varem või hiljem sunnitud, sest passiivse edasimängu korral tugevdaks must survet etturile c4 käiguga Vc8 ja sunniks valget niikuinii mängima d4—d5 või e4—e5.

17. . . . . Va8—c8
18. Vf1—e1 . . . . .

Pärast 18. e:d6 R:d6 19. d:c5 b:c5 kaotab valge Ec4 ilma küllaldase kompensatsioonita. Teksti käiguga asetab valge vastasele väikese lõksu, nimelt: 18. ... c:d4 19. O:d4! O:c4 20. e:d6 R:d6 21. Le5! jne., mis on aga sissekukkumiseks liialt läbipaistev.

18. . . . . d6:e5!

Selgitab lõplikult olukorra tsentris, sest nüüd pole 19. f:e5 võimalik vastuse 19. ... c:d4 ühes O:c4 tõttu. Pärast 19. d:e5 seisavad aga kõik valge kerged vigurid halvasti ega oma ühtki tugipunkti tsentris, kuna must seevastu tugevdab edasi oma survet punktile c4. Valge seisu tuleb pidada juba strateegiliselt kaotatuks, kuigi ta säilitab veel mõningaid praktilisi vastušansse.

19. d4 : e5 Re8—g7
20. Rg3—f1 Vf8—d8
21. Oe3—f2 Rg7—h5!

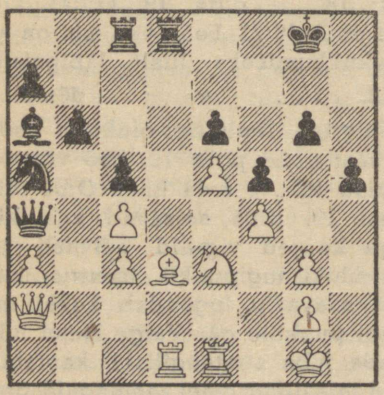
Õigel momendil mängitud, sest valgel on nüüd ebameeldivusi etturi f4 kaitsmisega. Käik 22. Oe3 võtaks ratsult selle parima välja, 22. g3 nõrgestaks aga diagonaali h1—a8; partiijätk 22. Og3 asetab aga selle oda ebasoodsasse seisu.

22. Of2—g3 Lf7—e8
23. Rf1—e3 Le8—a4
24. Le2—a2 Rh5 : g3

Kui otsekohe 24. ... Lb3 25. L:b3 R:b3, siis kujuneb vastus 26. Oh4 mustale ebameeldivaks. Tuli aga arvesse veel 24. ... g5, sest 25. f:g5 f4 ei anna valgele viguri eest küllaldast rünnakut ja muidu on punkti f4 kaitsmine seotud mitmete ebamugavustega. Teksti vahetus aga on mustale samuti päris hea, kui arvestada veel lähenevat ajapuudust.

25. h2 : g3 h7—h5

Sellega likvideerib must küll võimaluse vastumänguks kuningatiival käiguga g3—g4, kuid võimaldab tõrjuda oma lipu domineerivast positsioonist liputiival. Õige jätk oli siin 25. ... Lb3! 26. L:b3 R:b3, ja kui nüüd 27. g4, siis lihtsalt 27. ... f:g4 28. R:g4 Ra5 jne. märgatavalt parema lõppmänguga mustale.

26. Od3—e2? .....

Selle asemel oli siin vaja kasutada juhust käiguks 26. Oc2!, sest variant 26. ... O:c4 27. O:a4 O:a2 28. Od7 Vb8 29. c4 jne. pole mustale vastuvõetav. Must peaks seepärast jätkama 26. ... Lc6, kuid siis järgneks 27. a4 ja valge on suutnud oma seisu liputiival veidi konsolideerida, olgugi et must ikkagi veel säilitab paremuse. Pärast teksti käiku forsseerib must peatselt võidetava lõppmängu.

26. ..... Kg8—f7
27. Kg1—f2 La4—b3!

Lipuvahetus võtab valgelt kõik võimalused meeleheitlikkudeks rünnakuteks kuningatiival käiguga g3—g4 ja võimaldab mustal saavutada otsustavat survet punktile c4 ja d-liinil. Järgnevas lõppmängus on valgel ainult ajapuudusest tingitud praktilisi vastušansse.

28. La2 : b3 Ra5 : b3
29. Oe2—d3 .....

Pärast 29. Rf1 Ra5 30. Re3 mängib must samuti 29. ... Ke7 ja vahetab seejärel d-liinil mõlemad vankrid; siis mängib ta kuninga h6 ja teostab edasilükke g6—g5, viib kuninga g6 ja otsustab partii saatuse edasilükkega h5—h4. Valgel pole selle plaani vastu midagi teha, sest tema vigurid on seotud punkti c4 kaitseks, ja kuningas ei tohi eemalduda kuningatiivale ähvarduse Ra5—b3—d2—e4 tõttu.

29. ..... Kf7—e7
30. Kf2—e2 Rb3—a5
31. Vd1—d2 .....

Valge mängib järgnevale lõksule, mis vastase ajapuudust arvestades pakub päris häid õnnestumislootusi.

31. ..... Vc8—c7?

Seejärel avaneb valgele võimalus luua äärmiselt ebaülevaatlikke komplikatsioone, millede tulemusena ta lõpuks oma halvast seisust peaaegu välja rabeleb. Õige oli siin enne 31. ... Kf7 ja alles seejärel Vc8—c7—d7, millest muuseas järeldub, et

musta 29. käik polnud vajalik ja et selle asemel hoidis 29. ... Ra5 kokku paar tempot.

32. g2—g4! .....

Valge on sunnitud otsima taktikalisi teravusi, sest passiivse edasimängu korral võiks must topeldada oma vankrid d-liinil ja jätkata siis Rb3 ühes Ob7, teostades soodsal momendil vahetuskombinatsiooni Rc1+ ja V:d3. Pärast teksti käiku on mustal seevastu märgatavaid raskusi oma paremuse realiseerimisel.

32. ..... **Vc7—d7**

On raske öelda, kas selle asemel pakkus 32. ... h:g4 33. Vh1 mustale paremaid võidulootusi, sest valge vankrite vastumäng vabal h-liinil kujuneb mustale edaspidi äärmiselt tülikaks. Halvem oli igatahes 32. ... f:g4 33. O:g6 päris heade viigilootustega.

33. g4 : f5 .....

Nüüd järgneks aga pärast 33. Vdd1 juba 33. ... f:g4 34. O:g6 R:c4 35. V:d7+ V:d7 36. R:c4 O:c4+ 37. Ke3 Kf8! jne. võidetava lõppmänguga. Teksti vahetuse tulemusena jääb mustale etturinõrkus h5, mis edaspidi oluliselt raskendab võidu saavutamist.

33. ..... **g6 : f5**

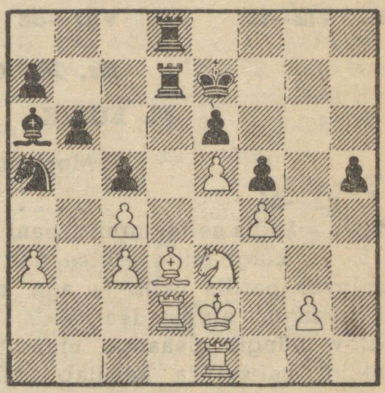
Väga meelitav oli siin jätk 33. ... O:c4 34. R:c4? R:c4 35. f:e6 Vd5 jne. kvaliteedivõiduga, kuid valge mängiks 34. R:c4? asemel loomulikult 34. f6+ ühes Ved1 ja saavutaks korraga hea mängu.

(Vt. diagrammi.)

34. Ve1—d1? .....

Jäme viga, mis asetab valge vigurid edaspidi peaaegu patiseisu ja muudab musta ülesande üpris kergeks. Õige jätk oli siin 34. Vdd1!, mis ähvardab alustada käiguga Vh1 tülikat rünnakut musta nõrgale h-etturile. Mõningaist mustale seejärel esilekerkivaist raskustest annavad kujuka pildi järgnevad võimalikud variandid.

Kui näiteks 34. ... Rb3, siis 35. Vh1 Kf7 36. Oc2! ja nüüd pole vastus 36. ... Rd2 võimalik 37. V:h5 tõttu; mängib aga must 34. ... Kf7 35. Vh1 Kg6, siis mitte tormiliselt 36. g4 h:g4 37. Vh4 R:c4! 38. Vdh1 V:d3! jne., vaid

rahulikult 36. Vhg1 Kg7 37. Vh1 ja on väga raske näha, kuidas must edasi pääseb. Lõppmäng pärast 37. ... Rb3 38. Oc2! Rd2 39. V:h5 R:c4 40. V:d7+ V:d7 41. R:c4 O:c4+ 42. Ke3 jne. pole igatahes mustale soodsam ja pole näha ka teisi konkreetseid teid musta paremuse realiseerimiseks.

34. ..... **h5—h4**

Nüüd pole valgel enam ühtki ootekäiku, sest iga viguri liigutamine maksab vähemalt etturi c4. Lõpp ei paku seepärast enam huvi.

35. Ke2—e1 .....

Reshevsky toob siin pika variandi 35. Vh1 Rb3 36. Vdd1 Kf7 37. Vhg1? Ob7 jne. ja tõestab lõpuks musta võitu, kuid valge võib 37. Vhg1? asemel mängida tugevamini 37. Oc2! ja päästab sellega arvatavasti partii.

Muidugi on kogu variant suur eksimus, sest pärast 35. Vh1 võidab must käiguga 35. ... O:c4! otsekohe.

35. ..... **Ra5—b3**

36. Re3—d5+ .....

Lootusega vastast ajapuuduses üllatada, kuid seis on selleks juba liiga lihtne. Partii on aga loomulikult igal juhul kaotatud.

36.	. . . . .	**e6 : d5**
37.	**Od3 : f5**	**Rb3 : d2**
38.	**Vd1 : d2**	**d5 : c4**
39.	**Of5 : d7**	**Vd8 : d7**
40.	**Vd2—f2**	**Ke7—e6**
41.	**Vf2—f3**	**Vd7—d3**

42. Ke1—e2 ja valge alistus ilma musta vastust ootamata.

Reshevsky mängis avangut ja keskmängu suurepäraselt, kuid lubas endale jällegi ajapuuduses mitmeid ebatäpsusi. Üldse juhtus sellel matšturniiril üllatavalt sageli teravaid ajapuudusi, kus tavaliselt tehti kahetsusväärselt palju vigu ja raisati sageli kogu eelnenud raske töö tulemused.

Nr. 28. Grünfeldi kaitse.

M. EUWE — V. SMÕSLOV

Moskva, 18. aprillil 1948.

1. d2—d4 . . . . .

Euwe mängis sellel turniiril seni ainult 1. e4, kuigi mitte erilise eduga. Käesolevas partiis valib ta aga kinnise avangu, arvestades seda, et Smõslov mängib peaaegu eranditult Grünfeldi kaitset ja kasutab selles omapärast varianti, mida Euwe nähtavasti pidas valgele soodsamaks.

1.	. . . . .	**Rg8—f6**
2.	**c2—c4**	**g7—g6**
3.	**Rb1—c3**	**d7—d5**
4.	**Rg1—f3**	**Of8—g7**
5.	**Ld1—b3**	**d5 : c4**
6.	**Lb3 : c4**	**0—0**
7.	**e2—e4**	**Oc8—g4**
8.	**Oc1—e3**	**Rf6—d7**
9.	**Lc4—b3**	**Rd7—b6**
10.	**a2—a4**	. . . . .

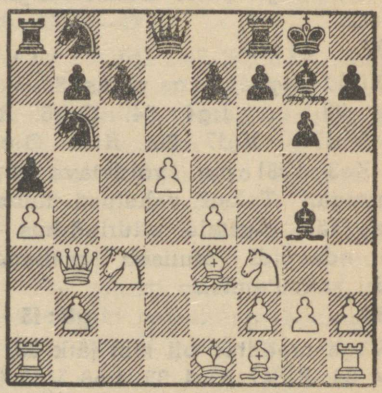
Seni rullus partii täpselt samuti nagu kohtamine Keres-Smõslov III ringis, kus valge mängis 10. Vd1. Selle partii juurest leiame ka lähemaid selgitusi eespool tehtud avangukäikude kohta. Teksti käik on Euwe poolt leiutatud uuendus, kuid minu arvates vaevalt tugevam kui tavaline 10. Vd1, sest punkti b4 nõrgestamine annab end hiljem äärmiselt segavalt tunda.

10. . . . . a7—a5

Muidugi mitte 10. . . . O:f3 11. g:f3 O:d4 12. O:d4 ühes 13. a5 jne.

11. d4—d5 . . . . .

See edasilüke avab mustale odale suurepärase diagonaali ja nõrgestab ainult valge tsentraalseisu. Parem oli 11. Vd1.

11. . . . . Rb8—a6?

Samade vastaste vahel V ringis mängitud partiis jätkas Smõslov palju tugevamini 11. . . . O:f3 12. g:f3 Ld6 ja saavutas ähvarduse 13. . . . Lb4 tõttu täiesti rahuldava mängu. Pärast teksti käiku väldib valge oma kuningatiiva etturiseisu nõrgendust ja kindlustab endale seega lootusrikkama seisu.

12. Of1—e2 e7—e6

Selle vahetusega raiskab must ainult aega ega kergenda sugugi oma

seisu. Tugevam oli seepärast otsekohe 12. ... Ld6, kasutades punkti b4 nõrkust vastumängu saavutamiseks.

13. h2—h3 Og4 : f3
14. Oe2 : f3 e6 : d5
15. e4 : d5 Ld8—h4?

Valge seisis oma kaksikodadega ja suurepäraste rünnakuvõimaluste tõttu liputiival juba kahtlemata paremini, kuid teksti käik kaotab asjatult veel paar tempot ja võimaldab valgel oma paremust märgatavalt suurendada, nii et must ei saavuta edaspidi enam üldse korralikku vastumängu. Teksti käigu idee, mängida lipp b4, on üldiselt õige, kuid must teostab seda ebatäpselt. Ta pidi mängima 15. ... Le7 või 15. ... Ld6 ja seejärel 16. ... Lb4, kuna pärast teksti käiku valge suudab seda väljahüpet mugavalt takistada.

16. Rc3—e4! .....

Suurepärane käik, mis ähvardab esmajoones 17. Og5 lipuvõiduga ja sunnib musta vigurid peatselt taganemisele. Pärast seda käiku võib valge seisu juba pidada positsiooniliselt võidetuks.

16. ..... Va8—e8

Must ei tahtnud nähtavasti liigutada f-vankrit, kartes jätta punkti f7 kaitseta, kuid tegelikult polnud selleks mingit põhjust. Pärast teksti käiku seisab must Vf8 väga ebasoodsalt ja loob valgele mitmes variandis kasuliku lisaähvarduse Oc5.

17. g2—g3 Lh4—d8

Pärast 17. ... Le7 18. d6 Le6 võib valge vältida lipuvahetust ja mängida lihtsalt 19. Lb5, kusjuures ka 19. L:e6 V:e6 20. d:c7 jne. kindlustab talle ülekaaluka lõppmängu.

18. d5—d6 Rb6—c8

Euwe arvab, et siin oli 18. ... Rb4 aktiivsem, kuid ka siis saavutab valge pärast 19. d:c7 L:c7 (19. ... Ld3 20. L:d3 R:d3+ 21. Ke2 jne.) 20. Vc1 ühes 0—0 selge võiduseisu, valitsedes oma viguritega kogu malelauda.

19. d6 : c7 Ld8 : c7
20. 0—0 .....

Valgel on nüüd ilmne võiduseis, sest musta vigurid seisavad peaaegu kõik tegevuseta ega suuda saavutada kontrolli tähtsate tsentraalväljade üle. Valge võit on veel ainult aja küsimus.

20. ..... Ve8—e6
21. Va1—c1 Lc7—e5

Pärast 21. ... Le7 22. Rg5 langeb Eb7 ikkagi, sest kombinatsioon 22. ... V:e3 23. L:e3 L:e3 24. f:e3 Oh6 25. h4 f6 ei lähe 26. Od5+ tõttu.

22. Lb3 : b7 Rc8—e7

Või 22. ... L:b2 23. L:c8 V:c8 24. V:c8+ Of8 25. Oh6 ja võidab.

23. Re4—g5! .....

Võidab juba materjali, sest 23. ... Vd6 kaotab 24. Of4 tõttu terve vankri, ja ka vahekäigud 23. ... Vb8 24. La7 ei muuda oluliselt asja.

23. ..... Ve6—f6
24. Oe3—f4 Vf6 : f4

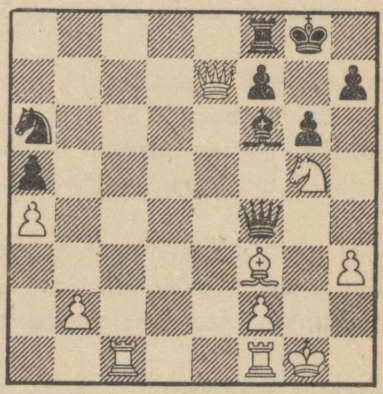
Sunnitud, sest muidu langeb Re7.

25. g3 : f4 Le5 : f4

Või 25. ... Lf6 26. Vfe1 Rf5 27. Vc6 ja ratsu langeb ikkagi.

26. Lb7 : e7 Og7—f6

Pärast 26. ... Oh6 otsustab kiiresti 27. R:f7.

27. Le7—e3? .....

Seni mängis Euwe seda partiid suurepäraselt, kuid nüüd jätab ta tähele panemata väärika lõppkombinatsiooni 27. L:f7+! V:f7 28. Vc8+ Od8 29. V:d8+ Vf8 30. Re6 jne., mis sundis musta otsekohe alistuma. Valge seis on aga juba niivõrd tugev, et ka teksti käik kindlustab talle vaevata võidu.

27.	**Lf4 : e3**
28. f2 : e3	**Of6 : g5**
29. Vc1—c3	**f7—f5**
30. Vf1—d1	**Ra6—c5**
31. b2—b3	**Vf8—e8**
32. Vd1—d5	**. . . . .**

Lihtsaim võidutee. Valge loovutab oma e-etturi, kuid võidab see-eest musta a-etturi ja saavutab liputiival kiiresti otsustava ülekaalu.

32.	**Og5 : e3+**
33. Kg1—g2	**Rc5—a6**
34. Vd5—d7	**. . . . .**

Muidugi mitte 34. V:a5 vastuse 34. . . . Od2 tõttu.

34.	**Oe3—f4**
35. Vd7—a7	**Ra6—b4**
36. Va7 : a5	**Kg8—g7**
37. Va5—b5	**Of4—d2**
38. Vc3—c7+	**Kg7—f6**
39. Vc7—d7	**Od2—e1**
40. Vb5—b6+	**Kf6—g5**
41. h3—h4+	**Kg5—f4**
42. Vb6 : b4+	**Must alistus.**

Euwe ainuke võidupartii sellel turniiril, kuid see-eest suurepärane saavutus. Smõslov ei suutnud pärast nõrka avangukäsitlust oma seisu enam konsolideerida ja kaotas ilma tõsisema vastupanuta.

15. voor.

½ Reshevsky-Euwe ½

0 Keres-Botvinnik 1

Vaba Smõslov.

Kolmanda ringi lõppvoorus kujunes tsentraalseks kohtamiseks partii Keres-Botvinnik, kus valge võttis ette viimase katse turniiri juhtija kinnipüüdmiseks. Prantsuse avangust arenes terav keskmäng, kus valge säilitas mõningat initsiatiivi ja forsseeris lõpuks seisu tugeva ratsuga musta tegevusetu oda vastu. Oma seisuparemuse realiseerimisel jätkas aga valge nõrgalt, võimaldas mustal seisu avada ja kaotas lõpuks koguni etturi. Ajapuuduses tegid mõlemad pooled palju ebatäpsusi, kuni lõpuks seis lahenes umbes võrdseks lõppmänguks. Mõned käigud enne ajakontrolli lõppu aga tegi valge veel ühe vea ja katkestas seejärel partii vankrite lõppmängus vähemetturiga ja nõrkade pääsemislootustega.

Partii jätkamisel ei valinud Botvinnik kõige tugevamat jätku ja valgel õnnestus uuesti seisud tasakaalustada. Teistkordne ajapuudus ruineeris aga valge positsiooni lõplikult. Must aktiviseeris oma vankri, surus valge oma kaitseseisu ja võitis lõppmängu kindlalt, peale seda kui partii oli veel kord katkestatud.

Kohtamine Reshevsky-Euwe möödus rahulikult. Reeglipäratust avangust väljus Euwe hea mänguga ja saavutas koguni surve valge nõrgale d-etturile. Ta võimaldas aga valgel hiljem sellest nõrkusest vahetusega vabaneda, mille järel tekkis võrdne lõppmäng. Partii lõppes viigiga.

Võiduga 15. voorus kindlustas Botvinnik endale lõplikult turniiri juhtija positsiooni, olles ainult kaheksa mängida jäänud partii juures oma lähimast konkurendist tervelt 2½ punkti võrra ees. Praktiliselt oli esikoht turniiris sellega juba otsustatud.

Pärast 15. vooru omavad osavõtjad punkte järgmiselt: Botvinnik 9—3, Keres 6½—5½, Reshevsky 6—6, Smõslov 5½—6½ ja Euwe 3—9.

Nr. 29. Reeglipäratu avang.

S. RESHEVSKY — M. EUWE

Moskva, 20. aprillil 1948.

1. c2—c4 e7—e6

Euwe eelistab viimasel ajal tavalist lipugambiiti igasugustele india süsteemidele ja püüab ka käesolevas partiis saavutada tuntud seisu. Reshevsky seevastu püüdis turniiri seisu tõttu mängida iga hinna eest võidule, luues järgnevalt ebatavalisi teravusi, mis aga ei kujune tema kasuks.

2. Rg1—f3 d7—d5

3. g2—g3 . . . . .

Nagu näitas juba I ringi partii Keres-Botvinnik, peab valge ilma käiguta d2—d4 oma oda g2 arendades pidevalt arvestama edasilüket d5—d4, millega must saavutab vastuvõetava mängu. Seepärast tuli siin arvesse lihtsalt 3. d4 üleminekuga tavalisse lipugambiiti.

3. . . . . d5—d4

Ka selles seisus on see edasilüke päris hea ja annab huvitava ning võimalusterikka mängu. Pärast 3. . . . Rf6 võib 4. d4 anda tuntud seisu kataloonia avangust.

4. e2—e3 . . . . .

See käik aga ei sobi hästi valge poolt valitud arendussüsteemi, sest nüüd tekivad talle vahetuse korral d4 ebameeldivad nõrkused d3 ja eriti d4. Parem oli seepärast 4. Og2 ühes 0—0 ja d2—d3, või ka otsekohe 4. e4, millega valge hoiaks kokku väärtusliku arengutempo.

4. . . . . Rb8—c6

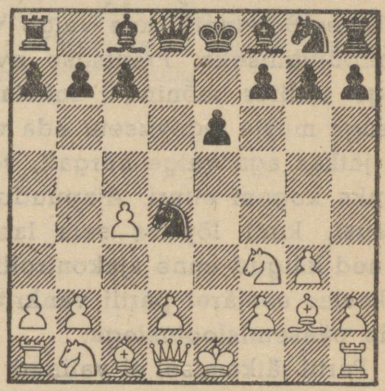
Nähtavasti tugevam kui 4. . . . c5, millele valge võiks vastata 5. e:d4 c:d4 6. d3 ühes Og2 ja 0—0 ning valge Og2 seisab ülivõimsalt. Teksti käiguga püüab must kindlustada tugipunkti d4 viguritega, lootes hiljem saavutada rünnakuvõimalusi valge mahajäänud d-etturile.

5. e3 : d4 . . . . .

Parem oli kahtlemata enne 6. Og2, et alles pärast kuninga varjuviimist vangerdusega asuda tsentri avamisele vahetusega d4. Jätk 5. d3 ühes e4 ei tule siin hästi enam arvesse, sest valge kaotaks sellega väärtusliku tempo ja satuks lõpuks passiivsesse kaitseseisu.

5. . . . . Rc6 : d4

6. Of1—g2 . . . . .

6. . . . . Rg8—h6

Originaalne mõte, mis pole sugugi halb. Must püüab sellega kindlustada oma ratsule tugipunkti d4, viies selleks teise ratsu f5. Selle ratsu arendamine peab aga toimuma just h6 kaudu, sest pärast 6. . . . Re7 7. R:d4 L:d4 8. d3 puuduks mustal võimalus 8. . . . Ob4+; pärast 8. . . . Le5+ võiks aga valge mängida koguni 9. Kf1, võites hiljem pärast Rc3 käiguga Of4 või d3—d4 veel ühe arengutempo.

7. 0—0 Rh6—f5

8. d2—d3 Of8—e7

9. Rf3 : d4 . . . . .

Ebaõnnestunud avangukäsitluse tulemusena seisab valge juba võrd-

lemisi surutult, sest musta tsentraalratsud domineerivad täielikult kogu seisu. Valge otsustab seepärast, olgugi et mitme tempo hinnaga, järgnevate vahetustega kõrvaldada musta mõlemad ratsud, kuigi ta ka sellega ei suuda seise täielikult tasakaalustada.

9.	. . . . .	**Rf5 : d4**
10.	**Rb1—d2**	**0—0**
11.	**Rd2—f3**	**Oe7—f6**
12.	**Rf3 : d4**	**Of6 : d4**

Vahetuste tulemusena omab must nüüd ratsu asemel tsentris mitte vähem tugevat oda, kusjuures valgel on ikkagi veel säilinud etturinõrkus d-liinil. Edasine vahetus 12. Oe3 e5 13. O:d4 L:d4 ei kergendaks sugugi valge seisu, mispärast ta otsustab õigesti alustada demonstratsiooni liputiival, püüdes raskendada musta lipuoda arengut.

13. Va1—b1 **e6—e5**

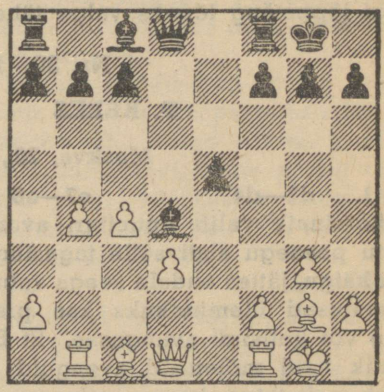
Siin tuli tõsiselt arvesse ka 13. . . . a5, mis takistab esiteks edasilüket 14. b4 ja teiseks avab mustale lipuvankrile soodsa arendamisvõimaluse a6 kaudu, võimaldades seetõttu jätta esialgu Oc8 oma algseisu. Must võiks seejärel käikudega e6—e5 ja Va8—a6—d6 alustada tugevat survet d-liinil, mille vastu valgel oleks raske rahuldavat kaitset leida. Pärast teksti käiku saavutab valge liputiival mõningat vastumängu.

14.	**b2—b4**	. . . . .

(Vt. diagrammi.)

14.	. . . . .	**Oc8—f5**

Etturi b7 vahetus nõrkuse d3 vastu, mis pärast teksti käiku on paratamatu, polnud kindlasti musta huvides. Kuigi musta paremus polnud pärast 13. käiku valge vastumängu tõttu liputiival enam eriti märgatav, polnud siiski veel põhjust seisu lihtsustamiseks, mis viib paratamatult kiiresti viigile. Parem oli seepärast 14. . . . Vb8 käigu Of5 ettevalmistamiseks, kusjuures ka jätk 14. . . . a5 pakkus mustale mõningaid võimalusi, näiteks: 15. b:a5 V:a5 16. O:b7 O:b7 17. V:b7 V:a2 ja surve f2 võib kujuneda valgele väga ebameeldivaks.

15.	**Og2 : b7**	**Of5 : d3**

Muidugi mitte 15. . . . Vb8 16. Oe4 ja must on kaotanud lihtsalt etturi. Nüüd ei või valge loomulikult lüüa 16. L:d3 lipukaotuse 16. . . . O:f2+ tõttu, kuid löömine a8 on täiesti rahuldav.

16.	**Ob7 : a8**	**Od3 : f1**

Võib-olla eksis Euwe ettearvestuses ja lootis siin võita jätkuga 16. . . . O:b1 17. Od5 c6 18. O:c6 Od3, sest pärast 19. Ve1 O:c4 jne. seisaks must ilmsesti paremini. Valge jätkab aga 19. Ve1 asemel 19. Og5! Ld6 20. Oe7! (20. c5? Lg6!) L:e7 21. L:d3 L:b4 jne. umbes võrdse mänguga.

Pärast teksti käiku pole 17. Od5 enam võimalik 17. . . . O:c4 tõttu, kuid pärast vahetust pole valgel enam erilist ohtu karta.

17.	**Ld1 : f1**	**Ld8 : a8**
18.	**Lf1—e2**	**La8—c6**
19.	**Oc1—b2**	**g7—g6**
20.	**Ob2 : d4**	**e5 : d4**

Musta vabaettur kindlustab talle nüüd minimaalselt soodsama lõppmängu, mida aga praktiliselt realiseerida pole võimalik.

21.	**Le2—d3**	**Lc6—d6**
22.	**Vb1—d1**	**Ld6 : b4**

See vahetus on aga juba võrdne viigiettepanekuga. Kui must üldse veel tahtis edasi mängida, siis oli siin selleks ainuke võimalus 22. ... Vd8, kuigi lõppmäng lõpeks valge tähelepaneliku edasimängu korral tõenäoliselt viigiga.

23.	**Ld3 : d4**	**Vf8—e8**
24.	**Kg1—g2**	**Lb4—b6**
25.	**a2—a3**	**Lb6 : d4**
26.	**Vd1 : d4**	**Ve8—e6**

Viik.

Nr. 30. Prantsuse avang.

P. KERES — M. BOTVINNIK

Moskva, 20., 21. ja 22. aprillil 1948.

1.	**d2—d4**	**e7—e6**

Botvinnik valib lipuetturi avangu vastu peaaegu alati selle tagasihoidliku käigu, jättes endale seega vabaks võimalused üleminekuks kas prantsuse või hollandi avangusse. Et Botvinnik neid mõlemaid avanguid kasutab eelistatud korras, siis on see vastus tema mänguviisile täiesti sobiv.

2.	**e2—e4**	**d7—d5**
3.	**Rb1—d2**	**. . . . .**

Selle mänguviisiga saavutab valge tavaliselt ilma riisikota kestva initsiatiivi, mispärast loobusin siin teravamast 3. Rc3, kasutades seda käiku alles viimases ringis.

3.	**. . . . .**	**c7—c5**
4.	**e4 : d5**	**e6 : d5**
5.	**Rg1—f3**	**. . . . .**

Partiis Euwe-Botvinnik II ringist, kus tehtud käikude kohta on toodud mõningaid selgitusi, mängis valge 5. Ob5+ Rc6 6. Le2+ Le7 ega saavutanud pärast lipuvahetust mingit nimetamisväärset paremust. Teksti käik on kahtlemata huvitavam ja loob teravama seisu, kus kohene lihtsustamine pole võimalik.

5.	**. . . . .**	**a7—a6**

Uuendus, mis aga tohiks olla mustale kahtlasem kui tavalised jätkud 5. ... Rf6 või 5. ... Rc6. Teksti käiguga takistab must küll mõnes variandis tülikat tulistamist Ob5+, kuid kaotab sellega väärtusliku tempo ja võimaldab valgele märgatava arenguparemuse.

6.	**d4 : c5?**	**. . . . .**

Selle vahetusega kingib valge vastasele eelmise käiguga kaotatud arengutempo tagasi, saavutamata seejuures d-etturi isoleerimise kõrval märkimisväärset paremust. Tugevam näib seepärast olevat rahulik vigurite edasiarendamine 6. Oe2 Rc6 7. 0—0 Rf6 8. Ve1 ja mustal tuleb ületada palju suuremaid raskusi kui partiis.

6.	**. . . . .**	**Of8 : c5**
7.	**Rd2—b3**	**Oc5—a7**
8.	**Oc1—g5**	**. . . . .**

Jällegi nõrk, sest pärast musta loomulikku vastust on valge juba sunnitud aegaviitvaks ratsumanöövriks, mis võtab temalt lootused reaalsele paremusele. Kui valge tahtis valida partiis teostatud arengusüsteemi, siis oli selleks parem mängida otsekohe 8. Oe2 Rf6 9. Rfd4 ühes Oe3, jättes avatuks ka võimaluse 0—0—0.

8.	**. . . . .**	**Rg8—f6**
9.	**Rf3—d4!**	**. . . . .**

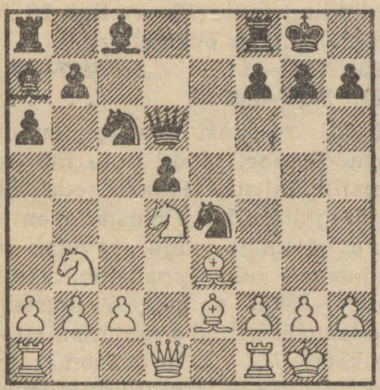
Ähvardas 9. ... O:f2+ ühes Re4+, ja pärast „loomulikku" kaitset 9. Od3 oleks sidumine 9. ... 0—0 10. 0—0 Og4 valgele väga tülikas. Teksti käiguga asetab valge oma ratsu tugevasse tsentraalseisu ja valmistab mustale suhteliselt suuri raskusi.

9.	**. . . . .**	**0—0**
10.	**Of1—e2**	**Ld8—d6**

Loomulikult tahab ka must võimalikult kiiresti tülikast sidumisest vabaneda, teostades seda pealegi tempovõidu ähvardusega Re4. Valgel on aga 9. käigu tulemusena odale varuks hea taganemisväli e3.

11. 0—0 Rf6—e4
12. Og5—e3 Rb8—c6

Selle käiguga ähvardab must mitte niivõrd 13. ... Ob8, millele valge võib vastata päris hästi g2—g3, kui just 13. ... Re5, tsentraliseerides mõlemad ratsud ja ähvardades juhul tungida c4. Valge järgnev vahetus on seepärast enam-vähem sunnitud, kuid kindlustab talle seejuures suurepärase mängu.

13. Rd4 : c6! Oa7 : e3!

Selle väikese kombinatsiooniga päästab must end halvemusest, sest pärast 13. ... b:c6 14. O:a7 V:a7 15. c4 jne. seisaks valge veidi paremini. Nüüd tekib ka valgele ettur-nõrkus e3, millega must kompenseerib oma tsentraalväljade d4 ja c5 nõrkust.

14. f2 : e3 . . . . .

Pärast 14. L:d5 annab 14. ... R:f2! 15. L:d6 Re4+ 16. Kh1 R:d6 17. Re7+ ühes R:c8 ja Od3 umbes võrdse seisu. Teksti käik hoiab seevastu seisupinge alal, kusjuures valge säilitab ikkagi veel kerge initsiatiivi.

14. . . . . b7 : c6
15. Oe2—d3? . . . . .

Valge loodab saavutada kuningarünnakut, kuid oda seisab d3 ebasoodsalt ja võimaldab hargiähvarduse tõttu mustal teostada edasilüket c6—c5 tempovõiduga. Pealegi seisab must ratsu f6 valgele palju ebameeldivamalt kui e4.

Palju tugevam oli selle asemel 15. c4, ähvardades peamiselt 16. Ld4 ühes c4—c5. Valge säilitas seejärel kestva initsiatiivi, kuna pärast teksti käiku must võrdsustab seisu ilma suurema vaevata. Hea jätk valgele oli muuseas ka 15. Vf4.

15. . . . . Re4—f6

Muidugi mitte 15. ... f5? 16. O:e4 f:e4 17. V:f8+ ühes Ld4 selge paremusega valgele. Teksti käiguga aga ähvardab must 15. ... c5 ja ka reas variantides Rg4, tekitades valgele mõningaid raskusi.

16. Ld1—e1 Rf6—g4

Boleslavski arvates on see käik viga, millega must satub uuesti raskustesse. Tegelikult on partiis tekkivad variandid niivõrd komplitseeritud, et siin on äärmiselt raske öelda, kas musta rünnak on küllaldane seisude tasakaalustamiseks või mitte. Igal juhul järgneb nüüd äärmiselt elav keskmäng, kus mõlemad pooled opereerivad rea peidetud ähvarduste ja manöövritega.

Teksti käigu asemel soovitab Boleslavski 16. ... Ve8 ja arvab, et must saavutab sellega paremuse. See arvamus on aga kahtlemata liialt optimistlik, sest pärast 16. ... Ve8 tekivad samuti keerulised variandid, mida lõplikult hinnata on väga raske: valge võib mängida näiteks 17. Lh4, ja kui nüüd 17. ... V:e3, siis 18. V:f6! L:f6 19. L:h7+ Kf8 20. Lh8+ Ke7 21. Vf1 ja valgel on kahitud kvaliteedi eest kardetav rünnak; mängib aga must 17. ... h6, siis järgneb 18. Lf4 ja

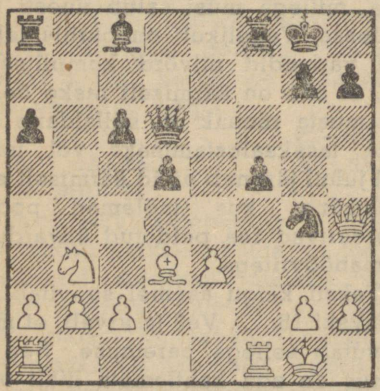
valge ei seisa igal juhul mitte halvemini.

Kardetavaim vastus pärast 17. Lh4 näib seepärast olevat 17. ... c5, millele valge vastab nähtavasti kõige lihtsamini 18. c4, et pärast 18. ... V:e3 ülaltoodud variandi eeskujul uuesti jätkata 19. V:f6! jne.

Kui aga must jätkaks otsekohe 16. ... c5, siis võiks 17. c4 kõrval järgneda ka 17. Lh4 h6 (17. ... Ve8 annab ülaltoodud variandi.) 18. R:c5 L:c5 19. V:f6 g:f6 20. L:h6 ja valgel on kestva rünnaku juures kindlustatud viik.

17. Le1—h4 f7—f5

Pärast 17. ... h6 ei järgne mitte Boleslavski järgi 18. e4, mis annaks mustale pärast 18. ... d4 punkti e5 valitsemise tõttu suurepärase mängu, vaid samuti 18. Vf4 g5? 19. V:g4, või 18. ... R:e3 19. Lg3 g5 20. V:f7 jne. Teksti käiguga ähvardab must mõnes variandis ebameeldivalt Vf8—f6—h6 jne.

18. Vf1—f4! .....

Kaitseb kaudselt etturit e3, sest nüüd järgneks pärast 18. ... R:e3 19. Ve1 Rg4 20. V:g4 jne., ja ähvardab mitmes variandis 19. V:g4.

18. ..... Rg4—e5

Pärast 18. ... h6 on valgel lihtne vastus 19. Lg3, mis ähvardab muuseas ka 20. V:g4. Väga huvitavaid komplikatsioone võis seevastu tekkida pärast 18. ... Vf6. Kindlaim vastus sellele on kahtlemata 19. Lg3 (19. ... Vh6 20. h3, või 19. ... Vg6 20. V:g4), kuid väga huvitav on ka 19. h3 R:e3. Kui nüüd 20. Ve1?, siis 20. ... g5! 21. L:g5+ Vg6 22. Lh4 R:g2 ja must võidab; valge peab seepärast mängima teisiti, näiteks 20. Vf3, millega ta näib saavutavat parema mängu.

Teksti käiguga väldib küll must kõik need teravused, kuid nüüd on ka tema rünnak lõppenud ja valge ähvardab mustade tsentraalväljade nõrkust kasutades saavutada märgatavat positsioonilist paremust.

19. Lh4—g3 Va8—a7

Muidugi mitte 19. ... Rg6 20. V:f5 ja valge säilitab enametturi.

20. Va1—f1 Va7—f7
21. Rb3—d4! .....

Nüüd on must peaaegu sunnitud lööma d3, sest teisiti pole Ef5 enam võimalik kaitsta. Pärast seda vahetust nõrgenevad aga mustad tsentraalväljad veelgi ja valge saavutab selle tulemusena selge positsioonilise paremuse. Nüüd selgub, et mustal oli soodsam 16. käigul avantüristliku rünnakukatse 16. ... Rg4 asemel mängida 16. ... Ve8 ja püüda võrdsusele, mida ta partiis enam ei saavuta.

21. ..... Re5 : d3
22. c2 : d3 c6—c5
23. Rd4—f3 .....

Valge kavatses siin esialgu mängida 23. Rb3, mis pärast hilisemat d3—d4 andiski talle positsiooniliselt ilmsesti ülekaaluka seisu, kuid viimasel momendil otsustas millegipärast taganeda ratsuga teises suunas. Üldse hakkab valge pärast suurepärast keskmängu kerge ajapuuduse kimbutusel mängima ikka nõrgemini ja nõrgemini, kaotades lõpuks kogu oma paremuse ja sattudes koguni ise raskustesse.

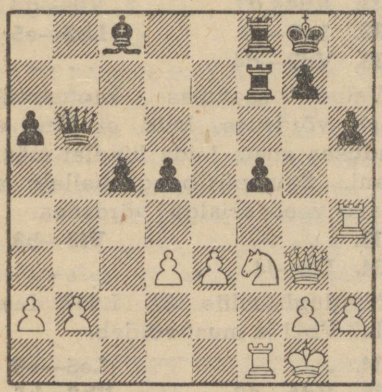
23. . . . . Lg6—b6

Valge eelmise käigu peamiseks puuduseks oli asjaolu, et see eemaldas liputiivalt viimase valge viguri ja jättis selle täiesti kaitseta, kuhu must nüüd koondabki oma rünnaku. Lipu eemaldamine d6 on vajalik, sest 23. ... Ve7 andis valgele pärast 24. V:f5 L:g3 25. V:f8+ K:f8 26. h:g3 V:e3 27. Kf2! jne. ilmsesti parema lõppmängu, ja ka 23. ... Ve8 24. Ve4 Ld8 25. V:e8+ L:e8 26. Re5 ühes d3—d4 on kasulik valgele.

24. Vf4—h4 . . . . .

Tähtis tempovõit. Pärast 24. b3 võib must mängida 24. ... c4 ja seega likvideerida tsentraalpinge.

24. . . . . h7—h6

25. Rf3—e5? . . . . .

Seejärel tekib valgel juba tõsiseid raskusi oma liputiiva etturite kaitsmisega, sest lisaks sellele peab valge hoolitsema ka oma mängust eemalseisva Vh4 eest. Õige jätk oli siin 25. Le5!, tsentraliseerides lipu ja kaitstes ühtlasi Eb2, millega valge võis kindlustada oma paremuse. Pärast teksti käiku saavutab must seevastu tülikaid ähvardusi.

25. . . . . Vf7—f6

26. d3—d4? . . . . .

Jäme viga, mis mitte üksnes ei kaota etturit, vaid võimaldab mustal lisaks sellele luua veel rea taktikalisi ähvardusi. Ajapuuduses ei suutnud valge pärast 26. b3 g5 tekkivaid komplikatsioone lõplikult hinnata, kuid tegelikult polnud need talle sugugi kardetavad; pärast 27. Vhf4 ühes V4f2 oleks must ainult asjatult nõrgestanud oma kuninga positsiooni, ilma seejuures oma seisu eriliselt parandamata.

Pärast nõrka teksti käiku kaldub paremus kiiresti musta poole.

26. . . . . c5 : d4

Pärast 26. ... L:b2 võib valge lüüa 27. d:c5, sest kombinatsioon 27. ... f4 ei lähe 28. Vh:f4 L:e5 29. V:f6 tõttu.

27. Vh4 : d4 . . . . .

Mitte aga 27. e:d4 f4! ja 28. V:f4 ei lähe 28. ... L:d4+! tõttu. Pärast teksti käiku võib aga valge 27. ... f4 vastata lihtsalt 28. Vd:f4.

27. . . . . Lb6 : b2

28. Vd4 : d5? . . . . .

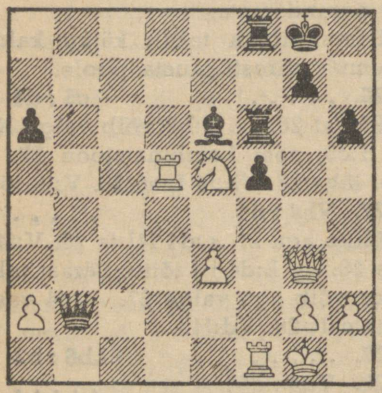
See löömine pidi valge otsekohe viima kaotusseisu. Siin oli vaja mängida 28. a4, millega valge saavutas vähemetturile vaatamata veel päris korraliku vastumängu. Ajapuuduses mängivad aga mõlemad pooled äärmiselt ebatäpselt.

28. . . . . Oc8—e6?

Täiesti selge oma tulemustes polnud ka löömine 28. ... L:a2, sest pärast 29. Vc5! saavutaks valge ähvarduse 30. Vc7 tõttu küllaltki kardetava vastumängu; kuid siin võitis otsekohe 28. ... f4! 29. e:f4 V:f4. Kui nüüd 30. V:f4, siis loomulikult 30. ... Lc1+ 31. Kf2 V:f4+ 32. Rf3 Oe6 jne.; kui aga 30. L:f4 V:f4 31. V:f4, siis 31. ... Ob7 32. Vd8+ Kh7 ja valge kaotab paratamatult veel materjali. Selge võidu mustale annab lõpuks ka 30. Rf3 L:a2 ja mustal on parema seisu juures tugev enamettur.

Lõpuks võib valge katsetada veel 29. Le1 (29. Lf2? f:e3), kuid ka seejärel võib must näiteks jätkuga 29. ...

f:e3 30. V:f6 V:f6 31. Vd8+ Kh7 saavutada võiduseisu, sest valget ei päästa ei 32. V:c8 L:e5 ega ka 32. Rd3 Lb6, või 32. Rc4 Lf2+ 33. L:f2 e:f2+ ühes Ob7 jne. Lisaks sellele võib aga must pärast 29. Le1 jätkata näiteks ka 29. ... L:a2, säilitades parema seisu juures enametturi.

29. Vd5—d4? . . . . .

Valge oli partii ajal niivõrd süvenenud käigu 28. ... f4! tulemuste uurimisse, et ta ei suutnud ajapuuduses korraga reageerida partiis tehtud nõrgemale käigule. Siin oli vaja jätkata 29. Vd7! O:d7 30. R:d7 L:a2 31. R:f8 ühes Le5 ja on vaevalt usutav, et must suudab seejärel tekkivat lõppmängu enam võita. Kui aga pärast 29. Vd7 must mängib 29. ... g5, siis juba 30. Vd4 ja ähvardus 31. h4 kindlustab valgele võimalusterikka vastumängu, pealegi kui 30. ... f4 pole kardetav 31. Vd:f4 tõttu.

29. . . . . Kg8—h7?

Nüüd aga pidi must juba lööma 29. ... L:a2, kui ta üldse tahtis säilitada mingit paremust. Valge peaks seejärel mängima kas 30. Rd7 O:d7 31. V:d7, omades järgnevas lõppmängus mõningaid viigilootusi, või 30. h4 ja hiljem Lf4, kindlustades veelgi oma seisu mustadel tsentraalväljadel.

Pärast teksti käiku muutub seis võrdseks.

30. Re5—d7 . . . . .

Jällegi oli valge üllatatud musta eelmisest käigust ja teeb siin esimese ettejuhtuva käigu. Lihtsam oli nähtavasti 30. Lf2, hoides alal etturi ilma ratsut vahetamata, kuid tugevaim näib olevat 30. h4!, kavatsusega 31. Vf2. Kui seejärel 30. ... f4, siis 31. Vf:f4 V:f4 (31. ... La1+ 32. Kh2 V:f4 33. V:f4 jne.) 32. Lg6+ Kh8 33. V:f4 jne. kindlustatud viigiga; kui aga 30. ... L:a2, siis 31. Vc1! ja valge rünnak kaalub üles kahitud etturi.

30. . . . . Oe6 : d7
31. Vd4 : d7 Vf6—g6
32. Lg3—f2 Lb2—e5
33. Vd7—d4 . . . . .

Valge saavutas kaotusseisust uuesti võrdsuse, kuid ei jõua ajapuuduses enam leida kindlat mänguplaani. Seis püsib aga sellele vaatamata veel esialgu võrdsena.

33. . . . . Vf8—b8
34. Lf2—f4 . . . . .

Muidugi mitte 34. L:f5? L:e3+ 35. Lf2 Vb2! ja must võidab.

34. . . . . Le5—e6
35. Vd4—d2 Vb8—b5
36. h2—h3 Vb5—e5
37. Kg1—h2 . . . . .

Lihtsam oli 37. Vf3 Vf6 38. Ld4 jne. ja musta rünnak on lõppenud.

37. . . . . Vg6—f6
38. Vf1—d1? . . . . .

Otsustav viga, mis kaotab etturi ja viib lõppmängu, kus valgel on ainult minimaalseid viigilootusi. Loomulik jätk, eriti ajapuuduses, oli siin 38. Vf3 Ve4 39. Lg3 ja kuigi valge vigurid seisavad momendil veidi surutult, ei tohiks tasakaalu hoidmine talle siin raskusi valmistada.

38. . . . . Ve5—e4

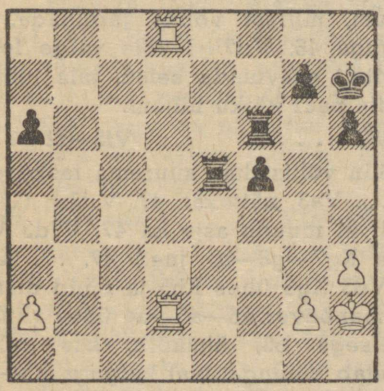
Muidugi mitte otsekohe 38. ... V:e3 39. Vd6 jne. võrdsusega. Pärast teksti käiku oli valgele suhteliselt parim võimalus 39. Ld6, püüdes lipuvahetust, sest lippude laual olles ähvardab must tugeva kuningarünnakuga.

39. Lf4—b8 Ve4 : e3
40. Vd2—d8 Le6—e5+

Kuigi järgnev vankri-lõppmäng on mustale võidetav, nõuab see siiski suurte tehniliste raskuste ületamist. Lihtsam oli seepärast 40. ... f4, sest 41. Vh8+ Kg6 polnud sugugi kardetav; seejuures jäi mustale alati võimalus pakkuda lipuvahetust ja seega üle minna partiis tekkinud lõppmängu.

41. Lb8 : e5 Ve3 : e5
42. Vd1—d2 . . . . .

Partii oli siin katkestatud ja valge kirjutas üles selle salakäigu. Koduses analüüsis veendus valge, et mustal on selles seisus loogiline strateegiline rünnakuplaan, mille vastu puudub küllaldane kaitse. Valge hindas oma lootusi selles lõppmängus puhtpraktilisteks, et must võib-olla ei teosta oma võiduplaani küllalt täpselt.

42. . . . . g7—g5?

Esimene käik pärast kodust analüüsi on Botvinnikul äärmiselt harva mitte tugevaim, kuid siin teeb must jämeda taktikalise vea oma kuningaseisu liiga varajase avamisega ja asetab sellega oma võidu tõsisesse ohtu, andes valgele mitmekesiseid taktikalisi šansse. Nähtavasti ei leidnud Botvinnik koduses analüüsis mustale kindlat võiduteed ja asub partiid jätkama ilma täpsustatud plaanita. See asjaolu pidi aga mustale kujunema saatuslikuks.

Muuseas ei näinud valge koduses analüüsis, kuidas end kaitsta käiguga 42. ... f4! algava rünnaku vastu. Seejärel ähvardab must mitmes variandis f4—f3 ühes rünnakuga h-etturile, või ka manöövrit Kh7—g6—h5 ühes g7—g5 ja hiljem Kh4 ühes g-etturi edasitungiga. Etturite olemasolu a-liinil seob valge vankrid niivõrd tugevasti a-etturi kaitsesse, et nad ei suuda musta rünnakuplaanile kuningatiival küllaldast vastupanu avaldada. Muidugi on siin analüütiliselt täpsete võiduvariantide näitamine peaaegu võimatu, kuid teostades rünnakut ülaltoodud üldjoonte järgi, võis must minu arvates võita partii ilma suurema viigiriisikota.

Pärast teksti käiku ei või muidugi veel väita, et must oleks juba oma võiduseisu maha mänginud. Niipalju on aga siiski selge, et mustal puudub edaspidi võimalus sääraseks mänguviisiks, kus valgel poleks suurepäraseid viigilootusi.

43. g2—g4! . . . . .

Muidugi kasutab valge otsekohe juhust ühe etturipaari vahetuseks, millega tema seis tunduvalt kergeneb. Loomulikult ei või must nüüd mängida 43. ... f4? vastuse 44. V2d7+ tõttu ja peab seepärast leppima oma f-etturi vahetusega.

Nõrgem oli muuseas katse 43. V2d7+ Kg6 44. g4 vastuse 44. ... Ve2+ tõttu, mis pakub mustale paremaid võidulootusi kui teksti variant.

43. . . . . Vf6—f7

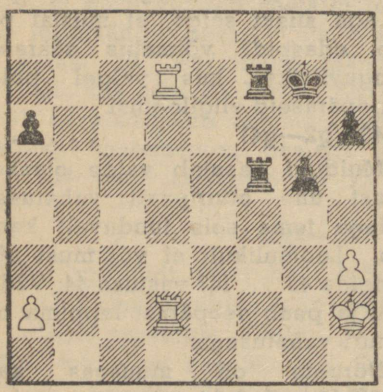
Pärast 43. ... Kg6 ei tarvitse valgel üle minna eelmises märkuses mainitud varianti 44. V2d7 Ve2+ jne., vaid ta võib jätkata tugevamini 44. Vg8+ Kf7 45. Va8 jne. mitmesuguste ähvardustega.

Et vahetus 43. ... f:g4 44. h:g4 on kasulik ainult valgele, võttes mustalt kuningalt hiljem vajaliku sissetungivälja h5, siis tuli mustal teksti käigu kõrval arvesse veel ainult kaitse 43. ... Ve7. Valge vastaks aga sellele 44. V8d7 V:d7 45. V:d7+ Kg6 46. Kg3 f4+ 47. Kf3 ja saavutaks seisu, kus pole mustale näha forsseeritud võiduteed. Sama olukord tekib aga ka pärast teksti käiku, nii et on äärmiselt raske otsustada, millise mänguviisiga must säilitab parimad praktilised võidulootused.

44. Vd8—d7 Kh7—g7
45. g4 : f5 . . . . .

See vahetus on varem või hiljem sunnitud, sest must ähvardas mitmes variandis väga tugevalt f5—f4. Võimalik oli muidugi ka enne 45. V:f7+ K:f7 ja alles nüüd 46. g:f5, kuid see ei oma olulist tähtsust.

45. . . . . Ve5 : f5

46. a2—a3? . . . . .

Valge, tulles jätkama vähe lootust pakkuvat seisu ja saavutades äkki suurepäraseid viigišansse, kulutas esimestele käikudele liiga palju mõtlemisaega ja sattus siin juba jälle ajapuudusesse. Teksti käik ei tulnud siin muidugi üldse arvesse ja pidi viima valge otsekohe selgesse kaotusseisu. Kuid enne detailide juurde asumist veel üks üldine märkus.

Nimelt otsustab nüüd tekkinud lõppmängus võidu või viigi küsimuse see asjaolu, kumb vastastest suudab varem oma vankriga vallutada väljad a3—a5. Seda teades on järgneva osa mõistmine palju lihtsam.

Et must ähvardab otsekohe 46. ... Va5, siis on valge vastus 46. V:f7+ peaaegu sunnitud. Kui nüüd 46. ... V:f7, siis 47. Kg3 ja oleme saavutanud seisu nagu paar käiku hiljem partiis, ainult ebaolulise etturseisu vahega a2 partiis juhtunud a3 asemel. Tugevam on seepärast 46. ... K:f7, millele järgneb 47. Vd6! Vf6 48. Vd7+!.

Kui nüüd 48. ... Kg6, siis 49. Kg3 Vc6 50. Vd3! ühes Va3; kui aga 48. ... Ke6, siis 49. Vb7 Kd5 50. Kg3 ja jällegi omab valge suurepäraseid kaitsevõimalusi. Lõpuks ei paku ka 48. ... Ke8 49. Vh7 jne. mustale erilisi võidulootusi, millest võime järeldada, et käiguga 46. V:f7+! võis valge forsseeritult saavutada seisu, mis juhtus partiis paar käiku hiljem.

46. . . . . Vf5—f2+?

Siin võitis ilma suurema raskuseta 46. ... Va5, näiteks: 47. V:f7+ (Oluliselt ei muuda asja ka 47. V7d3 Vf4 ühes Kg7—g6—h5 jne.) 47. ... K:f7 48. Vd3 Kg6 ühes Kh5 ja nüüd otsustab manööver a6—a5—a4 ühes vankri viimisega b3, ükskõik, kas valge vahetab kuningatiival käiguga h3—h4 paari ettureid või mitte. Sellelaadne seis esineb partiis veel ka hiljem. Teksti käik annab seevastu uuesti viigiseisu.

47. Kh2—g3? . . . . .

Viigiseisu andis siin 47. V:f2 V:d7 48. Vc2! Vd6 49. Vc4! jne., nagu hiljem juhtus partiis. Kui aga must mängib 48. . . . Vd6 asemel 48. . . . a5, siis pole 49. Vc4 Vd2+ 50. Kg3 Vd3+ 51. Kg4 V:a3 52. Vc7+ Kf8 jne. enam viigiks küllaldane, sest must suudab nüüd tulistamisega viia oma vankri h4 ja hiljem kaitsta a-etturit edasilükkega a5—a4.

Pärast 48. . . . a5 aga kindlustab valge endale viigi taktikaliselt õigustatud edasilükkega 49. h4!, sest 49. . . . Vd4 või Vd3 50. h:g5 h:g5 51. Vc5 ründaks korraga kahte etturit, ja pärast 49. . . . Kg6 50. h:g5 h:g5 51. Vc5 peab must a-etturi hoidmiseks oma vankri passiivsesse kaitseseisu viima. Võiduks küllaldane pole nähtavasti ka 49. . . . g4 50. Vc5, näiteks: 50. . . . Vd3 51. V:a5 Vh3+ 52. Kg2 ja valgel on viik kindlustatud.

47. . . . . Vf2 : d2?

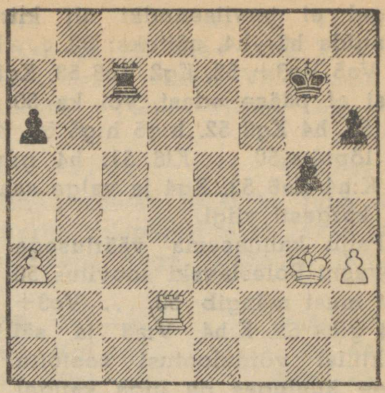
On üllatav, kui palju vigu tehakse selles võrdlemisi lihtsas lõppmängus paari-kolme käigu jooksul, ja seda koduses analüüsis läbiuuritud seisus! Must pidi siin loomulikult jätkama 47. . . . Vf3+ 48. Kg4 Vf4+! (Pärast 48. . . . V:a3 49. V:f7+ K:f7 50. Vd7+ Ke6 51. Vh7 Va4+ 52. Kg3 jne. saavutab valge viigiseisu, mis võis tekkida ka hiljem partiis.) 49. Kg3 Va4! ja võidab, nagu on näidatud märkuses musta 46. käigu juurde. Nüüd saabub uuesti viigiseis.

48. Vd7 : d2 Vf7—c7

Ka katse 48. . . . Vf4 49. Vd7+! Kg6 50. Vd6+ Vf6 51. Vd5 ühes Va5 annab viigiseisu, näiteks: 51. . . . Vc6 52. Va5 Kh5 53. Kg2 ja pole näha, kuidas must suudaks oma seisu tugevdada. Teksti käik ei paku samuti oluliselt paremaid lootusi.

(Vt. diagrammi.)

49. Vd2—d4! . . . . .

Vaatamata ajapuudusele leiab valge siin huvitava viigijätku, mis aga nähtavasti pole ainuke. Võimalik näib olevat ka 49. a4 Vc6 50. Vd5 Kg6 51. a5, kuigi see variant pole nii selge, sest must võib siin veel ette võtta võidukatseid kuningarünnakuga liputiivale. Teksti käik on lihtsam.

49. . . . . Vc7—c6

Pärast pikemat järelemõtlemist otsustab must pakutavat etturikahingut mitte vastu võtta, sest pärast 49. . . . Vc3+ 50. Kg4 V:a3 tekkiv lõppmäng on viigiline. Valge ei mängi aga mitte Boleslavski soovituse kohaselt 51. h4? g:h4 52. K:h4 Vf3! ühes Vf6 võiduseisuga mustale, või 52. Vd7+ Kf6 53. K:h4 (53. Vd6+ Ke5 54. V:h6 h3 jne.) 53. . . . Ve3! 54. Kh5 Ve7 55. Vd2 Kg7 jne., sest mõlemal juhul saavutaks must siin võidetud lõppmängu.

Viigi kindlustab aga pärast 49. . . . Vc3+ 50. Kg4 V:a3 jätk 51. Vd7+! Kf8 52. Vh7 Va4+ 53. Kg3, ja kui nüüd 53. . . . Vh4, siis 54. Va7 jne. Must kaotab igal juhul ühe etturi tagasi, mille järel valgel pole raskusi viigi forsseerimisega.

50. a3—a4? . . . . .

Kuigi see käik ei anna veel viiki käest, raskendab see tunduvalt valge kaitset. Kerge viigi kindlustas siin loomulik käik 50. Va4!, mille järel

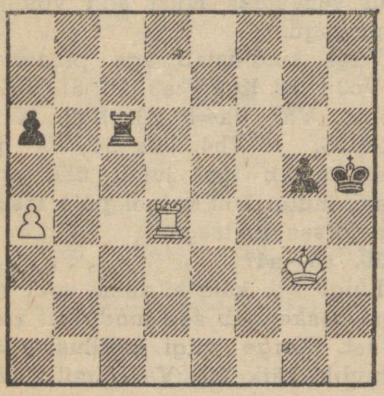
valgel ei tarvitsenudki nii kiiresti mängida h3—h4, näiteks: 50. ... Kg6 51. Va5 Vc3+ 52. Kg2 Vc6 53. Kg3 ja must ei pääse edasi, või ka 50. ... Kf6 51. h4 Kg6 52. h:g5 h:g5 53. Kg4, või lõpuks 50. ... Kf6 51. h4 g:h4+ 52. K:h4 Ke6 53. Kg4 ja valge saavutab kergesti viigi.

Palju kahtlasema väärtusega on seevastu Boleslavski soovitus 50. h4, sest must mängib 50. ... Vc3+ 51. Kg4 g:h4 52. K:h4 V:a3 ja säilitab praktilisi võidulootusi seetõttu, et valge kuningas on liiga kaugel lõigatud tagaliinidest.

50. . . . . Kg7—g6
51. h3—h4 . . . . .

Võimalik oli siin ka valge 49. käigu juurde toodud märkuse eeskujul 51. Vd5 Kh5 52. a5 Vc3+ 53. Kg2 ja must ei pääse edasi, olles ähvarduse 54. Vd6 pareerimiseks sunnitud uuesti taganema 53. ... Vc6. Pärast 54. Kg3 Kg6 55. Kg4 Kf6 56. Kh5 jne. seisab aga valge niivõrd tugevasti, et mustal leidub vaevalt enam võidušansse. Teksti käik on samuti veel võimalik, kuid raskendab veelgi valge kaitset, andes mustale kuningale vabaks sissetungivõimaluse h5 ja h4 kaudu.

51. . . . . Kg6—h5
52. h4 : g5 h6 : g5

53. Vd4—d3? . . . . .

Viimane viga, mis juba lõplikult rikub valge seisu. Viigi andis siin veel 53. Vd5!, näiteks: 53. ... Vc3+ 54. Kg2 Kh4 55. Vd6 a5 56. Vd5 g4 57. V:a5 Vc2+ 58. Kf1! Kg3 59. Va8 ja valge viigistab. Valge ei saanud aga ajapuuduses seda võimalust täpselt kaaluda, mispärast ta otsustas valida passiivse kaitsepositsiooni. Säärane taktika viib aga vankri-lõppmängus peaaegu alati kaotusele.

53. . . . . Vc6—c4
54. Vd3—a3 . . . . .

Või 54. a5 Va4 55. Vd5 Va3+ 56. Kg2 Kh4 ühes g4 jne.

54. . . . . a6—a5

Nüüd seisab valge vanker niivõrd ebasoodsalt, et ta ei suuda organiseerida vasturünnakut musta ettureile ja must võidab lõppmängu lihtsalt, tuues oma kuninga liputiivale. Valge võis edaspidi mõnes kohas muidugi visamat vastupanu osutada, kuid tema seis on igal juhul kaotatud.

55. Kg3—h3 Vc4—b4
56. Kh3—g3 Vb4—f4
57. Va3—a1 Vf4—g4+
58. Kg3—h3 Vg4—e4

Must püüab võita aega kuni partii uuesti katkestamiseni, et siis koduses analüüsis leida kõige kindlamat võiduteed. Ilma musta kuninga lähenemiseta liputiivale asi siiski paigast ei nihku.

59. Va1—a3 Kh5—g6
60. Kh3—g3 Kg6—f5
61. Kg3—f3 Kf5—e5
62. Kf3—g3 Ve4—d4
63. Va3—a1 . . . . .

Siin katkestati partii teistkordselt. Musta võit ei valmista enam mingit kahtlust.

63. . . . . Ke5—d5
64. Va1—b1 Vd4—b4

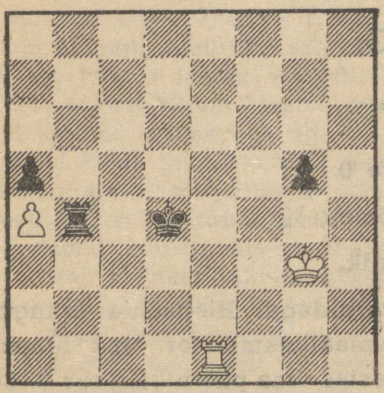
Muidugi mitte 64. ... V:a4? 65. Vb5+ Kc4 66. V:g5 Va1 67. Kh2! ja valge saavutab viigi.

65. Vb1—f1 **Kd5—e4**

66. Vf1—e1+ **. . . . .**

Kaotab ka 66. Kg4 V:a4 67. K:g5 Vc4 ja must a-ettur võidab.

66. . . . . Ke4—d4

67. Kg3—h2 **. . . . .**

Või 67. Vf1 V:a4 68. Vf5 Va1 69. Kh2 g4 70. Vf4+ Kc3 71. V:g4 Vd1 ja must võidab. Valge seis on lootusetu. Veidi visam oli aga 67. Kf3.

67. . . . . Vb4 : a4

Nüüd võidab must ka juba ilma g-etturita, mispärast ta ei hakka selle kaitsmisega aega raiskama. Järgnes veel:

68. Ve1—g1 **Va4—c4**
69. Vg1 : g5 **a5—a4**
70. Kh2—g2 **Kd4—c3**
71. Kg2—f3 **a4—a3**
72. Vg5—a5 **Kc3—b3**
Valge alistus.

Väga huvitav partii, kus seisuparemus vaheldus mitmeid kordi. Kahju ainult sellest, et mõlemad pooled tegid säärases ülihuvitavas vankrilõppmängus niivõrd palju vigu, et suurem osa selle peensustest läks pealtvaatajaile kaotsi.

IV RING.

16. voor.

1 Keres-Euwe 0

½ Reshevsky-Smõslov ½

Vaba Botvinnik.

Neljas ring algas jällegi teravate partiidega. Hispaania avanguga alustatud partiis Keres-Euwe valis eksmaailmameister oma lemmikvariandi — lahtise kaitse, millele Keres vastas oma patentkäiguga 9. Le2. Euwe oli sellele kodus ette valmistanud pika vastumanöövri, mis aga lõpuks osutus siiski kasulikuks valgele, jättes mustale tegevusetu oda valge tugeva Rd4 vastu. Positsiooniliselt kaotatud seisus tahtis Euwe alustada vasturünnakut, kuid andis sellega ainult vastasele võimaluse partii otsustamiseks otsese kuningarünnakuga.

Reshevsky-Smõslovi slaavi kaitse viis omapärasesse keskmängu, kus valge asetas oma lipu ohtlikku seisu ja sattus seetõttu raskustesse. Smõslov võis keskmängus arvatavasti mõningat paremust saavutada, kuid ei kasutanud neid võimalusi ja forsseeris lõpuks ülemineku võrdsesse etturi-lõppmängu, mis lõppes kiiresti viigiga.

Osavõtjate seis pärast 16. vooru: Botvinnik 9—3, Keres 7½—5½, Reshevsky 6½—6½, Smõslov 6—7 ja Euwe 3—10.

Nr. 31. Hispaania avang.

P. KERES — M. EUWE

Moskva, 22. aprillil 1948.

1. e2—e4 e7—e5

Varemalt kasutas Euwe siin sageli ka prantsuse kaitset ja hilisematel turniiridel mõnikord sitsiilia avangut, kuid matšturniiril spetsialiseerus eksmaailmameister ainult lahtistele avangutele, kasutades neid nii valgetega kui ka mustadega. Mulle aga näib, et Euwe on tugevam just positsioonimängus ja peaks seepärast võimalikult vältima taktikalisi teravusi, mispärast tema mängustiilile sobivam on

mõni kinnine avang, näiteks Caro-Kanni oma. Huvitaval kombel aga pole Euwe seda avangut peaaegu kunagi kasutanud, igatahes mitte tähtsates partiides.

2.	**Rg1—f3**	**Rb8—c6**
3.	**Of1—b5**	**a7—a6**
4.	**Ob5—a4**	**Rg8—f6**
5.	**0—0**	**Rf6 : e4**

Aastaid tagasi mängis Euwe hispaania avangus ainult käesolevas partiis kasutatavat lahtist varianti, kuid loobus sellest hiljem kinnise mänguviisi kasuks. Viimasega aga ei saavutanud Euwe sellel turniiril meeldivaid kogemusi, mispärast ta otsustab uuesti tagasi pöörduda endise lemmikvariandi juurde. Arvestades seda, et Euwet loetakse üheks hispaania lahtise variandi parimaks tundjaks, on see otsus psühholoogiliselt täiesti põhjendatud; maleliselt on see aga kaunis kardetav eksperiment, sest selle avanguvariandi vastu on viimastel aastatel leiutatud mitmeid uusi rünnakusüsteeme, mis muudavad selle mustale kahtlaseks.

6.	**d2—d4**	**b7—b5**
7.	**Oa4—b3**	**. . . . .**

Musta poolt ettevalmistatud variandi vältimiseks tuli arvesse väheuuritud terav jätk 7. d5 d6 8. d:c6 b:a4 9. Ve1, kuid musta tugev etturtsenter koos kaksikodadega näivad olevat võimelised tõrjuma valge rünnakukatseid, mille järel must saavutab aegamisi positsioonilise ülekaalu.

7.	**. . . . .**	**d7—d5**
8.	**d4 : e5**	**. . . . .**

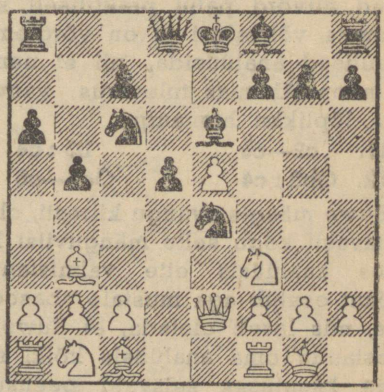
Teine võimalus tuntud teedelt kõrvalekaldumiseks oli siin aastate eest moes olnud edasilüke 8. a4, kuid Schlechteri soovitus 8. ... R:d4! 9. R:d4 e:d4 10. a:b5 Oc5 annab mustale seejärel niivõrd võimsa seisu, et valge mängib meelsamini peavarianti.

8.	**. . . . .**	**Oc8—e6**

Seega on saabunud hispaania avangu lahtise variandi põhiseis, kus normaalseks käiguks loetakse 9. c3. Seejärel on mustal valik kas jätkata agressiivses stiilis 9. ... Oc5 või tagasihoidlikumalt 9. ... Oe7, kusjuures ka 9. ... Rc5 on end praktikas mitmel korral õigustanud. Kõikide nende läbiuuritud võimaluste vältimiseks otsustas valge kasutada vähem tuntud varianti, lootes, et vastase kodune analüüs pole niivõrd põhjalik kui paljude partiide põhjal koostatud teoreetilised variandid pärast 9. c3. Nüüd järgneb huvitav keskmäng.

9.	**Ld1—e2!**	**. . . . .**

Selle minu poolt tõsistes partiides juba varemgi mõnel korral kasutatud käigu peamine hüve polegi võib-olla tema vähetuntus, vaid just tema erakordne tugevus. Valge loobub sellega Ob3 säilitamisega seotud tempokaotustest ja kavatseb alustada survet musta tsentraalväljale d5 käikudega Vd1 ja c2—c4. Kuigi on veel vara anda lõplikku otsust selle kohta, kas see manööver on mustale eriti kardetav või mitte, näitab käigu 9. Le2 praktiline katsetamine küllaltki masendavat pilti: mustal pole seni veel üheski partiis õnnestunud leida täiesti rahuldavat kaitsesüsteemi, mis kindlustaks talle vaevata võrdsuse.

9.	**. . . . .**	**Of8—e7**

Tavaliselt mängib must siin 9. ... Rc5, nagu juhtus ka hilisemates voorudes mängitud partiides Keres-Reshevsky, Smõslov-Euwe ja Smõslov-Reshevsky. Euwe tegi aga teksti käigu *a tempo*, olles järgneva mänguviisi nähtavasti kodus põhjalikult ette valmistanud.

Bronstein ja Konstantinopolski soovitavad siin mustale 9. ... Oc5, et pärast 10. Oe3 jätkata 10. ... Le7, kuid selle käigu kohta võib anda lõpliku hinnangu alles pärast selle praktilist katsetamist. Isiklikult arvan, et see on vaevalt mustale tugevam kui tavalised 9. ... Oe7 või 9. ... Rc5, nagu mängiti matšturniiril.

10. Vf1—d1 0—0

Pärast 10. ... Rc5 11. c4 R:b3 12. a:b3 on mustal raskusi punkti d5 kaitsmisega; kui näiteks 12. ... 0—0, siis võib valge valida kas 13. c:d5 O:d5 14. Rc3 O:f3 15. g:f3 (Keres-Alatortsev, Leningrad, 1947) või ka seisupinget kauem säilitavalt 13. Rc3 Rb4 14. Oe3 jne. (Keres-Alexander, London, 1947).

Kui aga must katsetab 10. ... Ra5, siis on 11. Rd4 väga tugev, näiteks: 11. ... R:b3 12. a:b3 c5? 13. Rc6 ühes R:e7 ja f2—f3, või 11. ... c5 12. Rf5! O:f5 13. O:d5 ja valge saavutab paremuse. Kõik need variandid aga sisaldavad niivõrd palju praktiliselt katsetamata võimalusi ja on võrdlemisi keerulised analüüsida, nii et nende kohta on lähemas tulevikus vaevalt loota lõplikku hinnangut.

11. c2—c4 b5 : c4
12. Ob3 : c4 Oe7—c5

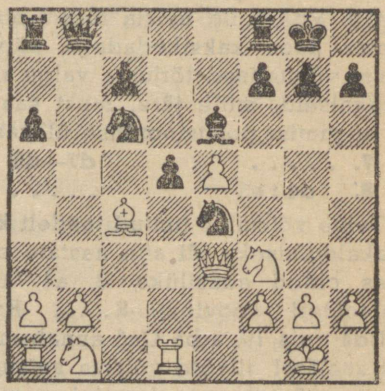
Euwe mängis avangu kiiresti, olles nähtavasti kogu selle mänguviisi koduses analüüsis ette valmistanud. Variant osutub aga mustale ebasoodsaks, mis laseb oletada, et Euwe ei arvestanud oma analüüsis kõiki siin valge käsutuses seisvaid peensusi. See on aga veel üheks kujukaks näiteks selle kohta, milliseid ressursse sisaldab suhteliselt uus variant 9. Le2.

Romanovski peab seda käiku veaks ja soovitab selle asemel 12. ... Ra5, sest 13. O:a6 Rc5 ühes Rab3 lõpeks mustale kvaliteedivõiduga. Valge ei lähe aga loomulikult püüdma väärtusetut a-etturit, vaid jätkab 13. Od3 Rc5 14. Oc2 ja saavutab veelgi tugevama seisu kui partiis.

13. Oc1—e3 Oc5 : e3
14. Le2 : e3 Ld8—b8

See ongi nähtavasti musta kaitsesüsteemi peaidee. Valge ei tohi nüüd lüüa d5 hilisema L:b2 tõttu, ja pärast 15. Ob3 võib must mängida 15. ... Ra5 ja vahetada valge tugeva rünnakuoda. Seejuures aga ei arvestanud must nähtavasti seda, et ta pole ikkagi veel vabanenud hispaania avangu lahtise kaitse suurimast positsioonilisest puudusest, väljade d4 ja c5 nõrkusest. Nende väljade nõrkus aga ongi faktor, mis võimaldab valgel järgnevalt saavutada ilmset positsioonilist paremust.

Teine siin arvesse tulev võimalus 14. ... Rb4 polnud samuti oluliselt tugevam, sest jätku 15. Ob3 c5 16. Rc3! kõrval võis valge mängida ka rahulikult 15. Le2, ähvardades 16. a3 hea mänguga.

15. Oc4—b3 Rc6—a5
16. Rb1—d2! . . . . .

Nõrk oli seevastu 16. Rd4? c5! 17. R:e6 f:e6 18. f3 c4 ja must pääseb taktikaliste komplikatsioonide kaasabil halvemusest. Teksti käiguga kindlustab valge endale esialgselt kontrolli tähtsate väljade d4 ja c5 üle ning seega ka positsioonilise paremuse.

16.	**Re4 : d2**
17. Vd1 : d2	**. . . . .**

Pärast 17. R:d2 võib must kombinatsiooniga 17. ... d4! 18. L:d4 O:b3 19. a:b3 R:b3 20. R:b3 L:b3 jne. pääseda halvimast.

17.	**Ra5 : b3**
18. a2 : b3	**Vf8—c8**

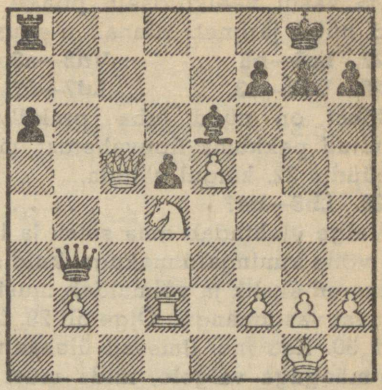
Nüüd on tekkinud seis, kus valge seisab kontrolli tõttu mustade tsentraalväljade üle paremini, kuid kus mustal on teatud vastušansid etturinõrkuste tõttu avatud b-liinil. Säärase seisu kaitsmine, kus kaitsjal on valida mitmete väikest halvemust jätvate mänguviiside vahel, on aga praktiliselt äärmiselt raske ja see läheb tavaliselt ikka kaotsi.

Samuti juhtub ka siin, kusjuures on väga raske öelda, milline mänguviis pakkus mustale parimaid pääsemislootusi. Partiis otsustab must alal hoida lippu ja kaotab lõpuks kuningarünnaku tõttu, mispärast paljud soovitavad siin mängida 18. ... Lb6 ja sundida lipuvahetust. Lõppmäng pärast 19. L:b6 c:b6 20. Rd4 Vfc8 21. f4 ühes Kf2 on aga samuti valgele märgatavalt soodsam ega paku minu arvates halvemaid võidulootusi kui partiijätk.

19. Va1—c1	**c7—c5!**

Parim vastušanss mustale, kuigi valge seejuures vabaneb ühest etturinõrkusest b-liinil. Pärast passiivset kaitset jätkaks valge 20. Vc5 ühes Rd4, likvideeriks seega kogu vastumängu liputiival ja otsustaks seejärel partii kuningarünnakuga.

20. Vc1 : c5	**Vc8 : c5**
21. Le3 : c5	**Lb8 : b3**
22. Rf3—d4	**. . . . .**

22.	**Lb3—b7**

Pärast seda taganemist jääb must kauaks passiivsesse kaitseseisu, kus tal puudub igasugune vastumäng. Praktiliselt paremaid šansse pakkus seepärast võib-olla 22. ... La2, mis tülitab valget matiähvardusega, kuigi musta seis ka sel juhul pole pärast 23. h3 Lb1+ 24. Kh2 Le4 25. Ve2 Lf4+ 26. g3 Lh6 27. h4 jne. päris rahuldav, sest tema liputiib on jäänud täiesti kaitseta.

Tähelepanu vääris veel 22. ... Lc4, sest pärast 23. L:c4 d:c4 ähvardab must mitmes variandis c4—c3 ja a-ettur kujuneb väga kardetavaks. Valge kavatses seepärast 22. ... Lc4 vastata 23. Vc2 L:c5 24. V:c5 Vb8 25. Vc2 Vb4 26. Vd2, säilitades ikkagi märgatavalt parema lõppmängu.

23. h2—h3	**Va8—d8**
24. Kg1—h2	**g7—g6**
25. f2—f4	**h7—h5**

Must kaitses end küll esialgu ähvarduse f4—f5 vastu, kuid pidi seejuures tunduvalt nõrgestama oma kuningaseisu. Valge alustab nüüd aktsiooni liputiival, tuues esiteks mängu oma vankri.

26. Vd2—d3!	**Lb7—d7**

Muidugi mitte 26. ... L:b2 27. R:e6 f:e6 28. Le7 ja võidab. Teksti käiguga kaitseb must võimaliku ähvarduse f4—f5 vastu veelkordselt punkti f5, kuid nüüd järgneb rünnak a-etturile.

27. Lc5—b6 Vd8—a8

28. Vd3—a3 Ld7—a7

Must on nüüd juba praktiliselt sunnitud pakkuma lipuvahetust, mida ta püüdis 22. käigul vältida.

29. Lb6—b4? . . . . .

Valge ülehindab oma seisu ja loodab võita kuningarünnakuga, kuid see lootus on ekslik ja võimaldab mustale segavat vastumängu. Õige oli 29. L:a7 V:a7 30. Kg3 jne. ilmsesti ülekaaluka lõppmänguga valgele, mida must ka parima kaitse korral vaevalt suudaks viigistada.

29. . . . . La7—d7?

Seejärel on jälle kõik korras ja valge võib oma rünnakut jätkata. Palju tülikam valgele oli aga jätk 29. ... Vc8, millega must suutis vähemalt aktiviseerida oma raskeid vigureid. Muidugi säilitaks valge ka sel juhul näiteks pärast 30. Ld2 Vc4 31. Vd3 jne. oma positsioonilise ülekaalu, kuid ta kaotaks esialgu rünnaku ja must saavutaks igal juhul palju paremaid kaitsevõimalusi kui partiis.

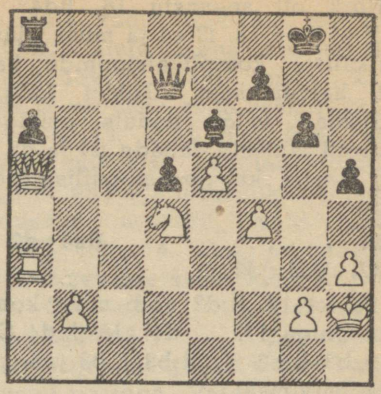
30. Lb4—a5 . . . . .

Lihtsam oli 30. Lb6 La7 31. L:a7 jne., kuid valge püüab uuesti võita rünnakuga. Seekordne katse on aga riisikovaba.

(Vt. diagrammi.)

30. . . . . Oe6—f5?

Oda ülemängimine e4 on siin mustale ebasoodus, sest sellega vabaneb

valge e-ettur rünnakuks ja teiseks kaotab teksti käik vähemalt etturi. Paremaid lootusi pakkus siin mustale passiivne kaitse 30. ... La7, kuigi valge ka sel juhul säilitab pärast 31. Va4 jne. oma selge positsioonilise ülekaalu. Nüüd järgneb kiire lõpp.

31. Va3—c3 Va8—a7

Lõppmäng pärast 31. ... Vc8 32. L:a6 V:c3 33. b:c3 on samuti lootusetu.

32. Vc3—c5 Of5—e4

Ka pärast 32. ... Oe6 33. Vc6 pole mustal pääsu, sest langeb vähemalt ettur. Nüüd aga satub must matirünnaku alla.

33. La5—c3 Ld7—e7?

Jäme viga kaotatud seisus. Must kavatseb pärast 34. e6 vastata 34. ... Lf6, kuid ei pane tähele lihtsat vastust 34. Rc6. Valge rünnak otsustas aga ka parima kaitse puhul, sest vankri sissetungi 7. või 8. reale polnud enam võimalik takistada.

34. Rd4—c6 Must alistus.

Nr. 32. Slaavi kaitse.

S. RESHEVSKY — V. SMÕSLOV

Moskva, 22. aprillil 1948.

1. d2—d4 d7—d5

2. c2—c4 c7—c6

Smõslov mängib Grünfeldi kaitse kõrval meelsasti veel ka slaavi kaitset, kuid ainult nende vastastega, kes eelistavad selles kaitses komplitseeritud variante. Reshevsky vastu kasutab ta seda kaitset juba mitmendat

korda ja saavutab ka siin, nagu eelmistelgi kohtamistel, pärast avangut parema mängu.

3. Rg1—f3 Rg8—f6
4. Rb1—c3 . . . . .

Järgneva löömise vältimiseks tuleb arvesse teine siin tarvitatav jätk 4. e3, millele aga must võib vastata 4. ... Of5 rahuldava mänguga. Reshevsky kasutab peaaegu eranditult teksti käiku, mis muudab seisu komplitseeritumaks.

4. . . . . d5 : c4

Matšturniiril kasutati siin rohkem kaitset 4. ... e6, millel on samuti oma head ja halvad küljed. Teksti käiguga loobub must küll tsentrist, kuid võidab aega oma vigurite arendamiseks ja saavutab vastukaaluks ilusa viguritemängu.

5. a2—a4 . . . . .

Kahinguvariant 5. e4 b5 6. e5 Rd5 7. a4 ei paku valgele nähtavasti küllaldast kompensatsiooni kahitud etturi eest, sest lisaks enametturile valitseb must ka tähtsat tsentraalvälja d5. Partiis Toluš-Smõslov, Leningrad, 1947, jätkas valge seepärast 7. ... Oe6 järel huvitavalt 8. Rg5 R:c3 9. b:c3 Od5 10. e6 ja saavutas kardetava rünnaku, mis aga samuti ei andnud selget tulemust.

Muuseas võib must veidi riskantse jätku 7. ... Oe6 asemel jätkata ka rahulikumalt 7. ... e6, vältides sellega igasuguseid komplikatsioone.

5. . . . . Oc8—f5
6. e2—e3 . . . . .

Samade vastaste vahel II ringis mängitud partiis jätkas Reshevsky siin 6. Re5, kuid sattus pärast mõningaid teravusi ise raskustesse. Teksti käik näib olevat tugevam, sest siin kindlustab valge endale ilma suurema riisikota positsioonilise ähvarduse e3—e4 näol mõningaid lootusi avanguparemusele.

6. . . . . e7—e6

Laskeri kaitse 6. ... Ra6 7. O:c4 Rb4 on juba kauemat aega turniiride praktikast kadunud, sest pärast 8. 0—0 ähvardab valge Le2 ühes e3—e4, mille vastu mustal puudub sobiv kaitse. Teksti käik on loogilisem, sest nüüd arendab must oma oda b4 ja takistab seega valget niipea teostamast edasilüket e3—e4.

7. Of1 : c4 Of8—b4
8. 0—0 0—0

Pärast 8. ... Rbd7 järgnes partiis Kottnauer-Smõslov, Praha, 1946, etturikahing 9. Le2 Og6 10. e4, mis kindlustas valgele kardetava rünnaku. Euwe peab muuseas pärast 8. ... Rbd7 käiku 9. Lb3 väga tugevaks, olles saavutanud matšpartiis Landau vastu pärast 9. ... Lb6 10. e4! R:e4 11. R:e4 O:e4 12. O:e6! f:e6 13. a5! jne. otsustava paremuse.

9. Ld1—e2 . . . . .

Tarvitatavaim jätk, mis ähvardab e3—e4. Nüüd oleks 9. Lb3 juba vähem kardetav vastuse 9. ... Le7 tõttu, sest pärast 10. Ra2 võib järgneda lihtsalt 10. ... Od6 ja Eb7 on kaitstud.

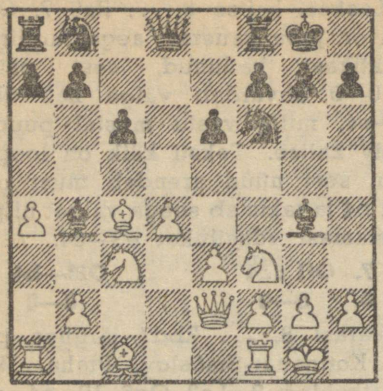
9. . . . . Of5—g4

Peetakse mustale kõige tugevamaks jätkuks selles seisus, sest sellega takistab must esialgselt edasilüket e3—e4 ja viib oma oda sobivamale väljale, nii et edasilüke e3—e4 ei toimuks edaspidi tempovõiduga. Strateegiliselt põhjendatud edasilüke 9. ... c5 on siin varajane vastuse 10. Ra2 Oa5 11. d:c5 tõttu, sest mustal pole kahietturit sugugi nii kerge tagasi võita, ja pärast 9. ... Re4 saavutab valge etturikahingutega 10. Od3 või 10. g4 Og6 11. Re5 suurepäraseid rünnakuvõimalusi.

(Vt. diagrammi.)

10. h2—h3 . . . . .

Tavaliselt mängiti siin 10. Vd1 Rbd7 11. e4 Le7 12. e5 Rd5 13. Re4, millele must vastas 13. ... f6 ja saavutas päris rahuldava mängu. Teksti

käik on teravam ja sunnib musta otsekohe otsustama järgneva mänguplaani valikut.

10. . . . . Og4 : f3

Smõslov kavatseb järgnevalt teostada edasilüket e6—e5 ja sellega saavutada vajalikku vastumängu tsentris, jättes valgele seejuures isegi kaksikodad. Tal polnud aga suurt valikut, sest pärast taganemist 10. ... Oh5 11. g4 Og6 annab 12. Re5 valgele suurepäraseid rünnakuvõimalusi. On raske öelda, kumb mänguviis pakub mustale paremaid lootusi võrdsusele.

11. Le2 : f3 Rb8—d7
12. Vf1—d1 . . . . .

On selge, et valge ei suutnud takistada musta poolt kavatsetavat edasilüket e6—e5, mispärast ta peaks koostama sobiva plaani selle edasilükke puhuks. Teksti käik pole nähtavasti tugevaim, sest sellega kavatsetud edasilüke tsentris ei paku valgele erilisi lootusi paremusele.

Väga tähelepanuväärne oli siin seevastu Kmochi soovitus 12. Re2, et pärast 12. ... e5 pakkuda käiguga 13. Rg3 etturikahingut, mille vastuvõtt kindlustaks valgele pärast 13. ... e:d4 14. e:d4 Rb6 15. Od3 L:d4 16. Vd1 jne. suurepärase rünnakuseisu. Must võib aga mängida ettevaatlikumalt 12. ... Lc7, kavatsusega teostada võimaluse korral edasilüke c6—c5.

Suurimaid raskusi valmistas mustale seepärast nähtavasti ratsuhüpe 12. Re4!, mis kõige muu kõrval ähvardas mitmes variandis ka vahetust f6, raskendades seega veelgi edasilükete e6—e5 või c6—c5 teostamist. Valge võis sel juhul põhjendatult loota oma väikese avanguparemuse säilitamist.

12. . . . . e6—e5
13. d4—d5 . . . . .

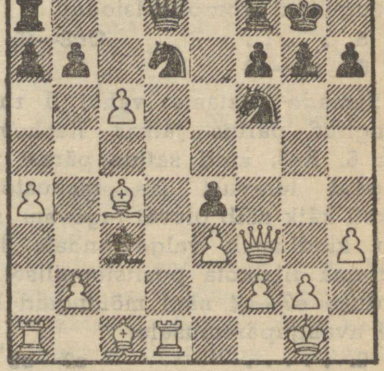
Selle asemel pakkus 13. Lf5 ikkagi veel lootusi paremusele, sest valge lipp seisaks f5 väga tugevasti ja vahetus d4 ainult tugevdaks valge positsiooni; pärast 13. ... Le7 võiks juba järgneda 14. d5, kuna seevastu jätk 13. ... Lc7 14. Od2 ühes Vac1 jne. jätaks musta ebamugavasse surutud seisu.

13. . . . . Ob4 : c3!

Peaaegu sunnitud, sest vahetus d5 annaks valgele pärast 14. R:d5 selge paremuse. Nüüd aga peab valge valima järgneva komplitseeritud mänguviisi, sest rahulik 14. b:c3 annaks mustale pärast 14. ... e4 15. Le2 c:d5 jne. hea mängu.

14. d5 : c6 e5—e4

Sunnib valge lipu halvemale väljale ja vabastab ühtlasi odale tugeva tsentraalvälja e5. Must saavutab nüüd täieliku võrdsuse.

15. Lf3—f5? . . . . .

See katse seisu komplitseerida on kasulik ainult mustale ja viib valge peatselt raskesse seisu. Siin oli loomulikult vaja mängida 15. Le2 Oe5 16. c:d7, millele must võiks näiteks vastata 16. . . . Le7 ühes R:d7 või Vfd8 umbes võrdse mänguga. See variant juhtus muuseas partiis Löwenfisch-Alatortsev, Moskva, 1948.

15. . . . . Oc3—e5
16. c6 : d7 Ld8—c7

Nüüd on must tempovõiduga lõpetanud oma arengu ja ähvardab lisaks kõigele hakata kimbutama valget lippu, millel puuduvad soodsad taganemisvõimalused. Olles jäänud ka arengus märgatavalt maha, peab valge nüüd eriti pingutama, et mitte sattuda kiiresti kaotusseisu.

17. Oc4—b3 g7—g6
18. Lf5—g5 Kg8—g7

Nüüd ähvardab äkki 19. . . . h6 20. Lh4 g5 lipuvõiduga. Valgel on selle ähvarduse vastu üksainus kaitse, kuid see on seotud kuningaseisu märgatava nõrgestusega ja suurendab tunduvalt musta rünnakuvõimalusi.

19. f2—f4 e4 : f3
20. g2 : f3 h7—h6
21. Lg5—g2 Lc7—b6

Selle käiguga raskendab must esiteks Ed7 tagasivõitmist ja teiseks tõrjub ta valge oda soodsamale positsioonile. Parem oli kahtlemata otsekohe 21. . . . Vad8, kuid ka 21. . . . R:d7 oli küllalt hea ja kindlustas mustale lootusrikka surveseisu. Nüüd saavutab valge uuesti vastumängu.

22. Ob3—c2 Vf8—d8
23. Va1—a3! . . . . .

Lipuvankri mängutoomisega vabaneb valge suuremast osast oma raskustest ja asub juba ise vasturünnakule, ähvardades peamiselt 24. f4. Must peab seepärast lööma d7, kuid on seega sunnitud loobuma igasugustest pretensioonidest paremusele. Reshevsky kasutas osavasti vastase ebatäpsust 21. käigul.

23. . . . . Vd8 : d7
24. Vd1 : d7 Rf6 : d7
25. f3—f4! Oe5—f6

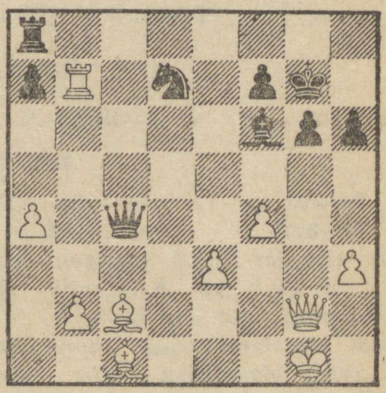
Löömine 25. . . . O:f4 polnud võimalik, sest valge võidaks pärast 26. Vb3 ühes Vc3 ja a5 või ka 26. a5 ühes Vc3 viguri. Nüüd langeb aga Eb7 ja must on sunnitud juba ise hoolitsema võrdsuse säilitamise eest.

26. Va3—b3 Lb6—c5

Pärast 26. . . . Lc6 27. L:c6 b:c6 28. Kf2 jne. seisab lõppmäng valgele veidi soodsamini, mispärast must otsustab lahendada seisuprobleemi kombinatsioonilisel teel. Nüüd järgneb veel rida huvitavaid teravusi.

27. Vb3—b5 Lc5—c4
28. Vb5 : b7 . . . . .

Ähvardus 28. . . . Vc8 on valgele väga tülikas, sest tal puudub võimalus oma odasid samaaegselt kaitsta. Teksti käiguga alustatud likvidatsioon annab lõpuks võrdse lõppmängu, kuid valgel leidub vaevalt midagi paremat. Kui näiteks 48. b3, siis 48. . . . Lc3 49. V:b7 Rf8 ja ähvarduse 50. . . . Vc8 tõttu pole valgele näha paremat kui forsseerida kestvat tuld pärast 50. Ld5 Le1+ 51. Kg2 Le2+ jne.

28. . . . . Va8—c8!

Nüüd oli 28. ... Rf8 nõrgem võimaluse 29. V:f7+! tõttu, sest pärast 29. ... K:f7 30. Lb7+ saavutab valge ähvarduse 31. Ob3 tõttu otsustava paremuse.

29. Vb7 : d7	**Lc4 : c2**
30. Lg2 : c2	**Vc8 : c2**
31. Oc1—d2	**Of6 : b2**
32. Kg1—f1	**a7—a6**
33. Kf1—e2	**Ob2—c1**

Etturi-lõppmäng on selgesti viigiline. Järgnes veel:

34. Ke2—d1	**Vc2 : d2+**
35. Vd7 : d2	**Oc1 : d2**
36. Kd1 : d2	**g6—g5**
37. Kd2—e2	**. . . . .**

Muidugi ei tohi valge minna kuningaga võitma etturit a6, sest must ähvardas f7—f5 ühes g5—g4 luua vabaetturit kuningatiival. Samuti ei saa ka must ette võtta võidukatseid jätkuga 37. ... f6 38. Kf3 h5, sest valge kindlustab endale viigi kõige lihtsamini jätkuga e3—e4—e5 jne. Seepärast otsustavad mõlemad vastased likvideerida kiiresti kõik komplikatsioonid ja luua selge viigipositsiooni.

37.	**f7—f5**
38. Ke2—f3	**Kg7—f6**
39. e3—e4	**f5 : e4+**
40. Kf3 : e4	**g5 : f4**
41. Ke4 : f4	**a6—a5**

Viik.

17. voor.

1 Smõslov-Keres 0

½ Euwe-Botvinnik ½

Vaba Reshevsky.

Botvinniku kõige kardetavama konkurendi selgitamiseks omas suurt tähtsust partii Smõslov-Keres, kus valge valis lipugambiidi vahetusvariandi. Püüdes mängida iga hinna eest võidule, loobus must lihtsustavatest jätkudest ja mängis edasi väga riskantselt, sattudes valge rahuliku vastumängu järel raskustesse. Teravas seisus sattus must veel ajapuudusesse, mille tulemusena ta jätkas plaanitult, kaotas mitu etturit ja alistus katkestusseisus ilma edasimänguta.

Euwe-Botvinnik mängisid prantsuse avangus sama varianti nagu II ringis, kusjuures Botvinnik seekord ei hoidunud lihtsustavatest vahetustest. Euwe säilitas keskmängus mõningat initsiatiivi vastase nõrga d-etturi tõttu, kuid vahetas seejärel ekslikult selle etturi oma f-etturi vastu ja aktiviseeris pärast seda veel asjatult vastase vankri. Seis oli aga juba niivõrd lihtsustunud, et Euwel polnud edaspidi suuremaid raskusi viigi forsseerimisega.

Pärast 17. vooru omavad punkte: Botvinnik 9½—3½, Keres 7½—6½, Smõslov 7—7, Reshevsky 6½—6½ ja Euwe 3½—10½.

Nr. 33. Lipugambiit.

V. SMÕSLOV — P. KERES

Moskva, 25. aprillil 1948.

1. d2—d4 d7—d5

Must ei taha turniiri seisu arvestades mängida samade vastaste vahel II ringis kasutatud kataloonia kaitse teravat varianti, vaid püüab selle asemel mängu viia rahulikumatele radadele. See taktika pole halb, ainult jätkab must edaspidi järjekindlusetult ja satub raskustesse.

2. c2—c4 e7—e6

3. Rb1—c3 Rg8—f6

Kui otsekohe 3. ... c6, siis võib valge jätkuga 4. e4 d:e4 5. R:e4 Ob4+ 6. Od2! jne. tuua lootusrikka etturikahingu, mille vastuvõtt kindlustaks talle kardetava rünnaku. Teksti käiguga siirdub must lipugambiidi ortodokssesse kaitsesse,

mis viimaste turniiride praktikast on peaaegu kadunud.

4. Oc1—g5 c7—c6

Tavaliselt mängitakse siin 4. ... Oe7 või 4. ... Rbd7, jättes esialgu avatuks võimaluse mängida mõnes variandis otsekohe c7—c5. Teksti käigul on aga samuti oma paremusi.

5. e2—e3 . . . . .

Smõslov väldib siin pärast 5. Rf3 d:c4 6. e4 b5 jne. võimalikke teravusi, mis aga viimaste kogemuste põhjal näivad olevat valgele täiesti vastuvõetavad. Teksti käik suleb odale taganemistee liputiivale ja võimaldab mustale mõnes variandis vasturünnakuid ratsule c3.

5. . . . . Rb8—d7

Seega viib must mängu uuesti tuntud radadele. Tähelepanu vääris aga valge eelmise käigu kasutamine ebatavalise käiguga 5. ... Lb6, ähvardades etturit b2 ja püüdes seega võita aega väljahüppeks Re4. Täiesti võimalik oli muidugi ka 5. ... Oe7 ülieminekuga tavalisse ortodokssesse varianti.

6. c4 : d5 . . . . .

Valge väldib piinlikult kõiki variante, kus must võiks luua suuremaid teravusi. Nii näiteks võiks siin pärast 6. Rf3 järgneda 6. ... La5, mis annab terava Cambridge Springsi variandi.

Teksti vahetus lahendab pinge tsentris ja võimaldab mõlemale poolele rahulikult oma arengu lõpetada, ilma et kumbki omaks reaalseid võimalusi avanguparemuseks.

6. . . . . e6 : d5

7. Of1—d3 Of8—e7

Partiis Spielmann-Capablanca, Karlsbad, 1929, katsetas must siin uuelaadset arendussüsteemi 7. ... Od6, kuid sattus pärast 8. Rge2 Rf8 9. Lc2 h6 10. Oh4 jne. raskustesse, sest valge teostas peatselt jõulise edasilükke e3—e4 ja saavutas selge paremuse. Must ei tohi liiga vara agressiivseks muutuda, sest siis võib valge kerge arenguparemus seisu äkilise avamise korral otsustavaks teguriks muutuda.

8. Rg1—f3 . . . . .

Teooria soovitab siin 8. Lc2, sest pärast teksti käiku võis must jätkuga 8. ... Re4 saavutada võrdseid seise säilitava lihtsustamise. Nähes, et valge ei püüa avangust erilist paremust, otsustab must ise aktiivseks muutuda ja loobub esialgu lihtsustavatest jätkudest.

8. . . . . 0—0

Siin tuli arvesse ka rida teisi käike, näiteks 8. ... Rf8 või 8. ... h6, või lõpuks lihtsustav 8. ... Rh5. Teksti käiguga jätkab must rahulikult oma arengut ja püüab selgitada valge järgnevaid plaane, enne kui ise asuda mingile vastuaktsioonile.

9. Ld1—c2 Vf8—e8

Kui must võis eelmisel käigul julgesti valida variandi 8. ... h6 jne., siis siin oli see käik juba väga riskantne võimaluse 9. h4! tõttu. Valge jätkaks seejärel 0—0—0 ühes g2—g4 ja saavutaks äärmiselt kardetava kuningarünnaku, enne kui must jõuaks midagi liputiival ette võtta. Teksti käiguga kaitseb must kaudselt veel kord punkti e4 ja vabastab ratsule hea kaitsevälja f8.

10. 0—0 . . . . .

Sageli mängitakse siin ka teravamalt 10. 0—0—0, kuid objektiivselt hinnatuna pole pikk vangerdus hästi põhjendatud. Musta kuningatiib on täielikult nõrkusteta ja valgel on seepärast äärmiselt raske seal edukat rünnakut arendada, kuna seevastu musta rünnakuvõimalused liputiival on märgatavalt soodsamad.

Teksti käik näib olevat tugevam, sest sellega seotud positsiooniline ähvardus Vab1 ühes b2—b4 on mustale palju tülikam kui mingi vähe-

põhjendatud rünnakukatse kuningatiival.

10. . . . . Rd7—f8

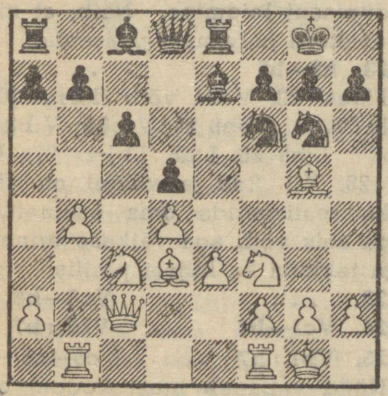
11. Va1—b1 . . . . .

Varematel aegadel mängiti siin sageli 11. Re5, kuid seejärel annab vahetus 11. ... Rg4 12. O:e7 L:e7 13. R:g4 O:g4 jne. mustale kerge võrdsuse. Teksti käik, mis ähvardab otsekohe alustada rünnakut liputiival b2—b4, on kahtlemata energilisem ja asetab mustale lahendada keerukaid probleeme.

11. . . . . Rf8—g6

Seega võtab must vastase odalt taganemisvõimalused ja forsseerib pärast Rf6—e4 kergendavaid vahetusi. Must saavutab nüüd võrdsuse.

12. b2—b4 . . . . .

12. . . . . Oe7—d6

Nagu juba 8. käigul, nii loobub must ka siin lihtsustusest 12. ... Re4, mis oli võib-olla veelgi kasulikum alles pärast vahekäike 12. ... a6 ja 13. a4 ja mis kindlustas mustale pärast 13. O:e7 L:e7 küllaldase vastumängu kuningatiival. Selle asemel valib must auahnema plaani ähvardusega h7—h6, kuid selle teostamine on liiga aegaviitev ja võimaldab valgel vahepeal märgatavalt tugevdada oma survet liputiival.

13. b4—b5 Oc8—d7

Must kavatses siin esialgu mängida 13. ... h6, kuid seejärel tekiksid pärast 14. O:f6 L:f6 15. e4 komplikatsioonid, mida must ei jõudnud partii ajal lõpuni läbi kaaluda. Näib siiski, et see mänguviis oli mustale päris vastuvõetav ja et musta poolt partii ajal liiga komplitseerituna kõrvalepraagitud jätk 15. ... Rf4! kindlustab talle küllaldasi vastušansse. Nii näiteks ei anna 16. e5 Le6 17. e:d6 Lg4 valgele midagi, sest must võidab viguri tagasi ühes hea mänguga.

Teksti käik pole aga samuti halb, kuigi valgel on nüüd mitmekesisemaid võimalusi oma rünnaku jätkamiseks liputiival.

14. b5 : c6 Od7 : c6?

Alles see löömine on jäme viga, mis desorganiseerib kogu musta kaitsepositsiooni ja annab valgele vaevata kätte kõik peamised trumbid. Õige oli siin loomulikult 15. ... b:c6, millega must kaitses esialgu kõik nõrkused ja ähvardas ise h7—h6 alustada kardetavat aktsiooni kuningatiival.

Smõslov kavatses pärast 14. ... b:c6 jätkata 15. Of5, kuid see jätk on mustale täiesti ohutu; must vastaks lihtsalt 15. ... Lc8! 16. O:d7 R:d7 ja seisaks ähvarduse h7—h6 tõttu täiesti rahuldavalt.

15. Lc2—b3 Od6—e7

Punkti d5 oli teisiti raske kaitsta ja etturikahing näiteks käiguga 15. ... h6 ei pakkunud samuti reaalseid vastušansse. Nüüd on aga selgunud musta eelmise käigu peamised pahed: lisaks nõrkustele liputiival osutus ka musta 12. käik asjatuks ajakaotuseks ja oda pidi uuesti taganema endisele väljale.

16. Og5 : f6! . . . . .

Veidi üllatav, kuid positsiooniliselt täiesti põhjendatud vahetus, sest valge Og5 seisis halvasti ja Rf6 on musta positsiooni kaitsmise seisuko-

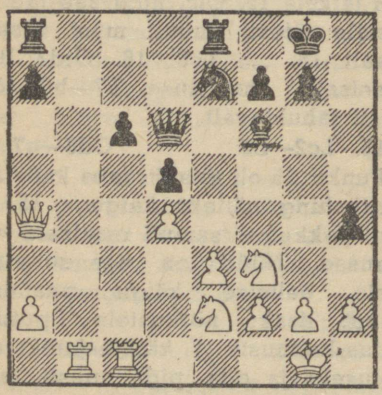
halt palju tähtsam vigur kui Oe7. Pärast 16. Ob5 Rd7 17. O:e7 R:e7 suutis must koondada rohkem vigureid liputiiva kaitseks ja omas võib-olla veidi paremaid lootusi vastumänguks kui pärast teksti vahetust.

16. . . . . Oe7 : f6
17. Od3—b5 Ld8—d6
18. Vf1—c1 h7—h5

See rünnakukatse kuningatiival loob mustale ainult uusi nõrkusi ja kaotab lisaks sellele asjatult aega. Paremaid kaitsevõimalusi pakkus siin 18. ... Re7, kavatsedes juhul alustada aktsiooni kuningatiival käiguga g7—g5. Musta seis on aga igal juhul väga surutud ja on äärmiselt raske leida plaani aktiivseks vastumänguks.

19. Rc3—e2 h5—h4
20. Ob5 : c6 b7 : c6
21. Lb3—a4 Rg6—e7

Must suutis nüüd esialgu kõik nõrkused liputiival kaitsta, kuid ainult ajutiselt. Valge valitseb tegelikult kogu liputiiba ja on ainult aja küsimus, millal mõni musta etturinõrkustest langeb.

22. Vb1—b7? . . . . .

See väljahüpe on aga varajane ja viib lõpuks ainult ühe vankripaari vahetusele, ilma et valge seejuures oma seisu eriti suudaks tugevdada; koguni vastupidi, mustal õnnestub vahepeal asetada oma etturid soodsamasse kaitsepositsiooni, nii et valgel kujuneb oma seisuparemuse realiseerimine üpris raskeks.

Palju tugevam oli siin 22. La6!, ähvardades alles nüüd 23. Vb7. Mustal oleks seejärel vaevalt enam õnnestunud pääseda materiaalsest kaotusest, mis aga passiivse seisu juures on võrdne alistumisega. Võib-olla kartis valge pärast 22. La6 vastust 22. ... h3, kuid see pole sugugi kardetav; valge jätkaks lihtsalt 23. g3 ja must poleks saavutanud muud kui ainult veel ühe lisanõrkuse h3.

22. . . . . a7—a5

Nüüd on valgel palju raskem musta ettureid liputiival rünnata, mispärast muutub keerulisemaks ka võiduplaani leidmine. Näib, et must on seekord halvimast pääsenud.

23. h2—h3 . . . . .

Pärast 23. Vcb1 võib ikkagi järgneda 23. ... Veb8 24. V:b8+ V:b8 25. V:b8+ L:b8 26. L:a5 Lb1+ 27. Re1 Rf5 28. Kf1 Rd6 ja valgel on väga raske realiseerida oma enametturit. Sama seis võib aga väikese erinevusega tekkida ka hiljem partiis.

23. . . . . Ve8—b8
24. Vc1—b1 Vb8 : b7
25. Vb1 : b7 c6—c5!

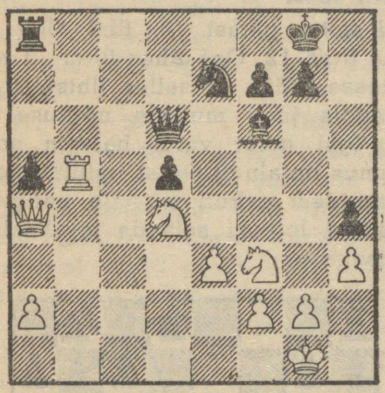
Nüüd vabaneb must koguni oma kõige tähtsamast etturinõrkusest ja saavutab peaaegu tasakaalustatud mängu. Võimalik oli aga nähtavasti ka edasine seisu lihtsustamine käiguga 25. ... Vb8, ja kui nüüd 26. V:b8+ L:b8 27. L:a5 Lb1+ 28. Re1, siis 28. ... Rf5 29. Kf1 Rd6 ja musta vigurite aktiivne seis näib olevat küllaldane kompensatsioon kahitud etturi eest. Teksti käik on aga lihtsam.

26. Vb7—b5 . . . . .

Pärast 26. d:c5 L:c5 27. R:h4? järgneks 27. ... d4! ja nüüd kaotaks 28.

e:d4 Ld5 koguni viguri. Teksti käiguga alustatud rünnak etturile a5 on aga samuti mitteküllaldane nimetamisväärse paremuse saavutamiseks.

26. . . . . c5 : d4
27. Re2 : d4 . . . . .

27. . . . . Va8—c8?

Alles see ajapuudusest tingitud läbimõtlematu rünnakukatse viib musta uuesti raskustesse ja kaotab vähemalt etturi. Must pidi siin muidugi esialgu kaitsma a-etturit käiguga 27. ... Lc7!, mille järel valgel on ähvarduse 28. ... Lc1+ tõttu väga raske tõestada oma paremust. Kui näiteks 28. Rb3, siis võib must mängida 28. ... Lc6 ja pole näha valgele eriti tugevat rünnakujätku. Võimalik oli aga ka 27. ... O:d4 ühes Vc8.

28. Rd4—b3 Of6—c3

Muidu langeb Ea5, ilma et must suudaks vastukaaluks saavutada nimetamisväärset vastumängu. Nüüd oleks aga 29. R:a5 ilmsesti ebasoodus, sest must vastaks 29. ... La6 ja valge vigurid on liputiival lootusetult seotud. Eh4 langemine on aga mustale samuti äärmiselt ebameeldiv, sest nüüd ähvardab valge mitmel juhul saavutada tugevat kuningarünnakut. Seepärast pakkus võib-olla praktiliselt paremaid võimalusi 28. ... Vc2, viies vähemalt vankri tugevale positsioonile.

29. La4 : h4 Vc8—c4
30. g2—g4! . . . . .

Pärast 30. Lg3 L:g3 31. f:g3 Va4 saavutaks must suurepäraste viigilootustega lõppmängu ja 30. Lh5 g6 annaks mustale samuti vastumängu kahitud etturi eest. Teksti käik avab aga valgele kuningale väljapääsu g2 ja kõrvaldab seega kõik võimalikud matiohud 1. real.

30. . . . . a5—a4

Parem pole ka 30. ... Of6 31. Rg5! ja mustal on vaevalt midagi paremat kui vahetus g5, mis annab aga umbes samalaadse seisu nagu partiis. Käiguks 30. ... Va4 aga polnud mustal aega ähvarduse 31. Rg5 tõttu.

31. Rb3—d4 . . . . .

Loomulikult mitte 31. Rg5? Lh6! ja must võidab viguri.

31. . . . . Oc3 : d4
32. Rf3 : d4 Ld6—e5?

Pärast seda ajakaotust muutub musta seis täiesti lootusetuks, kuna seevastu 32. ... Rc6 (33. Vb6? R:d4!) pakkus veel võimalusi visaks vastupanuks. Järgnev osa partiist pole enam huvitav.

33. Rd4—f3 Le5—d6

Rünnakukatse 33. ... Vc1+ 34. Kg2 Le4 kaotaks pärast 35. Vb8+ viguri.

34. Vb5—a5 Vc4—c8

Pärast teise etturi kaotust võiks must alistuda, mispärast siin oli vaja veel katsetada 34. ... Rc8 või 34. ... a3.

35. Va5 : a4 Re7—g6
36. Lh4—h5 Ld6—f6
37. Lh5—f5 Lf6—c6

38.	**Va4—a7**	**Vc8—f8**
39.	**Va7—d7**	**d5—d4**
40.	**Vd7 : d4**	**Vf8—a8**

Lõppes ajapuudus, kuid ühtlasi ka partii.

41. a2—a4 **Must alistus.**

Nr. 34. Prantsuse avang.

M. EUWE **M. BOTVINNIK**

Moskva, 25. aprillil 1948.

1.	**e2—e4**	**e7—e6**
2.	**d2—d4**	**d7—d5**
3.	**Rb1—d2**	**c7—c5**
4.	**e4 : d5**	**e6 : d5**
5.	**Of1—b5+**	**. . . . .**

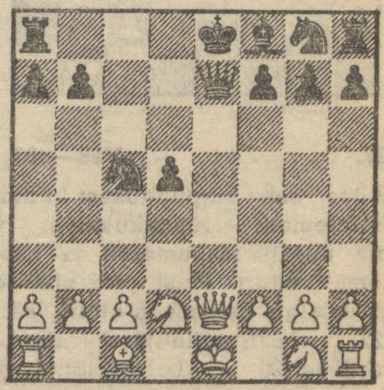
Sama seis tekkis ka samade vastaste vahel II ringis mängitud partiis, kus must jätkas nüüd 5. ... Rc6 ja sattus Euwe poolt lihtsustava variandi valimisele vaatamata raskustesse. Käesolevas partiis aga valib must juba lihtsama kaitse, vahetades valge tugeva rünnakuoda ja kergendades seega tunduvalt kaitse juhtimist. Parem oli seepärast 5. Rgf3, hoides võimaluse Ob5+ alles hilisemaks partii staadiumiks.

5.	**. . . . .**	**Oc8—d7**
6.	**Ld1—e2+**	**. . . . .**

Pärast sellele käigule järgnevat lipuvahetust muutub seis niivõrd lihtsustatuks, et valgel leidub vaevalt enam võimalusi kasutada musta d-etturi nõrkust mingi rünnaku saavutamiseks. Paremaid lootusi pakkus seepärast lihtsalt 6. O:d7+ R:d7 7. Re2 ühes 0—0 mõningate rünnakuvõimalustega musta veidi nõrgestatud tsentrile.

6.	**. . . . .**	**Ld8—e7**
7.	**Ob5 : d7+**	**Rb8 : d7**
8.	**d4 : c5**	**Rd7 : c5**

Valge on saavutanud suurtele lihtsustustele vaatamata veidi soodsama positsiooni, sest ta valitseb täielikult punkti d4 ja must Ed5 on siiski teatud määral positsiooniline nõrkus. Partiis Kan-Bondarevski, Tbilisi, 1937, katsetas must teksti löömise asemel 8. ... L:e2+ 9. R:e2 O:c5, kuid sattus pärast 10. Rb3 Ob6 11. Rbd4 Rgf6 12. Og5 ühes 0—0—0 raskustesse. Näib, et selles lihtsustavas variandis jääb mustale nõrkuse d5 tõttu igal juhul veidi halvem seis; küsimus on ainult selles, milline neist variantidest pakub mustale parimaid praktilisi lootusi seisude tasakaalustamiseks.

9.	**Rd2—b3**	**. . . . .**

Selle edaspidiseid lihtsustusi soodustava jätkuga pole kuidagi võimalik nõustuda, sest see kergendab mustale tunduvalt tema ülesannet. Palju tugevam oli siin 9. Rdf3!, mis ähvardab muuseas säilitada lippe 10. Oe3. Pärast vahetust 9. ... L:e2+ 10. R:e2 aga saab valge takistamatult arendada oma oda e3 ja saavutada seega absoluutse kontrolli tähtsa tsentraalvälja d4 üle, omades seejuures veel väikest edumaad arengus. Mustal tuleks seejärel võidelda igatahes mitte väiksemate raskustega

kui eelmises märkuses mainitud variandis.

9. . . . . Le7 : e2+
10. Rg1 : e2 Rc5 : b3

Partiis Taimanov-Bondarevski, Moskva, 1948, loobus must siin vahetusest ja mängis 10. ... Re6, mis on aga teksti käigust vaevalt tugevam. Valge jätkas lihtsalt 11. Oe3 Rf6 12. 0—0—0 ja saavutas absoluutse kontrolli tõttu välja d4 üle samuti parema mängu.

11. a2 : b3 Of8—c5

Valge nõrga 9. käigu tulemusena suutis must arendada oma oda tugevale positsioonile, mis raskendab nüüd tunduvalt välja d4 lõplikku okupeerimist valge poolt. Sellele vaatamata seisab valge ikkagi veel veidi paremini, sest musta positsiooni orgaaniline nõrkus — ettur d5 — on säilinud.

12. Oc1—d2 . . . . .

Siin või järgnevate käikude jooksul pidi valge teostama strateegiliselt vajaliku manöövri Re2—f4—d3, kindlustades end d4 asemel väljal d3. Teksti käiguga alustatud demonstratsioon punkti g7 vastu kaotab ainult aega ega paku valgele mingeid reaalseid lootusi paremusele.

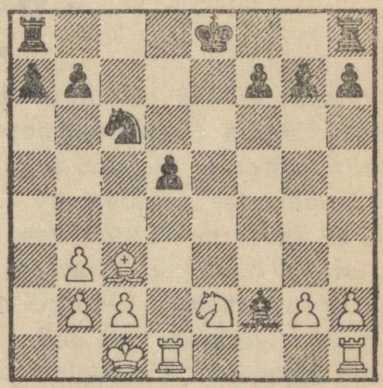
12. . . . . Rg8—e7
13. Od2—c3 Re7—c6

Seega takistab must manöövrit 14. Rf4 ühes Rd3, sest sellele järgneks 14. ... d4 15. Od2 Re5 ja punkt d3 jääb musta kontrolli alla. Siiski on see käik riskantne, sest must on järgnevalt praktiliselt sunnitud kahima etturi väga problemaatiliste rünnakuvõimaluste eest. Lihtsam oli seepärast 13. ... 0—0, kuigi valge võis sellele vastata jällegi Rf4 ühes Rd3 jne.

14. 0—0—0 . . . . .

Koos etturiga f2 loovutab valge ka oma viimased lootused paremusele, mis siin olid veel säilitatavad käiguga 14. Vd1; must on seejärel niisama hästi kui sunnitud kahima etturi käiguga 14. ... 0—0—0. Sellele järgneks 15. O:g7 Vhg8 16. Of6 Vd6 17. Oh4 ja nüüd ei või must lüüa 17. ... V:g2 vastuse 18. Og3 tõttu. Must peaks seepärast püüdma kasutada valge kuninga veidi ebakindlat seisu ja mängima näiteks 17. ... Ve8, saavutades kahitud etturi eest mõningat kompensatsiooni, mis aga vaevalt tohiks olla küllaldane seisude täielikuks tasakaalustamiseks.

14. . . . . Oc5 : f2

15. Oc3 : g7? . . . . .

Pärast avangust väljumist mängib Euwe seda partiid lihtsalt nõrgalt. Esmalt jättis ta kasutamata mitmed võimalused oma avanguparemuse fikseerimiseks ja nüüd toob ta lisaks kõigele eelnenule veel musta vankri tempovõiduga mängu. Loomulikult oli siin vaja jätkata 15. V:d5 umbes võrdse mänguga.

15. . . . . Vh8—d8
16. Og7—h6 Vg8 : g2
17. Vd1 : d5 Va8—d8
18. Vd5 : d8+ Rc6 : d8

Paar käiku varem poleks must võinud unistadagi säärasest positsioonist, kus tal on vahetatud nõrkus d5 etturi g2 vastu ja kus tema vigurid

seisavad märgatavalt aktiivsemalt kui valge omad. Must ähvardab nüüd posteerida oma ratsut tugevasti e6 ja seejärel püüda realiseerida oma vabaetturit f-liinil.

19.	**Kc1—d2**	**Rd8—e6**
20.	**Oh6—e3**	**Ke8—e7**

Mõningaid lootusi paremusele säilitas must siin käiguga 20. ... a6, mis võttis valgelt võimaluse hiljem tuua oma vankrit a1 kaudu tempovõiduga mängu. Nüüd võrdsustub seis täielikult.

21.	**Oe3 : f2**	**Vg2 : f2**
22.	**Kd2—e3**	**Vf2—f5**

Parem polnud ka 22. ... Vg2 23. Kf3 ja must vanker peab niikuinii lahkuma 2. realt.

23.	**Vh1—a1**	**a7—a6**
24.	**Va1—a4**	**Vf5—h5**
25.	**h2—h4**	**. . . . .**

Nüüd on valge h-ettur kaitstud aktiivse vankri seisu juures, millega seisud on täielikult tasakaalustunud.

25.	**. . . . .**	**Vh5—e5+**
26.	**Ke3—f3**	**Ve5—f5+**
27.	**Kf3—e3**	**Vf5—e5+.**
28.	**Ke3—f3**	**Ve5—f5+**
29.	**Kf3—e3**	

Viik.

18. voor.

½ Botvinnik-Smõslov ½

0 Keres-Reshevsky 1

Vaba Euwe.

Botvinnik-Smõslov mängisid jällegi Grünfeldi kaitset, kusjuures Botvinnik kasutas seekord teist laadi arengusüsteemi kui 8. voorus. Smõslov mängis avangut originaalselt, kuid halvasti ja sattus kiiresti äärmiselt passiivsesse surutud seisu. Vägivaldne vabanemiskatse 19. ... f5 pidi andma valgele otsekohe selge ülekaalu, kuid ka Botvinnik ei mänginud keskmängus kõige paremini ja pärast mõningaid vastastikuseid ebatäpsusi saabus vankri-lõppmäng enametturiga Botvinnikule. Koduses analüüsis aga leidis Smõslov mustale küllaldasi kaitsevõimalusi ja partii lõppes valge kauastele võidukatsetele vaatamata 80. käigul viigiga.

Hispaania avanguga alustatud partiis Keres-Reshevsky valis must sama kaitse nagu 16. vooru partiis Keres-Euwe, olles koduses analüüsis musta jaoks ette valmistanud tugevama kaitsesüsteemi. Tegelikult osutus see Reshevsky poolt ettevalmistatud kaitsesüsteem mustale mitte tugevamaks, vaid just äärmiselt ohtlikuks, nagu näitas 19. vooru kohtamine Smõslov-Euwe, kus valge purustas musta positsiooni tugeva etturikahinguga. Käesolevas partiis ei riskinud valge ilma koduse analüüsita etturit kahida, mille järel aga must etturi hinnaga haaras initsiatiivi ja surus kõik valge vigurid kaitsesse. Külmaverelise kaitsega õnnestus valgel musta rünnakut pareerida ja saavutada umbes võrdne lõppmäng, kuid siis saabusid ajapuudus ja sellest tingitud vead, mis muutsid valge seisu kiiresti lootusetuks. Partii katkestati, kuid valge alistus ilma edasimänguta.

Pärast 18. vooru on turniiri seis järgmine: Botvinnik 10—4, Reshevsky 7½—6½, Keres ja Smõslov 7½—7½ ja Euwe 3½—10½.

Nr. 35. Grünfeldi kaitse.

M. BOTVINNIK — V. SMÕSLOV

Moskva, 27. ja 28. aprillil 1948.

1.	d2—d4	Rg8—f6
2.	c2—c4	g7—g6
3.	g2—g3	. . . . .

Samade vastaste vahel II ringis mängitud partiis valis valge siin tavalise jätku 3. Rc3 d5 4. Rf3 Og7 5. Lb3 d:c4 6. L:c4 0—0 7. e4 Og4 8. Oe3 Rfd7 ja katsetas nüüd uuendust 9. Rd2, kuid ei saavutanud pärast 9. ... Rb6 10. Ld3 c6 ühes Oe6 mingit avanguparemust. Teksti käiguga valib Botvinnik rahuliku mänguviisi ja püüab võimalikult kaua hoiduda käigust Rc3, oodates musta poolt edasilüket d7—d5.

3.	. . . . .	d7—d5

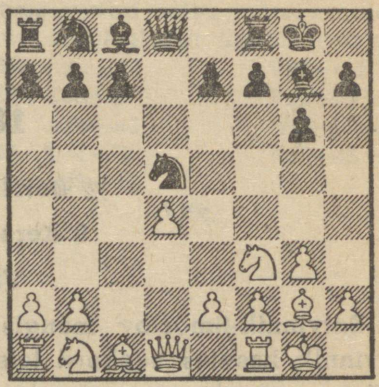
Sama edasilüke on võimalik ka pärast 3. ... Og7 4. Og2, kusjuures tekib umbes sama seis nagu pärast teksti käiku. Et Smõslov peaaegu mitte kunagi ei kasuta tavalist kuningaindia kaitset käiguga d7—d6, siis peab ta selle edasilükke teostama mainitud kahe käigu jooksul, sest muidu jätkaks valge 4. Og2 ühes Rc3 ja sunniks musta juba üleminekule varianti d7—d6.

Käigu d7—d5 ettevalmistamiseks tuli siin arvesse ka jätk 3. ... c6, kuid seejärel võib valge vastase plaani nurja ajada käiguga 4. d5, saavutades kerge ruumilise paremuse.

4.	c4 : d5	Rf6 : d5
5.	Of1—g2	Of8—g7
6.	Rg1—f3	. . . . .

Valge peab olema ettevaatlik edasilükke e2—e4 teostamisega, sest liiga varajane e2—e4 võib ainult nõrgestada valge tsentraalseisu ja anda mustale võimalusi rünnakuks, näiteks: 6. e4 Rb4 7. a3 R4c6 8. d5 Rd4 9. Re2 Og4 ja must seisab tugeva Rd4 tõttu suurepäraselt.

6.	. . . . .	0—0
7.	0—0	. . . . .

7.	. . . . .	Rd5—b6?

On raske mõista, miks must taganeb ratsuga healt tsentraalpositsioonilt, ilma et teda selleks oleks sunnitud. Palju parem oli siin tavaline teoreetiline jätk 7. ... c5, millega must alustab vajalikku vastuaktsiooni tsentris. Kui seejärel 8. d:c5, siis lihtsalt 8. ... Ra6; kui aga 8. Rc3, siis võib must kõige muu kõrval valida jätkuga 8. ... R:c3 9. b:c3 tuntud seisu Grünfeldi kaitsest. Ka pärast 8. e4 saavutab must küllaldase vastumängu, jätkates 8. ... Rb6 asemel 8. ... Rf6 ja seega peaaegu forsseerides valge tsentrit nõrgestava edasilükke 9. e4—e5.

Pärast teksti käiku vallutab valge ilma vaevata kogu tsentri ja saavutab selge avanguparemuse.

8.	Rb1—c3	a7—a5?

Kui must on säärasteks ekskursioonideks juba sunnitud arendamata mängu juures, siis annab see tunnistust vigasest avangustrateegiast. Parem teksti käigust oli kahtlemata

8. ... Rc6, et pärast 9. d5 vastata 9. ... Rb8 ja seejärel rünnata valge tsentraaletturit käikudega c6 ja e6. Valge aga võis neid komplikatsioone vältida rahuliku käiguga 9. e3, et alles pärast 9. ... e5 vastata 10. d5 ühes e4 koos hea mänguga.

9. Oc1—f4 c7—c6
10. Ld1—c1! Vf8—e8

Muidugi ei võinud must siin lüüa d4, kuid ka ähvardust 11. Oh6 ei saanud jätta tähele panemata. Nüüd aga on valge lõpetanud arengu ja suutnud seejuures takistada musta teostamast vabastavaid edasilükkeid c7—c5 või e7—e5, kindlustades endale seega selge avanguparemuse. Muidugi pole selle realiseerimine eriti lihtne, sest seis on võrdlemisi kinnine ja musta positsioonis puuduvad märgatavad nõrkused. Positsiooniliselt võib aga valge seisu juba peaaegu võidetuks lugeda.

11. Vf1—d1 Rb8—a6
12. h2—h3 . . . . .

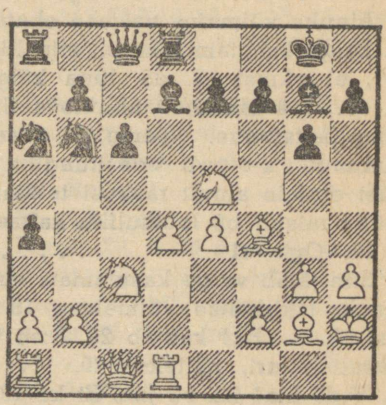
Valgel pole vajadust kiirustada ega võimaldada mustale pärast 12. e4 mõnes variandis segavat sidumist Og4. Et musta vigureil puuduvad niikuinii sobivad arendusväljad ja et tal pole lootusi mingiks aktiivseks vastumänguks, siis võib valge endale lubada ükskõik kui palju aega järgneva otsustava rünnaku ettevalmistamiseks.

12. . . . . a5—a4
13. e2—e4 Oc8—d7
14. Rf3—e5 Ld8—c8

Mustal pole enam aega hoida kaksikodasid, sest näiteks pärast 14. ... Oe6 võiks järgneda 15. Oh6 Oh8 16. f4! jne. tugeva kuningarünnakuga. Ka pärast teksti käiku ei kergenda must oluliselt oma positsiooni, kuid tal puuduvad juba rahuldavad käigud; küsimus seisab ainult selles, kas valge oskab oma seisuparemust järjekindlalt suurendada võiduni või mitte.

15. Kg1—h2 Ve8—d8

Alatortsev soovitab siin 15. ... Rc7, kuid see ei tohiks oluliselt parandada musta seisu. Valge võiks jätkata näiteks 16. Oh6 Oh8 17. Le3 ja tugevdada seejärel oma seisu kas Vac1 või f2—f4 läbi.

16. Of4—g5 . . . . .

Sellega sunnib valge küll vastast nõrgestama oma etturiseisu kuningatiival, kuid kaotab seejuures asjatult aega ja võimaldab mustal forsseerida kergendava vahetuse. Tugevam näib seepärast olevat lihtne seisu tugevdamine käiguga 16. Le3!, et pärast 16. ... Oe8 mängida 17. h4, ähvardusega Oh3. Passiivse kaitse korral võib aga valge jätkata 17. Vac1 ja ähvardada operatsioonidega tsentris kas d4—d5 või Rd5, samuti jättes alles võimalused rünnakuks kuningatiival.

16. . . . . f7—f6

Mustal on raskusi punkti e7 kaitsmisega, sest vastus 16. ... Ve8 on talle arusaadavail põhjusil ebameeldiv ja 16. ... Of8 võimaldaks musta kuningaseisu nõrgestava vahetuse 17. Oh6. Pärast teksti käiku vabaneb musta seis veidi vahetuse tulemusena, kuid sellele vaatamata säilitab valge kaksikodadega ja ruumilise paremusega selge ülekaalu.

17. Re5 : d7 Lc8 : d7

18. Og5—e3 . . . . .

Muidugi võis mängida ka 18. Oh6, kuid pärast musta oda sulgemist on ka teksti käik väga hea, pealegi kus see toimub ähvarduse 19. R:a4 tõttu tempovõiduga.

18. . . . . Kg8—h8

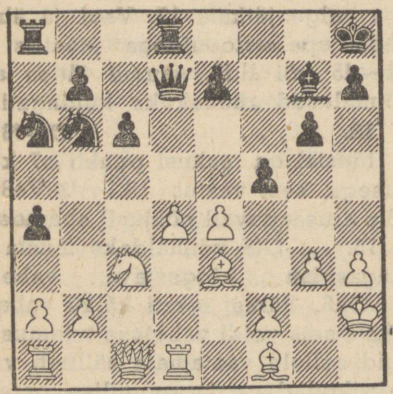
Ainuke võimalus vastase ebatäpse 16. käigu kasutamiseks oli siin 18. ... Rc7, et pärast 19. d5 luua käiguga 19. ... Rc4 äärmiselt ebaülevaatlikke komplikatsioone. Näeme, et avangus toimunud a-etturi edasitungiga on must endale ainult raskusi tekitanud, võttes ratsult b6 loomuliku kaitse.

19. Og2—f1 . . . . .

Siin jätab valge kasutamata suurepärase taktikalise võimaluse 19. d5; sest 19. ... Rc4 kaotab 20. R:a4 tõttu lihtsalt etturi, näiteks: 20. ... c:d5 21. V:d5 L:a4 22. b3 jne. Et ka 19. ... Lc7 pole 20. Rb5 tõttu mustale vastuvõetav, siis jääb talle ainult 19. ... c5. Sellele võib aga valge vastata näiteks 20. h4 ühes Oh3 ülitugeva surveseisuga.

Muidugi ei anna ka teksti käik paremust käest, ainult suudab must end nüüd esialgu otseste ähvarduste vastu kaitsta.

19. . . . . f6—f5?

Selle käigu puhul pidi must arvestuses mingi eksituse tegema, sest nüüd pidi ta lihtsalt kaotama etturi ilma mingisuguse kompensatsioonita. Oli vaja kaitsta ähvardust 20. d5 käiguga 19. ... Lc7, kavatsedes võimaluse korral teostada kas edasilüket e7—e5 või f6—f5.

20. d4—d5! c6—c5

Praktiliselt sunnitud, sest pärast 20. ... Lc7 annab 21. Rb5 c:b5 22. L:c7 R:c7 23. O:b6 Vdc8 24. Vac1 Re8 25. V:c8 V:c8 26. O:b5 jne. valgele võidetud lõppmängu. Nüüd aga kaotab must etturi.

21. Of1—b5? . . . . .

Pole näha, miks valge ei võtnud siin lihtsalt etturit 21. O:a6 V:a6 22. O:c5 jne.? Kui seejärel 22. ... f:e4, siis 23. d6! ja must kaotab vähemalt etturi ühes lootusetu seisuga. Teksti käik on samuti positsiooniliselt hea, kuid ei võimalda seejuures otsest materiaalset võitu.

21. . . . . Ld7—c7

Parem pole ka 21. ... Lc8 22. Og5 jne.

22. Oe3—f4? . . . . .

Selle vähe läbimõeldud käiguga annab valge käest suurema osa oma paremusest ja võimaldab mustal saavutada päris mõjuka vastumängu. Õige jätk oli siin 22. e:f5 g:f5 ja nüüd mitte otsekohe 23. Lc2 Lc8! ja mustal on ähvarduste Rb4 ja Rc7 tõttu mõningaid vastušansse, vaid rahulikult 23. O:a4 ja pole näha, milliseid reaalseid vastušansse must omab kaotatud etturi eest.

22. . . . . Og7—e5
23. Of4 : e5+ Lc7 : e5
24. f2—f4 Le5—g7
25. Lc1—e3? . . . . .

Kui valge üldse tahtis veel säilitada raasugi oma endisest suurest paremusest, siis pidi ta siin jätkama konsekventselt 25. O:a6 (25. e5 Rc7) 25. ... V:a6 26. e5, millele must vastab vastulükkega kuningatiival 26. ... g5. Nüüd mängib valge lihtsalt

27. Le3! ja säilitab veidi parema seisu, näiteks: 27. ... Rc4 28. L:c5 g:f4 (28. ... R:b2 29. Vg1 jne.) 29. g:f4 Vg6 30. Vg1 Vg8 31. V:g6 ühes Vg1 jne., või ka 27. ... Rd7 28. e6 ja valge säilitab samuti paremuse.

Pärast teksti käiku pole mustal enam raskusi seisude tasakaalustamisega, kusjuures ta haarab mõnes variandis koguni kerge initsiatiivi.

25. . . . . f5 : e4

Võimalik oli ka otsekohe 25. ... a3, ja kui 26. b:a3, siis 26. ... f:e4 ja valge ei tohi lüüa e4 ei lipuga ega ka ratsuga; ta mängiks aga 27. Vac1 ja viiks mängu üle partiiseisu.

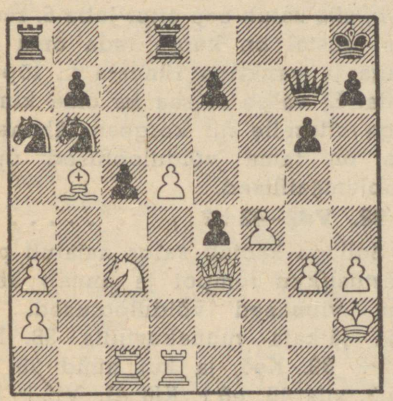
26. Va1—c1 . . . . .

Muidugi mitte 26. L:e4 vastuse 26. ... a3! tõttu, mis annaks mustale kardetava initsiatiivi. Halb oli ka 26. O:a6 V:a6 27. L:c5 ja nimelt jällegi vastuse 27. ... a3 tõttu.

26. . . . . a4—a3!

27. b2 : a3 . . . . .

Või 27. b3 Rb4 ja must võib lüüa ratsuga d5 nii pärast 28. L:e4 kui ka pärast 28. L:c5, sest valge ei tohi lüüa kolm korda d5 järgneva Lb2+ tõttu. Pealegi võiks neis variantides must Ea3 kergesti kardetavaks muutuda.

27. . . . . Rb6—c8?

On huvitav, et must ei kasuta siin võimalust ähvarduse 27. ... Rc7! teostamiseks, millega ta kogu aeg opereeris. Tegelikult andis see käik mustale kerge võrdsuse, näiteks: 28. L:c5 (28. L:e4? R:b5 ühes Lb2+ jne.) 28. ... Rb:d5 (Võimalik on ka Löwenfischi soovitus 28. ... Rc:d5, ja kui 29. R:e4, siis 29. ... Vdc8 30. Lf2 V:c1 ühes V:a3 jne.) 29. R:d5 (29. R:e4? Lb2+) 29. ... R:d5 ja valge ei tohi mängida 30. V:d5 V:d5 31. L:d5 Lb2+ tõttu.

Pärast passiivset teksti käiku saavutab valge uuesti märgatava paremuse ja võidab esialgu etturi.

28. Rc3 : e4 Rc8—d6

29. Ob5 : a6 . . . . .

Pärast 29. R:d6 e:d6 seisaks must suurepäraselt. Teksti käik kõrvaldab tugeva ratsu d6, sest löömisele a6 järgneks 30. R:c5 jne.

29. . . . . Rd6 : e4

30. Le3 : e4 . . . . .

Muidugi mitte 30. O:b7? Lb2+ ühes V:a3 jne. Nüüd järgneb lõppmäng, kus valgel on lisaks enamettu rile veel ka kindlamini kaitstud kuningaseis ja seetõttu suurepärased võidulootused.

30. . . . . Va8 : a6

31. Vc1 : c5 Va6 : a3

32. Vd1—d2 . . . . .

Löwenfisch peab seda käiku ebatäpseks ja soovitab selle asemel 32. Lc2, püüdes takistada vankrite topeldamist a-liinil. Lipu eemaldamine domineerivalt tsentraalväljalt on aga vaevalt tugevaim jätk valgele; must võib pärast 32. Lc2 mängida näiteks 32. ... Lf6 või isegi 32. ... g5 jne., saavutades kergemini vastumängu kui partiis.

32. . . . . Vd8—a8

Nüüd võiks pärast 32. ... g5 järgneda lihtsalt 33. f5 ja must pole suutnud oma lipule vabastada ühtki sissetungivälja. Teksti käiguga alustatud demonstratsioon a-liinil on aga samuti süütu iseloomuga ega suuda kergendada musta rasket positsiooni.

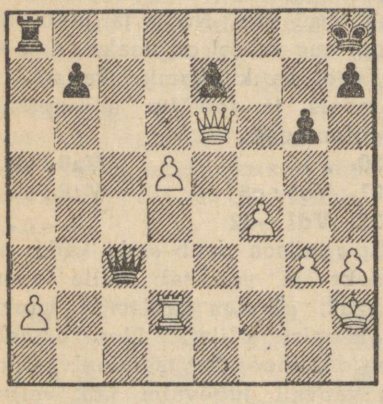
33. Le4—e6 . . . . .

Tuli arvesse ka 33. Lc4, ähvardusega 34. Vc8+, millele must vastaks 33. ... Lf6 ja saavutaks samuti mõningat vastumängu. On vaevalt usutav, et järgnev vankrivahetus muudaks valge võiduvõimalused väiksemaks kui variant 33. Lc4, eriti kui arvestada siin juba mõlemaid pooli kimbutavat ajapuudust.

33. . . . . Va3—c3

Pärast lipuvahetust 33. ... Lf6 34. L:f6+ e:f6 35. Vcc2 omaks valge tugevat vabaetturit d-liinil, mis peaks talle kindlustama võidu, sest must ei suuda organiseerida vajalikku aktiivset vastumängu. Teksti käik on enam-vähem sunnitud, sest valge ähvardas käiguga 34. Vc8+ võita veel teise etturi.

34. Vc5 : c3 Lg7 : c3

35. Le6—e5+? . . . . .

On arusaadav, et valge püüab ajapuuduses seisu lihtsustada, kuid järgnev vankri-lõppmäng pakub talle ainult äärmiselt nõrku praktilisi võidulootusi. Paremini kaitstud kuningaseisu juures oli aga täiesti loomulik, et valge püüaks vältida lipuvahetust ja saavutada rünnakut nii mustale kuningale kui ka üksikuile etturinõrkustele, mispärast teksti vahetus on põhimõtteliselt vale.

Pärast 35. Ve2! oleks mustal rahuldava kaitse leidmine äärmiselt raske, näiteks 35. ... Ld3 36. h4 Vd8 37. L:e7 L:d5 38. Lf6+ Kg8 39. Ve7! ja võidab, või 35. ... Lf6 36. L:f6 e:f6 37. Kg2 ja vankri-lõppmäng on mustale tugeva vabaetturi tõttu d-liinil vaevalt hoitav.

Ainukesi pääsemislootusi pakub mustale pärast 35. Ve2 nähtavasti 35. ... Lc4, kuid ka seejärel seisab valge pärast 36. a4 Vd8 37. L:e7 (Ka 37. Vd2 tuleb arvesse.) 37. ... L:d5 38. h4 jne. palju paremini ja omab musta lahtise kuningaseisu tõttu suurepäraseid võiduvõimalusi.

35. . . . . Lc3 : e5
36. f4 : e5 Kh8—g7
37. Kh2—g2 Kg7—f7

Nüüd on samuti tekkinud vankri-lõppmäng, kus valgel on võimalus luua d-liinil vabaettur, kuid sellel on märkuses valge 35. käigu juurde mainitud lõppmänguga võrreldes siiski oluline vahe. Ülalmainitud lõppmängus oli valgel vabaettur juba olemas ja ta ei tarvitsenud seda ilma kaaluvate põhjusteta 5. reast kaugemale edasi nihutada; siin tuleb aga vabaettur alles luua, ja kui valge seda teeb, siis satub see ettur juba 6. reale, kus mustal on kerge teda oma kuninga ja vankriga rünnata ja lõpuks võita. Et valge ei saa ka oma kuningaga ettureile nii kergesti läheneda, siis on tema võidulootused üpris problemaatilised.

38. Vd2—f2+? . . . . .

Sellega kaotab valge asjatult paar väärtuslikku tempot ja annab käest oma viimased võidulootused. Oli vaja jätkata rünnakustiilis 38. Kf3! Va3+ 39. Ke4, ja kui nüüd 39. ... V:g3, siis 40. e6+ Kf8 41. Vf2+ Ke8 42. Vb2 jne. Selles variandis oleks mustal viigi saavutamisega veel suuri raskusi ja on küsitav, kas see tal üldse õnnestuks.

38. . . . . Kf7—e8

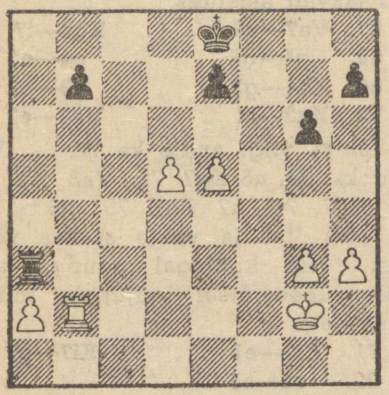
39. Vf2—d2 . . . . .

Nüüd oleks aga 39. e6 juba hilinenud vastuse 39. ... Va5 tõttu, näiteks: 40. Vd2 Kd8, ähvardades Kd8—c7—d6, või 40. Vf7 h5 41. Vg7 Kf8 42. V:g6 V:d5 jne., mõlemal juhul küllaldase vastumänguga mustale. Teksti käik ei paku aga samuti enam mingeid reaalseid võidulootusi.

39. . . . . Va8—a3

Veelgi lihtsam oli 39. ... Va5, ähvardusega 40. ... e6, ja kui 40. e6, siis 40. ... Kd8 jne.

40. Vd2—b2 . . . . .

40. . . . . Va3—d3?

Seega raskendab must asjatult kaitset ja ohustab uuesti oma seisu. Viigi kindlustas siin jätk 40. ... Va5!, ja kui 41. V:b7 V:d5 42. e6, siis 42. ... Kf8; kui aga 41. Vd2, siis 41. ... e6 jne.

41. Vb2—b5 . . . . .

Pärast 41. V:b7 kindlustab 41. ... V:d5 42. e6 Kf8 jne. viigi. Nüüd aga saavutab valge uuesti võidulootusi, sest näiteks 41. ... Vd2+ 42. Kf3 V:a2 43. V:b7 jne. annaks valgele võiduseisu. Must peab end kaitsma väga täpselt, et suuta seise uuesti tasakaalustada.

41. . . . . Ke8—d8

42. a2—a4 b7—b6!

Must peab takistama edasilüket a4—a5, mis võtaks temalt igasugused lootused vastumänguks, näiteks: 42. ... Kc7 43. a5 ja 43. ... Ve3 kaotab 44. d6+ c:d6 45. e:d6+ K:d6 46. V:b7 jne. tõttu. Teksti käik valmistab aga ette võimalust Kc7 ja forsseerib seetõttu edasisi vahetusi.

43. Vb5 : b6 . . . . .

Midagi ei anna valgele ootetaktika 43. Kf2 Kc7, ja kui nüüd 44. a5 b:a5 45. V:a5, siis 45. ... Kb6 jne. Samuti ei paku valgele võidulootusi ka 43. a5 b:a5 44. V:a5, sest must vastab lihtsalt 44. ... Ke8 ja pole näha, kuidas valge suudaks oma seisu tugevdada. Teksti käik valmistab mustale rohkem raskusi.

43. . . . . Vd3 : d5

44. Vb6—b8+ . . . . .

Tugevam kui 44. e6 Kc7 45. Va6 Vc5 ja valge ei pääse edasi.

44. . . . . Kd8—d7

45. Vb8—h8 Vd5 : e5

Katse 45. ... h5 46. Vg8 V:e5 47. V:g6 võib kujuneda mustale ohtlikuks, näiteks: 47. ... Va5 48. h4! V:a4 49. Vg5 jne.

46. Vh8 : h7 Kd7—e6

Must peab hoolitsema selle eest, et vastane ei suudaks luua kuningatiival kaht seotud vabaetturit, mispärast ta kiirustab kuningaga oma g-etturile appi. Kardetav oli näiteks 46. ... Ve2+ 47. Kf3 Va2 48. Vg7 Va3+ 49. Kf2 Va2+ 50. Ke1 ja must ei suuda g-etturit enam kaitsta, kuigi pole kindel, et tekkiv vankri-lõppmäng on valgele võidetav.

47. Vh7—h4 Ve5—e2+

48. Kg2—f3 Ve2—a2!

Nüüd seisab must vanker õiges kohas, valge vabaetturi taga, ja seega on viik niisama hästi kui kindlustatud. Valge järgnevad võidukatsed ei anna enam tulemusi.

49. Vh4—e4+ Ke6—f6

50. Ve4—f4+ Kf6—g7

51. Vf4—c4 Va2—a3+
52. Kf3—g4 e7—e5

Võimalik oli ka 52. ... Kf6, kuid teksti käik on lihtsam. Must võib juba viigistada mitmel viisil.

53. Kg4—h4 Kg7—h6
54. Vc4—b4 Va3—a1
55. Kh4—g4 Va1—a3
56. h3—h4 Kh6—g7

Lihtsam kui 56. ... Kh7, mille järel valge võis veel jätkuga 57. Kg5 V:g3+ 58. Kf6 jne. ette võtta võidukatseid.

57. h4—h5 .....

Vahetab veel ühe etturi, kuid teisiti pole valgel võimalik oma seisu tugevdada. Nüüd järgneb veel mõningaid huvitavaid momente.

57. ..... g6 : h5+
58. Kg4 : h5 Kg7—f6

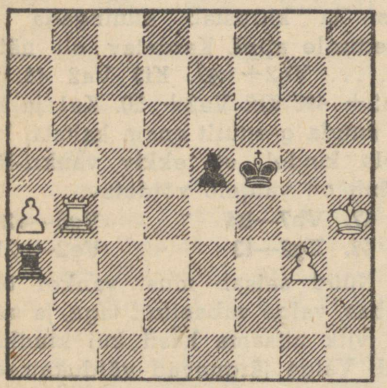
Muidugi mitte 58. ... V:g3? 59. Vg4+! ja valge võidab.

59. Kh5—h4 .....

Ka 59. Kg4 Ke6 ei muuda oluliselt seisu, sest pärast 60. Vb6+ Kd5 61. Va6 e4 viigistab must kergesti.

59. ..... Kf6—f5

Lihtsaim ootekäik, sest järgnev g-etturi edasitung pole mustale sugugi kardetav. Viigistas muidugi ka 59. ... Ke6.

60. g3—g4+ Kf5—f6

Nüüd ei pääse valge muidu edasi kui oma vankri viimisega vabaetturi ette a-liinile, sest mustal on ootekäike kuningaga f6 ja g6 vahel. Seejärel saab aga musta e-etturile tee vabaks, mis lõpuks valge kuninga täielikult mängust välja lülitab.

61. Vb4—b6+ Kf6—f7
62. Vb6—b7+ Kf7—g6
63. Vb7—b4 Kg6—f6
64. Vb4—b6+ Kf6—f7
65. Vb6—b7+ Kf7—g6
66. Vb7—a7 e5—e4

Muidugi kasutab must otsekohe võimalust oma vabaetturi edasinihutamiseks. Valge järgnevad võidukatsed jäävad asjatuks.

67. Va7—a6+ Kg6—f7
68. g4—g5 e4—e3
69. Kh4—g3 e3—e2+
70. Kg3—f2 Va3—e3

Lihtsa viigi andis ka 70. ... Va2, näiteks: 71. a5 Kg7 72. Va8 Kh7 73. a6 Kg7 74. a7 Kh7 75. g6+ Kg7 76. Kel Va5 ja valge ei saa võita, sest tema kuningal puudub ettureile lähenemisel varjupaik tulistamise eest.

71. Kf2—e1 Kf7—g7
72. a4—a5 .....

Midagi ei anna ka 72. Vb6 Va3 73. Vb4 Va2 jne., samuti mitte 72. g6 Ve4 73. a5 Ve5 jne.

72. ..... Ve3—e5
73. Va6—a7+ Kg7—g6
74. Va7—a8 Kg6—g7

Viigi andis ka 74. ... K:g5 75. a6 Ve7! 76. a7 Vg7 77. K:e2 Kg4 jne., kuigi mustal tuleb seejuures veelgi pareerida mõningaid ähvardusi. Teksti käik on loomulikult lihtsam.

75. g5—g6 .....

Pärast 75. a6 Ve6 76. a7 Va6 või 76. g6 V:g6 77. K:e2 Vf6 jne. saabub samuti kiire viik.

75. ..... Kg7 : g6
76. a5—a6 Kg6—g7
77. Va8—a7+ Kg7—g6

Must väldib veel viimase „lõksu": 77. ... Kg8? 78. Vb7 ühes a7 ja valge võidab.

78. Va7—b7	**Ve5—a5**
79. Vb7—b6+	**Kg6—f7**
80. Ke1 : e2	**Kf7—e7**

Viik.

Väga huvitav partii, kus Smõslov pärast Botvinniku poolt kasutamata jäetud võiduvõimalusi kaitses end väga leidlikult.

Nr. 36. Hispaania avang.

P. KERES — S. RESHEVSKY

Moskva, 27. aprillil 1948.

1. e2—e4	**e7—e5**
2. Rg1—f3	**Rb8—c6**
3. Of1—b5	**a7—a6**
4. Ob5—a4	**Rg8—f6**

II ringi partiis samade vastaste vahel mängis Reshevsky siin 4. ... d6 5. c4 Og4, kuid sattus hiljem raskustesse ja suutis ainult hädavaevalt lõpuks seisud tasakaalustada. Käesolevas partiis valib Reshevsky hoopis teise kaitsesüsteemi, olles seda koduses analüüsis hästi ette valmistanud.

5. 0—0	**Rf6 : e4**

Tavaliselt jätkab Reshevsky siin 5. ... Oe7, nagu näiteks I ringi partiis Smõslovi vastu, ega kasuta lahtist kaitset peaaegu mitte kunagi. Siin arvestab ta aga seda, et valge kasutab sama arengusüsteemi nagu paar vooru varem Euwe vastu, olles selleks juhuks ette valmistanud uuelaadse kaitsesüsteemi.

6. d2—d4	**b7—b5**
7. Oa4—b3	**d7—d5**
8. d4 : e5	**Oc8—e6**
9. Ld1—e2	**. . . . .**

Seda käiku Reshevsky just ootaski, mispärast psühholoogiliselt oli võibolla õigem jätkata tavalise mänguviisi kohaselt 9. c3 ühes Rbd2 jne. Olin aga väga huvitatud Reshevsky poolt leiutatud parandusest ja otsustasin seepärast kõigele vaatamata mängida vastase poolt ettevalmistatud varianti.

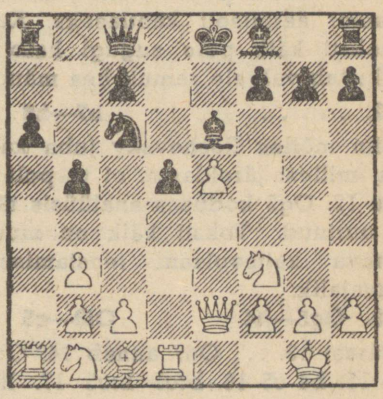
9.	**Re4—c5**

Seniste käikude kohta on toodud lähemaid selgitusi samas ringis mängitud partii Keres-Euwe märkustes, kus jätkati 9. ... Oe7 10. Vd1 0—0 11. c4 ja must sattus peatselt raskustesse. Teksti käik iseenesest ei moodusta veel mingit uut kaitsesüsteemi, sest ka seniste praktiliselt katsetatud mänguviiside puhul taganes must varem või hiljem ratsuga c5.

10. Vf1—d1	**Rc5 : b3**

Pärast 10. ... Oe7 järgneb 11. c4! ja must satub jällegi punkti d5 tõttu raskustesse. Partiis Smõslov-Reshevsky V ringist jätkas must siin 10. ... b4.

11. a2 : b3	**Ld8—c8**

See ongi Reshevsky poolt leiutatud uus idee, millega must eemaldab oma lipu ohtlikult d-liinilt ja kaitseb end seega ähvarduse 12. c4 vastu. Kuigi must selles partiis oma kaitse-

süsteemiga edu saavutab, on see vaevalt tugevam kui seni kasutatud tavalised jätkud.

12. Oc1—g5 . . . . .

Sama seis tekkis ka järgmise vooru partiis Smõslov-Euwe. Valge, omades aega selle seisu koduseks analüüsiks, mängis siin julgesti 12. c4! ja võitis kiiresti, olles seejuures märgatavalt soodustatud musta nõrgavõitu kaitsest. Käesoleva partii ajal ma ei riskinud pakkuda seda etturikahingut, sest Reshevsky mängis senised käigud peaaegu ilma mõtlemisaega kasutamata ja seetõttu olin kindel, et ta oli kogu variandi põhjalikult kodus ette valmistanud; seejuures oli raske uskuda, et must polnud koduses analüüsis arvestanud säärast silmatorkavat kahinguvõimalust nagu 12. c4. Neil põhjustel kavatsesin etturikahingu tuua alles hiljem ja seda teksti käiguga ette valmistada.

Objektiivselt vaadelduna moodustab 12. c4! siin kahtlemata kõige tugevama rünnakujätku valgele ja muudab musta poolt valitud kaitsesüsteemi äärmiselt kahtlaseks. Kuid ka teksti käik pole sugugi halb ja kindlustab valgele samuti hea mängu.

12. . . . . h7—h6

Siin mõtles Reshevsky juba kaua aega, millest järeldasin, et ta polnud käiku 12. Og5 koduses analüüsis täpselt uurinud. Teksti käik on musta järgneva kaitseplaani teostamiseks hädavajalik.

13. Og5—h4 Of8—c5

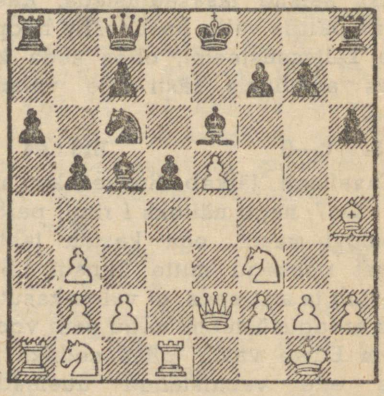
Pärast 13. . . . Oe7 annab 14. O:e7 R:e7 15. b4 c5 16. b:c5 L:c5 17. Rd4 jne. valgele kerge positsioonilise paremuse. Teksti käigu asemel tuli aga arvesse veel 13. . . . g5 14. Og3, mis võiks anda järgmisi võimalusi:

I: 14. . . . Og7 15. Rc3 ja nüüd pole kahingul 15. . . . Lb7 16. R:d5 0—0—0 17. c4 jne. enam kaugeltki seda efekti nagu partiis.

II: 14. . . . Lb7 15. c4! d:c4 16. b:c4 O:c4 17. Le4 ja must on raskustes, näiteks: 17. . . . Ra5 18. Ld4 c5 19. Lc3, või 17. . . . Oe7 18: Rc3 ja kui 18. . . . 0—0, siis 19. Rd4 Rd8 20. Rf5 jne.

III: 14. . . . Oc5 15. c4! d:c4 16. Le4 ja mustal puudub jällegi rahuldav kaitse, näiteks: 16. . . . Re7 17. b:c4 ja kui nüüd 17. . . . O:c4, siis 18. e6! äärmiselt tugeva rünnakuga.

Muidugi ei esita ülaltoodud variandid mingit täpset analüüsi, kuid nad on küllaldased nende ohtude illustreerimiseks, mis musta ähvardavad pärast oma seisu nõrgestamist mõlemal tiival.

14. Rb1—c3? . . . . .

Huvitaval kombel kujuneb see peaaegu forsseeritult etturit võitev jätk vigaseks, ja just sellepärast, et valge loobub seega rünnakust ja võimaldab mustal haarata initsiatiiv enda kätte. On aga selge, et seis nõuab siin valgelt kiiret ja otsustavat tegutsemist, kui ta tahab kasutada musta nõrkusi liputiival ja saavutada mingit avanguparemust.

Partii ajal kaalusin siin kaua juba varem ettevalmistatud võimalust 14. c4!, kuid ei jõudnud piiratud mõtle-

misaja juures kõikidesse seejärel tekkivaisse keerulistesse variantidesse küllalt põhjalikult süveneda. Tegelikult annab 14. c4! valgele siin väga tugeva rünnaku, mis pärast 14. ... d:c4 15. b:c4 O:c4 16. Le4 võiks anda järgmisi variante:

I: 16. ... Le6? 17. V:a6! V:a6 18. L:c6+ ja võidab.

II: 16. ... Lb7 17. Rbd2 ja valge võidab etturi tagasi koos parema seisuga, sest pärast 17. ... Oe6 järgneb ebameeldivalt 18. Vac1 jne.

III: 16. ... Re7 17. O:e7 K:e7 (17. ... O:e7 18. Lc6+ ühes Vd7.) 18. Rc3! ja valgel on väga tugev rünnakuseis, mis kaalub vähemalt üles kahitud etturi. Vaatleme lühidalt paari mustale siin arvesse tulevat kaitset:

a) 18. ... Vd8 19. V:d8 L:d8 20. Vd1 (20. e6 O:e6 21. Le5 Od6 22. L:g7 Lh8 jne.) 20. ... Lc8 (Või 20. ... Le8 21. Rh4 jne.) 21. Rh4! ja valge saavutab paremuse nii pärast 21. ... c6 22. Lh7 kui ka pärast 21. ... Oe6 22. Rd5+ O:d5 23. V:d5 ühes e6 jne.

b) 18. ... Le6 19. Rd5+ O:d5 20. V:d5 Ob6 (Huvitav on variant 20. ... Lc6 21. Vc1! O:f2+ 22. K:f2 L:c1 23. Lb4+ Ke8 24. Vc5 Lb1 25. V:c7 jne., ja pärast 20. ... Lb6 on 21. Lc2 Ob4 22. Rd4 tülikas vastus.) 21. Vad1 ja must ei või mängida 21. ... Vhd8 vastuse 22. Lh4+ g5 23. R:g5 tõttu.

Ülaltoodud variandid näitavad, milliste raskustega mustal oleks tulnud võidelda pärast etturikahingut 14. c4!. Selle võimaluse möödalaskmisega aga kaotab valge ka viimased lootused avanguparemusele ja on nüüd sunnitud asuma vaevarikkasse kaitseseisu.

14. . . . . g7—g5
15. Oh4—g3 . . . . .

Kahing 15. R:d5 g:h4 16. Rf6+ Kf8 pole korrektne, sest valge saab ainult kaks etturit viguri eest ja tal puuduvad võimalused kõikide vigurite koondamiseks rünnakuks mustale kuningale.

15. . . . . Lc8—b7!

Saatuse iroonia! Pärast seda kui valge laskis kaks korda mööda soodsa võimaluse etturikahingu abil äärmiselt kardetava rünnaku saavutamiseks, kasutab must esimest temale pakutavat sellelaadset võimalust ja saavutab nüüd kardetava initsiatiivi. Tegelikult on musta etturikahing praktiliselt sunnitud, sest 15. ... Rb4, 15. ... Re7 või 15. ... Ld7 võimaldavad vastuse 16. R:b5, ja pärast 15. ... g4 16. Re1 Rd4 17. Ld2 ühes Oh4 ei saaks must üldse enam vangerdada. Valgel pole nüüd samuti midagi paremat kui pakutava etturikahingu vastuvõtmine.

16. Rc3 : d5 0—0—0!

Harukordne ja võib-olla ainuke juhus hispaania avangu lahtise variandi ajaloos, kus must teostab pika vangerduse! Must on saavutanud kahitud etturi eest suurepärase arengu ja ähvardab nüüd kardetava kuningarünnakuga, mispärast valge otsustab likvideerida kõik ohud g-liinil.

17. Rd5—f6 . . . . .

Valge võis siin mängida ka 17. Re3 g4 18. Rh4 Rd4 19. Le1, kuid seejärel puuduksid tal samuti võimalused lootusrikkaks vastumänguks ja must võiks oma seisu rahulikult tugevdada näiteks jätkuga 19. ... Ob6 20. b4 Le4 jne. Teksti käik on lootusrikkam, sest nüüd seisab vähemalt Rf6 hästi.

17. . . . . g5—g4
18. Rf3—e1! . . . . .

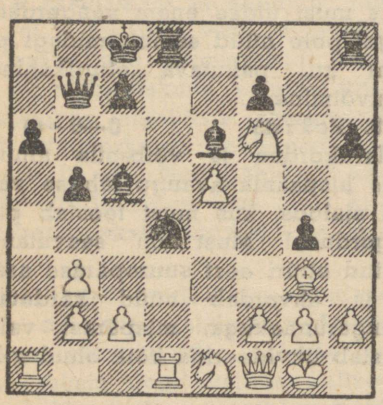
Paljud kommentaatorid peavad seda käiku otsustavaks veaks ja soovitavad selle asemel 18. Rh4 Rd4 19. Le4. Muidugi nägin seda võimalust partii ajal, kuid loobusin sellest lihtsa vastuse 19. ... L:e4 20. R:e4 Oe7 tõttu, sest nüüd pole näha head kaitsevõi-

malust etturile c2. Kui näiteks 21. Vd2, siis lihtsalt 21. ... Og5 jne. suure paremusega mustale. Teksti käik kaitseb punkti c2 ja on kahtlemata tugevam kui 18. Rh4.

18. . . . . Rc6—d4

19. Le2—f1 . . . . .

Partii ajal loobus valge siin jätkust 19. Le4 variandi 19. ... Of5 20. L:b7+ K:b7 21. Vd2 Ob4 22. V:d4 (22. c3 R:b3 jne.) 22. ... V:d4 23. c3 Vd2 24. c:b4 V:b2 jne. tõttu, sest valge vigurid seisavad niivõrd ebasoodsalt, et ta leiab vaevalt võimalusi edukaks kaitseks.

19. . . . . h6—h5

Väga kardetav näib olevat 19. ... Ob4, et pärast 20. c3 mängida 20. ... R:b3 21. c:b4 R:a1 ühes Oc4 või ka 20. V:d4 V:d4 21. c3 Vd2 22. c:b4 O:b3 jne., mõlemal juhul võiduseisuga mustale. Valge peab seepärast mängima 20. Vac1, kuid ka seejärel kindlustab näiteks 20. ... a5 mustale suurepärase surveseisu. Partii ajal tundus mulle igatahes käik 19. ... Ob4 kardetavamana kui h-etturi edasitung.

Eriliselt kardetav valgele pole seevastu Boleslavski soovitus 19. ... Ob6, kavatsusega a6—a5—a4, sest valge mängib lihtsalt 20. Vd3, ja kui nüüd 20. ... a5 21. Vad1 a4, siis 22. c3 ja pole näha, kuidas must suudaks oma rünnakut otsustavalt tugevdada.

Väga tähelepanuväärne on seevastu otsekohe 19. ... a5!, sest 20. V:a5 pole võimalik 20. ... Ob4 21. Va2 O:e1 ühes R:c2 ja O:b3 tõttu. Valge peaks seejärel organiseerima vaevalist kaitset, näiteks käiguga 20. Vac1 ja juhul Rd3, kusjuures minu arvates must säilitaks sel juhul paremaid võimalusi kui partiis.

20. Og3—f4 . . . . .

Muidugi mitte 20. Oh4 vastuse 20. Rf5 tõttu.

20. . . . . h5—h4

21. Of4—e3 h4—h3

Edasilüke 21. ... g3 ei annaks mustale midagi, sest valge vastab 22. f:g3 h:g3 23. h3 või ka otsekohe 22. h3 ja musta rünnakut pole enam võimalik oluliselt tugevdada.

22. Vd1—d2 . . . . .

Ähvardades 23. Vad1 ühes järgneva kahekordse vankrivahetusega ja sundides musta seetõttu otsekohe aktiivselt tegutsema.

22. . . . . h3:g2

Ka siin ei anna edasilüke 22. ... g3 mustale reaalseid tulemusi, sest valge mängib lihtsalt 23. h:g3 h:g2 24. L:g2 jne.

23. Lf1 : g2 Rd4—f3+

24. Re1 : f3 Oc5 : e3

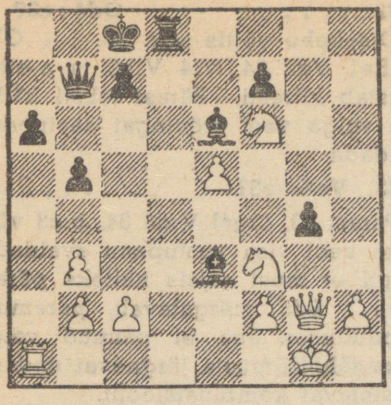
Kui otsekohe 24. ... g:f3, siis saavutab valge pärast 25. V:d8+ V:d8 26. Lg5 O:e3 27. L:e3 jne. oma tugeva h-etturi tõttu koguni paremuse.

25. Vd2 : d8+ Vh8 : d8

(Vt. diagrammi.)

26. Rf3—e1 . . . . .

On raske öelda, kas see käik väärib küsimärki või mitte, kuid igal juhul on kindel, et järgneva ajapuuduse jaoks oli lihtsustav jätk 26. f:e3 g:f3 27. Lf2 sobivam. Kui seejärel 27. ... Of5, siis 28. Ve1 ja valge ähvardab ikkagi teostada edasilüket e3—e4; kui aga 27. ... Lc6, siis 28. e4 Kb7

29. b4, ja kui nüüd 29. ... Oc8, siis 30. L:f3 L:c2 31. Lc3 jne. Kõikides neis variantides saavutab valge hea vastumängu, kusjuures tema vabaettur h-liinil mängib nii mõnelgi juhul otsustavat rolli.

26. . . . . Oe3—d4

Kvaliteedikahing 26. ... Of4 27. Rd3 V:d3 28. c:d3 O:e5 29. Re4 O:b2 pakub valgele pärast 30. Vb1 päris häid kaitsevõimalusi. Teksti käik on kahtlemata tugevam, arvestades eriti saabunud ajapuudust.

Mustale võiduks mitteküllaldane on nähtavasti ka jätk 26. ... L:g2+ 27. K:g2 Vd2 28. Re4 Od5 29. Kg3 O:e4 30. f:e3 O:c2 31. R:c2 V:c2 32. V:a6 V:b3 33. K:g4 ja vankri-lõppmäng on valgele hoitav.

27. Re1—d3 Oe6—f5
28. Va1—e1 . . . . .

Lootusrikkam oli siin lipuvahetusest hoidumine 28. Lg3 ühes Lf4, sest kui must lööks seejärel d3, võidaks valge Eg4 ja saavutaks vastušansse vaba h-etturi näol. Teksti käik on aga samuti mängitav.

28. . . . . a6—a5

Pärast 28. ... L:g2+ 29. K:g2 O:d3 30. c:d3 O:b2 31. R:g4 on valge ettur h-liinil niisama kardetav kui musta oma a-liinil.

29. Rf6—e4? . . . . .

Selles seisus on aga lipuvahetusest hoidumine viga, millega valge seob kõik oma vigurid tsentraalpunktide kaitseks ja mille järel ta ei vabane enam musta survest. Ka siin oli veel võimalik 29. Lg3, kuid veelgi lihtsam näib olevat 29. L:b7+ K:b7 30. Re4 Kb6 31. Kg2 ühes Kg2—g3—f4 jne. Ajapuuduses ei leia aga valge sobivat kaitseplaani ja kaotab kaitstava seisu mõne käiguga.

29. . . . . Kc8—b8

Ettevalmistus käiguks Lc6 või Ld5, mis kohe polnud võimalikud kvaliteedikaotuse 30. Rd6+ tõttu; ühtlasi kaitseb must end teksti käiguga ähvarduse 30. Lg3 O:e4 31. L:g4+ vastu.

30. b3—b4 . . . . .

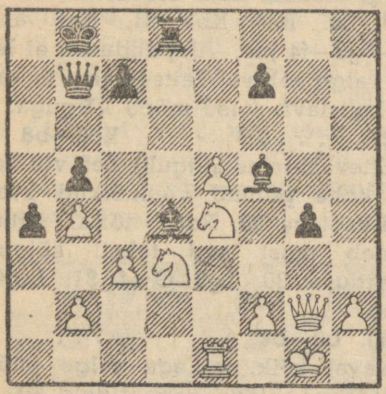
Kaval käik, millega valge püüab vastast meelitada variantidele 30. ... a:b4 31. R:b4 O:b2 32. Rc5 L:g2+ 33. K:g2 ja äkki seisab valge ähvarduse 34. Rc6+ tõttu suurepäraselt. Kuid must võib lihtsalt oma a-etturi edasi nihutada, muutes selle mitmes variandis äärmiselt kardetavaks jõuks.

Valgel oli aga raske leida rahuldavat plaani edasimänguks, sest ähvarduse 30. ... Ld5 tõttu pole ootetaktika võimalik. Pärast 30. c3 annaks küll 30. ... O:c3 31. Rdc5 O:e4 32. R:b7 O:g2 33. R:d8 O:e1 34. K:g2 ühes R:f7 jne. valgele vastuvõetava lõppmängu, kuid must jätkaks 30. ... O:e4 31. L:e4 O:c3! 32. L:b7+ K:b7 33. Ve3 Od4 ühes c7—c5 heade võidulootustega. Teksti käik pakub seepärast võib-olla parimaid praktilisi pääsemislootusi.

30. . . . . a5—a4
31. c2—c3? . . . . .

Otsustav viga, mille järel must forsseerib kergesti võidetava lõppmängu. Siin oli vaja jätkata 31. Rec5! L:g2+ 32. K:g2 O:c5 33. R:c5, mis pakkus valgele lõppmängus veel päris

häid pääsemislootusi, näiteks: 33. ... Vd2 34. b3! O:c2 35. b:a4 b:a4 36. Va1 jne., või ka 33. ... O:c2 34. Kg3 ja mõlemal juhul pole mustal lõppmängu võitmine sugugi kindel. Nüüd on aga võitlus tegelikult lõppenud.

31. . . . . Of5 : e4!

Pärast 31. ... O:c3 32. R:c3 langeks Eb5 või järgneks vankrivahetus, millega valge saavutaks mõningat vastumängu. Teksti käik murrab seevastu igasuguse vastupanu.

32. Ve1 : e4 . . . . .

Pärast 32. L:e4 L:e4 33. V:e4 O:c3 järgneb nii pärast 34. b:c3 kui ka pärast 34. Ve3 lihtsalt 34. ... V:d3 kergesti võidetava lõppmänguga.

32. . . . . Od4 : c3?

Otsekohe võitis siin 32. ... Ob6 33. Re1 Vd2 34. Vf4 V:b2 ja a-ettur otsustab kiiresti. Pärast teksti käiku võis valge veel mõningat vastupanu avaldada.

33. Ve4—e3? . . . . .

Pärast 33. L:g4! V:d3 34. b:c3 võis valge veel visa vastupanu avaldada, olgugi et must seisis näiteks pärast 34. ... Ld5 märgatavalt paremini. Ajapuuduses aga ei pannud valge üldse tähele musta järgnevat endastmõistetavat kombinatsiooni.

33. . . . . Lb7 : g2+
34. Kg1 : g2 Vd8 : d3!

See kvaliteedikahing otsustab otsekohe, sest vabaettur a-liinil kujuneb liiga tugevaks.

35. Ve3 : d3 Oc3 : b2
36. Vd3—d5 c7—c6
37. Vd5—d8+ Kb8—c7
38. Vd8—a8 Kc7—b7
39. Va8—f8 Ob2 : e5
40. Vf8 : f7+ Kb7—b6

Siin katkestati partii. Valge kirjutas üles salakäigu.

41. f2—f4 ja alistus ilma edasimänguta, sest musta vabaetturid liputiival otsustavad mängu igasuguse vaevata.

19. voor.

0 Reshevsky-Botvinnik 1

1 Smõslov-Euwe 0

Vaba Keres.

Juba avangust alates muutus kohtamine Reshevsky-Botvinnik väga teravaks, sest vastased valisid vähetuntud mänguviisi prantsuse avangust, kus valge peab otsima rünnakut kuninga-, must aga liputiival. Musta poolt pakutud odavahetus 12. käigul nõrgestas punkti e6 ja andis valgele initsiatiivi, mida see esialgu osavalt kasutas. Suurepärases seisus aga kiirustas Reshevsky positsiooni avamisega, kaotas lihtsalt etturi ja jätkas ka edaspidi niivõrd tujutult, et mustal polnud mingeid raskusi oma paremuse realiseerimisega.

Partii Smõslov-Euwe kulges kuni 12. käiguni täpselt samuti nagu eelmise vooru kohtamine Keres-Reshevsky. Smõslovil oli aega koduses analüüsis süveneda kõigisse etturikahingu tagajärgedesse ja seepärast mängis ta ilma mõtlemata 12. c4!. Euwele tuli see jätk täieliku üllatusena. Ta mängis edasi täiesti nõrgalt, sattus hävitava rünnaku alla ja oli juba 26. käigul sunnitud alistuma.

Punktide seis pärast 19. vooru: Botvinnik 11—4, Smõslov 8½—7½, Keres ja Reshevsky 7½—7½ ja Euwe 3½—11½.

Nr. 37. Prantsuse avang.

S. RESHEVSKY **M. BOTVINNIK**

Moskva, 3. ja 5. mail 1948.

1. d2—d4 **e7—e6**

Botvinnik jääb kindlaks oma senisele repertuaarile: kas prantsuse avang 2. e4 d5 või hollandi süsteem 2. c4 f5. Reshevsky, omades šansse turniiri juhtija kinnipüüdmiseks ainult selle partii võidu korral, valib terava variandi prantsuse avangust.

2. e2—e4 **d7—d5**

3. Rb1—c3 **. . . . .**

Jätk 3. Rd2 tundus Reshevskyle siin kahtlemata liiga lihtsana, olgugi

et see kindlustab valgele kestva initsiatiivi, nagu näitasid selles turniiris mängitud partiid Euwe-Botvinnik II ja IV ringist ja Keres-Botvinnik III ringist. Teksti käik viib mängu teravamaks, kuid pole kindel, et valge võib sellega loota paremaid tulemusi kui 3. Rd2.

3. . . . . Of8—b4
4. e4—e5 . . . . .

V ringi partiis Keres-Botvinnik jätkas valge veelgi teravamalt 4. Od2 d:e4 5. Lg4 jne., pakkudes vastasele kaht etturikahingut. Teksti käik on aga tavalisem.

4. . . . . c7—c5
5. a2—a3 . . . . .

Tavaline jätk 5. Od2 Re7 6. Rb5 O:d2+ 7. L:d2 0—0 jne. ei paku valgele lootusi paremusele, mispärast ta jätkab edasi teravas stiilis. Eriti suurte ja väheuuritud teravuste loomiseks oli siin veel sobiv katse 5. Lg4.

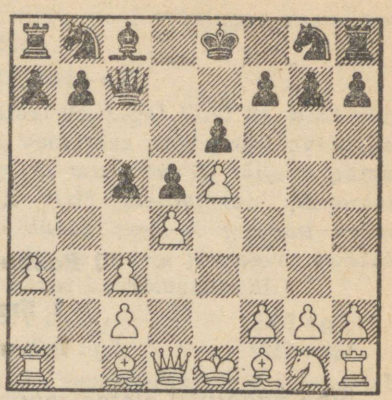
5. . . . . Ob4 : c3+

Matšis NSV Liidu ja USA meeskondade vahel 1946. a. mängiti samade vastaste vahel 5. ... Oa5, millele aga valge võis vastata väga tugevasti 6. b4 c:b4 7. Rb5 jne., kusjuures ka tegelikult mängitud 6. Lg4 kindlustas valgele parema mängu.

6. b2 : c3 Ld8—c7

Tavaliselt jätkas Botvinnik siin 6. ... Re7 7. a4 La5, et pärast 8. Od2 või 8. Ld2 varem või hiljem sulgeda tsenter käiguga c5—c4. Käiguga 6. ... Re7 aga olid Botvinnikul halvad kogemused raadiomatši partiis Alexanderi vastu (NSVL-Inglismaa, 1946), kes jätkas 7. Lg4 c:d4 8. L:g7 ühes L:h7 ja saavutas väga ohtliku rünnaku.

Kuigi selle partii põhjal ei või kogu variandi kohta veel lõplikku otsust teha, sest kahtlemata võis Botvinnik mitmel kohal mängida märgatavalt tugevamini, valib must siin siiski vana proovitud kaitse, mis on eriti suunatud väljahüppe 7. Lg4 vastu.

7. Ld1—g4 . . . . .

Valge kaotab nüüd paar tempot ja võimaldab vastasel arendada rünnakut liputiival, kuid kõrvaldab seejuures alatiseks võimaluse rünnata tsentraalpunkti e5 käiguga f7—f6 ja kindlustab endale seega tsentris ruumilise paremuse. On raske täpselt määrata, kas must suudab võidetud aega kasutada küllalt tugeva surve loomiseks liputiival, sest vastasel korral kindlustaksid kaksikodad ja ülekaal tsentris valgele kindla seisuparemuse, vaatamata avangus kaotatud ajale.

Teksti käigu kõrval on seni tavaliselt kasutatud jätku 7. Rf3, kuid seejärel tekkiv seis muutub kahtlemata huvivaesemaks kui pärast teksti käiku kujunev pingeline positsioon.

7. . . . . f7—f5

See etturit g7 kaitsev edasilüke oligi musta eelmise käigu peamiseks ideeks, pealegi kus see toimub tempovõiduga. Siiski ei või seepärast veel valge eelmist käiku lugeda otstarbetuks, sest käigu f7—f5 sundimine on valgele tsentraalpunktide kaitsmise mõttes mitmeti soovitatav. Nüüd järgneb huvitav

võitlus, kus must alustab rünnakut liputiival ja c-liinil, kuna valge seevastu püüab saavutada ülekaalu kuningatiival ja arendab rünnakut selles suunas. Mulle näib igatahes, et valge ei tarvitse avangu tulemuste pärast nuriseda, nagu seda tõendab ka käesoleva partii edasine käik.

8. Lg4—g3 . . . . .

Võimalik oli ka 8. e:f6 R:f6 9. Lg3 L:g3 10. h:g3 Rc6 ja must saavutab vastumängu c-liinil asuvate etturinõrkuste tõttu. Pealegi polnud säärane seisu lihtsustamine siin Reshevskyle sugugi vastuvõetav.

8. . . . . c5 : d4

See vahetus on järgneva käigu ettevalmistamiseks vajalik, sest otsekohe 8. . . . Re7 annab valgele pärast 9. L:g7 Vg8 10. L:h7 c:d4 11. Re2! jne. paremuse.

9. c3 : d4 Rg8—e7

Etturikahingu vastuvõtt 9. . . . L:c2 10. Od2 annaks valgele suurepärase rünnakuseisu, ja seda ainult ühe etturi eest. Pärast eelnenud vahetust d4 on teksti käik mängitav, sest nüüd ei tohi valge loomulikult lüüa 10. L:g7 vastuse 10. . . . Vg8 ühes Lc3+ tõttu.

10. Oc1—d2 0—0

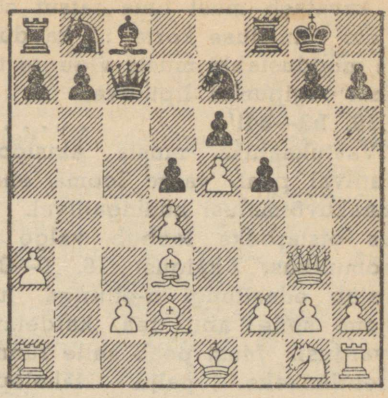
Sageli mängitakse siin ka 10. . . . Rbc6 11. Rf3 ja alles nüüd 0—0, millega valge kaotab võimaluse arendada oma ratsut e2 kaudu tugevale väljale f4. Botvinnik aga kavatseb hoopis teist laadi arendussüsteemi lipuoda arendamisega a6, püüdes seega vahetada valgevärvilisi odasid ja tugevdada survet etturinõrkusele c2.

11. Of1—d3 . . . . .

(Vt. diagrammi.)

11. . . . . b7—b6

Seega vahetab must küll valge tugeva oda, kuid teisest küljest kaotab kogu selle operatsiooniga palju väärtuslikku aega. Seni mängiti selles seisus tavaliselt 11. . . . Rbc6 ühes

Od7 ja hiljem Rc6—a5. Muidugi on mõlemal neist süsteemidest oma head ja varjuküljed, ja siin on ühe või teise eelistamine rohkem maitse asi.

12. Rg1—e2 . . . . .

Ratsu arendamine e2 näib olevat tugevam kui tavaliselt selles variandis kasutatav Rf3, sest nüüd vallutab valge oma ratsuga tugeva „igavese" välja f4. Võib-olla oli mustal seepärast kasulikum hoiduda arendussüsteemist odavahetusega, sest edaspidi tekib tal palju ebameeldivusi vahetuse tõttu nõrgenenud punkti e6 kaitsmisega.

12. . . . . Oc8—a6

13. Re2—f4 Lc7—d7

Juba annab end punkti e6 nõrkus ebameeldivalt tunda. Valge saavutab nüüd kerge edumaa arengus.

14. Od3 : a6 . . . . .

Võimalik oli ka 14. h4 O:d3 15. L:d3 jne., mis annab partiiseisu, kuid lülitab välja kaitsevõimaluse Ra6—c7.

14. . . . . Rb8 : a6

15. Lg3—d3 Ra6—b8

Pärast 15. . . . Rc7 võib must küll seda ratsut kasutada e8 kaudu kuningatiiva kaitseks, kuid sellega loobuks ta vasturünnakust liputiival ja annaks seega valgele vabad käed edasise mänguplaani valikul. Väljalt

b8 kavatseb must tuua ratsut c6 ja hiljem võimaluse korral a5 kaudu c4, mis moodustabki musta vigurite tähtsaima tugipunkti liputiival.

16. h2—h4! . . . . .

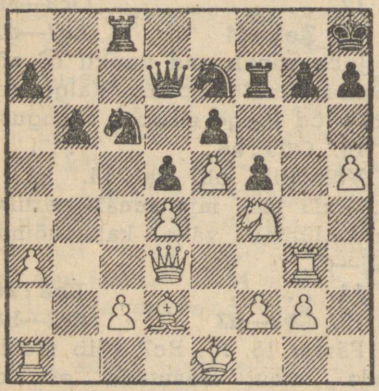
Vastukaaluks musta aktsioonile liputiival peab valge looma endale rünnakuvõimalusi kuningatiival. Selleks otstarbeks loobub valge siin „loomulikust" käigust 16. 0—0 ja alustab edasitungi h-etturiga, luues hiljem selle abil rea kardetavaid ähvardusi. Must peab selle rünnaku pareerimiseks palju tähelepanu pühendama ja on seetõttu sunnitud loobuma suurema osa oma vigurite kontsentreerimisest liputiivale.

16. . . . . Rb8—c6
17. Vh1—h3 Va8—c8
18. Vh3—g3 Kg8—h8

Valge ähvardas juba 19. Rh5, kuid must kuningas ei seisa h8 sugugi kindlalt. Parem oli seepärast võibolla 18. ... Vf7, et taganeda kuningaga h8 alles äärmise vajaduse korral.

19. h4—h5 Vf8—f7

Peaaegu sunnitud, sest valge ähvardas juba 20. Rg6+! ülitugeva rünnakuga. Musta kuningaseis jääb aga ka edaspidi ohustatuks.

20. h5—h6 . . . . .

Kuigi see edasilüke suleb kuningatiiva etturseisu, saavutab valge sellega ometi mitmeid paremusi. Esiteks vabaneb väli f6 valge vigureile ja teiseks peab must alatiselt kaitsma punkti g6 võimalikkude kahingute vastu. Valge saavutab seega kindlad edasimänguplaanid, kuigi seejuures raskenevad läbimurdevõimalused musta kuninga suunas.

Teisest küljest vääris siin tõsist tähelepanu elastsem rünnakujätk 20. Ke2, millega valge ei ava veel kõiki oma kaarte. Üldse on tekkinud seisu objektiivne hindamine väga raske, sest mõlemad pooled võivad siin teostada ainult kaugeleulatuvaid rünnakuplaane, millede kohta täpse analüüsi andmine on peaaegu võimatu. Näib siiski, et valge on avangust väljunult saavutanud kerge ülekaalu, sest tema rünnak tundub olevat kardetavam kui musta vastuaktsioon liputiival.

20. . . . . g7—g6
21. Va1—c1 . . . . .

Selle käigu mõtet on raske taibata, sest kui valge kavatses sellega ette valmistada edasilüket c2—c4, siis pidi talle täiesti selge olema, et must suudab seda mitmeti lihtsalt takistada ja et see edasilüke pole mustale ka selle teostamise korral üldse eriti ohtlik. Parem oli seepärast otsekohe 21. Re2, vabastades odale tee g5.

21. . . . . Vf7—f8

Nüüd pole 22. c4 d:c4 23. V:c4 võimalik vastuse 23. ... R:e5 tõttu ja valge peab ikkagi asuma oma põhilise rünnakuplaani teostamisele.

22. Rf4—e2 Rc6—b8?

Kaitse seisukohalt oli siin muidugi parem 22. ... Rd8, kavatsusega viia ratsu hiljem f7, kuid sellega loobuks must oma rünnakuplaanidest liputiival, mida Botvinnik ei taha mingi hinna eest lubada. Teksti käiguga alustatud ümberpaigutused on aga liialt aegaviitvad ja võimaldavad

valgel vahepeal märgatavalt tugevdada oma survet kuningatiival, mistõttu must satub peatselt raskustesse.

Õige jätk oli siin minu arvates julge väljahüpe 22. ... Ra5!, sest vahetus 23. O:a5 b:a5 looks mustale küll etturinõrkuse liputiival, kuid kõrvaldaks valge tugeva oda ja avaks uusi rünnakuliine, mis koos punkti c4 valitsemisega annaks mustale suurepärase mängu. Kui aga valge loobuks vahetusest a5, siis pääseks ratsu otsekohe c4 ja must võidaks partiijätkuga võrreldes vähemalt paar väärtuslikku tempot.

23. Ke1—f1 . . . . .

Et must raiskab manööverdamisega liputiival palju aega, siis otsustab valge enne rünnakule asumist oma kuninga varju viia.

23.	**Vc8—c4**
24. Kf1—g1	**Rb8—c6**
25. Od2—g5	**Re7—g8**

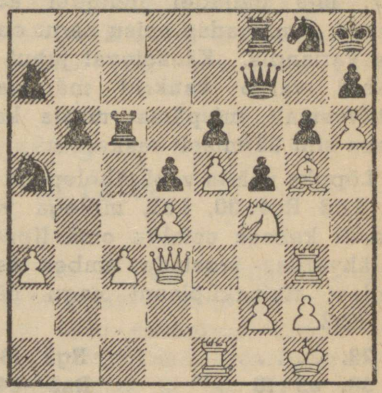
Seega asetab must oma ratsu patiseisu, kuid ka valge oda lubamine f6 oli seotud suure riisikoga, sest näiteks pärast 25. ... Kg8 26. Of6 Ra5 27. Rf4 peaks must juba arvestama mitmesuguseid rünnakuvõimalusi, näiteks Ld3—d1—h5 jne. Kaitseks nende vastu peaks must seejärel mängima oma kuninga f7, kuid pärast seda oleks tema kaitsepositsioon küll vaevalt soodsam kui partiis. On väga raske öelda, kumb kaitsesüsteem pakkus mustale suhteliselt paremaid võimalusi, sest nii ühel kui ka teisel on oma paremusi ja nõrku külgi.

26. Vc1—e1 . . . . .

Selle käiguga loob valge kardetava ähvarduse Of6+ ühes järgneva tugeva survega etturile e6, kusjuures mitmes variandis ähvardab ka kahing R:g6+ ühes h6—h7. Must kaitseb seepärast igaks juhuks punkti g6.

26.	**Ld7—f7**
27. c2—c3	**Rc6—a5**
28. Re2—f4	**Vc4—c6!**

Valge ähvardas juba 29. Of6+, mispärast must on veelkordselt sunnitud kaitsma punkti e6. Sellega eemaldab ta aga veel ühe oma vigureist aktiivselt rünnakupositsioonilt liputiival, muutes seal valge kaitse üpris lihtsaks. Nüüd juba selgub, et valge ähvardused kuningatiival osutuvad mõjuvamaks musta vastumängust liputiival ja et ülekaal kaldub aeglaselt, kuid kindlalt valge poole.

29. Og5—f6+? . . . . .

Kahju, et Reshevsky teeb partii kõige huvitavamal momendil jämeda vea, mis kaotab ilma igasuguse kompensatsioonita etturi ja rikub veel seejuures kogu valge positsiooni. Kui valge tahtis mängida teksti käiguga seotud ähvardusele, siis pidi ta seda ette valmistama käiguga 29. Vge3 Rc4 30. V3e2, sest pärast 30. ... R:a3? annaks 31. Of6+! R:f6 32. e:f6 jne. valgele tõesti otsustava rünnaku.

Must on seepärast 29. Vge3 Rc4 30. V3e2 järel sunnitud mängima 30. ... Re7 31. Of6+ Kg8, millega saabub muuseas umbes sellelaadne seis, nagu oleks võinud tekkida siis, kui must oleks 25. ... Rg8 asemel mängi-

nud 25. ... Kg8. Valge võiks seejärel jätkata 26. Lb1 ühes Lb4 ja kindlustada esiteks oma liputiiba ning alles seejärel teostada edasist rünnakuplaani kuningatiival f2—f3 ühes g2—g4.

Valgel aga oli siin võimalik alustada veel teist lootusrikast rünnakuplaani käiguga 29. Kh2 ühes Vh1, Kg1 ja Oh4, mis ähvardab R:g6+ ühes h6—h7, kusjuures ta võib vahepeal kindlustada ka oma liputiiva ettureid käiguga a3—a4. Must peaks seejärel samuti varem või hiljem mängima Re7, mis paljudel juhtudel annab umbes samalaadse seisu nagu eelmises variandis. Käesoleval juhul seisaksid valge vankrid märgatavalt aktiivsemalt, mispärast musta kaitse oleks siin äärmiselt raske.

Lõpuks vääris veel tähelepanu jätk 29. Ld2 Rc4 30. Lc1, millega valge samuti kaitses esialgu oma liputiiba ja ähvardas teostada umbes samalaadset rünnakuplaani nagu pärast 29. Kh2.

29.	**Rg8 : f6**
30. e5 : f6	**Ra5—c4!**

Seda lihtsat vastust, mis võtab valgelt võimaluse vankrite topeldamiseks e-liinil, ei pannud Reshevsky nähtavasti tähele. Otsekohe 30. ... L:f6 oli loomulikult halb 31. Vge3 tõttu, sest 31. ... Ve8 ei lähe 32. R:d5 tõttu. Nüüd kaotab valge etturi f6 ja satub kaotusseisu.

31. Ld3—b1?	**. . . . .**

Lisaks kõigele oli valge sattunud suurde ajapuudusesse, mistõttu ta mängib järgnevat partiiosa täiesti nõrgalt. Paremaid lootusi pakkus siin 31. Rh3 L:f6 32. f4!, mis vähemalt blokeeris musta kuningatiiva ja kindlustas valgele vähemetturist hoolimata mõningat vastumängu. Pärast nõrka teksti käiku surub must seevastu valge vigurid mängust välja.

31.	**Lf7 : f6**
32. a3—a4	**. . . . .**

Siin oli 32. Lb5 viimane võimalus vastupanu avaldamiseks. Teksti käik kaotab ilma võitluseta.

32.	**g6—g5**
33. Rf4—d3	**f5—f4**

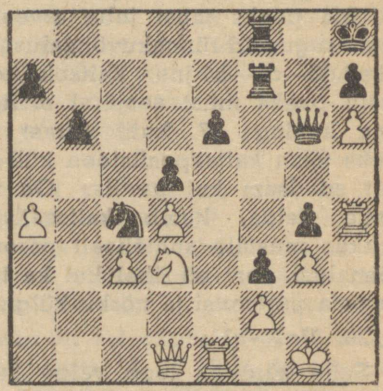
Lihtsam oli kahtlemata 33. ... L:h6 kahe enametturiga, kuid Botvinnik püüab kasutada vastase ajapuudust ja mängida matirünnakule.

34. Vg3—h3	**g5—g4**
35. Vh3—h1	**Vc6—c7**
36. Lb1—d1	**Lf6—g6?**

Sellega raskendab must asjatult oma võitu. Pärast 36. ... Vg8 puudus valgel partiis esinev vastumäng ja must võis kergesti oma seisu edasi tugevdada. Nüüd saavutab valge uuesti vastušansse.

37. Vh1—h4	**f4—f3**
38. g2—g3	**Vc7—f7**

Pärast etturseisu sulgemist kuningatiival oli valge juba pääsenud halvimast ja ähvardas koguni ise 39. Rf4, mille vastu teksti käik ongi sihitud.

39. Rd3—f4?	**. . . . .**

Teistkordselt teeb Reshevsky selle partii jooksul täiesti arusaamatu vea, sest järgnev kvaliteedikahing on ju endastmõistetav ja viib kiiresti või-

dule. Õige jätk oli siin 39. Re5! R:e5 40. V:e5 ja valge vigurite suurepärane seis kindlustab talle põhjendatud pääsemislootusi, vaatamata musta enamet turile.

39.	. . . . .	Vf7 : f4
40.	g3 : f4	Vf8 : f4
41.	Ld1—b1	. . . . .

Siin katkestati partii ja must kirjutas üles oma salakäigu. Valge seis on lootusetu, sest ähvarduse g4—g3 vastu puudub igasugune kaitse; kui näiteks 41. Kf1, siis samuti 41. . . . Vf5, ähvardades 42. . . . g3 või Vh5.

41.	. . . . .	Vf4—f5!

Nüüd otsustab ähvardus 42. . . . g3 kiiresti. Järgnes veel:

42.	Lb1—d3	g4—g3
43.	Ld3—f1	g3 : f2+
44.	Kg1 : f2	Vf5—g5
45.	Lf1—h3	Vg5—g2+
46.	Kf2 : f3	Rc4—d2+
47.	Kf3—e3	Vg2—g3+

Valge alistus.

Väga huvitav partii, mis aga kahjuks kaotab suure osa oma väärtusest Reshevsky jämeda vea tõttu 29. käigul. Keskmäng on õpetlikuks näiteks rünnakute kohta eri tiibadel ja tõestab veelkordselt üldtuntud teesi, et rünnak kuninga suunas on alati kardetavam rünnakust teistele positsioonilistele nõrkustele, vaatamata sellele, et viimast võib olla palju kergem juhtida.

Nr. 38. Hispaania avang.

V. SMÕSLOV — M. EUWE

Moskva, 3. mail 1948.

1.	e2—e4	e7—e5
2.	Rg1—f3	Rb8—c6
3.	Of1—b5	a7—a6
4.	Ob5—a4	Rg8—f6
5.	0—0	Rf6 : e4

Euwe katsetab siin uuesti hispaania avangu lahtist varianti, vaatamata sellele, et ta sai sellega mõned voorud varem Kerese vastu ebameeldivaid kogemusi. Ta kasutab siin küll teist kaitsesüsteemi, mida prooviti eelmise vooru partiis Keres-Reshevsky, kuid ei saavuta sellega sugugi paremaid tulemusi. Nähtavasti elab hispaania avangu lahtine kaitse momendil üle tõsist kriisi ja vajab veel mitmeid praktilisi katsetusi, enne kui leitakse mustale täiesti rahuldav kaitsesüsteem.

6.	d2—d4	b7—b5
7.	Oa4—b3	d7—d5
8.	d4 : e5	Oc8—e6
9.	Ld1—e2!	. . . . .

Võtsin selle käigu kasutusele mõned aastad tagasi peamiselt sellepärast, et vältida tavalisi üldtuntud variante pärast 9. c3 ja asetada seega vastast uute seisuprobleemide ette. Senised praktilised katsetamised on aga tõestanud, et uus käik osutub väga tugevaks ja et mustal on suuri raskusi seoses ähvardava rünnakuga punktile d5. Nagu näha mitmeist selle variandiga alustatud partiidest, ei suutnud ka seekordne matšturniir anda rahuldavat vastust küsimusele, kuidas peab must end pärast teksti käiku kaitsma.

9.	. . . . .	Re4—c5
10.	Vf1—d1	Rc5 : b3
11.	a2 : b3	Ld8—c8

Sama kaitsesüsteemi kasutas ka Reshevsky eelmainitud partiis Kerese vastu, kuid saavutas edu ainult valge tagasihoidliku edasimängu tõttu. Käesoleva partiini oli Smõslovil aega kodus täpselt analüüsida järgneva etturikahingu tagajärgi, mis tegelikult osutub väga tugevaks. Seetõttu tuleb musta poolt valitud kaitsesüsteemi

lugeda teoreetiliselt mitterahuldavaks ja mustal tuleb otsida teisi teid valge ähvarduste pareerimiseks pärast 9. Le2.

12. c2—c4! . . . . .

Palju energilisem kui eelmainitud partiis kasutatud käik 12. Og5, mis aga samuti andis valgele õige edasimängu korral hea seisu. Teksti käiguga pakub valge etturikahingut, saavutades vastukaaluks suurepärase arengu ja rünnakuvõimalusi musta tsentris asuva kuninga suunas. Võib kindlusega öelda, et käesolev etturikahing muudab musta poolt valitud kaitsesüsteemi kõlbmatuks.

12. . . . . d5 : c4

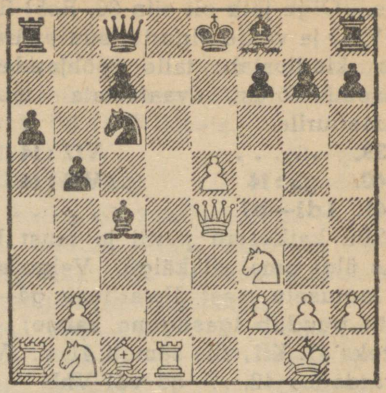
Suhteliselt paremaid kaitsevõimalusi pakkus siin 12. . . . b:c4 13. b:c4 Rb4, kuigi valge säilitab seejärel käiguga 14. Rc3! märgatava positsioonilise paremuse (14. . . . d:c4 15. Og5 Rd3 16. b3 jne.). Teisest küljest on aga etturikahingu tagasilükkamine mustale juba sellepärast vastuvõtmatu, et tema arengusüsteem oli suunatud edasilükke c2—c4 takistamise vastu; kui aga valge võib selle edasilükke karistamatult teostada, siis tuleb kogu musta kaitsesüsteemi pidada ebaõnnestunuks.

Mitterahuldav on muidugi ka 12. . . . Rb4 13. c:b5 a:b5 14. V:a8 L:a8 15. L:b5+ c6 16. Lb6 ja mustal pole küllaldast kompensatsiooni kaotatud etturi eest.

13. b3 : c4 Oe6 : c4

14. Le2—e4 . . . . .

Seda seisu püüdiski valge etturikahingut pakkudes saavutada, lootes nüüd kasutada musta nõrkusi liputiival ja eriti musta kuninga ebakindlat positsiooni. Tegelikult ongi musta kaitse nüüd äärmiselt raske ja ta peab olema õnnelik, kui tal õnnestub sellest seisust pääseda enametturit tagastades ilma suuremate positsiooniliste halvemusteta.

14. . . . . Rc6—e7?

See kaitse on aga täiesti nõrk ja viib musta kiiresti lootusetusse seisu, sest nüüd jääb must lisaks kõigele veel tunduvalt arengus maha ja langeb otsustava kuningarünnaku alla. Kuigi musta seis oli igal juhul võrdlemisi raske, leidus tal siin siiski veel kaks katsevõimalust, mis muutsid valge edasise ülesande suhteliselt keeruliseks, ja nimelt:

I: 14. . . . Rb4 (14. . . . Le6? 15. Vd6! jne.) 15. Og5 (Pärast 15. Ra3 võib järgneda 15. . . . Ob3 ühes c6.) 15. . . . Oc5 (Ähvardus 16. Vd8+ polnud enam pareeritav.) 16. Vd8+ L:d8 17. O:d8 V:d8 ja must omab lipukaotusele vaatamata päris häid kaitsevõimalusi.

II: 14. . . . Lb7 15. Rc3 (Pärast 15. Rd4 on mustal kaitse 15. . . . 0—0—0, ja 15. Og5 Ra5 pakub mustale samuti kaitsevõimalusi.) ja nüüd mitte 15. . . . Ob3 16. e6! f:e6 17. Og5 jne. võitva rünnakuga, vaid tagasihoidlikumalt 15. . . . Vb8. Kahtlemata omab valge ka siin etturi eest häid rünnakuvõimalusi, kuid seejuures ei tohi alahinnata ka musta kaitseressursse.

Ülaltoodust selgub, et musta seis polnud pärast etturikahingu vastuvõtmist veel sugugi nii lootusetu,

nagu seda suurem osa kommentaatoreid arvas; tõeliseks kaotuse põhjuseks on alles ebapositsiooniline teksti käik, mille järel valge rünnak areneb edasi iseenesest.

15.	**Rb1—a3**	**c7—c6**

Must ei võinud siin mängida 15.... Ob3 16. Vd3 Oe6 17. R:b5 Of5 18. R:c7+ jne. tõttu ja on seepärast sunnitud oma enametturi tagastama, mis on aga võrdne partii kaotusega. Võib-olla võis must siin või edaspidi mängida veidi paremini ja seega oma seisu kokkuvarisemist viivitada, kuid kaotusest poleks teda päästnud ka parim kaitse.

16.	**Ra3 : c4**	**b5 : c4**
17.	**Le4 : c4**	**Lc8—b7**

Pärast 17. ... Le6 võiks etturivõidu 18. L:e6 ühes Rg5 kõrval järgneda veel meister Makogonovi poolt näidatud lipukahing 18. V:a6 L:c4 19. V:a8+ Rc8 20. V:c8+ Ke7 21. Vc7+ jne. otsustava rünnakuga. Mängib aga must 17. ... Rd5, siis sunnib 18. Rd4 teda kas uuesti taganema ratsuga või loobuma etturist c6. Nüüd aga asetatakse must hoopis patiseisu.

18.	**e5—e6**	**f7—f6**
19.	**Vd1—d7**	**Lb7—b5**
20.	**Lc4 : b5**	**. . . . .**

Säärases seisus on liiga kahju vahetada lippe, kuigi see kindlustab samuti kerge võidu. Kiiremini võitis kahtlemata näiteks 20. Lg4.

20.	**. . . . .**	**c6 : b5**
21.	**Rf3—d4**	**Va8—c8**

Ähvardas 22. R:b5. Must ei suuda enam kaitsta oma liputiiva ettureid.

22.	**Oc1—e3**	**Re7—g6**
23.	**Va1 : a6**	**Rg6—e5**
24.	**Vd7—b7**	**Of8—c5**
25.	**Rd4—f5**	**0—0**
26.	**h2—h3**	**Must alistus.**

Teoreetiliselt väärtuslik partii, mis aga kahjuks Euwe nõrga kaitse tõttu ei anna õiget pilti Smõslovi etturikahingu 12. c4 tugevusest. Et aga kogu musta poolt valitud arengusüsteem on võrdlemisi kahtlase väärtusega, siis võib vaevalt loota, et kogu variant leiab praktikas niipea uuesti kasutamist.

20. voor.

0 Euwe-Reshevsky 1

1 Botvinnik-Keres 0

Vaba Smõslov.

Partiis Euwe-Reshevsky sai eksmaailmameister juba teise kaotuse umbes võrdsest lõppmängust, nagu 9. voorus Smõslovi vastu. Nimzoindia kaitses saavutas must kerge võrdsuse ja pärast valge poolt pakutud ekslikke vahetusi koguni kerge initsiatiivi. Euwe jällegi ei märganud õigeaegselt tema seisu ähvardavaid ohte, võimaldas mustal vallutada täielikult d-liini ja sattus peaaegu patiseisu. Säärases olukorras on aga vead teatavasti kerged tulema. Ka siin ei kestnud Euwe vastupanu kaua ja ta alistus 42. käigul paratamatute materiaalsete kaotuste tõttu.

Kohtamine Botvinnik-Keres arenes rahulikult, sest valgel polnud turniiri seisu tõttu vajadust mängida teravalt. Originaalse avangukäsitlusega saavutas must kerge võrdsuse ja koguni väikese ülekaalu arengus, kuid asus seejärel liputiival seisu forsseerima ja tekitas seal oma positsioonisse parandamatuid nõrkusi. Jätkates veel edasi ebatäpselt, võimaldas must vastasel oma paremust suurendada ja viia mängu ratsude lõppmängu, mis sisaldas praktiliselt valgele enametturi. Seisuparemuse realiseerimine polnud Botvinnikule raske ülesanne ja 60. käigul kirjutati mustale tabelisse turniiri juhtija vastu juba neljas null.

Turniiri seis pärast 20. vooru: Botvinnik 12—4, Reshevsky ja Smõslov 8½—7½, Keres 7½—8½ ja Euwe 3½—12½.

Nr. 39. Nimzoindia kaitse.

M. EUWE — S. RESHEVSKY

Moskva, 4. mail 1948.

1. d2—d4 . . . . .

Olles sel turniiril seni peaaegu iga partiid alustanud käiguga 1. e4 ja saanud lahtiste avangutega paljudes partiides ebameeldivaid kogemusi, pöördub Euwe turniiri lõpul

uuesti tagasi kinniste avangute juurde. Arvestades Euwe mitte eriti head sportlikku vormi sel turniiril, eriti taktikalises võitluses, tuleb tehtud otsust pidada täiesti põhjendatuks.

1.	. . . . .	Rg8—f6
2.	c2—c4	e7—e6
3.	Rb1—c3	Of8—b4
4.	Ld1—c2	. . . . .

Euwe valib vana läbiproovitud arengusüsteemi ja loobub praegusest moevariandist 4. e3, mille vastu Reshevsky on seni suutnud edukalt võidelda, saavutades mitmel korral avangust väljudes paremuse selle variandi ühe parima tundja Botvinniku vastu. Teksti käigu järel tekkivaid variante on põhjalikult analüüsitud ja eriti Euwe enese poolt sageli kasutatud, mistõttu ta mängib võrdlemisi kiiresti ja säästab sellega energiat hilisemate partii faaside jaoks.

4.	. . . . .	Rb8—c6

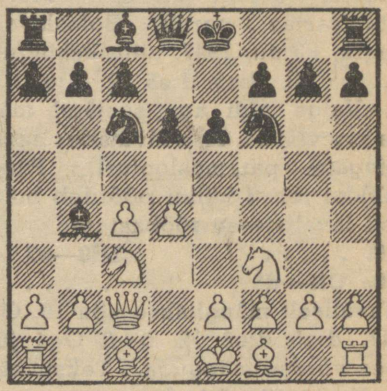
Mustal on siin valik terve rea vastuvõetavate kaitsesüsteemide vahel, millest teksti käigu kõrval tähelepandavamad on veel 4. . . . d5 ja 4. . . . 0—0. Teksti käik kujunes suurmoeks umbes kümmekond aastat tagasi ja on nähtavasti samuti küllaldane mustale rahuldava mängu kindlustamiseks.

5.	Rg1—f3	. . . . .

Musta arenguplaani segamiseks tuleb siin arvesse 5. e3, kuigi see lubab mustal teostada otsekohe edasilüket 5. . . . e5; valge aga saavutab seejärel pärast 6. d:e5 R:e5 7. Od2 ühes 8. a3 päris hea mängu. Kui aga must püüab pärast 5. e3 viia mängu üle partiivarianti ja mängib 5. . . . d6, siis võib valge jätkata väga tugevasti 6. Re2 ühes 7. a3, kindlustades seega oma ratsu positsiooni c3.

5.	. . . . .	d7—d6

Pärast 5. . . . d5 võib valge mängida kas 6. e3 0—0 7. a3 O:c3+ 8. L:c3 ühes Od3, või ka 6. Og5, mõlemal juhul veidi soodsama seisuga. Nõrgemaks peab teooria ka kohest 5. . . . 0—0 6. Og5 h6 7. Oh4 tõttu, sest etturivõit 7. . . . g5 8. Og3 g4 9. Rh4 R:d4 10. Ld2 jne. annab valgele tugeva rünnaku.

6.	Oc1—d2	. . . . .

Nüüd aga võis must pärast 6. Og5 h6 7. Oh4 g5 8. Og3 g4 ühes R:d4 julgesti vastu võtta pakutud etturi, sest teostamata vangerduse juures pole valge rünnak ohtlik.

Teksti käigu asemel tuli aga arvesse otsekohe 6. a3 O:c3+ 7. L:c3, et musta Ob4 kõrvaldamisega mitte liialt palju aega raisata. Must vastab seejärel kas 7. . . . a5 ja hiljem Le7 ühes e6—e5, või ka lihtsalt 7. . . . 0—0 8. b4 Ve8, valmistades ette edasilüket e6—e5. Kõik need variandid on juba meistripartiides mitmeid kordi esinenud, kusjuures üldkokkuvõttes võib öelda, et must peab mängima väga ettevaatlikult täieliku võrdsuse saavutamiseks, sest sageli võivad valge odad talle ohtlikuks muutuda.

6.	. . . . .	0—0

Võis muidugi ka otsekohe 6. . . . e5, kuid see annab tavaliselt umbes sama seisu nagu partiivariant.

7. a2—a3 Ob4 : c3
8. Od2 : c3 a7—a5

Näib, et see edasilüke on asjatu ajakaotus, mille asemel must võis rahulikult mängida 8. ... Le7. Kui seejärel 9. b4, siis 9. ... e5 ja must on oma sihi ikkagi saavutanud.

9. e2—e3 . . . . .

Huvitav jätk oli siin 9. e4, millele must vastas partiis Boleslavski-Simagin, Pärnu, 1947, etturikahinguga 9. ... e5 10. d:e5 d:e5 11. R:e5 Le8 jne. Valge pidi aga seejärel mängima teravalt 12. f4, saavutades seega mõningaid paremuslootusi. Pärast rahulikku teksti käiku pöördub mäng uuesti tavalistesse rööbastesse.

9. . . . . Ld8—e7
10. Of1—d3 . . . . .

Tavaliselt mängitakse siin 10. Oe2 e5 11. d:e5 d:e5 12. 0—0 Og4 jne. umbes võrdse mänguga. Teksti käik on aga samuti päris hea.

10. . . . . e6—e5
11. d4 : e5 . . . . .

Või ka 11. d5 Rb8 12. Rd2, kuigi seisu kinnistamine on mustale igati meelepärane. Teksti käik on agressiivsem.

11. . . . . d6 : e5
12. 0—0 . . . . .

Selle loomuliku käigu asemel oli vaja mängida 12. Rg5! h6 13. Re4, kui valge tahtis endale kindlustada minimaalsetki ülekaalu keskmänguks. Pärast teksti käiku saavutab must vaevata võrdsuse.

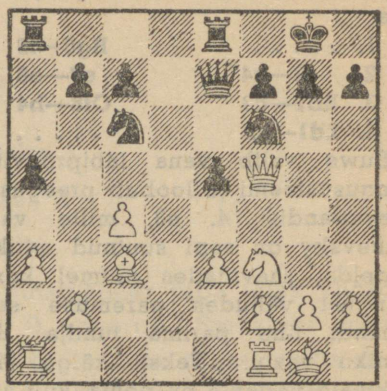
12. . . . . Vf8—e8

Nüüd ähvardab 13. ... e4, mis järgneks ka pärast 13. Rg5. Valge seis muutub juba veidi ebamugavaks.

13. Od3—f5? . . . . .

Pärast seda väljahüpet forsseerib must lõppmängu, kus ta omab valge c-etturi nõrkuse tõttu veidi paremaid väljavaateid. Valge pidi seepärast mängima lihtsalt 13. Oe2, mis annaks normaalse seisu lisatempoga mustale Ve8, mis aga ei muuda oluliselt seisude tasakaalu.

13. . . . . Oc8 : f5
14. Lc2 : f5 . . . . .

14. . . . . Le7—e6!

Forsseerib lipuvahetuse ja viib partii lõppmängu, kus musta vigurid suudavad märgatavalt suuremat aktiivsust avaldada. Hea kaitse juures võis valge oma seisu muidugi hoida, kuid pärast ebaõnnestunud avangujärgset partiistaadiumi kaotas Euwe nähtavasti huvi edasiste sündmuste vastu ja mängib järgnevat partiiosa märgatavalt alla oma tavalist mängutugevust.

15. Lf5 : e6 Ve8 : e6
16. b2—b4? . . . . .

Jäme positsiooniline viga, mis veelgi nõrgestab valge seisu liputiival ja suurendab seega musta rünnakuvõimalusi; teiseks võimaldab valge teksti käiguga vallutada mustal ratsul ilma võitluseta tugeva tugipunkti e4, kust seda pole võimalik niipea tõrjuda.

Valge pidi siin tingimata vähemalt esialgu hoidma musta ratsu eemal väljast e4. Mitte eriti soovitav ei ole selleks otstarbeks Konstantinopolski soovitus 16. Rg5 Ve7 17. f4, sest seejärel saavutaks must pärast 17. ...

e:f4 18. e:f4 Re4 jne. paremuse, kuid 16. Rd2! oli kõigiti rahuldav ja andis valgele täiesti kaitstava mängu.

16. . . . . Rf6—e4
17. Oc3—b2 f7—f6!

Nüüd on must endale kindlustanud ratsu tugipunkti e4, lülitanud valge oda mängust välja ja ähvardab etturivõitu b4, mille vastu on raske näidata valgele rahuldavat kaitset. Musta seisu võib juba positsiooniliselt võidetuks pidada.

18. b4—b5 Rc6—e7
19. Vf1—d1 . . . . .

See kujuneb ainult asjatuks ajakaotuseks ja suurendab valge raskusi, sest d-liini hoidmine pole c-etturi nõrkuse tõttu niikuinii võimalik. Parem oli seepärast otsekohe 19. Vfc1 Rc5 20. Vc2, kavatsedes võimaluse korral konsolideerida oma positsiooni manöövritega Ob2—c3—e1 ja Kg1—f1—e2; edasi võiks siis juba järgneda Rd2 ühes f2—f3.

19. . . . . Ve6—d6!

Väga tugev vastus, millega must vallutab lõplikult d-liini, sest vahetus 20. V:d6 c:d6 viiks c-etturi nõrkuse tõttu kaotusseisu, näiteks: 21. Vd1 Vc8 22. Rd2 R:d2+ 23. V:d2 V:c4 ja 24. V:d6 ei lähe 24. ... Vc2 tõttu. Valge seis muutub nüüd iga käiguga raskemaks.

20. Kg1—f1 Re7—c8!

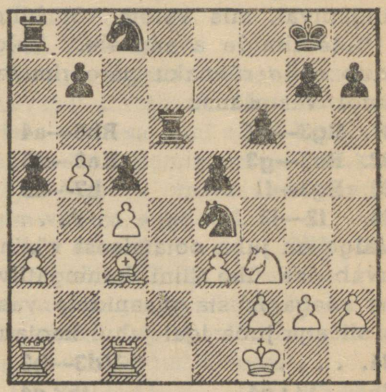
Nüüd puudub valgel ähvarduse 21. ... Rb6 vastu rahuldav kaitse ja ta on praktiliselt sunnitud loobuma d-liinist. Kahing 21. R:e5 f:e5 22. O:e5 oli nii siin kui ka eelmisel käigul võimalik, kuid ei pakkunud valgele kaotatud viguri eest küllaldasi vastušansse.

21. Vd1—c1 c7—c5

Väga tugev oli siin ka 21. ... Rc5 22. Vc2 Rb6 ühes Vad8 ja must valitseb kõiki strateegiliselt tähtsaid punkte; kuid ka teksti käik on hea.

22. Ob2—c3 . . . . .

Vahetus 22. b:c6 V:c6 kaotab pärast Rb6 ühes Vac8 etturi ja muidu ähvardab must Rb6 ühes Vad8 oma positsioonilist survet otsustavalt tugevdada. Teksti käik aga võimaldab mustal otsustavalt vankritega sisse tungida d-liinil.

22. . . . . Re4 : c3!

Muidu taganeb valge odaga e1, kust see avaldab ebameeldivat survet etturile a5 ja seob musta vankri selle punkti kaitseks.

23. Vc1 : c3 e5—e4
24. Rf3—g1 . . . . .

Pärast 24. Re1 seisab valge ratsu veelgi halvemini kui partiis ja must jätkab samuti 24. ... Rb6 ühes Vad8 jne.

24. . . . . Rc8—b6
25. Rg1—e2 f6—f5

Võtab valgelt lootuse võimalikuks tempovõiduks 26. Rg3.

26. Kf1—e1 Va8—d8
27. Vc3—c2 Kg8—f7
28. Re2—g3? . . . . .

Passiivne kaitse valge poolt on täiesti lootusetu, sest must võib oma seisu veelgi tugevdada ja asuda pärast vastavaid ettevalmistusi otsustavale rünnakule kuningatiival. Selle vältimiseks pidi valge otsima mingi aktiivsema plaani, mis kindlustaks talle mõningatki vastumängu. Tuli

näiteks arvesse 28. Rc3!, et pärast 28. ... R:c4 vastata 29. R:e4, passiivse vastumängu korral aga ähvardada 29. g4.

28.	. . . . .	**Kf7—e6**
29.	**Rg3—f1**	**Vd6—d3**
30.	**Rf1—g3**	**g7—g5**

Nüüd algab musta etturirünnak kuningatiival, mis varem või hiljem viib uute liinide avamisele. Valgel puudub selle rünnaku pareerimiseks vähimgi vastušanss.

31.	**Rg3—e2**	**Rb6—a4**
32.	**Re2—g3**	**Ke6—e5**
33.	**Rg3—f1**	**h7—h5**
34.	**f2—f3**	. . . . .

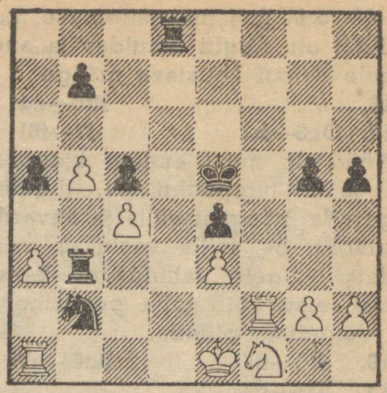
Valge on juba ootamisest väsinud ja avab ise ühe liini kuningatiival, tulles seega musta plaanidele vastu. Seis oli aga juba igal juhul kaotatud.

34.	. . . . .	**Vd3—b3**
35.	**f3 : e4**	**f5 : e4**
36.	**Vc2—f2**	**Ra4—b2**

Sellega takistab must vastast kasutamast vaba f-liini, sest pärast 37. Vf7 võidab 37. ... Rd3+ ühes Vb2(+).

(Vt. diagrammi.)

37.	**Vf2—c2**	**Rb2—d3+**
38.	**Ke1—e2**	**Vd8—f8**

Nagu nüüd selgub, avas valge f-liini musta jaoks. Pärast teise vankri sissetungi võib valge rahulikult alistuda.

39.	**Rf1—d2**	**Vf8—f2+**
40.	**Ke2—d1**	**Vb3—b2**
41.	**Vc2 : b2**	**Rd3 : b2+**
42.	**Kd1—c2**	**Vf2 : g2**

Valge alistus.

Partii on kujukaks näiteks selle kohta, kuidas võib kaotada peaaegu võrdse seisu ilma silmatorkavate vigadeta.

Nr. 40. Lipuetturi avang.

M. BOTVINNIK — P. KERES

Moskva, 4. ja 5. mail 1948.

1.	**d2—d4**	**d7—d5**

Tavaliselt mängin siin 1. ... Rf6, kuid seekord otsustasin katsetada uuelaadset arengusüsteemi, püüdes vastast juba avangustaadiumis meelitada läbiuurimata alale. Botvinnik aga loobub igasuguseist katseist musta arengusüsteemi ümberlükkamiseks ja valib rahuliku mänguviisi, võimaldades mustal seise kergesti võrdsustada.

2.	**Rg1—f3**	**Oc8—f5**

See väljahüpe, mida seni praktiliselt pole peaaegu üldse kasutatud, näib olevat mustale täiesti mängitav. Käesolevas partiis igatahes ei õnnestu valgel selle käigu vastu mingit paremust saavutada ja pole ka näha, kus ta oleks võinud mängida märgatavalt tugevamini.

3.	**c2—c4**	**e7—e6**

Partiis Schlechter-Perlis, Karlsbad 1911, jätkas must siin nõrgemini 3. ... c6 4. Lb3 Lb6? 5. c:d5 L:b3 6. a:b3 O:b1? ja kaotas pärast 7. d:c6! etturi, sest 7. ... Oe4 pole võimalik 8. V:a7! V:a7 9. c7 jne. tõttu. Teksti käik on kahtlemata tugevam.

4. c4 : d5 . . . . .

Avanguteoreetiliselt seisukohalt on see vahetus kahtlemata valgele mitterahuldav, sest nüüd pole mustal enam raskusi seisude võrdsustamisega. Võib-olla on siin rahulik 4. Rc3 lihtsaim tee valgele hea mängu kindlustamiseks. Partiis Alatortsev-Holmov, Moskva, 1948, mängis valge siin 4. Lb3 Rc6 5. c5, kuid ei saavutanud pärast 5. ... Lc8 6. Of4 Rf6 7. La4 Rd7 jne. samuti mingit paremust.

4. . . . . e6 : d5

5. Ld1—b3 Rb8—c6

Loomulikult ainuke mustale siin arvesse tulev vastus, mis oleks järgnenud ka pärast 4. Lb3. Valge ei või nüüd hästi lüüa 6. L:b7, sest pärast 6. ... Rb4 7. Ra3 Vb8 8. L:a7 Va8 jne. võiks must juba forsseerida viiki või mängida ka etturikahingu hinnaga edasi rünnakule.

6. Oc1—g5 . . . . .

Botvinnik on rahul võrdsusega ja püüab seepärast seisu edasi lihtsustada, võimaldab aga mustal seejuures saavutada tähelepanuväärset arenguparemust. Tuleb arvesse 6. Od2, ähvardades 7. L:b7.

6. . . . . Of8—e7

Pärast 6. ... f6 järgneks loomulikult 7. Od2 ja musta nõrgestatud tsentraalseis annaks end juba peatselt ebameeldivalt tunda. Kui aga must mängib enne 6. ... Ob4+, siis järgneb samuti 7. Od2 ja vahetuse korral d2 on valge partiijätkuga võrreldes võitnud väärtusliku tempo.

7. Og5 : e7 Rg8 : e7

Siin tuli tõsiselt arvesse 7. ... Rc:e7, mis eemaldaks Rc6 ebasoodsalt positsioonilt ja võimaldaks lisaks sellele arendada teist ratsut tugevale väljale f6, kust see kontrolliks punkti e4. Must seisab aga ka pärast teksti käiku suurepäraselt, olles vastasest arengus tublisti ees ja seejuures ületanud kõik avanguraskused.

8. e2—e3 Ld8—d6

9. Rb1—d2 0—0

Jätk 9. ... Lb4 ühes 0—0—0 oli küllaldane ainult võrdsuseks. Teksti käiguga püüab must oma arenguparemust arvestades rohkemat, kuid arvestades valge nõrkusteta seisu pole mingi reaalse paremuse saavutamine siin sugugi kerge.

10. Va1—c1 a7—a5!

Seega alustab must kardetavat aktiivsust liputiival, ähvardades tungida a-etturiga kuni a3 ja kindlustada oma ratsule domineerivat punkti b4. Valge järgnev vastus on seepärast enam-vähem sunnitud.

11. a2—a3 Vf8—c8

Võimalik oli ka otsekohe 11. ... Rd8 jne. nagu partiis, kuid ka teksti käik on mustale kasulik ja sobib tema edasisse arendussüsteemi.

12. Of1—d3 a5—a4

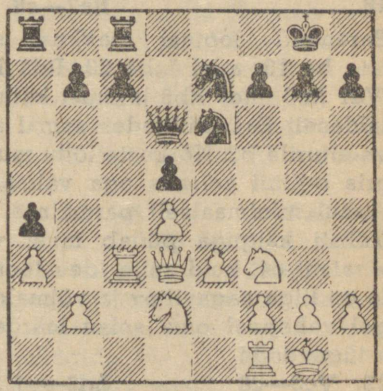
13. Lb3—c2 Of5 : d3

14. Lc2 : d3 Rc6—d8

Seega viib must oma ainukese ebasoodsalt seisva viguri, ratsu c6, parematele väljadele ja valmistab ette järgnevat etturite edasitungi liputiival.

15. 0—0 Rd8—e6

16. Vc1—c3 . . . . .

16. . . . . b7—b5?

Must loobub äkki täiesti arusaamatuil põhjustel oma senisest strateegi-

lisest plaanist ja nõrgestab selle asemel teksti käiguga lootusetult oma liputiiba, sattudes hiljem punktide c5 ja b4 nõrkuse tõttu suurtesse raskustesse. Vastukaaluks võidab must küll oma ratsule punkti c4, kuid selle valutamiseni on mustal veel tükk tööd ja teiseks pole see üks tugipunkt täiesti küllaldane kompensatsioon liputiival tekitatud nõrkuste eest. Valge saavutab nüüd ülekaaluka seisu.

Nagu aga senisest partii käigust võis järeldada, polnud mustal säärase meeleheitliku edasilükke teostamiseks mingeid objektiivseid põhjusi, sest tal oli siin mitu soodsat teed mängu rahulikuks jätkamiseks. Üks parimaid neist näib olevat 16. ... b6 17. Vfc1 c5, sest pärast 18. d:c5 b:c5 saavutab must hea surve fikseeritud etturinõrkusele b2.

17. Ld3—c2 . . . . .

Muidugi mitte 17. L:b5 Vcb8 ühes V:b2 jne. Teksti käiguga vabastab valge oma ratsule välja d3, kust see kontrollib tähtsaid seisunõrkusi c5 ja b4.

17. . . . . Vc8—b8

18. Rf3—e1 . . . . .

Mitte aga 18. Re5 c5 ja must vabaneb korraga kõigist raskustest.

18. . . . . Re7—c8

Paremaid lootusi pakkus siin 18. ... b4 19. a:b4 L:b4 20. Rd3 Lb5 21. Va1 Rc8 ühes Rb6 ja must kaitseb küllaldaselt Ea4, säilitades samal ajal surve etturile b2. Nõrkuste tõttu musta laagris c-liinil seisaks aga valge kasel juhul minimaalselt paremini.

Teksti käiguga püüab must viia oma ratsut c4, kuid selle idee teostamine on liiga aegaviitev ja võimaldab valgel vahepeal oma seisu märgatavalt tugevdada.

19. Vc3—c6 Ld6—e7

Seejärel võidab valge hiljem tempo Ed5 kaitsmatuse tõttu, kuid ka 19. ... Ld7 20. Rd3 Rb6 pole täiesti rahuldav vastuse 21. Rb4 Rc4 22. Rf3 tõttu. Must on seejärel küll viinud oma ratsu c4, kuid valge ähvardab ebameeldivalt 23. Re5 ühes Lf5, mille vastu pole näha sobivat kaitset. Pärast ebapositsioonilist 16. käiku ja 18. käigul kasutamata jäetud võimalust seisab must nõrkuste tõttu liputiival juba ilmsesti halvemini.

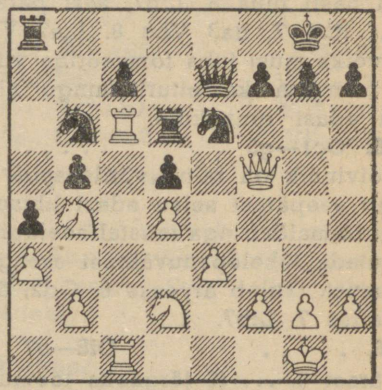
20. Re1—d3 Rc8—b6

21. Rd3—b4 Vb8—d8

Punkt d5 vajas kaitset ja must ei võinud sellega ähvarduse 22. Ld3 tõttu eriti kaua viivitada.

22. Lc2—f5 Vd8—d6

23. Vf1—c1 . . . . .

23. . . . . Vd6 : c6

Veel üks ebatäpsus musta poolt, mis võimaldab valgel peaaegu forsseeritult saavutada ülekaalukat lõppmängu. Palju paremaid kaitsevõimalusi pakkus siin 23. ... Vad8, ja kui 24. Rf3, siis 24. ... f6. Valgel oleks seejärel päris raske oma rünnakut otsustavalt tugevdada, kuna must seevastu ähvardaks mitmes variandis Rc4 hea vastumänguga.

Raske keskmängu tõttu oli aga must juba sattunud veidi ajapuudusesse(!), millest tingituna ta mängib järgnevat osa partiist täiesti nõrgalt.

24. Vc1 : c6 Va8—d8

Mustal puudub juba sobiv kaitse etturile d5, sest näiteks pärast 24. ... Ld7 järgneb 25. Rd2—f3—e5 jne.

25. Vc6 : b6! . . . . .

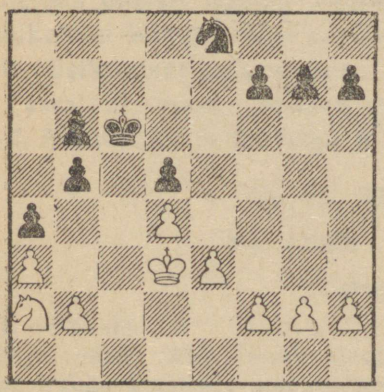
Seega nõrgestab valge veelgi vastase liputiiva etturseisu ja viib partii lõppmängu, kus ta omab faktiliselt enametturit. Redutseeritud materjali tõttu suudab aga must veel visa vastupanu avaldada.

25.	**c7 : b6**
26. Rb4—c6	**Le7—c7**
27. Rc6 : d8	**Lc7 : d8**
28. Lf5—c2	**Ld8—c7?**

Pärast seda viga muutub lõppmäng mustale lootusetuks, sest valge saavutab nüüd kergesti tsentris vabaetturi, mis otsustab partii saatuse tema kasuks. Siin oli tingimata vaja jätkata 28. ... Ld7 29. Rf3 f6, ja kui nüüd 30. Re1, siis 30. ... Rd8 31. Rd3 Rc6 ja valgel on võidu saavutamisega veel väga suuri raskusi, kui see tal üldse õnnestub. Järgnev lõppmäng ei paku enam suuremat huvi.

29. Lc2 : c7	**Re6 : c7**
30. Rd2—b1	**Kg8—f8**
31. Kg1—f1	**Kf8—e7**
32. Kf1—e2	**Ke7—d6**
33. Ke2—d3	**Kd6—c6**
34. Rb1—c3	**Rc7—e8**

Etturikahing 34. ... b4 35. a:b4 b5 ei paranda oluliselt musta seisu, sest valge võib jätkata 36. e4 d:e4+ 37. K:e4 ühes d5+ ja Kd4 võiduseisuga. Järgnevalt püüab must viia oma ratsut c4, kuid see katse ebaõnnestub tal siin samuti nagu keskmänguski.

35. Rc3—a2 . . . . .

(Vt. diagrammi.)

35.	**f7—f6**

Järgneva edasilükke e3—e4 raskendamiseks tuli siin arvesse ka 35. ... f5, kuid sellele järgneb 36. Rb4+ Kd6 37. Kc3 ühes Rd3 ja punktide b4 ning e5 nõrkus otsustab partii saatuse. Teksti käik on suunatud valge kuningarünnaku vastu b4, mispuhul must kaitseb etturit b5 käiguga Kc6 ja väldib seejuures tulistamist Re5+.

36. f2—f3	**Re8—c7**
37. Ra2—b4+	**Kc6—d6**
38. e3—e4	**d5 : e4+**
39. f3 : e4	**Rc7—e6**
40. Kd3—e3	**Re6—c7**
41. Ke3—d3	**Rc7—e6**

Viimased käigud toimusid suures ajapuuduses, millest oli tingitud ka käikude kordamine. Teksti käiguga vabastab must vastase ratsule välja d5, kuid seis oli juba igati kaotatud, kuigi näiteks 41. ... Ke6 võis siin veel kaitset veidi pikendada.

42. Rb4—d5	**Kd6—c6**

Pärast 42. ... f5 järgneb muidugi lihtsalt 43. e:f5 jne. Pärast teksti käiku aga võis valge partiijätku kõrval võita veel käiguga 43. R:f6, näiteks: 43. ... Rf4+ 44. Ke3 R:g2+ 55. Kf3 Re1+ 46. Ke2 Rc2 47. d5+ ühes R:h7 jne.

43. h2—h4	**Re6—d8**

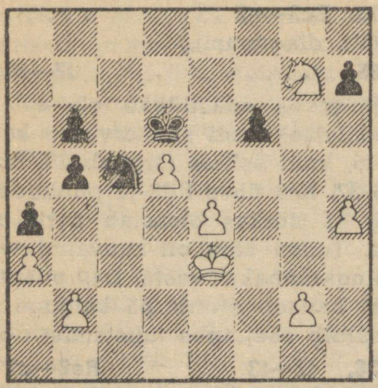
Või 43. ... Rf8 44. h5, ähvardusega h5—h6 ühes kerge võiduga. Teksti käiguga püüab must takistada h-etturi edasitungi, kavatsedes pärast 44. h5 mängida 44. ... Rf7, kuid nüüd võidab valge teisiti.

44. Rd5—f4	**Kc6—d6**

Või 44. ... g6 45. Rd5 f5 46. Rf6 f:e4+ 47. K:e4 jne. kerge võiduga.

45. Rf4—h5	**Rd8—e6**

46.	**Kd3—e3**	**Kd6—e7**
47.	**d4—d5**	**Re6—c5**
48.	**Rh5 : g7**	**Ke7—d6**

49. Rg7—e6! . . . . .

Võtab mustalt viimase lootuse vastumänguks kuninga kindlustamisega tsentraalväljal e5, sest etturilõppmäng pärast 49. . . . R:e6 50. d:e6 Ke6 51 Kf4 jne. on lootusetu. Valge võidab aga kergesti ka pärast 49. . . . Ke5 50. R:c5 b:c5 51. g4 tekkiva etturi-lõppmängu, jätkates Ke3—d3—c3 ühes b2—b3 ja hiljem a3—a4.

49.	**. . . . .**	**Rc5—d7**
50.	**Ke3—d4**	**Rd7—e5**
51.	**Re6—g7**	**Re5—c4**
52.	**Rg7—f5+**	**Kd6—c7**
53.	**Kd4—c3**	**Kc7—d7**
54.	**g2—g4**	**Rc4—e5**
55.	**g4—g5**	**f6 : g5**
56.	**h4 : g5**	**Re5—f3**
57.	**Kc3—b4**	**Rf3 : g5**
58.	**e4—e5**	**h7—h5**
59.	**e5—e6+**	**Kd7—d8**

Või 59. . . . R:e6 60. d:e6+ K:e6 61. Rg7+ ühes R:h5 jne.

60. Kb4 : b5 **Must alistus.**

V RING.

21. voor.

0 Euwe-Keres 1

½ Smõslov-Reshevsky ½

Vaba Potvinnik.

Turniiri viimane ring algas jällegi teravate partiidega. Nimzoindia kaitse Euwe-Keres suundus juba esimese kümmekonna käigu järel omapärasesse sõiduvette, kus must rünnaku saavutamiseks kahis etturi. Partii tõotas kujuneda väga huvitavaks, sest vastased vangerdasid eri pooltele, kuid siis jätkas must nõrgalt, võimaldas vastasel rünnaku tagasi lüüa ja saavutada enametturiga ning kaksikodadega selge paremuse. Raskes seisus valis must komplitseeritud jätku, kahides kaks vigurit vankri vastu, mida aga Euwe vastu ei võtnud. Järgnes lõppmäng raskete viguritega, kus valge kuninga ebakindel seis oli olulisem musta vähemetturist. Saabuvas ajapuuduses tegi Euwe jämeda vea ja alistus paratamatu mati tõttu.

Partiis Smõslov-Reshevsky püüdis must parandada 18. vooru partiis Keres-Reshevsky ja 19. vooru partiis Smõslov-Euwe kasutatud kaitsesüsteemi, mis tal aga oluliselt ei õnnestunud. Smõslov saavutas ka siin positsioonilise paremuse, eksis aga selle realiseerimisel ja võimaldas mustal mängu viigilisse lõppmängu viia. Musta kauased võidukatsed jäid muidugi tulemuseta ja viik fikseeriti 73. käigul pärast partii teistkordset katkestamist.

Pärast 21. vooru omavad osavõtjad punkte järgmiselt: Botvinnik 12—4, Reshevsky ja Smõslov 9—8, Keres 8½—8½ ja Euwe 3½—13½.

Nr. 41. Nimzoindia kaitse.

M. EUWE P. KERES

Moskva, 6. mail 1948.

1. d2—d4 . . . . .

Nagu näha, jääb Euwe turniiri lõpuni truuks kinnisele mänguviisile, vältides seega lahtistele avangutele omaseid teravusi. Käesolevas partiis aga muutub seis peatselt palju tera-

vamaks ja keerulisemaks kui paljudes lahtistes avangutes.

1.	.....	Rg8—f6
2.	c2—c4	e7—e6
3.	Rb1—c3	Of8—b4
4.	Ld1—c2	.....

Euwe valib ka siin vana tuntud mänguviisi ja loobub viimasel ajal moodi läinud Rubinsteini jätkust 4. e3, mis on kujunenud eriti meelsasti kasutatavaks relvaks Botvinniku poolt. Must loobub järgneva käiguga teooria poolt parimaks tunnistatud jätkudest ja püüab mängu viia vähem uuritud teedele, lootes sellega oma vastast komplitseeritumatele variantidele meelitada.

4.	.....	0—0
5.	Oc1—g5	.....

Tavaliselt jätkatakse siin 5. Rf3, millele must võib samuti vastata 5.... c5. Paar vooru hiljem mängis Reshevsky siin Kerese vastu 5. a3 O:c3+ 6. L:c3, kuid ei saavutanud pärast 6. ... b6 samuti mingit paremust.

5.	.....	h7—h6
6.	Og5—h4	c7—c5

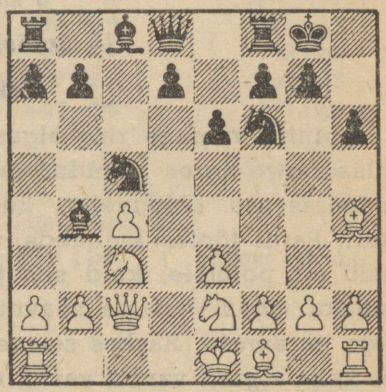
Pärast oda tõrjumist diagonaalilt c1—h6 tuleb see edasilüke tõsiselt arvesse, sest nüüd puudub valgel mitmes variandis pärast La5 kaitsevõimalus Od2. Nõrgem oli nähtavasti 6. ... d6 ühes e6—e5, millele valge vastab näiteks 7. Rf3 ja saavutab Zürichi variandiga sarnase seisu, mida teooria peab kasulikuks valgele.

7.	d4 : c5	Rb8—a6
8.	e2—e3	.....

Sokolski soovitab siin 8. a3 O:c5 9. e3 ühes Vd1 survega d-liinil, pidades jätku 8. ... La5 9. O:f6 g:f6 10. Vc1 soodsaks valgele; pole aga näha, miks must peaks pärast 10. ... O:c3+ 11. L:c3 L:c3+ 12. V:c3 R:c5 jne. seisma halvemini.

8.	.....	Ra6 : c5
9.	Rg1—e2?	.....

Valge püüab iga hinna eest säilitada Rc3 tugevat positsiooni, kuid takistab teksti käiguga tunduvalt teiste vigurite arendamisvõimalusi ja satub seetõttu peatselt tugeva rünnaku alla. Parem oli 9. a3 O:c3+ 10. L:c3, kuigi must võib seejärel nähtavasti käiguga 10. ... Rfe4! forsseerida talle mitte sugugi ebasoodsaid teravusi.

9.	.....	d7—d5!

Selle edasilükkega kavatseb must pakkuda lootusrikast etturikahingut, takistades ühtlasi valget mängimast 10. a3 vastuse 10. ... d:c4 tõttu. Samuti pole ka 10. c:d5 L:d5 valgele sugugi meeldiv, mispärast valge on juba sunnitud haarama otsustavamate vahendite järele.

10.	0—0—0	.....

Ähvarduse 10. ... d:c4 pareerimiseks tuli arvesse veel ainult 10. Vd1, kuid ka seejärel tuleb 10. ... Od7 11. c:d5 Vc8 ja must saavutab mitte vähem kardetava rünnaku kui partiis. Olles likvideerinud valge peamise ähvarduse a2—a3, saavutab must nüüd kardetava initsiatiivi.

10.	.....	Oc8—d7!

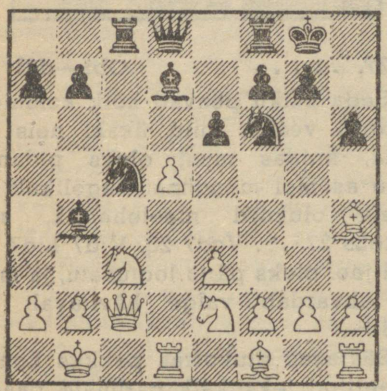
See etturikahing moodustab musta rünnakule ainukese loogilise jätku, sest punkti d5 vaevaline kaitsmine

võimaldas valgel saavutada suurepärase surveseisu.

11. c4 : d5 . . . . .

Tuli arvesse ka 11. a3, millele must vastab 11. . . . a5 ja säilitab seega oma Ob4 positsiooni. Kui valge jätkab seejärel 12. c:d5, siis võib must jätkata kas partii eeskujul 12. . . . Vc8 või ka 12. . . . e5, saavutades mõlemal juhul kahitud etturi eest suurepärase rünnakuseisu. Pärast teksti käiku ei suuda valge enam niipea oma arengut lõpetada.

11. . . . . Va8—c8

12. Kc1—b1 . . . . .

Kui 12. d:e6, siis lihtsalt 12. . . . f:e6 ja mustal on lisaks teistele trumpidele veel rünnakuvõimalusi vabal f-liinil, näiteks: 13. Kb1 Lb6 ja pole näha, kuidas valge suudaks oma arengu lõpetada.

12. . . . . Rc5—a4?

Selle liigse kiirustamisega rikub must oma rünnakuvõimalused ja satub nüüd koguni mõningatesse ebameeldivustesse. Õige jätk oli siin 12. . . . e5!, millega must likvideeris kõik ohud tsentris ja ähvardas alles seejärel asuda rünnaku otsustavale tugevdamisele liputiival. Valgel oleks suuri raskusi oma vigurite arendamisega ja on vaevalt usutav, et tal õnnestuks musta kontsentreeritud rünnakule edukat vastupanu avaldada.

Väga tugev oli muuseas ka Löwenfischi soovitus 12. . . . La5 13. O:f6 g:f6, et pärast 14. a3 jätkata 14. . . . O:a3 15. b:a3 Ra4 jne.

13. d5 : e6! f7 : e6

14. Lc2—b3 . . . . .

Viimaste käikudega likvideeris valge suurema ohu ja seisab nüüd päris hästi, ähvardades pärast arengu lõpetamist kasutada musta seisus leiduvaid nõrkusi. Must säilitab siiski parema arengu tõttu nii palju rünnakut, et ta suudab veel seise tasakaalustada.

14. . . . . Ob4 : c3

Võrdsuse saavutamiseks oli nähtavasti 14. . . . La5 küllaldane, sest 15. O:f6 Rc5 16. V:d7 R:b3 17. V:g7+ Kh8 jne. annab ainult kestva tule. Teisest küljest oli valgele sellest variandist loobumine ohtlik, sest musta rünnak ähvardab pärast Rf6 vabastamist väga tugevaks kujuneda.

Teksti käiguga otsustab must jätkata mängu võidule, kuid see on väga riskantne ja ohustab vähimagi ebatäpsuse korral musta enda seisu.

15. Re2 : c3 Ra4 : c3+

Huvitav jätk on siin 15. . . . Le8, mis on aga lõpuks soodus valgele: 16. O:f6 R:c3+ (Või 16. . . . V:f6 17. Re4 jne.) 17. O:c3 Oa4 18. L:b7 V:c3 (Või 18. . . . Vf7 19. Le4 O:d1 20. Od3 jne.) 19. b:c3 O:d1 20. Ob5 Lg6+ 21. e4 ja valgel on enamet turi kõrval veel ka parem seis.

16. b2 : c3 Ld8—e8

17. Vd1—d4! Rf6—d5?

Must mängib pärast õnnetut 12. käiku juba veidi tujutult ja satub pärast nõrka ratsukäiku ilmsesti halvemasse seisu. Siin oli vaja jätkata 17. . . . Kh8!, ähvardusega 18. . . . e6—e5, millega must võidaks mitu rünnakutempot ja mis annaks talle vähemetturile vaatamata täisväärtusliku mängu. Ratsukäiguga kaotab must asjatult aega ja annab vastasele või-

maluse arengu lõpetamiseks, mille järel valge enamettur koos kaksikodadega kindlustavad talle selge paremuse.

18. c3—c4 Rd5—b6
19. Of1—d3 Rb6—a4

Seega viib must vähemalt oma ratsu tugevale väljale c5, kuigi valgel õnnestus vahepeal oma areng lõpetada. Must seisab nüüd raskete ülesannete ees — võidelda vastase tugevate odade vastu ja luua rünnakuvõimalusi vastase kuningale, milleks eeldused pole sugugi soodsad.

20. Od3—c2 Ra4—c5
21. Lb3—c3 b7—b5

Pärast 21. ... Oa4 22. Vhd1 kõrvaldaks must küll vastase kaksikodad, kuid jääks vähemetturiga väherõõmustavasse seisu. Teksti käiguga alustab must meeleheitlikku rünnakut ja püüab iga hinna eest avada vastase kuningaseisu, lootes seda kasutada peatselt saabuvas mõlemapoolses ajapuuduses.

22. Kb1—a1 a7—a5

Nüüd ähvardab b5—b4, ja pärast 23. L:a5 kujuneb 23. ... b:c4 24. V:c4 Lh5 veidi ebameeldivaks.

23. c4 : b5 Od7 : b5
24. Lc3—b2 . . . . .

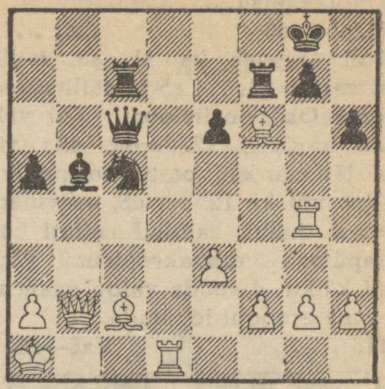
Löömine 24. L:a5 polnud valgele sugugi nii ohutu, nagu esimesel pilgul näib. Must vastaks sellele 24. ... Lc6 ja saavutaks võimaluste L:g2, Rb7, Va8 ja e6—e5 tõttu kardetava vastumängu. Teksti käik on kindlam.

24. . . . . Le8—c6?

Ajapuuduses ei leia must õiget mänguplaani ja võimaldab teksti käiguga valgel tuua tempovõiduga mängu oma oda, millega partii saatus on niisama hästi kui otsustatud. Palju parem oli näiteks 24. ... Vb8, et pärast 25. Vg4 alal hoida vastus 25. ... e5.

25. Vd4—g4 Vf8—f7
26. Oh4—f6 Vc8—c7

27. Vh1—d1 . . . . .

27. . . . . Ob5—d3!

Seda käiku peavad kõik kommentaatorid veaks, kuid ükski neist ei näita, kuidas must oleks pidanud selle asemel mängima. Tegelikult oli musta olukord meeleheitlik, sest näiteks 27. ... Vcd7 28. V:d7 L:d7 29. Vd4 jne. oleks päris lootusetu, ja muidu ähvardab valge hävitavalt 28. Vd8+.

Säärases olukorras pakkus komplitseeritud tekstikäik parimaid pääsemislootusi, eriti kui veel arvestada segavat ajapuudust. Tegelikult pole valgel siin võidutee leidmine kerge, mispärast pole imestada, et Euwe ei leidnud korraga parimat jätku.

Muuseas polnud 27. ... Rd3 sugugi parem, sest valge võis seejärel saavutada 28. V:d3! O:d3 29. O:d3 partiis võimaliku variandi; katse selle võimaluse vältimiseks 28. ... L:c2 lõpeks mustale pärast 29. Vd8+ Kh7 30. O:g7! jne. katastroofiliselt.

28. Oc2 : d3? . . . . .

Ei või öelda, et valge selle tähelepanematusega veel kogu oma paremust käest annaks, kuid siiski on seejärel juba raske näidata talle garanteeritud võidujätku. Tugevam, kuigi ka komplitseeritum, oli siin 28. V:d3! R:d3 29. O:d3, mille järel musta otse-

sed rünnakukatsed ei anna tulemusi, näiteks: 29. ... V:f6 30. L:f6 Lc1+ 31. Ob1 Vb7 32. L:e6+ ja valge matistab varem. Samuti ei või must jätkata ka rahulikult, sest siis võidaks valge kergesti oma materiaalse ülekaalu tõttu.

Veidi lootusrikkam mustale on katse 29. ... Vb7 30. Lc3 Ld5, et pärast 31. e4 vastata 31. ... Ld7 32. e5 Vc7 jne., kuid valge mängib tugevamini 31. Vd4! L:g2 32. Vd8+ Vf8 33. V:f8+ K:f8 34. Lc8+ Kf7 35. Ob2 ja musta vasturünnak pole küllaldane.

Parimaid praktilisi lootusi pakkus seepärast mustale lihtne 29. ... Lc1+. Kui nüüd 30. Ob1, siis 30. ... L:b2+ 31. O:b2 V:f2 ja valge odade seotud seis annab mustale võrdlemisi segava vastumängu; mängib aga valge 30. L:c1 V:c1+ 31. Kb2, siis järgneb 31. ... Vg1 32. Oc3 h5! ja must saavutab tekkivas lõppmängus samuti mõningat vastumängu. Kuigi valge neis variantides hoolsa mängu juures peaks lõpuks ikkagi võitma, tuleks tal seejuures veel palju praktilisi raskusi ületada.

28. . . . . Rc5 : d3
29. Vd1 : d3? . . . . .

Viga, millega valge annab juba käest kogu oma säilinud paremuse. Siin oli vaja jätkata 29. O:g7!, sest must ei või lüüa lippu paarikäigulise mati tõttu. Seepärast on variant 29. ... V:g7 30. V:g7+ V:g7 31. V:d3 L:g2 peaaegu sunnitud, mille järel valgel on mõningaid võidulootusi, kuid kus must omab siiski suurepäraseid viigiväljavaateid.

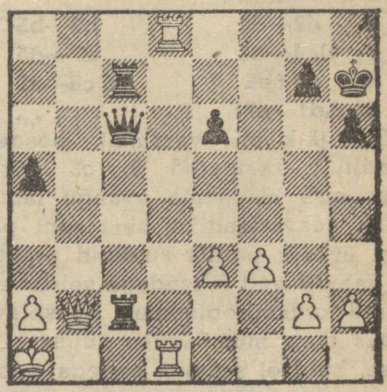
29. . . . . Vf7 : f6!

Nüüd ei või valge loomulikult lüüa f6 mati tõttu c1 ja samuti peab ta pareerima ähvardust V:f2. Kuigi järgnevas lõppmängus valge on ikkagi veel säilitanud enametturi, tuleb musta seisu juba soodsamaks pidada, sest järgnevas raskete vigurite lõppmängus on kaitstud kuningaseis olulisem kui väike materiaalne ülekaal, ja selles suhtes on paremus musta poolel.

30. f2—f3 Vf6—f5
31. Vg4—d4 . . . . .

Tugevam oli kahtlemata 31. Vd8+ Kh7 32. Vc8, millele must vastab kõige lihtsamini 32. ... Ld7 33. V:c7 L:c7, ja kuigi valge suutis seisu vahetusega veidi lihtsustada, pole ta siiski veel kõigist raskustest pääsenud. Pärast teksti käiku on aga valge kaitse tunduvalt keerulisem.

31. . . . . Vf5—c5
32. Vd4—d8+ Kg8—h7
33. Vd3—d1 Vc5—c2

34. Lb2—d4? . . . . .

Jäme viga ajapuuduses, mis kaotab otsekohe. Kuigi valgel on juba vaja ületada tülikaid raskusi, pakkus talle siin 34. La3! veel päris häid kaitsevõimalusi. Must jätkaks seejärel 34. ... V:g2 35. V8d2 L:f3 või 35. Ld3+ Vg6 või g6 ja seisaks valge avatud kuningaseisu tõttu ikkagi veel paremini, kuid pole kindel, et see on piisav võidu saavutamiseks.

34. . . . . Vc2—c1+
35. Ka1—b2 Lc6—c2+
Valge alistus.

Nr. 42. Hispaania avang.

V. SMÕSLOV — S. RESHEVSKY

Moskva, 6. ja 7. mail 1948.

1.	e2—e4	e7—e5
2.	Rg1—f3	Rb8—c6
3.	Of1—b5	a7—a6
4.	Ob5—a4	Rg8—f6
5.	0—0	Rf6 : e4

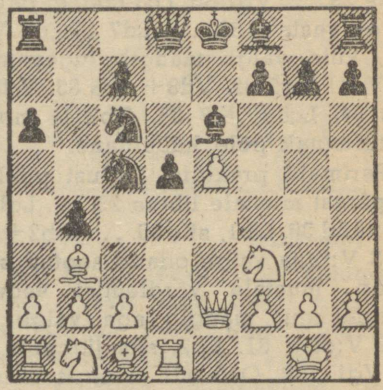
Hispaania avangu lahtine variant läks matšturniiri lõpupoolel moodi, olgugi et must ei saavutanud sellega senistes partiides edu. Nähtavasti oli aga Reshevsky koduses analüüsis ette valmistanud uusi parandusi musta kaitses, võrreldes seniste partiidega Keres-Euwe, Keres-Reshevsky ja Smõslov-Euwe.

6.	d2—d4	b7—b5
7.	Oa4—b3	d7—d5
8.	d4 : e5	Oc8—e6
9.	Ld1—e2!	. . . . .

See jätk on varemalt peaaegu eranditult kasutatud 9. c3 kõrval kujunemas hispaania avangu lahtise kaitse peavariandiks, sest seni pole must üheski partiis suutnud praktiliselt rahuldavalt lahendada seisus esinevaid kaitseprobleeme. Käesolevas partiis teeb must selles suunas uue katse, kuid ei saavuta sellega samuti veenvat tulemust.

9.	. . . . .	Re4—c5
10.	Vf1—d1	b5—b4

Eelmainitud partiides, kust leiame ka lähemaid selgitusi kogu avanguvariandi kohta, kasutati kahel juhul kaitset 10. . . . R:b3 11. a:b3 Lc8, mis aga osutus mustale äärmiselt ohtlikuks. Teksti käiguga püüab Reshevsky takistada edasilüket c2—c4, loobudes seejuures esialgu vahetusest b3, et mitte vabastada valgele lipule paljudes variantides äärmiselt tugevat tsentraalvälja e4. Nagu käesolev partii näitab, ei suuda aga ka teksti variant kõrvaldada musta seisu peamist puudust — positsioonilisi nõrkusi liputiival ja tsentris, mida valge saab kasutada kardetava initsiatiivi arendamiseks.

11.	Oc1—e3	. . . . .

See lihtne arenduskäik on küllaltki hea ja kindlustab valgele meeldiva seisu, kuid siin tuleb lähemalt uurida ka teisi, komplitseeritumaid variante, milledest valgel on siin rikkalik valik.

Esmajoones väärib uurimist selle avanguvariandi „standardkäik" 11. c4, et pärast 11. . . . b:c3 vastata 12. O:d5! O:d5 13. R:c3 Re7 14. Oe3 Re6 15. R:d5 R:d5 16. Lc4 võiduseisuga valgele. Seepärast on pärast 11. c4 Kmochi poolt soovitatud vastus 11. . . . d4 peaaegu sunnitud, ja nüüd tekkinud seis on käigu 11. c4 hindamisel otsustava tähtsusega.

Kmochi järgi annab 12. Oe3 Og4 13. h3 mustale pärast 15. . . . d3! paremuse, kuid valge võib muidugi mängida palju tugevamini kui 12. Oe3. Tuleb arvesse näiteks 12. Rbd2 Oe7 13. Re4 R:b3 14. a:b3 ja vastukaaluks musta kaksikodadele omab valge vastase ettursesisu nõrkuste tõttu päris häid rünnakuvõimalusi.

Teine siin tõsiselt arvesse tulev

jätk on Byrne'i leiutatud vigurikahing 11. O:d5 O:d5 12. c4, mis annab pärast 12. ... b:c3 13. R:c3 jne. valgele ülalmainitud soodsa seisu. Must võib aga selle asemel kahel viisil kahida lipu üpris selgusetute tulemustega, näiteks: 12. ... O:c4 13. V:d8+ V:d8 14. Le1 ja on võimalik, et valge materiaalne paremus osutub küllaldaseks; või 12. ... O:f3 13. L:f3 Rd4 14. Ld1 Rdb3 15. L:d8+ K:d8 16. a:b3 R:b3 17. Og5+ Oe7 18. V:a6 ja jällegi on kogu toodud variandi kohta lõpliku hinnangu andmine äärmiselt raske. Igal juhul on selge, et pärast kahingut 11. O:d5 O:d5 12. c4 võisid tekkida niivõrd komplitseeritud variandid, et nende analüüs piiratud mõtlemisaja juures oli peaaegu võimatu. Niipalju näib igatahes selge olevat, et mustal ei tarvitsenud kumbagi ülalmainitud mänguviisi eriti rohkem karta kui rahulikku teksti käiku, mis ähvardab 12. O:c5 ühes Oa4 ja seab mustale samuti raskeid kaitseprobleeme.

11. . . . . Rc5 : b3
12. a2 : b3 Ld8—c8

Must peab ikkagi pehmendama rünnaku c2—c4 efekti, olles võimetu seda edasilüket takistama. Nõrgestatud liputiib kindlustab aga ka siin valgele positsioonilise ülekaalu.

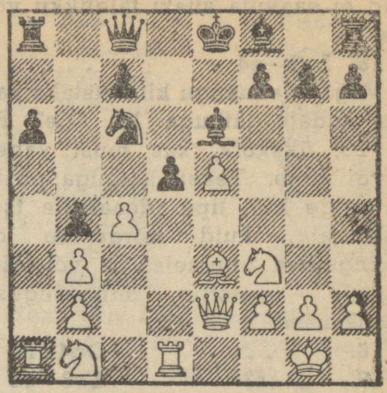
13. c2—c4! . . . . .

See rünnak kindlustab valgele, nagu paljudes selle avangusüsteemi variantides, ka siin selge initsiatiivi. Must satub nüüd kaunis ebameeldivatesse raskustesse.

(Vt. diagrammi.)

13. . . . . d5 : c4

Pärast 13. ... b:c3 kindlustab 14. R:c3 Rb4 15. Ra4 punkti c5 vallutamise tõttu valgele selge positsioonilise paremuse; teksti käik on tugevam, kuigi valge vabaneb nüüd kaksiketturist b-liinil ja vallutab hiljem ikkagi punkti c5.

14. b3 : c4 h7—h6!

Nii mõnigi peab seda käiku, mille eesmärgiks on pärast 14. ... Oe7 vältida väljahüpet 15. Og5, võib-olla asjatuks ajakaotuseks, sest valge vallutab paari käigu pärast niikuinii välja c5 ja vahetab musta värvi odad. Siiski pole asi nii lihtne, sest pärast 14. ... Oe7 15. Og5 ei ähvarda valge mitte ainult vahetada odasid, vaid saavutada ka tugevat survet kogu tsentris, näiteks 15. ... 0—0 16. Ld4 Od7 17. Rbd2 ja mustal on äärmiselt raske mingit vastumängu saavutada. Must otsustab seepärast ohverdada veel ühe tempo, likvideerides seejuures kõik g5 kaudu ähvardavad ohud.

15. Rb1—d2 Of8—e7
16. Rd2—b3 . . . . .

Võimalik oli ka 16. Re4, kuid Smõslov tahab hoida seda välja vabana lipu jaoks. Valge vallutab nüüd tähtsa välja c5 ja likvideerib seejuures ka musta kaksikodad.

16. . . . . 0—0
17. Oe3—c5 Oe6—g4

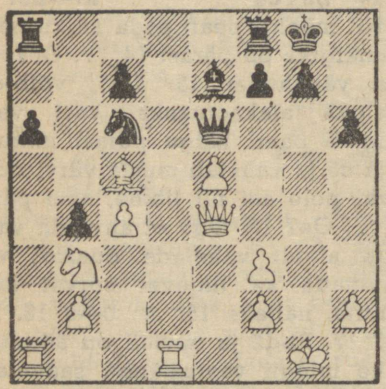
Must on sunnitud kiiresti alustama mingit vastumängu, sest rahuliku edasimängu korral, näiteks pärast 17. ... Vd8, tugevdaks valge otsustavalt oma survet käiguga 18. Le4. Järgnevate vahetustega suudab must oma seisu küll veidi kergendada,

kuid ei saavuta siiski täielikku võrdsust.

18. Le2—e4 . . . . .

Väga hea mängu kindlustaks valge siin endale jätkuga 18. O:e7 R:e7 19. h3, ükskõik, kas must vahetab f3 või mitte. Teksti käiguga posteerib valge küll lipu ideaalsele tsentraalväljale, kuid nõrgestab oma kuningatiiva etturseisu ja võimaldab mustale seetõttu mitmesuguseid vastušansse.

18. . . . . Og4 : f3
19. g2 : f3 Lc8—e6

20. Oc5 : e7? . . . . .

Selle vahetusega annab valge käest kogu oma paremuse, mis seisnes peamiselt musta Rc6 ebasoodsas asendis, sest valge 18. käigu tulemusena kompenseerivad üksteist etturinõrkused lipu- ja kuningatiival. Teksti vahetusega viib aga valge musta Re7 suurepärasesse seisu, võrdsustades seega seisud täielikult.

Kui valge tahtis veel mingit paremust säilitada, siis pidi ta siin kaitsma lihtsalt e-etturit käiguga 20. f4. Kui seejärel 20. ... O:c5 21. R:c5 Lg6+, siis 22. Lg2; kui aga 20. ... Lg6+, siis 21. L:g6 f:g6 22. O:e7 R:e7 23. Vd7 jne., mõlemal juhul paremusega valgele. Parem teksti vahetusest oli kahtlemata ka 20. Vd5.

20. . . . . Rc6 : e7
21. Rb3—c5 Le6—g6+
22. Le4 : g6 Re7 : g6

Lõppmäng on nüüd täiesti võrdne ja kummagi poole võidukatsed ei anna enam mingeid tulemusi. On raske uskuda, et partii võib kesta veel tervelt 50 käikul

23. Rc5 : a6 . . . . .

Valge e-etturi kaitsmise korral saaks must aega jätkata a6—a5 ja seega kindlustada oma etturseisu liputiival. Järgnevad peaaegu forsseeritud vahetused viivad partii kiiresti ilmsesse viigiseisu.

23. . . . . Rg6 : e5
24. b2—b3 Va8—a7!

Selle hea käiguga, mis ähvardab muuseas ka 25. ... Vfa8, kindlustab must endale kerge initsiatiivi; loomulikult ei oma see aga partii tulemuse jaoks enam mingit praktilist tähtsust.

25. Ra6 : b4 Va7 : a1
26. Vd1 : a1 Vf8—b8
27. Rb4—d5 . . . . .

Pärast 27. Va4 võib järgneda 27. ... R:f3+ 28. Kg2 Rd2, või ka 27. ... c5 ühes V:b3, mõlemal juhul selge viigiseisuga. Teksti käik annab aga sama tulemuse.

27. . . . . Vb8 : b3
28. f3—f4 Re5 : c4
29. Va1—c1 Rc4—d2
30. Vc1 : c7 Rd2—f3+
31. Kg1—g2 Rf3—h4+
32. Kg2—f1 Vb3—b2

Või 32. ... Vb1+ 33. Ke2 Vh1 34. Vc8+ Kh7 35. Vc7 ja must peab kas loobuma f-etturist h-etturi vastu või leppima viigiga pärast 35. ... Kg6 36. Re7+ Kf6 37. Rg8+ Kg6 38. Re7+ jne.

33. Rd5—e3 . . . . .

Sellega lülitab valge musta ratsu ajutiselt mängust välja ja võtab seega mustalt viimased võidulootused.

33. . . . . Vb2—b4

34.	f4—f5	f7—f6
35.	Vc7—c5	Kg8—h7
36.	Re3—d5	Vb4—d4
37.	Rd5—e7	. . . . .

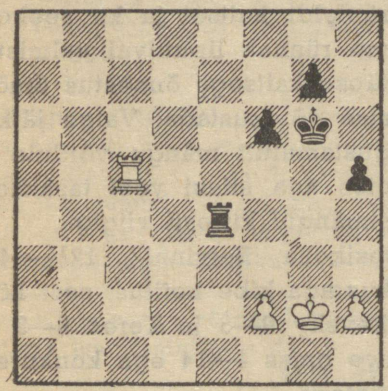
Järgnev etturikahing forsseerib ratsuvahetuse ja viib mängu viigilisse vankri-lõppmängu, kuid see polnud sugugi vajalik. Pärast rahulikku 27. Re3 polnud samuti näha mustale mingit reaalset võiduvõimalust.

37.	. . . . .	Vd4—e4
38.	Re7—g6	Rh4 : g6
39.	f5 : g6+	Kh7 : g6

Vankri-lõppmäng on musta enam-etturile vaatamata selgesti viigiline ega paku enam mingit huvi. Toome seepärast järgnevad käigud, kus Reshevsky võtab ette meeleheitlikke võidukatseid, ilma pikemate kommentaarideta.

40.	Kf1—g2	h6—h5

Siin katkestati partii ja valge kirjutas üles oma salakäigu.

41.	h2—h3	f6—f5
42.	Vc5—c6+	Kg6—g5
43.	Vc6—c7	g7—g6
44.	Vc7—c6	Ve4—d4
45.	Vc6—a6	h5—h4
46.	Va6—b6	Vd4—d3
47.	Vb6—a6	Kg5—h5
48.	Va6—a8	Vd3—d6
49.	Va8—h8+	Kh5—g5
50.	Kg2—f3	Vd6—d3+
51.	Kf3—g2	Vd3—d4
52.	Kg2—f3	Kg5—f6
53.	Vh8—f8+	Kf6—g7
54.	Vf8—a8	Vd4—d3+
55.	Kf3—g2	g6—g5

Must viib küll oma etturid mõne sammu võrra edasi, kuid see pole valgele sugugi kardetav. Viik saabub ilma igasuguse vaevata.

56.	Va8—a6	Vd3—d7
57.	Va6—b6	Vd7—e7
58.	Vb6—a6	Kg7—f7
59.	Va6—h6	Ve7—e6
60.	Vh6—h8	Kf7—g7
61.	Vh8—h5	Kg7—g6
62.	Vh5—h8	Ve6—c6
63.	Vh8—g8+	Kg6—f6
64.	Vg8—f8+	Kf6—e5
65.	Vf8—g8	Ke5—f4
66.	Vg8—h8	Vc6—c5
67.	Vh8—h5	Vc5—c6
68.	Vh5—h8	Vc6—g6
69.	Vh8—h7	Kf4—e5
70.	Vh7—h8	Ke5—f6
71.	Vh8—f8+	Kf6—e6
72.	Vf8—h8	Ke6—f7

Siin katkestati partii teistkordselt. Smõslov kirjutas jällegi üles salakäigu.

73.	f2—f4	. . . . .

Viik.

Must nõustus viigiga ilma edasimänguta, sest nii 73. ... g:f4+ 74. Kf3 ühes K:f4 kui ka 73. ... Kf6 74. Kf3 g4+ 75. Kg2 jne. annab selge viigiseisu; vastased oleksid aga pidanud selle tulemusega nõustuma juba umbes 30 käiku varem.

22. voor.

½ Keres-Smõslov ½

½ Botvinnik-Euwe ½

Vaba Reshevsky.

Kuigi esikoht turniiris ja seega ka maailmameistri tiitel olid praktiliselt juba ammu selged, andis 22. voor selles küsimuses lõpliku vastuse. Partiis Botvinnik-Euwe valis esimene rahuliku vahetusvariandi lipugambiidis, vahetas seejärel ka mõned vigurid ja pakkus siis vastasele 14. käigul viiki, millega Euwe ka nõustus. Selle poolpunktiga suurendas Botvinnik vahet enda ja oma lähima konkurendi vahel 3½ punktini, mida veel mängida jäänud 3 partii juures polnud ka teoreetiliselt enam võimalik tasa teha.

Keres-Smõslov mängisid jällegi Grünfeldi kaitset ja ka seekord väljus valge avangust paremusega. Tema rünnak liputiival valmistas mustale palju muret ja ainult äärmiselt täpse kaitsega õnnestus Smõslovil pärast vastase paari ebatäpsust seise võrdsustada. Valge jätkas aga ka võrdses lõppmängus täiesti õigustamatult mängu võidule ja sattus seetõttu koguni raskustesse, suutes aga siiski veel tasakaalu säilitada. Partii katkestati ja lõppes edasimängul kiiresti viigiga.

22. vooruga kindlustas endale esikoha Botvinnik 12½—4½ punktiga. Järgnevate kohtade pärast jätkus aga kibe heitlus, sest kõik konkurendid — Smõslov 9½—8½, Reshevsky 9—8 ja Keres 9—9 — seisid üksteisele vahetus läheduses. Euwe omas 4—14 ega konkureerinud juba kaua aega enam teiste osavõtjatega.

Nr. 43. Inglise avang.

P. KERES V. SMÕSLOV

Moskva, 9. ja 10. mail 1948.

1. c2—c4 Rg8—f6
2. Rb1—c3 d7—d5

Smõslov armastab teatavasti igal võimalusel kasutada Grünfeldi kaitsega sarnanevat arendussüsteemi, valides selleks sageli isegi kahtlase väärtusega avanguvariante. Teksti käik on Grünfeldi kaitsesse ülemine-

kuks hädavajalik, sest näiteks pärast 2. ... g6 võiks valge mängida 3. e4 ja viia seega mängu kuningaindia kaitsesse.

Sama arengusüsteemi kasutas Smõslov juba ka II ringi partiis Reshevsky vastu, kes aga loobus igasuguseist katseist musta mitte täiesti riisikovaba edasilükke ümberlükkamiseks.

3.	c4 : d5	Rf6 : d5
4.	e2—e4	. . . . .

Pärast 4. d4 g6 saabub normaalseis Grünfeldi kaitsest, kuid ettevaatlikum oli kahtlemata 4. Rf3. Pärast teksti käiku võis tekkida huvitavaid teravusi.

4.	. . . . .	Rd5 : c3

Tähelepanu vääris siin terav vastus 4. ... Rb4, et pärast 5. Oc4 mängida 5. ... Oe6 tugeva survega valgetel tsentraalväljadel. Valge võis aga 5. Oc4 asemel mängida ka rahulikumalt 5. d3 ühes Oe3, saavutades ühe sitsiilia avangu variandiga sarnase seisu vahetatud värvidega.

5.	b2 : c3	g7—g6
6.	Oc1—a3	. . . . .

Käiguga 6. d4 võis valge üle minna tavalisse Grünfeldi kaitsesse, saavutades pärast 6. ... c5 7. Oc4 ühes Rge2 jne. samuti hea mängu. Teksti käik on aga veelgi tugevam, sest nüüd peab must vajaliku edasilükke c7—c5 teostamiseks arendama oma ratsu d7 ja seega nõrgendama survet tähtsale tsentraalväljale d4.

6.	. . . . .	Rb8—d7
7.	Rg1—f3	Of8—g7
8.	Of1—e2	. . . . .

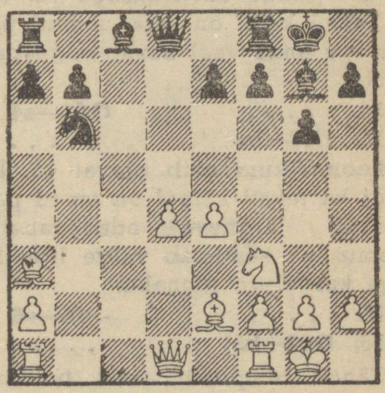
Rünnakukatsed näiteks käiguga 8. h4 ei paku valgele õige vastumängu korral lootusi paremusele, mispärast ta otsustab esialgu arengu lõpetada ja alles seejärel asuda aktiivsete plaanide teostamisele tsentris ja liputiival. Mustal on siin vastumängu loomisel suuremaid raskusi kui tavalises Grünfeldi kaitses, kus ta võib tugevdada survet punktile d4 käikudega Rc6 ja Og4.

8.	. . . . .	c7—c5
9.	0—0	0—0
10.	d2—d4	c5 : d4

Teksti käiguga avab must küll valge odale tugeva diagonaali a3—f8, kuid vabastab seejuures ratsu punkti c5 tülikast kaitsest ja suudab kindlustada oma vigureile rahuldava arengu. Siiski ei õnnestu mustal seise täielikult tasakaalustada, sest tal puudub positsiooniline kompensatsioon valge tugeva etturtsentri ja liputiiva vabade liinide eest. On selge, et valge on avangust väljudes saavutanud kerge ülekaalu.

Mõningal määral ohutum, kuid samuti mitteküllaldane seisude võrdsustamiseks oli võib-olla katse 10. ... b6, püüdes hoida seisu võimalikult kinnisena. Valge vastaks sellele lihtsalt 11. e5, ähvardades e5—e6, ja kui 11. ... e6, siis 12. Rd2 Ob7 13. f4 jne. tugeva positsioonilise survega. Näib, et musta poolt valitud arengusüsteem pole täiesti küllaldane võrdsuse saavutamiseks.

11.	c3 : d4	Rd7—b6

12.	Ld1—b3!	. . . . .

Musta peamine positsiooniline ähvardus oli siin 12. ... Oe6, rünna-

tes etturit a2 ja kavatsedes pärast Vc8 vallutada lõplikult välja c4. Teksti käik on väga tugev ja tõmbab musta kavatsustest kriipsu läbi, sest pärast 12. ... Oe6 järgneks nüüd 13. d5! O:a1 14. d:e6 jne. väga tugeva rünnakuga kahitud kvaliteedi eest. Et ka 12. ... O:d4 ei tule 13. Vad1 tõttu arvesse, siis seisab must nüüd raskete probleemide ees, kuidas endale mingit vastumängu luua.

12. . . . . Oc8—g4

13. Va1—d1 Og4—d7

Mõningad taktikalised ähvardused moodustavad musta ainukese vastumängu, kuid need on kergesti pareeritavad ega suuda mingil viisil kompenseerida valge positsioonilist ülekaalu. Kui näiteks 13. ... Vc8, siis võib järgneda 14. d5 või ka 14. Ob4, ähvardades 15. La3 kõrval ka 15. Oa5 või 15. a4.

14. Vd1—c1 . . . . .

Vanker ei seisa edaspidi c-liinil kõige soodsamini ja pakub mustale ainult võimalusi kergendavateks vahetusteks. Seepärast on Lilienthalil õigus, kui ta soovitab siin 14. Vb1! rünnakuga punktile b7; kui seejärel 14. ... Oa4, siis lihtsalt 15. Le3 tülika ähvardusega 16. Oc5.

Teksti käik on aga samuti päris hea ega anna veel käest valge paremust.

14. . . . . Od7—a4

15. Lb3—b4 . . . . .

Loomulikum näib olevat 15. Le3, kuigi ka teksti käigul on omad paremused. Järgneva odadevahetuse tulemusena saavutab valge liputiival väga kardetava rünnaku.

15. . . . . e7—e6

16. Oe2—b5! . . . . .

Tähtis tempovõit, mis tunduvalt tugevdab valge survet liputiival. Ühtlasi kaotab must nüüd võimaluse tülikaks vasturünnakuks käiguga Oc6.

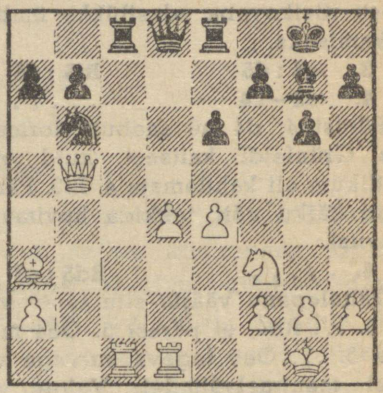
16. . . . . Oa4 : b5

17. Lb4 : b5 Vf8—e8

18. Vf1—d1 . . . . .

Tugevam oli siin otsekohe 18. Oc5 ühes Vb1, millega valge kannab rünnaku raskuspunkti üle b-liinile. Teksti käik on aga samuti päris hea.

18. . . . . Va8—c8

19. Oa3—c5 . . . . .

Üllataval kombel osutub see vahetusi vältiv jätk mitteküllaldaseks valge seisuparemuse kindlustamisel, sest mustale avaneb nüüd võimalus kasutada peidetud kaitsevõimalust ja saavutada peaaegu võrdsus. Tugevam oli seepärast 19. V:c8 L:c8 20. Vc1, millega valge seob musta lipu Ve8 kaitseks ja võidab seega paar tempot rünnakuks b-liinil. Pärast 20. ... Ld8 ei jätka valge mitte 21. Vc7 Of8! tõttu, vaid lihtsalt 21. Oc5 ühes Vb1, mis järgneks muuseas ka pärast 20. ... Lb8.

19. . . . . Ld8—c7!

Nõrgem oli kahtlemata 19. ... Ld7 20. L:d7 R:d7 21. O:a7 ja valgel on pärast 21. ... Va8 tugev vastus 22. Vc7!. Teksti käigu peamiseks ideeks on taktikaline võimalus 20. d5 e:d5 21. e:d5 R:d5! 22. V:d5 b6 23. Vd7 Lf4 ja must võidab viguri tagasi vastuvõetava mänguga, kusjuures ka vahekäik 21. Oe3 Ld7 ei anna valgele midagi erilist.

20. Vc1—b1 Lc7—c6
21. Oc5 : b6 . . . . .

Kui otsekohe 21. e5, siis võib 21. ... Ra4! tülikaks kujuneda.

21. . . . . a7 : b6
22. e4—e5 . . . . .

Valge seisab hästi, kuid on väga raske leida jätku, millega võiks seisu edasi tugevdada. Midagi ei anna näiteks 22. L:b6 L:e4 23. L:b7 L:b7 24. V:b7 Vc2 ja musta vigurite aktiivne seis kaalub üles kahitud etturi; samuti mitteküllaldane märkimisväärse paremuse saavutamiseks on ka 22. d5 e:d5 23. e:d5 L:b5 24. V:b5 Ved8! jne.

Teksti käik ei anna valgele samuti midagi erilist, mispärast tuleb arvata, et parimaid lootusi säilitas siin lihtne taganemine 22. Ld3, hoides alal positsioonilised ähvardused nii b-liinil kui ka tsentris.

22. . . . . Lc6 : b5
23. Vb1 : b5 Vc8—c6
24. g2—g3? . . . . .

Seejärel pole mustal üldse enam mingeid raskusi. Palju tülikam oli 24. Vdb1 Vec8 (Variant 24. ... Va8 25. V:b6 V:b6 26. V:b6 V:a2 27. g3 Va7 28. Rg5 on kasulik valgele.) 25. g4 Vc1+ 26. V:c1 V:c1+ 27. Kg2 Vc6 28. g5 ja must pole veel vabanenud kõigist raskustest.

24. . . . . Ve8—a8
25. Vd1—d2 Og7—h6
26. Vd2—b2 Oh6—c1
27. Vb2—b1 . . . . .

Valgel pole paremat, sest näiteks pärast 27. Ve2 järgneks 27. ... Va5 jne. küllaldase vastumänguga mustale. Nüüd tekib lõppmäng umbes võrdsete võimalustega.

27. . . . . Va8 : a2
28. Vb5 : b6 Vc6 : b6

Muidugi mitte 28. ... Vcc2 29. Re1 jne.

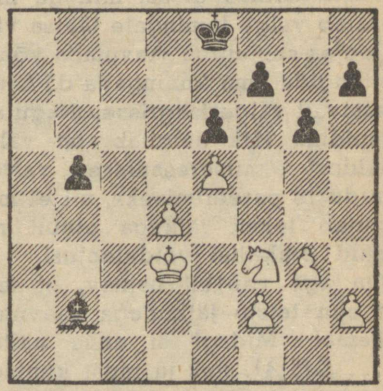
29. Vb1 : b6 Va2—b2!

Selle hea käiguga tasakaalustab must seisu täielikult, sest järgnevas lõppmängus osutub b-ettur väga tugevaks, ka sel juhul, kui valge loobub vankrivahetusest ja mängib 30. Vd6.

30. Vb6 : b2 Oc1 : b2
31. Kg1—f1 Kg8—f8
32. Kf1—e2 Kf8—e8
33. Ke2—d3 b7—b5

Mõned kommentaatorid arvasid, et pärast vankrivahetust tekkinud lõppmäng on soodus mustale ja et valge peab viigi saavutamiseks võitlema raskustega. Tegelikult aga pole see nii; seis on täiesti võrdne ja valge satub raskustesse ainult hiljem ettevõetud põhjendamata võidukatsete tõttu.

Teksti käik on vajalik, sest otsekohe 33. ... Kd7 pole võimalik 34. Rg5 tõttu, ja pärast 33. ... Oc1 võiks järgneda 34. Kc4 Kd7 35. d5 või 35. Kb5 ja valge saavutab parema seisu kui partiis.

34. Rf3—g5 h7—h5
35. h2—h3? . . . . .

Alles pärast seda mõtlematut käiku satub valge teatud raskustesse, sest nüüd kujuneb musta b-ettur väga tugevaks. Oli vaja mängida lihtsalt 35. Re4 Kd7 (Mitte aga 35. ... Oa3 36. Rc3! b4 37. Rb5 jne. paremusega valgele.) 36. Rd6 ja nüüd annab nii 36. ...

f6 37. R:b5 f:e5 38. d:e5 O:e5 kui ka 36. ... Kc6 37. R:f7 Kd5 38. Rh8 jne. viigilise lõppmängu.

35. . . . . Ob2—a3
36. f2—f3 Oa3—e7
37. Rg5—e4 Ke8—d7
38. g3—g4 Kd7—c6

Parem oli vahetada otsekohe 38. ... h:g4 jne., sest nüüd võis valge jätkuga 39. g:h5 g:h5 40. Rg3 h4 41. Re4 jne. otsekohe forsseerida viiki. Partiijätk pole aga samuti mitte halb.

39. Re4—g3 h5 : g4
40. f3 : g4 . . . . .

Lihtsam oli kahtlemata 40. h:g4, olgugi et valge loobub seega ähvardusest moodustada vabaettur h-liinil. Pärast 40. h:g4 jääks aga Ef3 kohale ja kaitseks tähtsat välja e4, võttes seega mustalt igasugused lootused võidukatseteks kuninga sissetungiga d5 kaudu.

40. . . . . b5—b4

Vastutusrikas otsus, millega must vabastab valge kuningale tähtsa välja c4, lootes seejuures saavutada võimalust tungida oma kuningaga d5 kaudu otsustavalt valge laagrisse. Nagu aga edaspidine jätk selgitab, on valgel küllaldasi kaitseressursse vastase ähvarduste pareerimiseks, nii et must saavutab teksti jätkuga ainult mõningaid praktilisi võidulootusi.

On aga vaevalt usutav, et must võis siin teiste jätkudega saavutada rohkemat. Midagi ei anna näiteks 40. ... Kd5 41. Re2 ja must kuningas tõrjutakse juba järgneval käigul uuesti tagasi, ja ka 40. ... Kb6 41. Kc3 Ka5 42. Kb3 b4 43. Re4 Kb5 44. g5 või 43. ... g5 44. Rd2 ühes Rf3 jne. võimaldab valgele küllaldast kaitset. Viimane variant võis muuseas hiljem tekkida ka partiis.

41. Kd3—c4 g6—g5

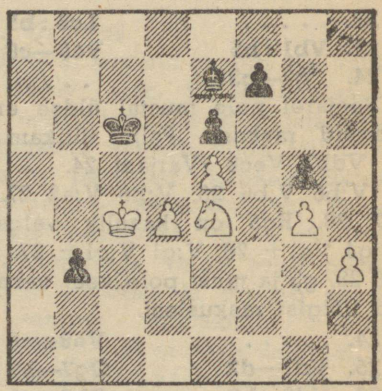
Partii oli pärast musta 40. käiku katkestatud ja must tegi selle käigu pärast põhjalikku kodust analüüsi. See edasilüke on varem või hiljem võimaluse h3—h4 kõrvaldamiseks niikuinii vajalik.

42. Rg3—e4 . . . . .

Muidugi võis valge viia oma ratsu ka f3-le f1 ja d2 kaudu, kuid partiis järgnev võidukatse musta poolt on täiesti ohutu ja ainult kiirendab viigilist tulemust.

42. . . . . b4—b3

Seis on viigiline, mispärast must katsetab veel viimast lõksu. Katse 42. ... Kb6 43. Rd2 Ka5 44. Kb3 Kb5 45. Rf3 võimaldaks valgel oma seisu lõplikult kindlustada, näiteks: 45. ... Kc6 46. Kc4 b3 47. K:b3 Kd5 48. Kc3 Ke4 49. Rd2+ Kf4 50. Rc4 ühes Rd6, või 45. ... f6 46. e:f6 O:f6 47. h4 g:h4 48. g5 jne., mõlemal juhul kindlustatud viigiga.

43. Re4—c3! . . . . .

Muidugi mitte 43. K:b3 Kd5 ja must saavutab pärast tsentrietturite langemist häid võidulootusi.

43. . . . . b3—b2
44. Kc4—b3 f7—f6
45. Kb3 : b2 . . . . .

Pärast 45. e:f6? O:f6 46. K:b2 O:d4 ühes O:c3 on etturi-lõppmäng mustale võidetud. Nüüd on aga viik ilmne.

45. . . . . f6 : e5
46. d4 : e5 Kc6—c5

47.	Kb2—c2	Kc5—d4
48.	Rc3—b5+	Kd4 : e5
49.	Kc2—d3	

Viik.

Pärast 49. ... Kf4 järgneb 50. Rc7, ja muidu võib valge viia oma kuninga f3 ning kahida ratsu e6, jätkates hiljem h3—h4 kerge viigiga.

Nr. 44. Lipugambiit.

M. BOTVINNIK — M. EUWE

Moskva, 9. mail 1948.

1.	d2—d4	d7—d5
2.	Rg1—f3	.....

Botvinnik valib lipugambiidis peaaegu alati selle ratsukäigu enne edasilüket c2—c4, vältides seega igasuguseid teravaid avanguid, näiteks Albini vastugambiiti 2. ... e5 jne. Eriti arusaadav on see käesolevas partiis, kus Botvinnikul oli maailmameistri tiitli võitmiseks vaja veel ainult pool punkti.

2.	.....	Rg8—f6
3.	c2—c4	e7—e6
4.	c4 : d5	.....

Lihtsustamistaktika jätkub. Teksti käiguga väldib valge pärast 4. Og5 h6 või 4. Rc3 c5 võimalikke teravusi ja kindlustab endale hea mängu ilma igasuguse kaotuseriisikota.

4.	.....	e6 : d5
5.	Rb1—c3	c7—c6

Must kavatseb arendada oma oda f5, mis otsekohe oli halb vastuse 6. Lb3 tõttu. Järgnevad käigud toimuvad vastavalt selle käigu forsseerimise või takistamise eesmärgil.

6.	Ld1—c2	g7—g6

Originaalne idee, mis aga vaevalt on eriti soovitatav, sest oda ei seisa järgnevalt g7 eriti soodsalt. Lootusrikkam näib olevat 6. ... Og4, et pärast 7. Re5 mängida 7. ... Oh5 ühes Rbd7 jne.

7.	Oc1—g5	Of8—g7

Jällegi oli 7. ... Of5 halb 8. Lb3 tõttu.

8.	e2—e3	Oc8—f5

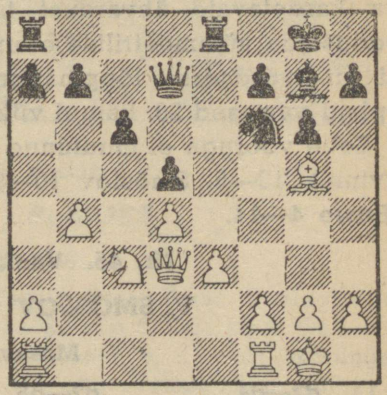
Nüüd aga on see käik vajalik, sest muidu vastaks valge 9. Od3 ja takistaks oda arendamist f5 üldse. Pärast odavahetust võrdsustub seis kiiresti, eriti kui arvestada seda, et valge on nõus viigiga.

9.	Of1—d3	Of5 : d3
10.	Lc2 : d3	0—0
11.	0—0	Rb8—d7
12.	Rf3—e5	.....

Musta Og7 seisu oli lihtsam kasutada manöövriga 12. b4, alustades rünnakut liputiival, kuid viigi kindlustamiseks on teksti käik loomulikult lihtsam.

12.	.....	Ld8—e8
13.	Re5 : d7	Le8 : d7
14.	b2—b4	Vf8—e8

Viik.

Ähvarduse 15. ... Re4 tõttu peab valge mängima 15. O:f6 O:f6, püüdes seejärel alustada rünnakut liputiival. Redutseeritud materjali tõttu on musta kaitsevõimalused päris soodsad ja on vaevalt usutav, et õige kaitse juures valge rünnak talle mingit edu tooks.

23. voor.

½ **Smõslov-Botvinnik** ½

½ **Reshevsky-Keres** ½

Vaba Euwe.

Selle vooru partiid möödusid rahulikult, sest ükski osavõtjaist ei tahtnud enne turniiri lõppu eriti riskeerida ja seega ohustada oma turniiriseisu. Smõslovi-Botvinniku vastuvõetud lipugambiit lõppes nagu ette võis arvata, kiiresti viigiga. Vastastel kulus selleks 17 käiku, et luua üldisteks vahetusteks sobiv seis ja leppida siis viiki.

Veidi rohkem võitlust oli partiis Reshevsky-Keres. Nimzoindia kaitses saavutas must kiiresti võrdsuse ja hiljem koguni veidi aktiivsema seisu, kasutades valge mahajäämist arengus. Selle asemel et luua kardetavaid ähvardusi tsentris, võimaldas aga must vastasel moodustada sümmeetrilise etturstruktuuri, mis pärast mõningaid vahetusi viis võrdsesse lõppmängu. Lootusetult võimalustevaeses seisus leppisid vastased 26. käigul viiki.

Selle vooruga ei muutunud osavõtjate omavaheline punktide suhe: Botvinnik 13—5, Smõslov 10—9, Reshevsky 9½—8½, Keres 9½—9½ ja Euwe 4—14.

Nr. 45. Vastuvõetud lipugambiit.

V. SMÕSLOV **M. BOTVINNIK**

Moskva, 11. mail 1948.

1. d2—d4 **d7—d5**
2. c2—c4 **d5 : c4**

Tavaliselt kasutab Botvinnik siin kaitsesüsteemi 2. ... e6 3. Rc3 c6 4. Rf3 Rf6 jne., kuid käesolev partii toimub eriolukorras, kus mustal on turniiril esikoht juba kindlustatud ja kus ta seetõttu loobub igasugusest asjatust riskist.

3. Rg1—f3 **a7—a6**

Aljechini idee, mis näib mustale kindlustavat päris hea mängu. Tavaline jätk 3. ... Rf6 4. e3 e6 5. O:c4 c5 jne. on küll rohkem läbi uuritud, kuid võib olla mustale mitte sugugi vastuvõetavam kui teksti variant.

4. e2—e3 **Oc8—g4**
5. Of1 : c4 **e7—e6**

Must on nüüd arendanud hästi oma lipuoda, mis moodustab tavaliselt lipugambiidis tülika probleemi, kuid on seejuures jätnud veidi kaitseta oma liputiiva. Küsimus seisab nüüd selles, kas valgel õnnestub seda asjaolu kiiresti kasutada või suudab must oma arengu lõpetada ja saavutada täisväärtusliku mängu.

6. Rb1—d2 . . . . .

See tagasihoidlik käik ei valmista mustale igatahes mingeid raskusi ja võtab partiilt igasuguse teoreetilise huvi. Alatortsevi soovitus 6. d5 e:d5 7. O:d5 näib samuti olevat valgele mitteküllaldane paremuse saavutamiseks Flohri vastuse 7. . . . Le7! tõttu, mis kaitseb mõlemaid rünnatud punkte f7 ja b7 ja viib seisu edasisele lihtsustusele.

Kardetavaim mustale on minu arvates jätk 6. Lb3 O:f3 7. g:f3, millega valge kindlustab endale kaksikodad ja mis loob terava seisu ning tõotab järgnevalt huvitavat võitlust. Seda varianti on praktiliselt veel liiga vähe katsetatud, et võiks selle kohta lõplikku otsust anda.

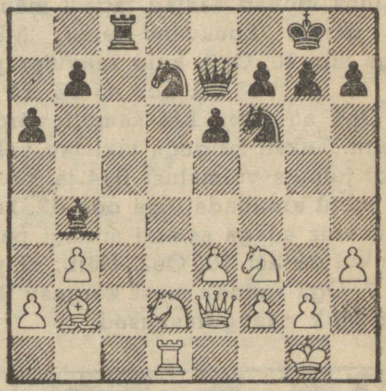
6.	**Rb8—d7**
7. 0—0	**Rg8—f6**
8. h2—h3	**Og4—h5**
9. b2—b3	**c7—c5**

Seega saavutab must täieliku võrdsuse ja pärast viimaste tsentrietturite vahetust on kiiresti oodata viigilist tulemust.

10. Oc4—e2	**c5 : d4**
11. Rf3 : d4	**Oh5 : e2**
12. Ld1 : e2	**Of8—c5**
13. Oc1—b2	**0—0**
14. Va1—c1	**Va8—c8**
15. Vf1—d1	**Ld8—e7**
16. Rd4—f3	**Oc5—b4**
17. Vc1 : c8	**Vf8 : c8**

Viik.

Edasised kommentaarid on siin ülearused.

Nr. 46. Nimzoindia kaitse.

S. RESHEVSKY — P. KERES

Moskva, 11. mail 1948.

1. d2—d4	**Rg8—f6**
2. c2—c4	**e7—e6**
3. Rb1—c3	**Of8—b4**
4. Ld1—c2	**0—0**

Turniiri seis sundis siin musta tingimata mängima võidule, mispärast ta ilma pikemate kaalutlusteta loobus tavalistest variantidest 4. . . . d5 või 4. . . . Rc6. Teksti käik annab tavaliselt huvitava terava mängu, kus paremuse saavutab osavam strateeg.

5. a2—a3 . . . . .

Partiis Euwe-Keres V ringist jätkas valge siin 5. Og5 h6 6. Oh4, kuid sattus pärast 6. . . . c5 mõningate raskuste ette. Teksti käigu kõrval on tavaliseks jätkuks veel 5. Rf3, millele must vastab 5. . . . c5 6. d:c5 Ra6 jne. kerge võrdsusega.

5.	**Ob4 : c3+**
6. Lc2 : c3	**b7—b6**

Võimalik oli ka 6. . . . d6, mis mitmes variandis võib anda seisu Zürichi kaitsest 4. . . . Rc6. Teksti käik

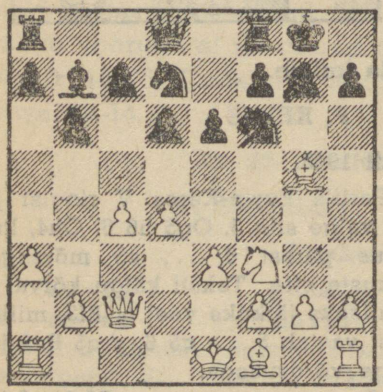
näib aga olevat lihtsam, sest valgel on järgnevalt väga raske saavutada kontrolli tähtsa tsentraalvälja e4 üle.

7. Oc1—g5 . . . . .

See šablooniline oda areng pole kindlasti valgele parim jätk ja annab mustale kiiresti suurepärase seisu. Kui valge ei tahtnud valida veidi riskantset jätku 7. f3, millele must vastaks kas 7. . . . d5 või 7. . . . c5, siis oli siin parem mängida 7. Rf3 Ob7 8. g3 ühes Og2 lipuindia kaitsega sarnaneva seisuga.

7. . . . . Oc8—b7
8. Rg1—f3 d7—d6
9. e2—e3 Rb8—d7
10. Lc3—c2 . . . . .

Ühes mõned aastad tagasi mängitud partiis Lockvenc-Keres jätkas valge siin 10. Oe2, kuid saavutas pärast 10. . . . Ve8 11. Lc2 e5 12. d5 h6 13. Oh4 a5 ühes Rf8 samuti võrdse mängu. Teksti käiguga takistab valge igaks juhuks võimalust Re4 ja kavatseb juhul arendada oma oda d3, kuid ei saavuta seega samuti midagi paremat kui pärast 10. Oe2. Näib, et pärast 7. Og5 suudab must kergesti ületada kõik avanguraskused.

10. . . . . Ld8—e8!

Hea käik, millega must toetab võimalikku e-etturi edasitungi ja ühtlasi vabastab ratsu väljahüppeks Re4 ühes järgneva f7—f5. Valge peab nüüd mängima väga hästi, et vältida võimalikke raskusi.

11. Rf3—d2 . . . .

Pärast 11. Oe2 Re4 12. Oh4 f5 või 11. Od3 e5 saavutaks must kardetava initsiatiivi. Teksti käiguga kaitseb valge küll välja e4, kuid jääb märgatavalt arengus maha ja peab edaspidi mõningate raskustega võitlema.

11. . . . . c7—c5

Väga huvitav jätk oli siin 11. . . . Rh5, kavatsedes edasi 12. . . . f5. Valge peaks seejärel mängima väga energiliselt, et mitte sattuda selgesse halvemusse, kusjuures torkab silma võimalus 12. f3 f5 13. 0—0—0 ühes Od3 jne. Tekkivat seisu on väga raske hinnata, sest siin omavad mõlemad pooled häid lootusi kuningarünnakuks, kusjuures on praktiliselt võimatu määratleda, kumb pooltest jõuab vastase kaitserinde varem läbi murda.

Teksti käik on kahtlemata rahulikum, kuid pakub seejuures ka mustale tunduvalt vähem võidulootusi kui kaheteraline 11. . . . Rh5.

12. d4 : c5! . . . . .

Väga tugevasti mängitud. Tavaliselt peetakse seda vahetust niisuguses seisus valgele ebasoodsaks, sest must saavutab nüüd ülekaalu tsentris ja rünnakuvõimalusi vabal b-liinil, kuid Reshevsky hindas seisu sügavamalt ja tõestab, et see vahetus on valgele parim jätk antud seisus.

On tõesti raske näidata valgele teist täiesti rahuldavat jätku, sest 0—0—0 ei tule avatud c-liini tõttu praktiliselt arvesse, Of1 ei saa hästi liikuda g-etturi kaitsmatuse tõttu ja pärast ükskõikset edasimängu võib must tugevdada survet c-liinil käikudega c:d4 ja Vc8.

12. . . . . b6 : c5
13. b2—b4! . . . . .

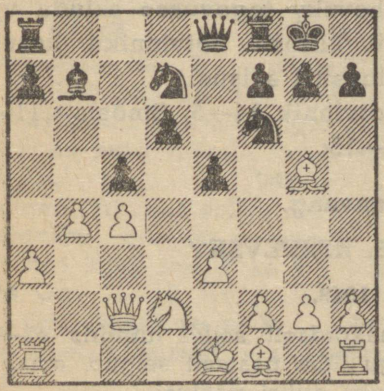
Valge positsioonilise plaani loo-

giline jätk. See edasilüke on otsekohe vajalik, sest muidu võib must mängida 13. ... a5 ja saavutab b-liinil ebameeldiva surve. Nüüd peab must arvestama võimalust b4—b5 ühes a3—a4—a5, mis annaks valgele kardetava initsiatiivi liputiival.

13. . . . . e6—e5?

Seega kaotab must viimased lootused paremusele ja mäng võtab kiiresti viigilise iseloomu. Veidi parem teksti käigust oli 13. ... h6, et pärast taganemist 14. Oh4 võtta valgelt võimalus hilisemaks Of1 arendamiseks ilma tempokaotuseta f2—f3, kuid ka sellega polnud mustal erilist paremust loota.

Lootusrikkaim jätk oli aga 13. ... Rh5! ühes f7—f5, mis asetas valgele mitmeid raskeid probleeme. Et nüüd pole 0—0—0 nõrgestatud liputiiva tõttu enam võimalik ja et ka manööver b4—b5 ühes a3—a4—a5 jääb musta kiire aktsiooni tõttu tsentris hiljaks, siis on valgel ähvarduse 14. ... f5 pareerimiseks vaevalt midagi paremat kui 14. Re4; sellele järgneb aga 14. ... Lb8 ja nüüd võib valge oma arendamata kuningatiiva juures kergesti sattuda hävitava rünnaku alla. Igal juhul omas must sel juhul väga lootusrikkaid võimalusi, kuna seevastu pärast teksti käiku valge võrdsustab seisu ilma suuremate raskusteta.

(Vt. diagrammi.)

14. b4 : c5 d6 : c5
15. Of1—e2 h7—h6

Jätk 15. ... O:g2 16. Vg1 Oc6 17. Oh6 kaotas kvaliteedi; siit selgub ka, miks mustal oli parem 13. käigul sisse lülitada käigud h7—h6 ja Oh4. Teksti käiguga sunnib must vastast vahetama f6, sest pärast taganemist 16. Oh4 võib must juba rahulikult lüüa 16. ... O:g2 17. Vg1 Oc6 jne.

16. Og5 : f6 Rd7 : f6
17. 0—0 Le8—c6

Mõningaid lootusi kergeks initsiatiiviks pakkus võib-olla veel 17. ... e4. Pärast teksti käiku on viik juba paratamatu.

18. f2—f3 Vf8—e8

Nüüd aga järgneks pärast 18. ... e4 lihtsalt 19. f4 hea mänguga.

19. Oe2—d3 Va8—d8
20. Vf1—d1 Lc6—c7
21. Rd2—e4 . . . . .

Vahetab viimased kerged vigurid, mille järel viik on selge. Must võis siin veel katsetada 21. ... O:e4 22. O:e4 Ve6, kuid sellele võiks järgneda näiteks 23. Od5 Ved6 24. e4 ja valge oda pole musta ratsust mingil tingimusel halvem.

21. . . . . Ve8—e6

Viimane positsioniline lõks. Kui nüüd 22. Rc3, siis 22. ... e4! 23. R:e4 O:e4 24. O:e4 R:e4 ja must võidab hiljem e-etturi tagasi ühes parema lõppmänguga. Reshevsky väldib aga õigusega igasuguseid komplikatsioone ja kindlustab endale rahuliku mänguga täieliku võrdsuse.

22. Re4 : f6+ Ve6 : f6
23. Od3—h7+ Kg8—h8
24. Vd1 : d8+ Lc7 : d8
25. Va1—d1 Vf6—d6
26. Vd1 : d6 Ld8 : d6

Viik.

24. voor.

1 Botvinnik-Reshevsky 0

0 Euwe-Smõslov 1

Vaba Keres.

Eelviimane voor andis lõpuks selguse teise koha suhtes. Partiis Euwe-Smõslov valis valge sama ebasoodsa jätku nagu nendevahelises kohtamises III ringis, kuid seekord oli Smõslov juba ette valmistanud parema kaitse. Lipuvahetusega alustas ta kardetavat rünnakut liputiival ja võrdsustas ilma vaevata. Euwe kahis etturi, mis andis talle küllaldast vastumängu, kuid seejuures lootusi ainult võrdsusele. Aga nagu mitmel korral varem, hakkas Euwe partii teisel poolel mängima täiesti nõrgalt, võimaldas mustal alal hoida oma enametturit ja saavutada lisaks sellele veel tugevat rünnakut. Ilusa kombinatsiooniga forsseeris must lõpuks oma enametturile pääsu viimasele reale ja sundis valge alistuma. Selle võiduga saavutas Smõslov 11 punkti ja kindlustas endale teise koha.

Partii Botvinnik-Reshevsky kulges samuti huvitavalt. Neljaratsuavangus püüdis must teravusi luua, kuid sattus selle tulemusena ainult ise raskustesse. Halvema vältimiseks kahis Reshevsky etturi, kuid ei saavutanud selle eest küllaldast kompensatsiooni. Jätkates veel edasi mitte kõige tugevamini, võimaldas Reshevsky tegevusse astuda vastase kaksikodadel, mis otsustas partii kiiresti Botvinniku kasuks. Reshevsky alistus 41. käigul täiesti lootusetus seisus.

Turniiri seis enne viimast vooru: Botvinnik 14—5, Smõslov 11—9, Keres ja Reshevsky 9½—9½ ja Euwe 4—15.

Nr. 47. Neljaratsuavang.

M. BOTVINNIK — **S. RESHEVSKY**

Moskva, 13. mail 1948.

1. e2—e4 . . . . .

Olles juba kindlustanud endale turniiris esikoha, mängib Botvinnik esmakordselt selles turniiris e2—e4. Nagu juba peatselt selgub, omab ta selleks erilisi põhjusi.

1. . . . . e7—e5
2. Rg1—f3 Rb8—c6
3. Rb1—c3 . . . . .

Nagu Botvinnik pärast partii lõppu märkis, ei kavatsenud ta selles partiis eriti teravalt võidule mängida, vaid püüdis juba alguses kindlaks määrata vastase kavatsusi. Selleks ka tagasihoidlik avangukäsitlus; kui must on rahul viigiga, siis leidub tal selleks neljaratsuavangus mitmeid päris soodsaid võimalusi.

3. . . . . Rg8—f6
4. Of1—b5 Of8—b4

Siin on viigi mõttes 4. ... Rd4 kahtlemata lihtsam, sest variant 5. Oa4 Oc5 6. R:e5 0—0 jne. on mustale vaevalt eriti kardetav ja käesolevas partiis on see peale selle ebatõenäoline, sest valgel polnud mingit põhjust siin teravalt võidule mängida. Pärast 5. R:d4 e:d4 6. e5 saabub aga kiiresti surnud viigiseis.

Et Reshevsky laseb selle võimaluse mööduda, siis oletas Botvinnik musta poolt võidukavatsusi ja jätkab nüüd juba mängu täie jõuga.

5. 0—0 0—0
6. d2—d3 Ob4 : c3

Selleks vahetuseks polnud veel vajadust, sest 6. ... d6 on mustale täiesti vastuvõetav, kuid praktiliselt omab siin musta poolt valitud käikude järjestus vähe tähtsust.

7. b2 : c3 d7—d6

Svenoniuse jätk 7. ... d5 8. O:c6 b:c6 9. R:e5 Ld6 10. Of4 Ve8 jne. annab äärmiselt terava mängu, mida aga teooria peab valgele kasulikuks.

8. Oc1—g5 Ld8—e7

Metgeri jätk, mis selles seisus on tarvitatavaim. Nõrgem on siin 8. ... Re7 9. Rh4 tõttu, samuti ka 8. ... h6 9. Oh4 Og4 10. h3 jne., kuid lihtne 8. ... Od7, kavatsusega 9. ... Re7, annab mustale samuti vastuvõetava mängu.

9. Vf1—e1 . . . . .

Nüüd loobub Botvinnik juba viigivariandist 9. O:c6 jne., jätkates partiid normaalses stiilis.

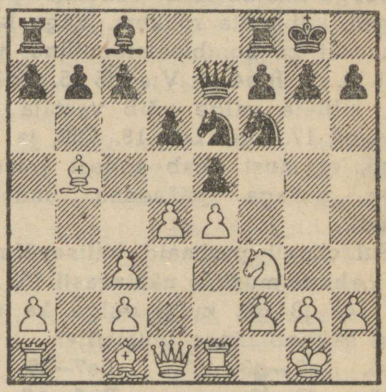
9. . . . . Rc6—d8

Partii viigistamise mõttes on võibolla 9. ... a6 lihtsam, sest tempokaotus variandis 10. O:c6 b:c6 pole mustale oluline. Teksti käik on aga tarvitatavam.

10. d3—d4 Rd8—e6

Kui must kavatses seda partiid mängida võidule, siis pakkus selleks siin paremaid võimalusi Capablanca poolt soovitatud terav variant 10. ... Og4 11. h3 Oh5 12. g4 Og6 13. Rh4 h6 jne. Teksti käik on tavaline, kuid ei paku mustale erilisi lootusi initsiatiiviks.

11. Og5—c1 . . . . .

11. . . . . Vf8—d8

Siin on tavaline jätk 11. ... c5, kavatsusega alustada vastumängu c-liinil, kindlasti energilisem ja pakub mustale paremaid lootusi kui ettevalmistav teksti käik. Valge saavutab nüüd kerge ülekaalu.

12. Ob5—f1! . . . . .

Valge ainukeseks ülesandeks on esialgu edasilükke d6—d5 takistamine, mis näiteks pärast 12. g3 või 12. Rh4 g6 13. g3 võib kujuneda väga tülikaks. Nüüd järgneks aga pärast 12. ... d5 lihtsalt 13. e:d5 R:d5 14. Ob2

ühes seisu avamisega, mis annaks valge odadele kardetava rünnakujõu.

12. . . . . Re6—f8?

See taganemine võimaldab valgel veelgi oma positsiooni tugevdada, mille järel musta kaitse muutub juba väga raskeks. Oli vaja jätkata 12. ... c5 umbes samade kavatsustega nagu 11. käigul, kuigi valge seisaks siin võidetud tempo tõttu veidi paremini.

13. Rf3—h4! . . . . .

Tähtis käik, mis takistab jätku 13. ... Rg6 14. Rf5 O:f5 15. e:f5 ühes 16. Od3 jne. paremusega valgele. Mustal on nüüd väga raske sobivat kaitset leida ja tema poolt partiis valitud ekskursioon kuningatiival ainult veel halvendab musta positsiooni.

13. . . . . Rf6—g4?

Seega kaotab must vähemalt paar tempot, kui mitte rohkem. Väga kardetav oli ka kombinatsiooniline variant 13. ... R:e4 14. V:e4 f5 15. Oc4+ Kh8, millele valge võib vastata 16. Lh5 f:e4 17. Og5 Ld7 18. Of7, ja on selge, et must peab sellest seisust terve nahaga pääsedes õnnelik olema.

Suhteliselt parimaid kaitsevõimalusi pakkus mustale nähtavasti 13. ... Re8 14. g3 g6, kuigi valge ka sel juhul säilitab ilmse initsiatiivi.

14. g2—g3 Le7—f6
15. f2—f3 Rg4—h6
16. Oc1—e3! . . . . .

Pärast 16. O:h6 ei võinud must muidugi lüüa 16. ... L:h6 vastuse 17. d:e5 tõttu etturivõiduga, kuid 16. ... g:h6 annaks talle päris hea seisu, vaatamata kaksikettureile. Valge tekstikäiguga alustatud plaan on seepärast palju tugevam, sest see ähvardab väga ebameeldivalt Og5 ja jätab ühtlasi musta Rh6 äärmiselt halba seisu. Siit näeme, kuivõrd vigane oli musta 13. käigul alustatud vastuaktsioon kuningatiival.

16. . . . . Vd8—e8

17. Ld1—d2 Rf8—g6

Musta Rh6 ebasoodus asend sunnib teda juba püüdma seisu forsseeritult lahendama, sest ähvardas 18. Og5 Le6 19. d5 jne. etturivõiduga. Teksti käiguga loodab must variandile 18. Og5 R:h4! jne., kuid valgel on varuks tugevam jätk.

18. Rh4—g2! . . . . .

Nüüd ähvardab uuesti 19. Og5 etturivõiduga ja seekord on mustal rahuldava kaitse leidmine tunduvalt raskem. Reshevsky pakkus selles seisus viiki, mille Botvinnik loomulikult tagasi lükkas, sest valge omab siin tunduvalt paremat seisu.

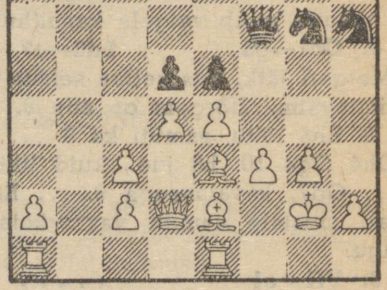
18. . . . . Oc8—h3

Kaitseb küll ähvarduse 19. Og5 vastu võimaluse 19. ... L:f3 20. Oe2?? L:g2 matt tõttu, kuid ei vabasta musta sugugi veel raskustest. Ebasoodus mustale oli ka variant 18. ... L:f3 19. Oe2 Lf6 (Või 19. ... L:e4 20. O:h6 g:h6 21. Ob5 jne.) 20. Oc4 Le7 21. O:h6 g:h6 22. L:h6 ja valge rünnak vabal f-liinil otsustab varem või hiljem partii saatuse.

19. Of1—e2 . . . . .

Jällegi loobub valge variandist 19. O:h6 g:h6 20. Re3, millele järgneks 20. ... Oe6 mõningate kaitsevõimalustega mustale. Nüüd ähvardab uuesti 20. Og5.

19. . . . . Oh3 : g2

20. Kg1 : g2 d6—d5!

See etturikahing moodustab musta parima praktilise šansi, sest ähvardas jällegi 21. Og5 Le6 22. d5 ühes O:h6 etturivõiduga, samuti aga ka pärast vastavat ettevalmistust pealetung etturitega kuningatiival. Kui näiteks 20. ... Rf8, siis võib järgneda 21. g4 tugeva ähvardusega 22. g5.

(Vt. diagrammi.)

21. e4 : d5 e5 : d4

Halb on 21. ... Rf5 22. Og5 Ld6 23. Ob5! c6 (Või 23. ... Vf8 24. d:e5 R:e5 25. Lf4 jne.) 24. d:c6 b:c6 25. Od3 ja valgel on hea seisu juures enamettur.

22. c3 : d4 . . . . .

Väga hea oli 22. O:d4 Ld6 23. c4 Rf5 24. Of2 jne. Valge seisab aga kaksikodadega ja enametturiga igal juhul suurepäraselt.

22. . . . . Rh6—f5
23. Oe3—f2 Ve8—d8
24. c2—c4 h7—h5

Mõlemal vastasel oli siin juba märgatav ajapuudus, kusjuures Botvinnikule jäi järgneva 16 käigu jaoks umbes 10, Reshevskyle aga 25 minutit. Sellele vaatamata mängis Reshevsky järgnevad käigud peaaegu ilma mõtlemata, lootes kasutada vastase ajapuudust. Võib-olla annab see mustale praktiliselt parima pääsemislootuse, sest normaalse mängu juures on tema seis niikuinii kaotatud.

Veidi paremaid võimalusi pakkus siin otsekohe 24. ... b5, purustades valge tugeva etturtsentri ja säilitades seega mõningaid pääsemislootusi. Valge võiks seejärel näiteks jätkata 25. c:b5 V:d5 26. Vad1 Vad8 27. Oc4 V5d7 28. d5 jne. kindlustatud enamettur iga.

25. h2—h4 . . . . .

Instinktiivne vastus, kuid kahtlemata nõrgem kui lihtne 25. Vab1, mis võttis mustalt võimaluse vastumänguks käiguga 25. ... b5. Must saavutab nüüd jällegi mõningaid pääsemislootusi.

25. . . . . b7—b5!
26. Ld2—g5 . . . . .

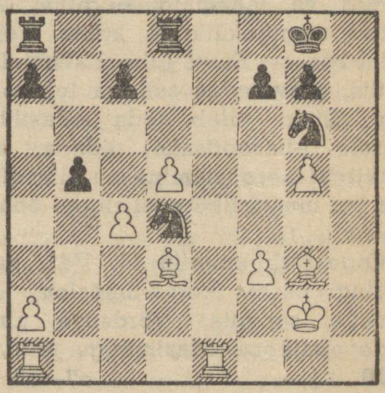
Valge võis muidugi ka siin jätkata eelviimase märkuse eeskujul 26. c:b5 V:d5 27. Vad1 ühes Oc4 jne., kuid teksti käik forsseerib lipuvahetuse ja on seetõttu veelgi lihtsam.

26. . . . . Lf6 : g5
27. h4 : g5 h5—h4?

Selle edasilükkega võidab must lõpuks küll etturi tagasi, kuid satub seejärel otsekohe lootusetusse seisu. Palju parem oli siin 27. ... b:c4 28. O:c4 Rfe7, millega must võidab samuti etturi tagasi, kuid palju soodsamatel tingimustel kui partiis. Valge jätkaks seejärel näiteks 29. Vac1 R:d5 30. Ob3 ühes Vc5, säilitades kaksikodadega avatud seisu juures märgatava paremuse, mille realiseerimine oleks aga tunduvalt raskem kui tegelikult partiis.

28. Oe2—d3 h4 : g3
29. Of2 : g3 Rf5 : d4?

Kaotab otsekohe, sest musta ratsu satub nüüd püünisesse, kuid ka parem jätk 29. ... R:g3 30. K:g3 b:c4 31. O:c4 Vab8 oli vaevalt küllaldane reaalsete pääsemisvõimaluste loomiseks. Igal juhul omas must veel mõningat vastumängu, kuna nüüd seevastu lõpeb igasugune vastupanu.

30. Va1—d1! . . . . .

Äärmiselt tugev käik, mis ähvardab peamiselt 31. O:g6 vigurivõiduga ja sunnib musta järgnevalt seisu veelgi rohkem avama. Musta seis on nüüd juba lootusetu.

30.	. . . . .	**c7—c5**
31.	**d5 : c6**	**Rd4 : c6**
32.	**Od3—e4**	**Va8—c8**

Ei muuda tulemust ka 32. . . . V:d1 33. V:d1 Vc8 34. c:b5 ja valge vabaetturid liputiival otsustavad kiiresti.

33.	**Vd1 : d8+**	**Rc6 : d8**
34.	**Oc4—f5!**	**Vc8—a8**
35.	**Ve1—e8+**	**Kg8—h7**
36.	**c4 : b5**	. . . . .

Nüüd pole mustal enam ühtki vastuvõetavat käiku. Tragikoomiline seis!

36.	. . . . .	**f7—f6**
37.	**Og3—c7**	**Rd8—e6**
38.	**Ve8 : a8**	. . . . .

Jätk 38. V:e6 võitis samuti lihtsalt, kuid ajapuuduses ei jõua valge nähtavasti enam üksikuid võimalusi kaalutleda.

38.	. . . . .	**Re6 : c7**
39.	**Va8 : a7**	**Rc7 : b5**
40.	**Va7—d7**	. . . . .

Ilusam oli 40. g:f6 R:a7 41. f7 jne.

40.	. . . . .	**f6 : g5**
41.	**a2—a4**	**Must alistus.**

Nr. 48. Grünfeldi kaitse.

M. EUWE — V. SMÕSLOV

Moskva, 13. mail 1948.

1.	**d2—d4**	**Rg8—f6**
2.	**c2—c4**	**g7—g6**
3.	**Rb1—c3**	**d7—d5**
4.	**Rg1—f3**	**Of8—g7**
5.	**Ld1—b3**	**d5 : c4**
6.	**Lb3 : c4**	**0—0**
7.	**e2—e4**	**Oc8—g4**
8.	**Oc1—e3**	**Rf6—d7**
9.	**Lc4—b3**	**Rd7—b6**
10.	**a2—a4**	. . . . .

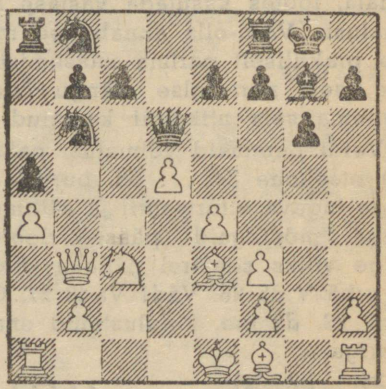
Seni rullus partii täpselt samuti nagu kohtamised Keres-Smõslov ja Euwe-Smõslov III ringist, kus on toodud ka lähemaid selgitusi seni tehtud avangukäikude kohta. Teksti käiku kasutas Euwe juba ülalmainitud partiis, saavutades sellega tol korral edu. Siiski tuleb seda edasilüket valgele ebasoodsaks pidada, sest punkti b4 nõrgestamine on siin olulisem kui musta Rb6 positsiooni õõnestamine.

Õige jätk on siin 11. Vd1, nagu III ringi partiis Keres-Smõslov, kus viimane saavutas võrdsuse ainult valge ebatäpse edasimängu tõttu.

10.	. . . . .	**a7—a5**
11.	**d4—d5**	. . . . .

Sama käik nagu ülalmainitud partiis, kuid seekord leiab Smõslov sellele õige vastuse. Parem oli kahtlemata 11. Vd1, kuigi liputiiva nõrgestus osutub siin ainult kahjulikuks valgele.

11.	. . . . .	**Og4 : f3**
12.	**g2 : f3**	**Ld8—d6!**

III ringi partiis loobus Smõslov vahetusest f3 ja mängis 11. . . . Ra6, mis aga kujunes ainult ajakaotuseks ja andis valgele võimaluse oma seisu

konsolideerida. Siin valitud manööver on aga väga tugev ja ähvardab peamiselt 13. ... Lb4, kasutades seega valge 10. käigul tekitatud nõrkust. Et valgel puudub selle vastu rahuldav kaitse, siis moodustab tema poolt partiis valitud terav variant võib-olla praktiliselt parima jätku.

13. Rc3—b5 . . . . .

Kuigi valge ei saavuta selle väljahüppega mingit paremust, on selle asemel raske näidata midagi paremat, sest musta ähvardus 13. ... Lb4 on väga tülikas. On selge, et valge manööver 10. a4 ja 11. d5 polnud eriti soodus.

13. . . . . Ld6—b4+
14. Lb3 : b4 a5 : b4
15. Rb5 : c7 . . . . .

Valgel pole aega mängida 15. a5, sest sellele võiks järgneda 15. ... O:b2 16. Vb1 Ra4 jne.

15. . . . . Va8 : a4
16. Va1—b1 . . . . .

Pärast 16. V:a4 R:a4 17. b3 Rc3 seisaks must Rc3 väga tugevasti ja valgel oleks muret oma Rc7 mängutoomisega. Teksti käik võidab tähtsa kaitsetempo ja on kahtlemata parem.

16. . . . . Rb6—d7
17. Rc7—b5 Vf8—c8
18. Of1—e2 . . . . .

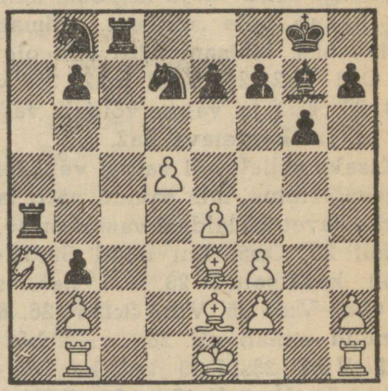
Valge võis siin kasutada juhust seisu lihtsustamiseks käiguga 18. Rd4, ähvardades seejärel rahulikult lõpetada arengut. Must võib sellele vastata 18. ... b3 19. R:b3 Vb4, kuid seejärel annab 20. Rd2 V:b2 21. V:b2 O:b2 22. Ke2 jne. ainult võrdsuse. Smõslovi katse 19. ... e6 20. d:e6 f:e6 21. Oh3 Kf7 väärib vaevalt tõsist tähelepanu, sest pärast 22. 0—0 võib must loota parimal juhul võita võrdse mänguga etturit tagasi.

18. . . . . b4—b3!

Fikseerib valge etturi b2 ja ähvardab vankriga sissetungi 2. reale. Valge peab nüüd mängima väga täpselt, et seise uuesti tasakaalustada.

19. Rb5—a3! . . . . .

Euwe hindab positsiooni täiesti õieti, kahides siin ajutiselt etturi ja vabanedes seega musta tülikast survest. Tegelikult polnudki valgel siin suurt valikut, sest 19. 0—0 Vc2 20. Od1 V:b2 kaotab lihtsalt etturi ja 19. Od1 ei ähvarda samuti midagi; must võib näiteks jätkata 19. ... Ra6 ja pole näha, kuidas valge suudaks niipea vabaneda.

19. . . . . Og7 : b2

Mustal pole samuti midagi paremat kui pakutud kahing vastu võtta, sest valge ähvardas lihtsalt 20. Kd2 ühes Vhc1 ja lisaks sellele oli vaja arvestada ka ähvardust Od1. Ratsut b8 ei saa must veel arendada vastuse Ob5 tõttu ja ka 19. ... e6 20. d:e6 f:e6 21. 0—0 pakub mustale vaevalt lootusi mingisugusele paremusele.

20. Vb1 : b2 Va4 : a3
21. Ke1—d2 . . . . .

Ka see käik on valgele küllaldane, kuid lihtsam näib olevat 21. Od1, andmata mustale võimalust kindlustada oma ratsu positsiooni c5. Kui seejärel 21. ... Vc3, siis 22. Kd2; kui aga 21. ... Rc5, siis 22. O:c5 V:c5 23. V:b3 V:b3 24. O:b3 ja pole näha, kuidas must võiks saavutada lootus-

rikast rünnakut. Lõpuks annab ka 21. ... Re5 22. V:b3 R:f3+ 23. Ke2 V:b3 24. O:b3 Re5 25. Vb1 seisu, kus valge rünnakuvõimalused koos kaksikodadega kaaluvad rohkem kui üles kahitud etturi.

Pärast teksti käiku suudab must oma ratsule kindlustada tugeva tugipunkti c5, muutes seega valge kaitse veidi keerulisemaks.

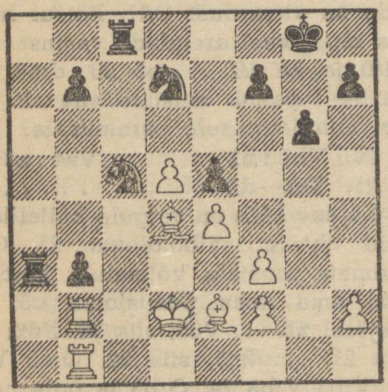
21.	**Rb8—a6**
22. Vh1—b1	**Ra6—c5**
23. Oe3—d4	**. . . . .**

Jällegi valib valge raskema kaitse, mis pakub talle rohkem võimalusi eksimiseks. Lihtsam näib siin olevat 23. Od1 Va2 24. V:a2 b:a2 25. Va1 Va8 26. Kc3 ja valge võidab varem või hiljem kardetava Ea2.

Lisaks sellele oli valgel veel teine kaitsevõimalus, mis samuti näib talle kindlustavat küllaldasi vastušansse, ja nimelt 23. Ob5. Kui nüüd Smõslovi poolt kavatsetud 23. ... Re5, siis 24. O:c5 V:c5 25. V:b3 R:f3+ 26. Ke3 ja nüüd annab nii 26. ... V:b5 27. V:a3 V:b1 28. K:f3 kui ka 26. ... Vc3+ 27. V:c3 V:c3+ 28. Od3! jne. lõppmängu, kus valge peaks hoolsa kaitsega saavutama viigi.

23.	**e7—e5**

Must peab tegutsema kiiresti, sest ähvardas juba 24. Ob5 jne.

24. d5 : e6?	**. . . . .**

See vahetus, millega valge loovutab vabatahtlikult tugeva vabaetturi d5, muudab kaitse jällegi palju raskemaks, kuigi nähtavasti ei vii veel valget selgesse kaotusseisu. Siin oli vahetus 24. O:c5 R:c5 25. Od1 Va2 26. V:a2 b:a2 27. Va1 Va8 28. Kc3 juba valgele ebasoodus, sest tekkinud lõppmäng pakub mustale suurepäraseid võidulootusi.

Valgel oli aga kaks jätku, mis võimaldasid talle rahuldavat kaitset, ja nimelt taganemine odaga kas e3 või c3. Käik 24. Oe3 ähvardab uuesti 25. Ob5, sest nüüd on väli e5 musta ratsule suletud, ja kui Smõslovi järgi 24. ... f5, siis 25. e:f5 g:f5 26. d6! ja nüüd arendavad valge odad äkki äärmiselt kardetavat aktiivsust, ähvardades Oc4+ kõrval ka kardetavaid rünnakuid näiteks käiguga Vg1+. On vaevalt usutav, et must suudab siin realiseerida oma väärtusetut enametturit.

Võimalik näib olevat ka 24. Oc3, et pärast 24. ... Ra4 vastata 25. Ob4 jne. Smõslov kavatses seejärel mängida 24. ... Rb6, ähvardusega 25. ... Rba4, kuid ka siin näib valgel olevat küllaldane kaitse, nimelt: 25. Ob4 Va2 26. Ke1! ja nüüd pole näha, kuidas must võiks oma rünnakut edukalt tugevdada. Kui 26. ... Rba4, siis 27. V:a2 b:a2 28. Va1 ja a-ettur langeb; kui aga 26. ... V:b2 27. V:b2 Rba4, siis 28 Vb1 ja on jällegi raske näha, kuidas must suudaks oma seisu tugevdada.

24.	**Rc5 : e6**
25. Od4—e3	**Rd7—c5**
26. Oe3 : c5?	**. . . . .**

Kaksikodad moodustavad selles seisus valge ainukese kompensatsiooni kahitud etturi eest ja ainult nende abil võib valge loota uuesti taastada materiaalset võrdsust. Seepärast on teksti käiguga teostatud vabatahtlik loobumine odakaksiklu-

sest otsustav viga ja annab mustale kergesti võidetud seisu, sest valge ei saavuta vastukaaluks mingit kompensatsiooni. Musta nõrk enamettur b3 otsustab nüüd lõpuks partii saatuse.

Kuigi mitmete kommentaatorite arvates valge seis oli juba niikuinii kaotatud, pole asi siiski nii lihtne. Valge võis siin nimelt väga tugevasti jätkata 26. Oc4!, ähvardusega 27. O:e6 või 27. O:b3. Et mustal pole nii pärast 26. ... Ra4 27. O:e6 kui ka pärast 26. ... Vd8+ 27. Od5 varuks edu tõotavat rünnakujätku, siis tuleb arvesse veel ainult 26. ... R:e4+ 27. f:e4 V:c4. Nüüd järgneb aga 28. Kd3 Vb4 29. f3 ja on väga võimalik, et ähvardus 30. Kc3 Vb5 31. Kc4 jne. pakub valgele küllaldasi kaitsevõimalusi.

Pärast selle viimase võimaluse kasutamata jätmist valge poolt viib Smõslov partii laitmatult võidule.

26. . . . . Re6 : c5
27. Kd2—c3 . . . . .

Nüüd võitis pärast 27. Oc4 kõige lihtsamini 27. . . . . Ra4 28. V:b3 Va2+, ja ka 27. Od1 Vd8+ annab mustale võiduseisu. Teksti käiguga kavatseb valge pärast 27. ... Ra4+ või 27. ... R:e4+ vastata 28. Kb4, kuid pärast musta lihtsat vastust kaotab sellega ainult aega. Parem oli otsekohe 27. Ke3, millega valge säilitaks vähemalt paar tempot; must jätkaks seejärel samuti 27. ... Vd8 28. Oc4 Kg7 ja valge ei saa oma seisu tugevdada, sest 29. Ke2 järgneb 29. ... Ra4 jne.

27. . . . . Va3—a4
28. Kc3—d2 Kg8—g7

Must ei kiirusta seisu forsseerimisega liputiival, sest valgel pole niikuinii võimalik alustada edukat rünnakut etturile b3. Teksti käiguga ähvardab must vastase passiivse edasimängu korral veelgi suurendada oma positsioonilist ülekaalu nõrkuste f4 ja e5 fikseerimisega, sundides seega valget aktiivsele tegevusele.

29. Kd2—e3 Vc8—d8
30. Vb1—c1 . . . . .

Pärast 30. Od1 järgneks lihtsalt 30. ... Va3, ja ka 30. Vd1 V:d1 31. O:d1 Kf6 jätab valge abitusse seisu, sest 32. Kd2 ei lähe 32. ... Va2 tõttu.

30. . . . . b7—b6
31. Oe2—c4 Vd8—a8

Võitis ka 31. ... g5 ühes Kf6 jne. Valgel pole enam kaitset.

32. Oc4—d5 . . . . .

Muidugi mitte 32. O:b3 Vb4 33. Vc3 Va3 vigurivõiduga.

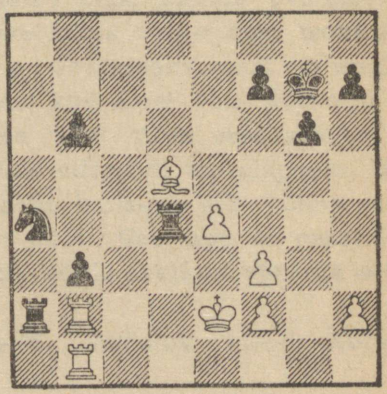
32. . . . . Va4—a2
33. Vc1—b1 Va8—a4
34. Ke3—d2 . . . . .

Võimaldab mustal võita forsseeritult, kuid ka veidi parem 34. f4 poleks partiid enam kauaks pikendanud. Nüüd järgneb ilus lõpp.

34. . . . . Va4—d4+
35. Kd2—e2 . . . . .

Või 35. Kc3 V:d5 36. e:d5 Ra4+ jne. võidetud etturi-lõppmänguga ja pärast 35. Ke3 Vd3+ 36. Ke2 V:b2+ 37. V:b2 g5 võidab kergesti musta kuninga lähenemine f6—e5—d4 kaudu.

35. . . . . Rc5—a4!

36. Vb2 : a2 b3 : a2

37. Vb1—a1 . . . . .

Või 37. O:a2 Rc3+ 38. Ke3 Va4 39. Ob3 Va3 ja must võidab viguri.

37. . . . . Ra4—c3+

38. Ke2—e3 . . . . .

Ei päästa enam ka 38. Ke1 Vb4 39. O:a2 Va4 jne. vigurivõiduga.

38. . . . . Vd4—d1

Valge alistus.

25. voor.

1 Reshevsky-Euwe 0.

1 Keres-Botvinnik 0.

Vaba Smõslov.

Kuigi turniiris olid kaks esikohta juba selgunud, kujunes viimane voor küllaltki huvitavaks, otsustades kolmanda ja neljanda koha saatuse. Partiis Reshevsky-Euwe valis valge lipugambiidis väga tagasihoidliku avangu ega saavutanud mingit paremust, kuid oskas keskmängus siiski initsiatiivi haarata ja asetada vastasele mõningaid probleeme. Euwe lahendas need rahuldavalt, kuid asus 19. käigul täiesti põhjendamatult rünnakule ja sattus selle tulemusena selgesse kaotusseisu. Edasi järgnes mõlemalt poolt rida ebatäpsusi, kuni lõpuks must oli küll kaotanud kaks etturit, kuid omas seevastu ülitugevat rünnakuseisu. Kuid ka seekord saabus Euwele partii teisel poolel kriis; rünnaku energilise jätkamise asemel kaotas ta paar väärtuslikku tempot, langes ise vastase rünnaku alla ja kaotas juba enne partii katkestamist.

Vähem põnevalt ei kulgenud ka teine partii Keres-Botvinnik. Valge valis siin prantsuse avangus äärmiselt terava variandi, pakkudes kahte etturikahingut. Must ei võtnud neid vastu, kuid sellele vaatamata püsis edasi terav seis. Liinide avamiseks ja musta kuninga tsentris kinnipidamiseks kahis valge oma tsentrietturi ja saavutas kardetava rünnaku, mille pareerimiseks must oli sunnitud etturi tagasi andma. Edasi saabus seis, kus must võis peaaegu forsseerida viiki, kuid ta valis riskantsema jätku, viies oma e-etturi kaugele ette. See ettur aga kujunes mustale edaspidi murelapseks. Valge ründas seda etturit, sundides musta selle kaitseks ette võtma meeleheitlikke abinõusid kvaliteedikahingu näol. See aga ei parandanud musta olukorda: valge võttis kvaliteedi, võitis seejärel veel ka e-etturi ja ühtlasi partii.

Turniiri lõppseis: Botvinnik 14—6, Smõslov 11—9, Keres ja Reshevsky 10½—9½, Euwe 4—16.

Nr. 49. Lipugambiit.

S. RESHEVSKY — M. EUWE

Moskva, 16. mail 1948.

1.	**d2—d4**	**d7—d5**
2.	**c2—c4**	**e7—e6**
3.	**Rb1—c3**	**Rg8—f6**
4.	**e2—e3**	**. . . . .**

Reshevsky pidi selle partii iga hinna eest võitma, et saavutada lootusi kolmandale kohale. Tavalistes mänguviisides pärast 4. Og5 omab aga must mitmeid teid seisu lihtsustamiseks, kus viik on tõenäoline tulemus, näiteks Laskeri kaitse 4. . . . Oe7 5. e3 0—0 6. Rf3 h6 7. Oh4 Re4 jne. Seepärast valib Reshevsky juba varakult vähetuntud mänguviisi, olgugi et see objektiivselt pole sugugi tugevam kui 4. Og5 või 4. Rf3.

4.	**. . . . .**	**c7—c5**
5.	**Rg1—f3**	**Rb8—c6**

Nüüd oleme saavutanud tuntud seisu lipuetturi avangust, mida Tarrasch omal ajal pidas selle avangu „normaalseisuks". Sümmeetriline positsioon ei paku kummalegi poolele erilisi võimalusi ja viigioht on siin veelgi suurem kui Reshevsky poolt välditud tavalistes variantides.

6.	**d4 : c5**	**. . . . .**

Lootusrikkam on ootekäik 6. a3, et alles pärast musta Of8 arendamist lüüa c5; must võib sellele vastata näiteks 6. . . . d:c4 7. O:c4 a6, üleminekuga vastuvõetud lipugambiiti. Pärast teksti käiku saavutab must suurepärase mängu.

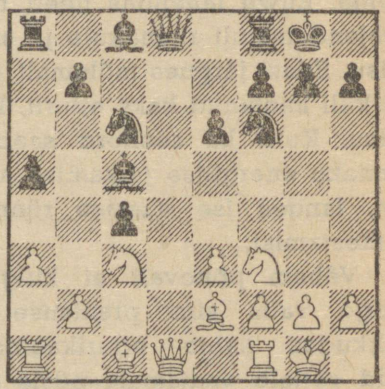
6.	**. . . . .**	**Of8 : c5**
7.	**a2—a3**	**a7—a5**

See edasilüke takistab küll b2—b4, kuid nõrgestab märgatavalt musta liputiiba, eriti punkti b5, mis end hiljem ebameeldivalt tunda annab. Seis on muuseas väga sarnane ühe seisuga vastuvõetud lipugambiidist vahetatud värvidega, kusjuures valgel on enamtempo Rc3. Et selles variandis edasilüket a2—a4 ei peeta valgele eriti soovitatavaks, siis on see käesolevas seisus mustale veelgi vähem vastuvõetav.

Palju parem oli lihtsalt 7. . . . 0—0 8. b4 Od6, kusjuures vääris tähelepanu ka 7. . . . a6, et pärast 8. b4 taganeda odaga a7.

8.	**Of1—e2**	**0—0**
9.	**0—0**	**d5 : c4**

Ka see vahetus, millega must loobub tsentrist, pole parim ja võimaldab valgele kerge initsiatiivi haaramist. Normaalne jätk oli siin 9. . . . b6 ühes Ob7, kavatsedes hiljem mängida Le7 ja Vfd8.

10.	**Ld1—c2**	**. . . . .**

Lipuvahetus annaks kiiresti viigilise seisu, kuna nüüd seevastu on mustal mõningaid ebameeldivusi nõrgestatud liputiiva tõttu. Seisude tasakaal siiski veel oluliselt ei muutu.

10.	**. . . . .**	**e6—e5**
11.	**Oe2 : c4**	**Oc8—g4**
12.	**Rf3—g5**	**Og4—h5**

Ähvarduse 13. Rd5 pareerimiseks tuli arvesse ka 12. . . . h6 13. Rge4 (Kahing 13. R:f7 pole korrektne.) 13.

... Of5, millele valge vastab nähtavasti 14. Od3. Teksti käik on aga samuti hea.

13. Oc4—d3 . . . . .

Nüüd järgneks aga 13. Rd5 järel lihtsalt 13. ... Og6, mis ka pärast teisi käike kujuneks valgele küllaltki ebameeldivaks.

13. . . . . h7—h6

Must segab siin kahte kaitsesüsteemi ja satub nüüd raskustesse, sest tema Oh5 jääb äärmiselt ebasoodsasse seisu. Kui must tahtis mängida h7—h6, siis pidi ta seda tegema juba 12. käigul; siin oli aga vajalik 13. ... Og6, mis annaks täiesti rahuldava mängu.

14. Rg5—e4 Rf6 : e4

15. Od3 : e4 . . . . .

Pärast 15. R:e4 võiks järgneda 15. ... Oa7 ja must oda pääseb kas g4 või g6 kaudu uuesti mängu. Teksti käik on mustale tülikam.

15. . . . . Oc5—a7

Nõrk oli siin 15. ... Vc8 16. Of5 tõttu, sest 16. ... Vc7 pole võimalik pärast 17. Rb5 järgneva kvaliteedikaotuse tõttu, kuid ka teksti käik on vaevalt tugevaim. Väga hea näib siin olevat Oh5 otsene mängutoomine käiguga 15. ... Og4!, sest etturikahingu vastuvõtt 16. Ra4 Oa7 17. O:c6 b:c6 18. L:c6 Oe2 19. Ve1 Vc8 20. Lb7 Vc7 jne. annab mustale väga tugeva rünnakuseisu, ja ka pärast 16. O:c6 b:c6 17. Re4 Oe7 18. L:c6 Oe2 19. Ve1 Vc8 20. Lb7 Vb8 jne. on mustal viik kindlustatud.

16. Oc1—d2 . . . . .

Rahulik vigurite arendamine ei valmista mustale suuremaid raskusi, sest nüüd toob ta oma Oh5 uuesti mängu ja saavutab oma nõrgestatud liputiiva tõttu ainult veidi ebasoodsama seisu. Tugevam näib seepärast olevat 16. h3, mis esiteks takistab 16. ... Og4 ja ähvardab mõnes variandis võita etturit käiguga g2—g4. Mustal tuleks seejärel võidelda palju suuremate raskustega ja pole kindel, et ta neist suudaks pääseda ilma tõsiste positsiooniliste halvemusteta.

16. . . . . Oh5—g4

Nüüd on must halvimast pääsenud ja partii areneb jällegi normaalselt edasi.

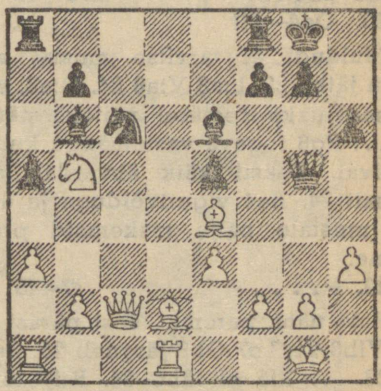
17. h2—h3 Og4—e6

18. Rc3—b5 . . . . .

Nüüd annab end juba 7. käigul teostatud liputiiva nõrgestus tunda; valge ratsu seisab b5 suurepäraselt ja ähvardab võimaluse korral edasi tungida d6, rünnates nõrka etturit b7. Must peab jätkama väga ettevaatlikult, et mitte kiiresti sattuda selgesse halvemusse.

18. . . . . Oa7—b6

19. Vf1—d1 Ld8—g5?

Must oli saavutanud juba päris rahuldava seisu, kuid teksti käiguga alustatud avantüristlik rünnak kuningatiival rikub uuesti kõik; valge saavutab nüüd otsustava ülekaalu liputiival, kusjuures musta rünnakuvõimalused kuningatiival ei kompenseeri teisel tiival tekkinud kahjusid.

Sääraseks meeleheitlikuks rünnakuks polnud mustal mingit põhjust, sest pärast 19. ... Le7! seisis ta päris hästi, ähvardades mõnes variandis koguni f7—f5. Jätk 20. O:c6 pole 20. ... Vac8 tõttu kardetav ja ka 20. Oc3

Vfd8 annaks mustale täiesti vastuvõetava mängu. Pole näha, kuidas valge võiks pärast 19. ... Le7 mingit märkimisväärset paremust saavutada.

20. Rb5—d6! .....

Punkti d6 vallutamisega valge poolt muutub mustal Eb7 kaitsmine võimatuks ja seega laguneb kogu tema kaitsevall liputiival. Etturi h3 võitmine kuningatiival ei paku vastukaaluks küllaldasi rünnakuvõimalusi.

20. ..... **Oe6 : h3**

21. Lc2—b3! **Ob6—a7**

Pärast 21. ... Oc7 22. L:b7 O:d6 23. L:c6 seisab valge ilmsesti paremini, kuid nähtavasti moodustas see jätk mustale suhteliselt parima kaitse. Pärast teksti käiku saavutab valge võitva ülekaalu.

22. Lb3 : b7 **Rc6—e7**

23. Oe4—f3! .....

Muidugi ei tarvitse mustal eriti karta jätku 23. L:a8 V:a8 24. O:a8, sest ta saavutaks seejärel näiteks pärast 24. ... Rg6 tugeva vastumängu kuningatiival. Teksti käik ähvardab aga lihtsalt 24. Re4 vigurivõiduga ja asetab mustale palju raskemaid probleeme.

23. ..... **f7—f5**

Pole näha paremat, sest pärast 23. ... Vfb8 24. Lc7 Ob6 järgneb 25. Re4!, ja 23. ... Rf5 ei lähe 24. R:f7 tõttu, kuid ka teksti käik on mitteküllaldane. Musta seis on aga juba pärast riskantset 19. käiku täielikult kompromiteeritud.

24. Kg1—f1? .....

Selle käiguga säilitab valge lõpuks samuti mõningal määral ülekaaluka seisu, kuid võimaldab mustale asjatult kardetavaid vastušansse. Seejuures võis valge siin endale võrdlemisi lihtsalt kindlustada selge võiduseisu, mängides 24. Lb3+ Kh7, ja nüüd mitte 25. O:a8? V:a8 26. g3 Lh5 jne. tugeva rünnakuga kahitud kvaliteedi eest, vaid lihtsalt 25. Rf7!. Kui nüüd 25. ... Lg6, siis 26. R:e5; kui aga 25. ... Lf6, siis lihtsalt 26. O:a8 jne.; lõpuks jääb veel 25. ... V:f7 26. L:f7 e4, kuid siis annab 27. Lh5! valgele selge võiduseisu, milles pole raske veenduda.

Ülaltoodud jätku kõrval oli valgel veel ka teine võiduvõimalus, nimelt 24. Ld7. Kui nüüd 24. ... e4, siis lihtsalt 25. O:e4; kui aga 24. ... Vad8 25. Le6+ Kh7, siis eelmise variandi eeskujul 26. Rf7! V:f7 27. L:f7 e4 28. Lh5 jne. kergesti võidetava seisuga.

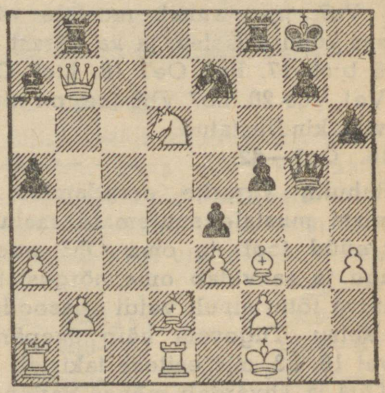
Pärast teksti käiku muutub seis äärmiselt komplitseerituks, nii et kumbki pool ei suuda kombinatsioonide keerises enam õieti orienteeruda.

24. ..... **e5—e4**

Tugevam kui 24. ... Og4 25. Lb3+ Kh7 26. O:a8 O:d1 27. V:d1 V:a8 28. Lb7 ja pole näha, kuidas must suudaks vältida materiaalseid kaotusi.

25. g2 : h3 **Va8—b8?**

Huvitav vigurikahing, mis aga näib kahjuks olevat ebakorrektne. Must pidi siin jätkama lihtsalt 25. ... e:f3 26. L:f3 Rg6 või 26. ... f4, omades seejärel kaotatud etturi eest päris häid rünnakuvõimalusi. Nõrk oli seevastu 25. ... Vfb8 vastuse 26. R:e4! Lh4 27. Ld7 f:e4 28. Le6+ jne. tõttu.

26. Rd6 : e4? .....

See käik ei anna valgele midagi, sest must saavutab nüüd kaotatud etturite eest ülitugeva rünnakuseisu, mis nähtavasti on küllaldane vähemalt seisude tasakaalustamiseks. Õige jätk oli siin 26. L:a7! e:f3 ja nüüd mitte 27. La6 V:b2 küllaldase vastumänguga, vaid lihtsalt 27. Oc3! ja pole näha, kuidas must suudab oma rünnakut jätkata.

Kui näiteks 27. ... Lg2+ 28. Ke1 Lg1+ 29. Kd2 L:f2+ 30. Kc1, siis pole mustal enam ähvarduse 31. L:e7 vastu kaitset, sest 30. ... Lh4 järgneb 31. Vg1. Mängib aga must 27. ... Vfd8, siis järgneb juba 28. La6 ja kuigi must säilitab ka edaspidi mõningad ähvardused, pole need siiski küllaldased kahitud viguri kompenseerimiseks.

Sellest järeldub, et 26. L:a7 oleks andnud valgele kindlaid võidulootusi, kuigi alles pärast pikemat hoolsat edasimängu, kuna teksti käik seevastu peaks musta õige vastumängu korral andma talle suurepäraseid rünnakuvõimalusi.

26. . . . . f5 : e4
27. Lb7 : e4 Vf8—f7?

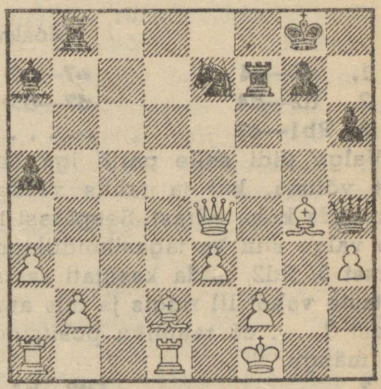
Jäme viga, mis annab valgele tähtsa tempo ja võimaluse organiseerida oma kuningale tõhusat kaitset. Mustal oli siin väga tugev rünnak ja ta võis valida mitmete lootusrikaste jätkude vahel, milledest mõned isegi asetasid valge võrdlemisi raskesse olukorda.

Esmajoones torkab siin silma käik 27. ... Lf6, mis ähvardab lüüa f3 ja jätab valgele võrdlemisi piiratud kaitsevõimalusi. Kui 28. Ke2, siis võib must viigijätku 28. ... La6+ 29. Ke1 Lf6 jne. kõrval mängida ka 28. ... V:b2 tugeva rünnakuga. Kui aga 28. Kg2, siis võib must mängida samuti 28. ... V:b2 või ka 28. ... Rf5 ja ähvarduse 29. ... Rh4+ vastu pole näha head kaitset. Valge peaks seetõttu pärast 27. ... Lf6 mängima nähtavasti 28. Vac1, kavatsedes pärast 28. ... L:f3 29. L:f3 V:f3 käiguga 30. Vc7 võita viguri tagasi; must võib sel juhul, kui pole näha midagi paremat, mängida 30. ... Vbf8 viigilise lõppmänguga.

Ülaltoodust selgub, et must võis siin käiguga 27. ... Lf6 kindlustada vähemalt võrdsuse, kuid tal on varuks veel teisi võimalusi rünnaku jätkamiseks. Nii näiteks on 27. ... Rf5 valgele küllaltki tülikas käik, samuti nagu 27. ... Vb6.

Nagu näha, oli mustal siin suur valik häid rünnakujätke, mis olid aegaviitvast teksti käigust märgatavalt tugevamad. Musta seis on aga niivõrd võimalusterikas, et ta säilitab isegi pärast ükskõikset teksti käiku veel päris häid pääsemislootusi.

28. Of3—g4! Lg5—h4?

Alles see käik võimaldab valgel lõplikult kaitsta oma kuningaseisu ja ruineerib musta positsiooni täielikult. Siin oli vaja jätkata 28. ... Rf5!, ähvardusega 29. ... Rg3+, mida valgel pole nii kerge pareerida. Kui näiteks 29. Ke2, siis 29. ... Rg3+; kui aga 29. f4, siis 29. ... L:g4 jne.; kui valge läheb kuningaga g-liinile, siis järgneb 29. ... h5, ja pärast 29. Ke1 Vbf8 on musta rünnak küllaltki tugev.

Valgel pole seetõttu nähtavasti midagi paremat kui jätkata pärast 28. ... Rf5 29. O:f5 V:f5 30. f4, kuid ka sel juhul pakub valge lahtine kuningaseis mustale päris häid pääsemisloo-tusi, näiteks pärast 30. ... Lh5.

29. f2—f4! . . . . .

Nüüd on valge kuningas küllaldaselt kaitstud ja must satub peatselt ise valge tugevate odade rünnaku alla. Edaspidine osa partiist pole enam eriti huvitav.

29. . . . . Kg8—h8

Ei lähe 29. ... V:f4+ 30. L:f4 Vf8 vastuse 31. Oe6+ tõttu.

30. Od2—e1 Lh4—f6
31. Oe1—c3 Lf6—a6+
32. Og4—e2 La6—c8
33. Oe2—g4 . . . . .

Mõlemad vastased olid juba ajapuuduses, seepärast püüab valge siin käikude kordamisega veidi aega võita.

33. . . . . Lc8—a6+
34. Kf1—g2 Re7—f5

Kaotab otsekohe, kuid mustal polnud enam pääsu.

35. Og4 : f5 Vf7 : f5
36. Vd1—d7! Must alistus.

Muidugi ei võinud valge otsekohe lüüa 36. L:f5 Le2+ tõttu kestva tulega, kuid nüüd puudub mustal juba igasugune kaitse. Pärast 36. ... Le2+ 37. Kh1 pole mustal enam tulesid ja langeb kas g7 või a7, ja pärast 36. ... Vg8 on 37. V:a7 küllaldane võiduks.

Vigaderohke, kuid väga huvitav võitluspartii.

Nr. 50. Prantsuse avang.

P. KERES — M. BOTVINNIK

Moskva, 16. mail 1948.

1. e2—e4 e7—e6
2. d2—d4 d7—d5
3. Rb1—c3 . . . . .

Valge pidi selle partii iga hinna eest võitma, kui ta tahtis võidelda kolmanda koha pärast. Seepärast loobub valge siin ka tagasihoidlikumast jätkust 3. Rd2, mida kasutati samade vastaste vahel III ringis ja mis annab pärast 3. ... c5 rahuliku positsioonilise mängu.

3. . . . . Of8—b4
4. Oc1—d2 . . . . .

Aljechini geniaalne leiutis, mis viib seisu otsekohe väga teravaks ja moodustab seetõttu valgele täiesti sobiva mänguviisi. Teksti käiguga pakub valge ajutiselt paari etturikahingut, millede korrektsuse kohta võib lõpliku hinnangu anda ainult edasine praktiline katsetamine. Etturikahingute kasuks räägib aga asjaolu, et seni mängitud partiides andsid nad valgele suurepäraseid tulemusi.

4. . . . . d5 : e4

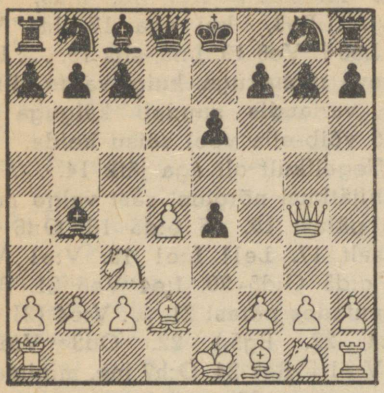
Ainuke vastus, mis võib käigu 4. Od2 väärtuse küsimärgi alla asetada.

5. Ld1—g4 . . . . .

Esmakordselt kasutati käiku 4. Od2 tähtsas rahvusvahelises turniiripartiis kohtamisel Aljechin-Flohr, Nottingham, 1936, kus valge jätkas 5. R:e4 L:d4 6. Od3 O:d2+ 7. L:d2 ja pakkus b2 veel teist etturit; Flohr seda ei löönud, kaotas hiljem etturi tagasi ja lõpuks ka partii. Hilisemad analüüsid aga näitasid, et must võis siin rahulikult lüüa 7. ... L:b2, sest valge rünnak ei kaalu üles kaht kahitud etturit.

Teksti käiguga pakub valge samuti veel teist etturikahingut, kuid selle vastuvõtmise korral on must sunnitud oma positsiooni nõrgestama ja seega andma valgele soodsamaid

rünnakuvõimalusi. Muuseas soovitas Aljechin ise pärast partiid Flohriga käiku 5. Lg4 valgele lootusrikkaima rünnakujätkuna.

5. . . . . Rg8—f6

Must loobub teise etturikahingu vastuvõtmisest ja otsustab koguni võidetud etturi tagasi anda, millega aga vaevalt on võimalik lahendada käiguga 4. Od2 asetatud probleeme. Huvitavam on kahtlemata löömine 5. . . . L:d4, mis jätab valgele ülesande tõestada etturikahingute korrektsust.

Loomulik vastus 6. Rf3 ei anna seejärel valgele midagi, sest must vastab 6. . . . Rh6! 7. Lf4 e5 ja saavutab vähemalt võrdsuse. Valge peab seepärast jätkama 6. 0—0—0, mis annab pärast 6. . . . f5 7. Lg3 Od6 8. Of4 O:f4+ 9. L:f4 Lc5 vaieldava seisu, mis otsustabki käigu 4. Od2 väärtuse.

On muidugi varajane anda selle seisu kohta lõplikku hinnangut ilma edasiste praktiliste katsetamisteta, kuid niipalju võib siiski öelda, et valge rünnakuvõimalused on siin nähtavasti väärt kaht etturit. Partiis Keres-Löwenfisch, Moskva, 1948, järgnes 10. f3 Re7 11. f:e4 0—0 12. Rf3 Rd7, mille järel valge võis 13. Od3 asemel mängida huvitavamalt 13. e:f5 suurepäraste rünnakuvõimalustega.

6. Lg4 : g7 Vh8—g8

7. Lg7—h6 Rb8—c6

Pärast 7. . . . Vg6 ei tarvitse valge mängida 8. Le3, vaid võib jätkata samuti 8. Lh4, nagu hiljem partiis. Väga kardetav on seevastu mustale löömine 7. . . . L:d4 vastuse 8. 0—0—0 tõttu, mis avab valgele liiga palju rünnakuliine.

8. 0—0—0! Vg8—g6

Pärast 8. . . . R:d4 võib valge mängida kas 9. Rb5 või ka lihtsalt 9. R:e4, võites etturi tagasi hea mänguga.

9. Lh6—h4 Ob4 : c3

Mustal pole head kaitset ähvarduse 10. R:e4 vastu ja seepärast on see vahetus täiesti põhjendatud. Jätk 9. . . . Vg4 10. Lh3 ei paranda millegagi musta seisu, ja pärast 9. . . . R:d4 annab 10. R:e4 valgele paremuse.

10. Od2 : c3 Ld8—d5

Tähtis tempovõit, millega must arendab oma lipu, ründab etturit a2 ja ühtlasi takistab mõnes variandis võimalikku rünnakujätku d4—d5.

11. b2—b3 Rc6—e7

Lipuvahetus Lg5+ oleks nii siin kui ka järgnevate käikude kestel ainult kasulik valgele, kes kõrvaldaks seejärel vahetusega musta tsentrietturi e4 ja omaks seejärel kaksikodadega märgatavat seisuparemust.

12. f2—f3! . . . . .

Kaheteraline, kuid nähtavasti ainuke positsiooni nõudeile vastav jätk, millega valge kõrvaldab tülika etturi e4 ja seega avab teed oma odadele. Must jõuab aga vahepeal oma arengu lõpetada ja saavutab kardetavaid rünnakuvõimalusi, mispärast järgnev partiiosa tõotab kujuneda äärmiselt huvitavaks.

Rahulikum jätk oli siin 12. Re2, mis samuti andis valgele päris hea mängu, kuigi musta kaitse on seejärel palju lihtsam kui partiis.

12. . . . . Oc8—d7

Selles seisus pakkus Botvinnik viiki, mille valge tagasi lükkas, sest esiteks ei tõota seis viigilist tulemust, teiseks nõudis turniiri seis valgelt mängu võidule ja kolmandaks polnud valgel pärast säärase terava avangu valikut sugugi rahulikke kavatsusi.

Teksti käik näib olevat mustale otstarbekaim, sest vahetus f3 ainult arendaks valge mängu ja jätk 12. ... Rf5 13. Le1 asetaks musta vigurid ebasoodsamasse seisu.

13. Oc3—b2? . . . . .

Asjatu ajakaotus, mis annab mustale aega kindlustada tsentraalseisu ja seega sunnib valget jätkama rünnakut väga riskantses stiilis. Siin oli vaja jätkata 13. f:e4, kavatsedes pärast 13. ... R:e4 mängida lihtsalt 14. Ob2 ühes Rf3 jne.; kui aga must lööb 13. ... L:e4, siis 14. Rf3 ja valgel on lipuvahetuse võimalusele vaatamata suurepärane mäng koos ilusate rünnakuvõimalustega.

13. . . . . Od7—c6

14. c2—c4 . . . . .

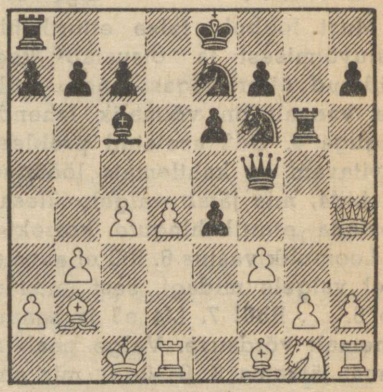
Nüüd polnud 14. f:e4 enam mõjuv vastuse 14. ... L:e4 tõttu, näiteks: 15. Rf3 Rf5 16. L:e4 R:e4, või 16. Le1 Le3+ 17. Kb1 Re4 jne. tugeva survega; mängib aga valge 15. Rf3 asemel näiteks 15. Lf2, siis võib järgneda 15. ... Rg4 16. Ld2 Re3 17. Od3 L:g2 jne. Lõpuks annab ka 15. L:e4 O:e4 16. Rf3 Rg4 või 16. Vd2 Rf5 jne. seisu, kus valge peab võitlema raskustega.

Teksti käiguga alustab valge äärmiselt riskantset rünnakut, kahides liinide avamiseks esialgu etturi; kuigi mustal nähtavasti on selle rünnaku vastu küllaldane kaitse olemas, pole õige jätku leidmine siin praktiliselt sugugi kerge.

14. . . . . Ld5—f5!

Must valib tugevaima jätku, mis sunnib valget järgnevaks etturikahinguks. Nõrk oli muidugi 14. ... Lg5+? 15. L:g5 V:g5 16. d5 vigurivõiduga, kuid teksti käigu kõrval tuli veel arvesse 14. ... La5, et pärast 15. d5 kahida vigur: 15. ... e:d5! 16. O:f6 Rf5. Kui nüüd 17. L:h7 V:f6 18. Lh8+ Ke7 19. L:a8, siis 19. ... Re3, kui aga 17. Lf4 V:f6 18. Le5+ Ve6 19. L:f5, siis 19. ... L:a2 tugeva rünnakuga, kuigi valge viimases variandis suudab käiguga 20. c:d5 võib-olla veel seisu hoida.

Tegelikult oli aga jätk 14. ... La5 partiijätkust nõrgem, sest valge mängib pärast 15. d5 e:d5 16. O:f6 Rf5 lihtsalt 17. Le1! L:e1 18. V:e1 V:f6 19. c:d5 O:d5 20. f:e4 Ve6 21. Rf3!, saavutades pärast 21. ... V:e4 (21. ... O:e4 22. Rg5.) 22. Od3 V:e1+ 23. V:e1+ Re7 24. O:h7 jne. minimaalselt parema lõppmängu.

15. d4—d5! . . . . .

Huvitav etturikahing, millega valge saavutab kardetava initsiatiivi. Kahingu ideeks on mitte paremuse saavutamine kaugele arvestatud kombinatsioonide abil, vaid tugev positsiooniline surve liinide avamisega kaksikodadele ja musta kuninga hoidmisega tsentris.

15. . . . . e6 : d5

16. f3 : e4 d5 : e4

Mustal oli siin praktiliselt äärmiselt raske leida tugevaimat kaitset, sest tegelikult ei ähvarda valge

üheski variandis ohtlikkude rünnakutega, ja otsus ühe või teise mänguviisi kasuks tuli langetada üldiste positsiooniliste kaalutluste alusel. Seisu erakorralise iseloomu tõttu aga oli see ülesanne niivõrd keeruline, et isegi hilisemas analüüsis on väga raske lõpliku kindlusega öelda, milline kaitseviis andis mustale kõige soodsamaid võimalusi.

Halb oli muidugi 16. ... L:e4 17. O:f6 Le3+ 18. Kb1 Rf5 19. Ve1 tõttu, kuid teine peamiselt siin arvesse tulev kaitse oli 16. ... R:e4. Valge kavatses sellele vastata 17. Rf3, millele võib järgneda 17. ... Vg4 18. Le1 0—0—0. Võib-olla pakkus see jätk mustale paremaid lootusi kui teksti käik, kuigi valgel ei puudu ka siin pärast 19. Rd4 etturi eest tugev mäng.

17. Rg1—h3! .....

Takistab mõnes variandis lipuvahetust g5, kaitseb punkti f2 ja ähvardab 18. Oe2 ühes Vhf1 otsustava rünnakuga. Must peab kiiresti alustama vastuaktsiooni, et mitte sattuda hävitava rünnaku alla.

17. ..... **Rf6—g4**

18. Lh4—g3 .....

Selle käiguga võidab valge etturi tagasi, sest pärast 18. ... Vc8 annaks 19. Oe2 valgele ülitugeva rünnaku, kuid vastukaaluks õnnestub mustal vahetada lipud ja saavutada kaitstav lõppmäng. Seepärast tuli siin arvesse veel terav rünnakujätk 18. Oe2 Re3 19. g4.

Valge kaalus seda võimalust partii ajal kaua, kuid ei leidnud pärast 19. ... La5 20. Vd2 L:a2 rahuldavat rünnakujätku; seda pole aga ka hiljem näha, sest must ähvardab lihtsalt 21. ... L:b3, ja pärast 21. Rf4 järgneb 21. ... Vd6. Kvaliteedikahing 20. käigul ei paku samuti küllaldasi rünnakuvõimalusi, näiteks: 20. a3 R:d1 21. b4 La4 22. O:d1 La6 23. b5 O:b5 24. c:b5 L:b5 ja nüüd äkki on kõik rünnakuvõimalused musta poolel.

Ülaltoodud kaalutlustel ja arvestades veel seda, et mõlemaid pooli hakkas juba kimbutama ajapuudus, tuleb teksti käiku lugeda tugevamaks, sest sellega kindlustab valge end muuseas ka kaotusohu vastu.

18. ..... **Lf5—c5!**

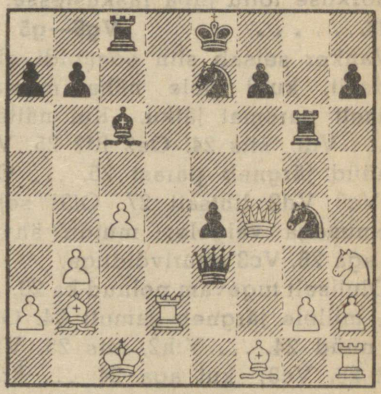
Tugev vastus, mis ähvardab Le3+ ja murrab seega valge rünnakul peamise teraviku. Valgel pole nüüd suurt valikut.

19. Lg3 : c7 **Va8—c8**

Nõrgem on siin või järgmisel käigul 19. ... Re3 20. Vd2 R:f1 21. V:f1 e3 22. Ve2 Vc8 23. Lf4 ja must ei saa lüüa g2 ähvarduse 24. L:f7+ tõttu.

20. Lc7—f4 **Lc5—e3+**

21. Vd1—d2 .....

21. ..... **Le3 : f4?**

Must mängib nähtavasti võidule, kuid satub teksti vahetusega halvemasse lõppmängu. Siin oli vaja jätkata 21. ... Le1+, sundides valget mängima uuesti 22. Vd1 Le3+, sest 22. Kc2? kaotab pärast 22. ... Re3+ 23. Kc3 Rd5+ jne. lipu.

Kui valge tahtis seejärel ette võtta võidukatseid, siis pidi ta katsetama 23. Kb1, sest vahetus 23. L:e3 R:e3 24. Vd2 R:f1 ühes e3 või 24. Ve1 R:f1

ühes V:g2 on kasulik mustale. Pärast 23. Kb1 jätkab aga must 23. ... L:f4 24. R:f4 Rf2 25. R:g6 h:g6 26. Oe2 R:h1 27. V:h1 f5 ja saavutab lõppmängu, kus valgel on kaksikodadele vaatamata vaevalt reaalseid võidulootusi.

Siit selgub, et pärast 21. ... Le1+ oleks partii tõenäoliselt lõppenud viigiga, kuna pärast teksti käiku järgneb veel huvitav võitlus.

22. Rh3 : f4 e4—e3
23. Vd2—c2! .....

Seda head käiku ei pannud must nähtavasti lippe vahetades tähele, arvestades ainult võimalust 23. Ve2 Vd6 tugeva vastumänguga d-liinil. Teksti käiguga hoiab valge välja e2 vabana oda jaoks ja suudab seetõttu kiiresti mobiliseerida oma kuningatiiva vigurid. Must satub nüüd etturi e3 nõrkuse tõttu juba raskustesse.

23. ..... Vg6—g5

Vanker seisab siin edaspidi ebasoodsalt, kuid pole näha mustale oluliselt paremat jätku. Kui näiteks 23. ... Vd6, siis 24. Oe2 Rf2 25. Ve1 ja nüüd järgneb pärast 25. ... Oe4 26. Vc3 Vd2 lihtsalt 27. Of3! selge paremusega valgele; muidu ähvardab aga 26. Vc3 etturivõiduga.

Oluliselt tugevam polnud ka 23. ... Vh6, millele järgneb samuti 24. Oe2. Kui nüüd 24. ... V:h2, siis 25. V:h2 R:h2 26. Vc3; kui aga 24. ... R:h2, siis 25. Ve1, ähvardades 26. Vc3 või 26. Og7. Lõpuks annab ka 24. ... Rf2 25. Ve1 V:h2 valgele pärast 26. Vc3 selge paremuse.

24. Of1—e2 Rg4—f2
25. Vh1—e1 Vc8—d8

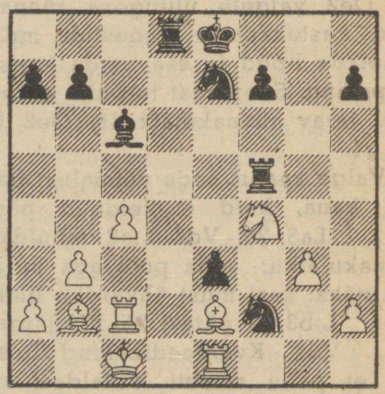
Muidugi mitte 25. ... O:g2 26. Vg1 vigurivõiduga, kuid ka 25. ... Oe4 26. Vc3 Rf5 polnud 27. g4! R:g4 28. Vg1 tõttu küllaldane kaitse. Teksti käik samuti ei päästa musta materiaalsest kaotusest.

26. g2—g3? .....

Mõlemapoolses ajapuuduses järgneb nüüd mõningaid ebatäpsusi, mis võisid omada. olulist tähtsust partii saatuse suhtes. Teksti käigu asemel pidi valge mängima otsekohe 26. Of1!, takistades nii 26. ... Oe4 kui ka 26. ... Rf5 vastuse 27. V:f2 tõttu ja ähvardades ise 27. Of6 ühes O:e7 ja V:e3+. Must kaotaks seejärel kiiresti etturi e3, saavutamata säärast kardetavat vastumängu, nagu tal selleks oli võimalus partiis.

26. ..... Vg5—f5?

Must revanšeerib otsekohe valge ebatäpsuse ja satub nüüd kiiresti kaotusseisu. Palju visam oli siin 26. ... Oe4 27. Vc3 Rf5 (Pärast 27. ... Vd2 on 28. Of3! väga tugev, näiteks: 28. ... O:f3 29. Vc:e3 Vd1+ 30. V:d1 R:d1 31. V:f3, või 30. ... O:d1 31. Of6 jne.), mis asetas valgele veel mitmeid probleeme. Päris hea jätk näib olevat 28. Rd5 O:d5 29. c:d5 V:d5 30. Oc4, sest mustal vankril pole soodsat taganemisvälja, kuid tuleb arvesse ka 28. Of1, et alles pärast 28. ... Vd2 mängida 29. Rd5. Igal juhul on aga selge, et must võis pärast 26. ... Oe4 veel visa vastupanu avaldada, kuna nüüd langeb ettur e3 ja koos sellega ka partii.

27. Oe2—f1 Vf5 : f4

Meeleheitlik kahing, mis aga olukorda millegagi ei paranda. Etturit e3 polnud aga enam võimalik hoida, sest pärast 27. ... Oe4 järgneks nüüd juba 28. V:f2, ja passiivse edasimängu korral ähvardab 28. Oa3. Lõpp ei paku enam suurt huvi.

28.	**g3 : f4**	**Rf2—d3+**
29.	**Of1 : d3**	**Vd8 : d3**
30.	**Vc2—c3!**	**. . . . .**

Seega langeb ka Ee3 — musta viimane lootus vastupanuks.

30.	**. . . . .**	**Vd3 : c3+**
31.	**Ob2 : c3**	**Re7—f5**
32.	**Oc3—d2**	**Ke8—d7**
33.	**Od2 : e3**	**b7—b6**
34.	**Oe3—f2**	**f7—f6**
35.	**Kc1—d2**	**h7—h5**
36.	**Kd2—d3**	**Rf5—h6**
37.	**Of2—h4**	**f6—f5**
38.	**Ve1—e7+**	**Kd7—d6**
39.	**h2—h3**	**Must alistus.**

Avangute ülevaade.

1. Hispaania avang.

1. e2—e4 e7—e5 2. Rg1—f3 Rb8—c6 3. Of1—b5 a7—a6 4. Ob5—a4.

4. ..... d6	5. c3 Od7	6. d4 Rge7	7. Ob3 h6	8. Rbd2 Rg6	32, 146
4.	5.	6.	7. h4 h6	8. Oe3 e:d4	133
4.	5. ..... f5	6. e:f5 O:f5	7. d4 e4	8. Rg5 d5	142
4.	5. c4 Og4	6. Rc3 Re7	7. h3 O:f3	8. L:f3 Rg6	117
4. ..... Rf6	5. 0—0 Oe7	6. Ve1 b5	7. Ob3 0—0	8. c3 d6	39, 68
4.	5.	6.	7. ..... d6	8. c3 Ra5	126
4.	5.	6. Le2 b5	7. Ob3 0—0	8. c3 d5	84
4.	5. .... R:e4	6. d4 b5	7. Ob3 d5	8. d:e5 Oe6 9. Le2 ..	190, 215, 227, 244

2. Neljaratsuavang.

1. e4 e5	2. Rf3 Rc6	3. Rc3 Rf6	4. Ob5 Ob4	5. 0—0 0—0	6. d3 O:c3	258

3. Prantsuse avang.

1. e2—e4 e7—e6 2. d2—d4 d7—d5.

3. Rd2 c5	4. e:d5 e:d5	5. Ob5+ Rc6	6. Le2+ Le7	7. d:c5 L:e2+	101
3.	4.	5. ..... Od7	6. Le2+ Le7	7. O:d7+ R:d7	204
3.	4.	5. Rgf3 a6	6. d:c5 O:c5	7. Rb3 Oa7	180
3. Rc3 Ob4	4. e5 c5	5. a3 O:c3+	6. b:c3 Lc7	7. Lg4 f5	221
3.	4. Od2 d:e4	5. Lg4 Rf6	6. L:g7 Vg8	7. Lh6 Rc6	239

4. Sitsiilia kaitse.

1. e4 c5	2. Rf3 Rc6	3. d4 c:d4	4. R:d4 Rf6	5. Rc3 d6	6. Og5 e6	157

5. Vastuvõtmata lipugambiit.

1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 e7—e6 3. Rb1—c3 Rg8—f6.

4. Og5 c6	5. e3 Rbd7	6. c:d5 e:d5	7. Rf3 Oe7	8. Rf3 0—0	199
4. c:d5 e:d5	5. Rc3 c6	6. Lc2 g6	7. Og5 Og7	8. e3 Of5	253
4. e3 c5	5.Rf3 Rc6	6. d:c5 O:c5	7. a3 a5	8. Oe2 0—0.....	268

6. Vastuvõetud lipugambiit.

1. d4 d5 2. c4 d:c4 3. Rf3 a6 4. e3 Og4 5. O:c4 e6 6. Rbd2 Rd7 254

7. Slaavi kaitse.

1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 c7—c6 3. Rg1—f3 Rg8—f6.

4. Rc3 e6 5. e3 Rbd7 6. Od3 Ob4 7. a3 Oa5 8. Lc2 Le7 ..... 49, 75
4. ..... 5. ..... 6. .....d:c4 7. O:c4 b5 8. Od3 a6 152
4. ..... 5. ..... a6 6. c5 Rbd7 7. b4 a5 8. b5 e5 160
4. .....d:c4 5. a4 Of5 6. Re5 e6 7. f3 Ob4 8. e4 O:e4 89
4. ..... 5. ..... 6. e3 e6 7. O:c4 Ob4 8. 0—0 0—0 194
4. e3 g6 5. Rc3 Og7 6. c:d5 R:d5 7. Oc4 0—0 8. 0—0 b6 45

8. Lipuetturi avang.

1. d4 d5 2. Rf3 Of5 3. c4 e6 4. c:d5 e:d5 5. Lb3 Rc6 6. Og5 Oe7 234

9. Nimzoindia kaitse.

1. d2—d4 Rg8—f6 2. c2—c4 e7—e6 3. Rb1—c3 Of8—b4.

4. e3 d5 5. a3 Oe7 6. Rf3 0—0 7. b4 Rbd7 8. Ob2 c6 65
4. ..... 0—0 5. a3 O:c3+ 6. b:c3 Ve8 7. Re2 e5 8. Rg3 d6 139
4. ..... c5 5. a3 O:c3+ 6. b:c3 Rc6 7. Od3 0—0 8. Re2 b6 169
4. Lc2 Rc6 5. Rf3 d6 6. Od2 0—0 7. a3 O:c3 8. O:c3 a5 230
4. .....0—0 5. Og5 h6 6. Oh4 c5 7. d:c5 Ra6 8. e3 R:c5 239
4. ..... 5. a3 O:c3+ 6. L:c3 b6 7. Og5 Ob7 8. Rf3 d6 255

10. Kataloonia avang.

1. d4 Rf6 2. c4 e6 3. g3 d5 4. Og2 d:c4 5. La4+ Od7 6. L:c4 Oc6 95

11. Grünfeldi kaitse.

1. d2—d4 Rg8—f6 2. c2—c4 g7—g6 3. Rb1—c3 d7—d5 4. Rg1—f3 Of8—g7.

5. Lb3 d:c4 6. L:c4 0—0 7. e4 Og4 8. Oe3 Rfd7 9. Lb3 Rb6 10. Vd1 149
5. ..... 6. ..... 7. ..... 8. ..... 9. ..... 10. a4 174, 262
5. ..... 6. ..... 7. ..... 8. ..... 9. Rd2 Rb6 10. Ld3 106
5. ..... c6 6. c:d5 R:d5 7. e4 Rb6 8. Oe3 Oe6 9. Lc2 Oc4 10. Oe2 55

12. Kuningaindia kaitse.

1. d4 Rf6 2. c4 g6 3. g3 d5 4. c:d5 R:d5 5. Og2 Og7 6. Rf3 0—0 208
1. Rf3 Rf6 2. c4 b6 3. d3 g6 4. e4 d6 5. Rc3 Og7 6. d4 0—0 59

13. Hollandi avang.

1. d4 e6 2. c4 f5 3. g3 Rf6 4. Og2 Oe7 5. Rh3 0—0 6. 0—0 d6 122

14. Inglise avang.

1. c4 Rf6 2. Rc3 d5 3. c:d5 R:d5 4. e4 R:c3 5. b:c3 g6 6. Oa3 Rd7 248

15. Reeglipäratud avangud.

1. c4 e6 2. g3 d5 3. Og2 d4 4. b4 c5 5. b5 e5 6. d3 Od6 78
1. ..... 2. Rf3 d5 3. g3 d4 4. e3 Rc6 5. e:d4 R:d4 6. Og2 Rh6 178

Sisukord.

Lk.

Sissejuhatus 3
Maailmameistri matšturniiri reglement 7
M. Botvinniku sportlikud tulemused 9
M. Euwe sportlikud tulemused 10
P. Kerese sportlikud tulemused 11
S. Reshevsky sportlikud tulemused 13
V. Smõslovi sportlikud tulemused 13
Matšturniirist osavõtjate omavahelised tulemused 14
Matšturniiri avamine 14
Matšturniiri tabel 16
Tulemused ringide kaupa 16
Avanguteoreetiline ülevaade 17
1. voor: Euwe-Keres 32
1. voor: Smõslov-Reshevsky 39
2. voor: Keres-Smõslov 45
2. voor: Botvinnik-Euwe 49
3. voor: Smõslov-Botvinnik 55
3. voor: Reshevsky-Keres 59
4. voor: Botvinnik-Reshevsky 65
4. voor: Euwe-Smõslov 68
5. voor: Reshevsky-Euwe 75
5. voor: Keres-Botvinnik 78
6. voor: Keres-Euwe 84
6. voor: Reshevsky-Smõslov 89
7. voor: Smõslov-Keres 95
7. voor: Euwe-Botvinnik 101
8. voor: Botvinnik-Smõslov 106
8. voor: Keres-Reshevsky 117
9. voor: Reshevsky-Botvinnik 122
9. voor: Smõslov-Euwe 126
10. voor: Euwe-Reshevsky 133
10. voor: Botvinnik-Keres 139
11. voor: Euwe-Keres 142
11. voor: Smõslov-Reshevsky 146
12. voor: Keres-Smõslov 149
12. voor: Botvinnik-Euwe 152

Lk.

13. voor: Smõslov-Botvinnik 157
13. voor: Reshevsky-Keres 160
14. voor: Botvinnik-Reshevsky 169
14. voor: Euwe-Smõslov 174
15. voor: Reshevsky-Euwe 178
15. voor: Keres-Botvinnik 180
16. voor: Keres-Euwe 190
16. voor: Reshevsky-Smõslov 194
17. voor: Smõslov-Keres 199
17. voor: Euwe-Botvinnik 204
18. voor: Botvinnik-Smõslov 208
18. voor: Keres-Reshevsky 215
19. voor: Reshevsky-Botvinnik 221
19. voor: Smõslov-Euwe 227
20. voor: Euwe-Reshevsky 230
20. voor: Botvinnik-Keres 234
21. voor: Euwe-Keres 239
21. voor: Smõslov-Reshevsky 244
22. voor: Keres-Smõslov 248
22. voor: Botvinnik-Euwe 253
23. voor: Smõslov-Botvinnik 254
23. voor: Reshevsky-Keres 255
24. voor: Botvinnik-Reshevsky 258
24. voor: Euwe-Smõslov 262
25. voor: Reshevsky-Euwe 268
25. voor: Keres-Botvinnik 272
Avangute ülevaade 279

Vastutav toimetaja J. Rebane.

Keeleline toimetaja M. Kindlam.

Ladumisele antud 5. IV 1949. Trükkimisele antud 5. IX 1949. Trükiarv 3000. Paber 67×95, 1/16. Trükipoognaid 17,75. Trükitähti trükipoognas 63 650. Arvutuspoognaid 28. MB-05233. Trükikoda „Tartu Kommunist", Tartu, Ülikooli 21/23. Tellimise nr. 774.

На эстонском языке.

Паул Керес. Шахматный чемпионат мира Гаага-Москва 1948.

RBL. 8.50

18095

TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGU
1 0300 00017533 3